

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

نوجوان
و جوان

بسران

دختران

(۳)

در بیان بسیار

سید محمد طاہر مدرس حجازی

کودک

جنین

فرزند
بیشتر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

نویسنده:

محمد طاهر مدرسی

ناشر چاپی:

ولایت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۹	ارمغان تربیت (ارمغان ۳)
۱۹	مشخصات کتاب
۱۹	اشاره
۲۳	فهرست مطالب
۴۹	پیشگفتار
۵۱	فصل اول: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام
۵۱	اشاره
۵۱	۱/۱. فرزند، نور چشم و عطر جان
۵۲	۲/۱. فرزند، میوه ی دل
۵۲	۳/۱. پاره ی جگر با شفاعت و نیایش
۵۲	۴/۱. فرزند صالح، همای سعادت
۵۳	۵/۱. فرزند، وارث ارزش ها
۵۴	۶/۱. فرزند گلوآژه ی خیر
۵۴	۷/۱. فرزند برکت خانه
۵۵	۸/۱. فرزند و تداوم انسان
۵۵	۹/۱. جایگاه فرزند در اندیشه ی اندیشمندان
۵۶	۱۰/۱. فرزند کمتر یا بیشتر؟
۵۷	یک نمونه ی مهم و خطرناک (انقراض نسل کره ی جنوبی)
۵۸	۱۱/۱. فرزند ناشایسته، ویران گر ارزش ها
۵۸	۱۲/۱. ادب زشت تا نژاد زشت
۵۹	۱۳/۱. بدترین فرزندان (عاق شدگان)
۶۰	۱۴/۱. فرزند و ناگواری ها

- فصل دوم: سرآغاز رسالت [تربیت پیش از ولادت] ۶۱
- اشاره ۶۱
- ۱/۲. مهم ترین حقوق فرزند ۶۲
- ۲/۲. فرزند نخبه از مادر وارسته ۶۳
- ۳/۲. فرزند خجسته از پدر شایسته ۶۳
- ۴/۲. رعایت مقررات آمیزش ۶۴
- ۵/۲. فرزند نداشتن ۶۵
- ۶/۲. فرزند نخواستن (نازایی خودخواسته) ۶۵
- ۷/۲. چهره ی نوین جاهلیت ۶۶
- ۸/۲. خیانت نازا ساختن دیگران ۶۷
- ۹/۲. راه های فرزند خواهی ۶۸
- اشاره ۶۸
- ۱ دعا و نیایش ۶۸
- ۲ آوای اذان برای فرزند خواهی ۶۹
- ۳ اثر کاسنی و... در فرزند دار شدن ۶۹
- فشرده ی فهرست گونه ای از برخی وسایل طلب فرزند: ۷۰
- ۱۰/۲. سن و وزن دوران حاملگی زن ۷۱
- ۱۱/۲. نام گذاری پیش از تولد ۷۱
- ۱۲/۲. رسالت والدین درباره ی جنین پیش از تولد ۷۲
- ۱۳/۲. مراقبت های دوران بارداری ۷۳
- ۱۴/۲. نقش حیاتی غذا برای کودک و مادر ۷۵
- ۱۵/۲. نقش لبنیات، به و انار در جنین ۷۶
- ۱۶/۲. معجزه گنڈر بر جنین ۷۷
- ۱۷/۲. اثر خرما در جنین ۷۷

- ۱۸/۲. بهره وری زن باردار از خربزه ۷۷
- ۱۹/۲. جنایت سقط کردن جنین ۷۸
- ۲۰/۲. عوامل سقط شدن جنین ۸۰
- ۲۱/۲. زن باردار و پرهیز ۸۱
- ۲۲/۲. الکل و دخانیات در دوران بارداری ۸۳
- ۲۳/۲. رابطه ی جنین با مادرش ۸۴
- ۲۴/۲. تحرکات زن باردار ۸۴
- اشاره ۸۴
- الف: زنان باردار و خواب: ۸۴
- ب: زنان باردار و ورزش: ۸۵
- فصل سوم: آداب ویژه از آغاز ولادت ۸۶
- اشاره ۸۶
- ۱/۳. مراقبت های ویژه در حین ولادت ۸۶
- ۲/۳. جشن تولد کودک ۸۸
- ۳/۳. تبریک و شاد باش فرزند ۸۹
- ۴/۳. نوزاد و برترین آداب ۸۹
- اشاره ۸۹
- ۱ غسل ولادت ۸۹
- ۲ پیچیدن نوزاد با پارچه ی سفید ۹۰
- ۳ بازکردن کام نوزاد با ۹۰
- ۴ نوزاد و نخستین کلاس (آوای اذان و اقامه) ۹۱
- ۵ استفاده از زعفران ۹۲
- آغاز کودکی امام رضا علیه السلام برترین الگو ۹۲
- ۶ تراشیدن موی سر و سوراخ کردن گوش نوزاد ۹۲

- ۹۳ ۷ نوزاد و گوشواره
- ۹۴ ۵/۳. نوزاد و عقیقه
- ۹۴ اشاره
- ۹۵ ه . دعای مخصوص عقیقه
- ۹۶ ۶/۳. ختنه کردن نوزاد
- ۹۶ اشاره
- ۹۷ دعای ختنه
- ۹۷ ختنه ی پیرمردها
- ۹۸ ۷/۳. نام گذاری نخستین نیکی
- ۹۸ اشاره
- ۹۸ الف برترین نام ها
- ۹۹ ب نام مقدس محمد
- ۹۹ ج نام محمد، سند بهشت
- ۱۰۰ د محمد نخستین نام تا هفت روز
- ۱۰۱ ه فقرزایی با نام های نیک
- ۱۰۱ و تذکر مهم و قابل توجه
- ۱۰۲ ۸/۳. سنت تغییر نام زشت
- ۱۰۲ اشاره
- ۱۰۳ شخصیت در نام مناسب
- ۱۰۴ ۹/۳. خواندن با القاب زشت
- ۱۰۴ اشاره
- ۱۰۵ شیطان را نباید شاد کرد
- ۱۰۵ رستاخیز در پرتوی نام شایسته
- ۱۰۶ ۱۰/۳. نوزاد و شیر مادر

- ۱۰۷ ۱۱/۳. بهره وری کودک از هر دو سینه مادر
- ۱۰۸ ۱۲/۳. کودک و شیرده پاکیزه
- ۱۰۸ ۱۳/۳. شیر زنان خوش سیما
- ۱۰۹ ۱۴/۳. نوزاد و شیر زنان بدکار
- ۱۰۹ ۱۵/۳. ضرر شیر زنان احمق
- ۱۱۰ ۱۶/۳. شیر و رشد کودک
- ۱۱۱ ۱۷/۳. دوران شیر خوارگی
- ۱۱۲ ۱۸/۳. سرآغاز تغذیه ی کودک
- ۱۱۳ ۱۹/۳. عوامل نفرت از برخی خوراکی ها
- ۱۱۴ ۲۰/۳. کودک و برخی آداب
- ۱۱۵ ۲۱/۳. انواع بیماری های کودک
- ۱۱۷ ۲۲/۳. واکسیناسیون
- ۱۱۸ فصل چهارم: برخی عادت های زیبای کودکانه
- ۱۱۸ اشاره
- ۱۱۸ ۱/۴. کودک و گریه
- ۱۱۸ اشاره
- ۱۱۸ حکمت گریه ی کودکان از زبان وحی
- ۱۱۹ ۲/۴. توحید و نیایش در گریه ی کودک
- ۱۲۰ ۳/۴. اقسام گریه ی کودک
- ۱۲۰ ۴/۴. فرزند مایه ی آزمایش
- ۱۲۱ ۵/۴. کودک و فطرت توحیدی
- ۱۲۲ ۶/۴. بازی طبیعی کودک
- ۱۲۲ ۷/۴. زیاده روی کودک در بازی
- ۱۲۳ ۸/۴. بازی با کودکان

- ۱۲۴ ۹/۴. بازی حضرت فاطمه ی زهرا^ل با کودک خود
- ۱۲۵ ۱۰/۴. کودکی با کودکان
- ۱۲۶ ۱۱/۴. بازی های علمی و هنری
- ۱۲۶ اشاره
- ۱۲۶ بازی درمانی
- ۱۲۷ اشاره ای به آسیب شناسی بازی
- ۱۲۷ ۱۲/۴. با آمدن فرزند کوچک فرزند بزرگتر حساس نشود
- ۱۲۹ فصل پنجم: گلوازه ی دختران در آئینه ی فرهنگ اسلام
- ۱۲۹ اشاره
- ۱۲۹ ۱/۵. ویژگی های دختران
- ۱۳۰ ۲/۵. دختر اوج ارزش ها
- ۱۳۱ ۳/۵. دختران، برکت آفرین و پسران، مژده آورند
- ۱۳۱ ۴/۵. دختر و پسر دسته گل های یک باغ
- ۱۳۱ ۵/۵. تربیت دختر، سیر آتش
- ۱۳۲ ۶/۵. گرمی داشتن دختر، گذرنامه ی بهشت
- ۱۳۲ ۷/۵. سرپرست دختران، همنشین پیامبر^ص
- ۱۳۳ ۸/۵. نخست نوازش دختران سپس پسران
- ۱۳۴ ۹/۵. پرتویی از حقوق پسران و دختران
- ۱۳۵ ۱۰/۵. شادمان کردن دختر یا پسر
- ۱۳۷ ۱۱/۵. پاداش بوسیدن فرزند
- ۱۳۸ ۱۲/۵. مجازات نبوسیدن فرزند
- ۱۳۸ ۱۳/۵. کودک و بوسیدن نامحرم
- ۱۳۹ ۱۴/۵. پیامبران و داشتن دختر
- ۱۳۹ ۱۵/۵. کدام دختران؟

- ۱۶/۵. ناراحتی برای داشتن دختر ۱۴۰
- ۱۷/۵. آرزوی مرگ دختران ۱۴۲
- اشاره ۱۴۲
- خطرناک تر از آرزوی مرگ ۱۴۲
- دختران و گزارش وحشت زا ۱۴۳
- فصل ششم: آموزش های طلایی کودک و... ۱۴۵
- اشاره ۱۴۵
- ۱/۶. سرآغاز آموزش فرزندان (نخستین درس) ۱۴۵
- ۲/۶. کودک و پاداش آموزش توحیدی ۱۴۶
- ۳/۶. فشرده ی آموزش هفت مرحله ای کودک ۱۴۶
- ۴/۶. فواید دانش پژوهی در کودکی ۱۴۸
- ۵/۶. آموزش نجات بخش از مکاتب انحرافی ۱۴۹
- اشاره ۱۴۹
- زینب استاد هفت ساله (داستان اعجاب انگیز) ۱۵۰
- رسالت بزرگ ۱۵۰
- ۶/۶. آموزش دینی و تنبیه ۱۵۰
- ۷/۶. کودک و عشق ورزی به پیامبر و اهل بیت G ۱۵۱
- ۸/۶. قرآن آموزی فرزند ۱۵۱
- ۹/۶. جشنواره ی قرآن آموزی ۱۵۲
- ۱۰/۶. فرمان قرآن خواندن به فرزندان ۱۵۳
- ۱۱/۶. خواندن قرآن و نعمت ها ۱۵۳
- ۱۲/۶. فرمان نماز آموختن به فرزندان ۱۵۴
- ۱۳/۶. فرمان اقامه ی نماز و سیره ی پیامبر ۷ ۱۵۴
- ۱۴/۶. کودک با دعا و تعقیب نماز ۱۵۵

- ۱۵۶ ۱۵/۶. کلاس عملی ذکر و نیاش کودک
- ۱۵۶ ۱۶/۶. کودک و روزه داری
- ۱۵۷ ۱۷/۶. کودک و حج
- ۱۵۸ ۱۸/۶. سرآغاز تکلیف شرعی
- ۱۵۸ ۱۹/۶. کودک و آموختن آداب و سنن
- ۱۵۹ ۲۰/۶. آداب سفره ی خانوادگی
- ۱۵۹ ۲۱/۶. سفره داران ملعون
- ۱۵۹ ۲۲/۶. کودک و صدقه دهی
- ۱۶۰ ۲۳/۶. کودک و ارزش های دینی
- ۱۶۱ ۲۴/۶. کودک و سرچشمه ی امر و نهی الهی
- ۱۶۱ ۲۵/۶. کودک و شعائر دینی و مذهبی
- ۱۶۲ ۲۶/۶. مدارا در آموزش و...
- ۱۶۳ ۲۷/۶. کودک و پرسش دانش پژوهی
- ۱۶۵ ۲۸/۶. کودک و بزرگ پروری
- ۱۶۶ ۲۹/۶. مطالعه در متن تقسیم اوقات کودک
- ۱۶۸ فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان
- ۱۶۸ اشاره
- ۱۶۸ ۱/۷. سید و سرور تا هفت سالگی
- ۱۶۹ ۲/۷. فرزند و رمز هفت سالگی
- ۱۷۰ ۳/۷. سه هفت سال تا اوج کمال
- ۱۷۱ ۴/۷. چکیده ی برنامه های سه هفت سال
- ۱۷۲ ۵/۷. نتیجه ی تربیت سالم یا ناسالم.
- ۱۷۲ ۶/۷. تا هجده سالگی نبرد عقل و جهل
- ۱۷۳ ۷/۷. جلوه ا ی از حقوق فرزند در کنار خورشید والدین

- ۸/۷. انکار پدری، بدترین ستم بر فرزند ۱۷۵
- ۹/۷. سرپرست ملعون ۱۷۶
- ۱۰/۷. نباید بار دوش بیت المال بود ۱۷۷
- ۱۱/۷. میراث گذاشتن برای ورثه ۱۷۸
- ۱۲/۷. محبت و عشق ورزی به کودکان ۱۷۸
- ۱۳/۷. زیاده روی در نیکی به فرزند؛ نه ۱۷۹
- ۱۴/۷. عبادت در نگاه مهرآفرین به فرزند ۱۷۹
- ۱۵/۷. مهرورزی متقابل والدین و فرزند ۱۸۰
- ۱۶/۷. پاداش خدمت به فرزند ۱۸۰
- ۱۷/۷. دعا برای فرزندان ۱۸۱
- ۱۸/۷. نیکی به فرزند جایگزین نیکی به والدین ۱۸۱
- ۱۹/۷. مهرورزی نامشروع ۱۸۲
- ۲۰/۷. غرق شدن در امور خانواده ۱۸۲
- ۲۱/۷. یتیم نوازی ۱۸۳
- ۲۲/۷. یتیم آزاری جنایت بزرگ ۱۸۴
- فصل هشتم: «برخوردهای اخلاقی با کودک» ۱۸۶
- اشاره ۱۸۶
- ۱/۸. ادب آموزی، برترین هدیه ۱۸۶
- ۲/۸. نقش الفت در ادب آموختگی اخلاقی ۱۸۶
- ۳/۸. عفو و گذشت والدین از لغزش فرزند ۱۸۷
- ۴/۸. فرزندان با گلوآژه عدالت ۱۸۷
- ۵/۸. برخوردهای متفاوت با فرزندان ۱۸۸
- ۶/۸. درجه بندی فرزندان ۱۹۰
- ۷/۸. احترام به کودک ۱۹۰

- ۱۹۰ اشاره
- ۱۹۰ کودک در صف جماعت
- ۱۹۱ ۸/۸ . دعا برای کودک
- ۱۹۱ اشاره
- ۱۹۱ داستان مؤمن هندوستانی
- ۱۹۲ ۹/۸ . رعایت حقوق کودک در حال عبادت
- ۱۹۲ ۱۰/۸ . کودک و رازداری
- ۱۹۳ ۱۱/۸ . سلام کردن بر کودکان
- ۱۹۴ ۱۲/۸ . فرزندان در نماز نجات بخش
- ۱۹۴ ۱۳/۸ . کودک و بستر خواب
- ۱۹۵ ۱۴/۸ . اخطار حساس به مادران
- ۱۹۵ ۱۵/۸ . نظافت و عفت کودک
- ۱۹۶ ۱۶/۸ . کودک و عفت پروری
- ۱۹۷ ۱۷/۸ . کودک و عملکرد والدین
- ۱۹۷ ۱۸/۸ . کودک و عفت مادر
- ۱۹۸ ۱۹/۸ . عفت در برخوردهای اخلاقی
- ۱۹۹ ۲۰/۸ . جلوگیری کودک از حرام و ناپاک
- ۲۰۰ ۲۱/۸ . دو سالگی کودک و اجازه ورود
- ۲۰۱ ۲۲/۸ . آمیزش در حضور کودک
- ۲۰۱ اشاره
- ۲۰۲ چرا کودکان خطرناک؟
- ۲۰۲ ۲۳/۸ . کودک و مظاهر فساد
- ۲۰۳ ۲۴/۸ . کودک و فیلم و سریال های مبتذل
- ۲۰۴ ۲۵/۸ . کودک و خطر وسواس

- ۲۰۴ ۲۶/۸ . کودک و میهمانی حرام
- ۲۰۵ ۲۷/۸ . کودک و وفای به عهد و پیمان
- ۲۰۶ ۲۸/۸ . گشت و گذار خطرناک کودک
- ۲۰۶ ۲۹/۸ . نفرین به فرزند
- ۲۰۷ ۳۰/۸ . دشنام دادن به فرزند
- ۲۰۸ ۳۱/۸ . کودک و شرمِ سالم
- ۲۰۹ ۳۲/۸ . کودک و شرم و حیای ناسالم
- ۲۱۱ ۳۳/۸ . نشانه های بلوغ پسران و دختران
- ۲۱۲ ۳۴/۸ . کودک و تشویق به کار و حرفه
- ۲۱۲ ۳۵/۸ . کودک و منع معامله
- ۲۱۲ ۳۶/۸ . کودک و کار اجباری
- ۲۱۴ فصل نهم: «پرتوی از رسالت نوجوانان و جوانان»
- ۲۱۴ اشاره
- ۲۱۴ ۱/۹ . جوان و مرتبی لایق
- ۲۱۵ ۲/۹ . جوان و همت بلند و هدف عالی
- ۲۱۵ ۳/۹ . جوان و امید
- ۲۱۶ ۴/۹ . جوان و هنرهای ورزشی
- ۲۱۸ ۵/۹ . جوان و آموزش و پرورش
- ۲۱۸ ۶/۹ . دانش نجات از ذلت
- ۲۱۹ ۷/۹ . آموزش واجب
- ۲۲۰ ۸/۹ . اسلام و مرز دانش پژوهی
- ۲۲۰ ۹/۹ . دانش از سرزمین های دور
- ۲۲۱ ۱۰/۹ . علم از هر آموزگار
- ۲۲۱ ۱۱/۹ . جوان و آگاهی از زمان خود

- ۱۲/۹. جوان و عصر شتاب ۲۲۲
- ۱۳/۹. جوان و مطالعه ی جنبی (روش جدید مطالعه) ۲۲۴
- ۱۴/۹. جوان و روزنامه ها و مجلات و... ۲۲۴
- ۱۵/۹. جوان و رادیو و تلویزیون ۲۲۵
- ۱۶/۹. جوان و ماهواره ۲۲۶
- ۱۷/۹. جوان و اینترنت (رایانه) ۲۲۷
- ۲۲۷ اشاره
- ۲۲۷ آسیب شناسی اینترنت
- ۱۸/۹. جوان و تلفن همراه ۲۲۹
- ۲۲۹ اشاره
- ۲۳۰ تلفن همراه و بهره وری نادرست
- ۲۳۱ کودک و استفاده از تلفن همراه
- ۲۳۱ برخی از آسیب های تلفن همراه
- ۲۳۳ با مزاحم های تلفنی، پیام، چت و... چه باید کرد؟
- ۲۳۳ تلفن همراه و شبکه های اجتماعی* یا طوفانی در کمین
- ۲۳۴ طوفان مدرن و بی خبری خانواده ها
- ۲۳۵ آهنگ های تلفن همراه
- ۱۹/۹. جوان و هنر ۲۳۶
- ۲۳۶ اشاره
- ۲۳۷ جوان هنرجو و هنرآفرین
- ۲۰/۹. جوان و بازی ۲۳۷
- ۲۱/۹. جوان و خواب ۲۳۸
- ۲۳۸ اشاره
- ۲۳۹ خواب های سودمند یا زیان بار

- ۲۴۱ جوان و اعتیاد ۲۲/۹
- ۲۴۱ اشاره ۲۴/۹
- ۲۴۱ اقسام اعتیادهای ذلت بار ۲۴/۹
- ۲۴۲ جوان در آیینہ ی ہمنشین ۲۳/۹
- ۲۴۴ جوان و لباس ۲۴/۹
- ۲۴۷ جوان و تجمل گرایی ۲۵/۹
- ۲۴۸ جوان و توبہ ۲۶/۹
- ۲۴۸ جوان و تفریح ۲۷/۹
- ۲۴۹ جوان و کار ۲۸/۹
- ۲۵۰ جوان و پیشہ وری (تجارت و...) ۲۹/۹
- ۲۵۱ جوان با نشاط نہ تنبل ۳۰/۹
- ۲۵۱ اشاره ۳۰/۹
- ۲۵۱ تنبلی، پرتگاہ خطرناک ۳۰/۹
- ۲۵۲ چرا دقیقه ی ۹۰!؟ ۳۰/۹
- ۲۵۳ جوان و تشویق ۳۱/۹
- ۲۵۳ جوان و سیاست ۳۲/۹
- ۲۵۴ جوان و امور نظامی ۳۳/۹
- ۲۵۴ جوان و زبان های خارجی ۳۴/۹
- ۲۵۴ اشاره ۳۴/۹
- ۲۵۵ زبان و برخی از مسائل مهم ۳۵/۹
- ۲۵۶ جوان مسلمان و ہجرت ۳۵/۹
- ۲۵۸ جوان و دوستی و دشمنی ۳۶/۹
- ۲۵۸ اشاره ۳۶/۹
- ۲۵۸ قداست و فواید صلہ ی رحم ۳۶/۹

- ۲۶۰ جوان و مردم آزاری ۳۷/۹
- ۲۶۱ جوان و ازدواج ۳۸/۹
- ۲۶۳ منابع عمده ی تحقیق:
- ۲۶۷ آثار چاپ شده ی مؤلف:
- ۲۷۲ درباره مرکز

ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

مشخصات کتاب

سرشناسه : مدرسی حجازی، سیدمحمدطاهر، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور : ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

مشخصات نشر : مشهد : انتشارات ولایت، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۴۰ ص.

شابک : ۱۲۶۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۹۶۴-۶۱۷۲-۶-۷۴

وضعیت فهرست نویسی : فیپای مختصر

یادداشت : فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۹۸۶۰۶

تلفن نویسنده: ۰۹۱۵۳۲۲۶۳۲۴ کلیه حقوق محفوظ است.

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ارمغان تربیت (ارمغان ۳)

نویسنده: سیدمحمدطاهر مدرّسی حجازی

ناشر: انتشارات ولایت

صفحه آرا و طراح: سیدمحمدعلی مدرّسی حجازی

حروفچینی: س.م. حسینی و س.ز. مدرّسی حجازی

امور رایانه ای: سیدمحمدرضا مدرّسی حجازی

نوبت چاپ: اول. ۱۳۹۴ش

شمارگان: ۳۰۰۰ مجلد

خدمات چاپی: انتشارات آستان قدس رضوی

شابک: ۹۷۸ ۹۶۴ ۶۱۷۲ ۷۴ ۶

بهاء: ۱۲۶۰۰ تومان. و در خارج ایران ۹ یورو

تلفن نویسنده: ۰۹۱۵۳۲۲۶۳۲۴ کلیه حقوق محفوظ است.

ص: ۳

دانش ویژه ی کودک ، نوجوان و جوان

نویسنده: سید محمد طاهر مدرّسی حجازی

ص: ۴

در این کتاب می خوانید:

جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام.

چرا فرزند نمی خواهید؟! فرزند بیشتر آری؛ کمتر نه.

تربیت پیش از ولادت و آداب مهم و اساسی نوزادان.

گلوژه ی دختران در آینه ی فرهنگ اسلام.

آموزش های طلایی برای فرزندان.

حقوق فرزندان بر والدین. (حقوق متقابل)

برخوردهای اخلاقی با کودکان.

پرتوی از تربیت و رسالت جوانان و نوجوانان.

سود و زیان های اینترنت، ماهواره، تلویزیون، گوشی همراه و... و رسالت خانواده ها، نوجوانان و جوانان.

و مطالب مهم و ارزنده ی دیگر...

لطفاً فهرست کتاب را یک بار مطالعه فرمایید.

با قرآن و کتاب انس گرفته و دیگران را تشویق کنید.

ص: ۵

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۸
فصل اول: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام	۲۰
۱/۱. فرزند، نور چشم و عطر جان	۲۰
۲/۱. فرزند، میوه ی دل	۲۱
۳/۱. پاره ی جگر با شفاعت و نیایش	۲۱
۴/۱. فرزند صالح، همای سعادت	۲۱
۵/۱. فرزند، وارث ارزش ها	۲۲
۶/۱. فرزند، گلوازه ی خیر	۲۳
۷/۱. فرزند، برکت خانه	۲۳
۸/۱. فرزند و تداوم انسان	۲۴
۹/۱. جایگاه فرزند در اندیشه ی اندیشمندان	۲۴
۱۰/۱. فرزند کمتر یا بیشتر؟	۲۵
نمونه ی مهم و خطرناک (انقراض نسل کره ی جنوبی)	۲۶
۱۱/۱. فرزند ناشایسته، ویران گر ارزش ها	۲۷
۱۲/۱. ادب زشت تا نژاد زشت	۲۷
۱۳/۱. بدترین فرزندان (عاق شدگان)	۲۸
۱۴/۱. فرزند و ناگواری ها	۲۹
فصل دوم: سرآغاز رسالت [تربیت پیش از ولادت]	۳۰
۱/۲. مهم ترین حقوق فرزند	۳۱

۲/۲. فرزند نخبه از مادر وارسته ۳۲

۳/۲. فرزند خجسته از پدر شایسته ۳۲

ص: ۶

- ۳۳ ۴/۲. رعایت مقررات آمیزش
- ۳۴ ۵/۲. فرزند نداشتن
- ۳۴ ۶/۲. فرزند نخواستن (نازایی خود خواسته)
- ۳۵ ۷/۲. چهره ی نوین جاهلیت
- ۳۶ ۸/۲. خیانت نازا ساختن دیگران
- ۳۷ ۹/۲. راه های فرزند خواهی
- ۳۷ ۱. دعا و نیایش
- ۳۸ ۲. آوای اذان برای فرزند خواهی
- ۳۸ ۳. اثر کاسنی و... در فرزند دار شدن
- ۳۹ فشرده ی فهرست گونه ای از برخی وسایل طلب فرزند
- ۴۰ ۱۰/۲. سن و وزن دوران حاملگی زن
- ۴۰ ۱۱/۲. نام گذاری پیش از تولد
- ۴۱ ۱۲/۲. رسالت والدین درباره ی جنین پیش از تولد
- ۴۲ ۱۳/۲. مراقبت های دوران بارداری
- ۴۴ ۱۴/۲. نقش حیاتی غذا برای کودک و مادر
- ۴۵ ۱۵/۲. نقش لبنیات، به و انار در جنین
- ۴۶ ۱۶/۲. معجزه کندر بر جنین
- ۴۶ ۱۷/۲. اثر خرما در جنین
- ۴۶ ۱۸/۲. بهره وری زن باردار از خربزه
- ۴۷ ۱۹/۲. جنایت سقط کردن جنین

۴۸ گزارش های تکان دهنده

۴۹ موارد جواز سقط جنین

ص: ۷

۴۹	عوامل سقط شدن جنین ۲۰/۲
۵۰	زن باردار و پرهیز ۲۱/۲
۵۲	الکل و دخانیات در دوران بارداری ۲۲/۲
۵۳	رابطه ی جنین با مادرش ۲۳/۲
۵۳	تحركات زن باردار ۲۴/۲
۵۳	الف: زنان باردار و خواب ۲۵/۲
۵۴	ب: زنان باردار و ورزش ۲۶/۲
۵۵	فصل سوّم: آداب ویژه از آغاز ولادت ۲۷/۲
۵۵	۱/۳. مراقبت های ویژه در حین ولادت ۲۸/۲
۵۷	۲/۳. جشن تولد کودک ۲۹/۲
۵۸	۳/۳. تبریک و شادباش فرزند ۳۰/۲
۵۸	۴/۳. نوزاد و برترین آداب ۳۱/۲
۵۸	۱ غسل ولادت ۳۲/۲
۵۹	۲ پیچیدن نوزاد با پارچه ی سفید ۳۳/۲
۵۹	۳ باز کردن کام نوزاد با ... ۳۴/۲
۶۰	۴ نوزاد و نخستین کلاس (آوای اذان و اقامه) ۳۵/۲
۶۱	۵ استفاده از زعفران ۳۶/۲
۶۱	آغاز کودکی امام رضا علیه السلام برترین الگو ۳۷/۲
۶۱	۶ تراشیدن موی سر و سوراخ کردن گوش نوزاد ۳۸/۲
۶۲	۷ نوزاد و گوشواره ۳۹/۲

۵/۳. نوزاد و عقیقه ۶۳

دعای مخصوص عقیقه ۶۴

ص: ۸

۶۳. ختنه کردن نوزاد ۶۵
- دعای ختنه ۶۶
- ختنه ی پیرمردها ۶۶
- ۷/۳. نام گذاری، نخستین نیکی ۶۷
- الف برترین نام ها ۶۷
- ب نام مقدّس محمّد ۶۸
- ج نام محمّد، سند بهشت ۶۸
- د محمّد نخستین نام تا هفت روز ۶۹
- ه فقرزدایی با نام های نیک ۷۰
- و تذکر مهم و قابل توجه ۷۰
- ۸/۳. سنت تغییر نام زشت ۷۱
- شخصیت در نام مناسب ۷۲
- ۹/۳. خواندن با القاب زشت ۷۳
- شیطان را نباید شاد کرد ۷۴
- رستاخیز در پرتو نام شایسته ۷۴
- ۱۰/۳. نوزاد و شیر مادر ۷۵
- ۱۱/۳. بهره وری کودک از هر دو سینه مادر ۷۶
- ۱۲/۳. کودک و شیرده پاکیزه ۷۷
- ۱۳/۳. شیر زنان خوش سیما ۷۷
- ۱۴/۳. نوزاد و شیر زنان بدکار ۷۸

۱۵/۳. ضرر شیر زنان احمق ۷۸

۱۶/۳. شیر و رشد کودک ۷۹

ص: ۹

۷۹	فتوای مراجع تقلید
۸۰	۱۷/۳. دوران شیر خواری
۸۱	۱۸/۳. سرآغاز تغذیه ی کودک
۸۲	۱۹/۳. عوامل نفرت از برخی خوراکی ها
۸۳	۲۰/۳. کودک و برخی آداب
۸۴	۲۱/۳. انواع بیماری های کودک
۸۶	۲۲/۳. واکسیناسیون
۸۷	فصل چهارم: برخی عادت های زیبای کودکان
۸۷	۱/۴. کودک و گریه
۸۷	حکمت گریه ی کودکان از زبان وحی
۸۸	۲/۴. توحید و نیایش در گریه ی کودک
۸۹	۳/۴. اقسام گریه ی کودک
۸۹	۴/۴. فرزند مایه ی آزمایش
۹۰	۵/۴. کودک و فطرت توحیدی
۹۱	۶/۴. بازی طبیعی کودک
۹۱	۷/۴. زیاده روی کودک در بازی
۹۲	۸/۴. بازی با کودکان
۹۳	۹/۴. بازی حضرت فاطمه ی زهرا با کودک خود
۹۴	۱۰/۴. کودکی با کودکان
۹۵	۱۱/۴. بازی های علمی و هنری

بازی درمانی

۹۵

اشاره ای به آسیب شناسی بازی

۹۶

ص: ۱۰

- ۱۲/۴. فرزند کوچک تر وسیله حساسیت ۹۶
- فصل پنجم: گلوازه دختران در آینه فرهنگ اسلام ۹۸
- ۱/۵. ویژگی های دختران ۹۸
- ۲/۵. دختر، اوج ارزش ها ۹۹
- ۳/۵. دختران برکت آفرین و پسران مزده آور ۱۰۰
- ۴/۵. دختر و پسر دو دسته گل یک باغ ۱۰۰
- ۵/۵. تربیت دختر، سپر آتش ۱۰۰
- ۶/۵. گرامی داشتن دختر گذرنامه ی بهشت ۱۰۱
- ۷/۵. سرپرست دختران همنشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ۱۰۱
- ۸/۵. نخست نوازش دختران سپس پسران ۱۰۲
- ۹/۵. پرتوی از حقوق پسران و دختران ۱۰۳
- ۱۰/۵. شادمان کردن دختر یا پسر ۱۰۴
- ۱۱/۵. پاداش بوسیدن فرزند ۱۰۶
- ۱۲/۵. مجازات نبوسیدن فرزند ۱۰۷
- ۱۳/۵. کودک و بوسیدن نامحرم ۱۰۷
- ۱۴/۵. پیامبران و داشتن دختر ۱۰۸
- ۱۵/۵. کدام دختران؟ ۱۰۸
- ۱۶/۵. ناراحتی برای داشتن دختر ۱۰۹
- ۱۷/۵. آرزوی مرگ دختران ۱۱۱
- خطرناک تر از آرزوی مرگ دختران ۱۱۱

دختران و گزارش وحشت زا ۱۱۲

فصل ششم: آموزش های طلایی کودک و... ۱۱۴

ص: ۱۱

- ۱/۶. سرآغاز آموزش فرزندان (نخستین درس) ۱۱۴
- ۲/۶. کودک و پاداش آموزش توحیدی ۱۱۵
- ۳/۶. فشرده ی آموزش هفت مرحله ای کودک ۱۱۵
- ۴/۶. فوائد دانش پژوهی در کودکی ۱۱۷
- ۵/۶. آموزش نجات بخش از مکاتب انحرافی ۱۱۸
- زینب، استاد هفت ساله (اعجاب انگیز) ۱۱۹
- رسالت بزرگ ۱۱۹
- ۶/۶. آموزش دینی و تنبیه ۱۱۹
- ۷/۶. کودک و عشق ورزی به پیامبر و اهل بیت علیهم السلام ۱۲۰
- ۸/۶. قرآن آموزی فرزند ۱۲۰
- ۹/۶. جشنواره ی قرآن آموزی ۱۲۱
- ۱۰/۶. فرمان قرآن خواندن به فرزندان ۱۲۲
- ۱۱/۶. خواندن قرآن و نعمت ها ۱۲۲
- ۱۲/۶. فرمان نماز آموزختن به فرزندان ۱۲۳
- ۱۳/۶. فرمان اقامه نماز و سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ۱۲۳
- ۱۴/۶. کودک با دعا و تعقیب نماز ۱۲۴
- ۱۵/۶. کلاس عملی ذکر و نیش کودک ۱۲۵
- ۱۶/۶. کودک و روزه داری ۱۲۵
- ۱۷/۶. کودک و حج ۱۲۶
- ۱۸/۶. سرآغاز تکلیف شرعی ۱۲۷

۱۹/۶ . کودك و آموختن آداب و سنن ۱۲۷

۲۰/۶ . آداب سفره ی خانوادگی ۱۲۸

۲۱/۶ . سفره داران ملعون ۱۲۸

ص: ۱۲

- ۱۲۸ .۲۲/۶. کودک و صدقه دهی
- ۱۲۹ .۲۳/۶. کودک و ارزش های دینی
- ۱۳۰ .۲۴/۶. کودک و سرچشمه ی امر و نهی الهی
- ۱۳۰ .۲۵/۶. کودک و شعائر دینی و مذهبی
- ۱۳۱ .۲۶/۶. مدارا در آموزش و...
- ۱۳۲ .۲۷/۶. کودک و پرسش دانش پژوهی
- ۱۳۴ .۲۸/۶. کودک و بزرگ پروری
- ۱۳۵ .۲۹/۶. مطالعه در متن تقسیم اوقات کودک
- ۱۳۷ فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان
- ۱۳۷ .۱/۷. سید و سرور تا هفت سالگی
- ۱۳۸ .۲/۷. فرزند و رمز هفت سالگی
- ۱۳۹ .۳/۷. سه هفت سال تا اوج کمال
- ۱۴۰ .۷/۴. چکیده ی برنامه های سه هفت سال
- ۱۴۱ .۵/۷. نتیجه ی تربیت سالم یا ناسالم
- ۱۴۱ .۶/۷. تا هجده سالگی نبرد عقل و جهل
- ۱۴۲ .۷/۷. جلوه ای از حقوق فرزند در کنار خورشید والدین
- ۱۴۴ .۸/۷. انکار پدری بدترین ستم بر فرزند
- ۱۴۵ .۹/۷. سرپرست ملعون
- ۱۴۶ .۱۰/۷. نباید بار دوش بیت المال بود
- ۱۴۷ .۱۱/۷. میراث گذاشتن برای ورثه

۱۴۷ ۱۲/۷. محبت و عشق ورزی به کودکان

۱۴۸ ۱۳/۷. زیاده روی در نیکی به فرزند نه

ص: ۱۳

۱۴۸. ۱۴/۷. عبادت در نگاه مهرآفرین به فرزند
۱۴۹. ۱۵/۷. مهرورزی متقابل والدین و فرزند
۱۴۹. ۱۶/۷. پاداش خدمت به فرزند
۱۵۰. ۱۷/۷. دعا برای فرزندان
۱۵۰. ۱۸/۷. نیکی به فرزند جایگزین نیکی به والدین
۱۵۱. ۱۹/۷. مهرورزی نامشروع
۱۵۱. ۲۰/۷. غرق شدن در امور خانواده
۱۵۲. ۲۱/۷. یتیم نوازی
۱۵۳. ۲۲/۷. یتیم آزاری جنایت بزرگ
۱۵۵. فصل هشتم: «برخوردهای اخلاقی با کودک»
۱۵۵. ۱/۸. ادب آموزی، برترین هدیه
۱۵۵. ۲/۸. نقش الفت در ادب آموزی اخلاقی
۱۵۶. ۳/۸. عفو و گذشت والدین از لغزش فرزند
۱۵۶. ۴/۸. فرزندان با گلوآزه عدالت
۱۵۷. ۵/۸. برخوردهای متفاوت با فرزندان
۱۵۹. ۶/۸. درجه بندی فرزندان
۱۵۹. ۷/۸. احترام به کودک
۱۵۹. کودک در صف جماعت
۱۶۰. ۸/۸. دعا برای کودک
۱۶۰. داستان مؤمن هندوستانی

۹/۸. رعایت حقوق کودک در حال عبادت ۱۶۱

۱۰/۸. کودک و رازداری ۱۶۱

ص: ۱۴

- ۱۱/۸. سلام کردن بر کودکان ۱۶۲
- ۱۲/۸. فرزندان در نماز نجات بخش ۱۶۳
- ۱۳/۸. کودک و بستر خواب ۱۶۳
- ۱۴/۸. اخطار حساس به مادران ۱۶۴
- ۱۵/۸. نظافت و عفت کودک ۱۶۴
- ۱۶/۸. کودک و عفت پروری ۱۶۵
- ۱۷/۸. کودک و عملکرد والدین ۱۶۶
- ۱۸/۸. کودک و عفت مادر ۱۶۶
- ۱۹/۸. عفت در برخورد های اخلاقی ۱۶۷
- ۲۰/۸. جلوگیری کودک از حرام و ناپاک ۱۶۸
- ۲۱/۸. دو سالگی کودک و اجازه ورود ۱۶۹
- ۲۲/۸. آمیزش در حضور کودک ۱۷۰
- چرا کودکان خطرناک؟ ۱۷۱
- ۲۳/۸. کودک و مظاهر فساد ۱۷۱
- ۲۴/۸. کودک و فیلم و سریال های مبتذل ۱۷۲
- ۲۵/۸. کودک و خطر وسواس ۱۷۳
- ۲۶/۸. کودک و میهمانی حرام ۱۷۳
- ۲۷/۸. کودک و وفای به عهد و پیمان ۱۷۴
- ۲۸/۸. گشت و گذار خطرناک کودک ۱۷۵
- ۲۹/۸. نفرین به فرزند ۱۷۵

۱۷۶ ۳۰/۸ دشنام دادن به فرزند

۱۷۷ ۳۱/۸ کودک و شرم سالم

ص: ۱۵

- ۱۷۸ ۳۲/۸. کودک و شرم و حیای ناسالم
- ۱۸۰ ۳۳/۸. نشانه های بلوغ پسران و دختران
- ۱۸۱ ۳۴/۸. کودک و تشویق به کار و حرفه
- ۱۸۱ ۳۵/۸. کودک و منع معامله
- ۱۸۱ ۳۶/۸. کودک و کار اجباری
- ۱۸۳ فصل نهم: «پرتوی از رسالت نوجوانان و جوانان»
- ۱۸۳ ۱/۹. جوان و مربی لایق
- ۱۸۴ ۲/۹. جوان و همت بلند و هدف عالی
- ۱۸۴ ۳/۹. جوان و امید
- ۱۸۵ ۴/۹. جوان و هنرهای ورزشی
- ۱۸۷ ۵/۹. جوان و آموزش و پرورش
- ۱۸۷ ۶/۹. دانش نجات از ذلت
- ۱۸۸ ۷/۹. آموزش واجب
- ۱۸۹ ۸/۹. اسلام و مرز دانش پژوهی
- ۱۸۹ ۹/۹. دانش از سرزمین های دور
- ۱۹۰ ۱۰/۹. علم از هر آموزگار
- ۱۹۰ ۱۱/۹. جوان و آگاهی از زمان خود
- ۱۹۱ ۱۲/۹. جوان و عصر شتاب
- ۱۹۳ ۱۳/۹. جوان و مطالعه ی جنبی (روش جدید مطالعه)
- ۱۹۳ ۱۴/۹. جوان و روزنامه ها و مجله ها و...

۱۵/۹. جوان و رادیو و تلویزیون

۱۹۴

ص: ۱۶

- ۱۹۴ اشاره به یکی از آسیب های تلویزیون و...
- ۱۹۵ ۱۶/۹. جوان و ماهواره
- ۱۹۶ ۱۷/۹. جوان و اینترنت
- ۱۹۶ آسیب شناسی اینترنت
- ۱۹۸ ۱۸/۹. جوان و تلفن همراه
- ۱۹۹ تلفن همراه و بهره وری نادرست
- ۲۰۰ کودک و استفاده از تلفن همراه
- ۲۰۰ برخی از آسیب های تلفن همراه
- ۲۰۲ با مزاحم های تلفنی، پیام، چت و... چه باید کرد؟
- ۲۰۲ تلفن همراه و شبکه ی اجتماعی یا طوفانی در کمین
- ۲۰۳ طوفان مدرن و بی خبری خانواده ها
- ۲۰۴ آهنگ های تلفن همراه
- ۲۰۵ ۱۹/۹. جوان و هنر
- ۲۰۶ جوان هنرجو و هنر آفرین
- ۲۰۶ ۲۰/۹. جوان و بازی
- ۲۰۷ ۲۱/۹. جوان و خواب
- ۲۰۸ خواب های سودمند یا زیان بار
- ۲۱۰ ۲۲/۹. جوان و اعتیاد
- ۲۱۰ اقسام اعتیادهای ذلت بار
- ۲۱۱ ۲۳/۹. جوان در آینه ی همشین

ص: ۱۷

۲۱۳	۲۴/۹. جوان و لباس
۲۱۶	۲۵/۹. جوان و تجمل گرایی
۲۱۷	۲۶/۹. جوان و توبه
۲۱۷	۲۷/۹. جوان و تفریح
۲۱۸	۲۸/۹. جوان و کار
۲۱۹	۲۹/۹. جوان و پیشه‌وری (تجارت و...)
۲۲۰	۳۰/۹. جوان با نشاط نه تنبل
۲۲۰	تنبلی پرتگاه خطرناک
۲۲۱	چرا دقیقه ی ۹۰!؟
۲۲۲	۳۱/۹. جوان و تشویق
۲۲۲	۳۲/۹. جوان و سیاست
۲۲۳	۳۳/۹. جوان و امور نظامی
۲۲۳	۳۴/۹. جوان و زبان های خارجی
۲۲۳	زبان و برخی از مسائل مهم
۲۲۵	۳۵/۹. جوان مسلمان و هجرت
۲۲۷	۳۶/۹. جوان و دوستی و دشمنی
۲۲۷	قداست و فواید صله رحم
۲۲۹	۳۷/۹. جوان و مردم آزاری
۲۳۰	۳۸/۹. جوان و ازدواج
۲۳۲	معرفی تفصیلی منابع عمده تحقیق

معرفی آثار مؤلف

۲۳۶

ص: ۱۸

پیشگفتار

n

□ لِحَمْدُ اللَّهِ □ الَّذِي أَدَّبَ رَسُولُهُ بِأَحْسَنِ □ لَأَدَابٍ لِيُكُونَ لِلْعَالَمِينَ رَحْمَةً □ وَبَعَثَهُ لِيَتَمِيمَ مَكَارِمِ □ أَخْلَاقِ □ لَأُمَّهِ □ وَ لَصَلَاةٍ □ وَ لِسَلَامٍ □ عَلَى آلِهِ □ وَ □ دُرِّيَّتِهِ □ لَطِيْبِهِ.

خدای بزرگ را حمد و سپاس که توفیق عنایت فرمود تا برخی از کتاب‌هایی که احساس نیاز می‌شد را به جامعه‌ی فرهنگی ارائه دهد.

با توجه به نیاز جوانان «ارمغان ازدواج» (ارمغان ۱) را نوشتم و تاکنون ۳ بار چاپ و مورد استقبال جوانان قرار گرفته است؛ و «ارمغان خانواده» (ارمغان ۲) در انتظار چاپ می‌باشد؛ اینک کتاب حاضر «ارمغان تربیت» (ارمغان ۳) دانش ویژه‌ی کودک، نوجوان و جوان) که در دست شما است، جالب‌ترین و سودمندترین کتابی است برای هر خانواده به ویژه نسل جوان و آینده‌سازان عزیز.

امید آن که بنای زندگی و زندگانی جامعه با تربیت سالم اسلامی نونهالان از تهداب به اساس جهان بینی توحیدی و اخلاق اسلامی، قوی، محکم، مدبرانه و مطابق مقتضیات شایسته‌ی زمان گذاشته شود تا کاخ سعادت بشریت به بلندای ثریا راست و استوار بالا رود. به امید سعادت و خوشبختی جامعه‌ی اسلامی در جهان. «وَ اللَّهُ مِنْ وَرَائِهِ لَاقِصِدٌ»

ص: ۱۹

کتاب حاضر در ۹ فصل تنظیم و به این ترتیب ارائه می شود امید آن که با طرح ها و نقدهای سالم خویش افتخار ببخشید.

فصل اول: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام. [فرزند بیشتر، نه کمتر]

فصل دوم: سرآغاز رسالت (تربیت پیش از ولادت).

فصل سوم: آداب ویژه و تربیت از آغاز ولادت.

فصل چهارم: عادت های زیبای کودکانه.

فصل پنجم: گلوژه ی دختران در آینه ی فرهنگ اسلام.

فصل ششم: آموزش های طلایی کودکانه.

فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان.

فصل هشتم: برخوردهای اخلاقی با کودکان.

فصل نهم: پرتویی از رسالت جوانان و نوجوانان.

فصل اول: جایگاه فرزند در فرهنگ اسلام

اشاره

در این فصل موقعیت فرزند از منظر دین اسلام را به نظاره خواهیم نشست و در این باره به برخی مطالب فهرست گونه خواهیم پرداخت:

۱/۱. فرزند، نور چشم و عطر جان

بدون تردید بیشترین انسان‌ها در زندگی به داشتن فرزند عشق می‌ورزند تا درخت زندگی شان همواره بارور باشد و تداوم وجودشان را در وجود فرزندان خود می‌دانند، اما برخی دیگر از این عشق بی بهره اند و یا اشتیاق کم تر دارند؛ مکتب انسان ساز و زندگی آفرین اسلام، مردم را به داشتن فرزند تشویق کرده است تا این فیض همواره پایدار باشد.

! عن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: «أَطْبَبُوا لَوْلَدٍ وَ لُتِمِسِيُوهُ، فَإِنَّهُ قُرَّةُ الْعَيْنِ وَ رِيحَانَةُ الْقَلْبِ، وَ إِيَّاكُمْ وَ لُعْجَزَ وَ لُعْقَرَ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «با التماس و توجه، فرزند بخواهید؛ زیرا فرزند نور چشم و گل عطر آگین دل و جان است، و پرهیزید از ناتوانی و نازایی.» [مبادا اظهار ناتوانی کنید یا آن قدر سهل انگاری، بی توجهی و امروز و فردا کنید تا ناتوان، ضعیف یا نازا شوید.]

(۱- بحار: ۱۰۴/۸۴، وسائل الشیعه: ۱۵/۹۸، مکارم الاخلاق: ۲۵۶.)

ص: ۲۱

۲/۱. فرزند، میوه ی دل

فرزند از نظر مادی و معنوی از جایگاه ویژه ای بهره ور است و در تربیت و پرورش علمی و عملی، جایگاه او تغییرپذیر است و از یک نظر فرزند، تداوم وجود انسان، ثمره ی دل و روان و امید زندگی انسان است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِكُلِّ شَجَرَةٍ ثَمْرَةً وَتَمْرُهُ لِقَلْبٍ لَوْلَدٌ» (۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «هر درختی میوه ای دارد، و فرزند میوه ی دل و جان است.»

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ سَعَادَةٍ لِرَجُلٍ لَوْلَدٌ لَصَالِحٌ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «داشتن فرزند شایسته (سرمایه ی) خوشبختی است.»

۳/۱. پاره ی جگر با شفاعت و نیایش

فرزند همانند جگر است و از نظر مادی و معنوی برای والدین سودمند. (به شرط تربیت سالم و...)

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَوْلَدٌ كَيْدٌ لِّلْمُؤْمِنِ إِنْ مَاتَ قَبْلَهُ صَارَ شَفِيعاً...» (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند برای انسان مؤمن (همانند) جگر است، هرگاه پیش از او بمیرد، شفیع او خواهد بود؛ و اگر پس از وی درگذرد، برایش از خدا آمرزش می خواهد و خدا نیز او را می آمرزد.»

۴/۱. فرزند صالح، همای سعادت

فرزندان شایسته از نظر مادی و معنوی جلوه های سعادت و همای

۱- (کنز العمال: ۴۵۴۱۵).

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۹۷؛ فروع کافی: ۲/۸۲).

۳- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۴).

ص: ۲۲

خوشبختی برای پدر بلکه برای خانواده هستند.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَعَادَهُ لِمَرْءٍ لُخْطَاءٌ لِلصَّالِحِينَ وَوَلَدٌ لِبَارٍ» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «از مایه های خوشبختی انسان، دوستان و همنشینان صالح و شایسته و فرزند نیکوکار می باشد.»

! عَنْ إِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ سَعَادَهُ لِرَجُلٍ، أَنْ يَكُونَ لَهُ وُلْدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ» (۲)

امام زین العابدین علیه السلام: «از وسیله های خوشبختی انسان این است که فرزندان (خوب) داشته باشد که از آنان کمک و یاری بجوید.»

! عَنْ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مِيرَاثُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ عَبْدِهِ لِمُؤْمِنٍ، وَلَدٌ يَعْبُدُهُ مِنْ بَعْدِهِ» (۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «میراث خداوند از بنده ی مؤمنش فرزندی است که پس از او، خدا را عبادت کند.» یعنی فرزند صالح و مؤدب در خانواده ی مذهبی برترین کمک برای عبادت و خداپرستی است.

۵/۱. فرزند، وارث ارزش‌ها

پیشوایان مکتب وحی از نداشتن فرزند رنج می بردند و با کمال امید به رحمت حق به عنوان هبه ی ارزنده ای از خدای سبحان فرزند می خواستند، چنانچه حضرت زکریا علیه السلام از ذات هستی بخش فرزند را به

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۴.

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۹۵؛ فروع کافی/ ۲/۸۱.

۳- (بحار: ۱۰۴/۱۰۱، عده الداعی/ ۵۹.

ص: ۲۳

عنوان یک عطیه ی الهی خواست... (فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا) (۱)

... [خدایا!] تو از جانب خود جانشینی به من عطا کن و ببخش، که وارث من و دودمان یعقوب باشد و او را مورد رضایت خود قرار ده).

۶/۱. فرزند گلوازه ی خیر

عنایات و الطاف خداوند سبحان جَلَّ جَلَالُهُ به بندگانش افق های فراوانی دارد که یکی از برجسته ترین افق ها عطا کردن فرزند است:

! در روایتی از امام رضا علیه السلام آمده است: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا أَرَادَ بَعْدَ خَيْرٍ لَمْ يُمْتَهُ حَتَّى يُرِيَهُ الْخَلْفَ.» (۲)

«هرگاه خداوند بلند مرتبه برای بنده ای خیری بخواهد، تا فرزندی به او عطا نکند او را نمی میراند.» [البته برخی را روی حکمت فرزند نمی دهد].

۷/۱. فرزند برکت خانه

یکی از پنجره های نزول برکتِ خدای سبحان داشتن فرزند است.

! در حدیثی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است: «يَا بَنَ عَبَّاسٍ! بَيْتٌ لَا صَبِيَانَ فِيهِ لَا بَرَكَتَ فِيهِ.» (۳)

«ای ابن عباس! خانه ای که [زن و مرد از داشتن فرزند جلوگیری کنند و] در آن فرزندی نباشد، بی برکت است.» [فرزند نداشتن عیب نیست، اما فرزند نخواستن، عیب بزرگی است، اگرچه به هر بهانه و دلیلی.]

(۱) - مریم: آیه ۶.

(۲) - من لا یحضره الفقیه، ۳/۳۰۹.

(۳) - کنز العمال، ۱۶/۲۸۱.

ص: ۲۴

لطیفه

جوانی به همسرش گفت: مواظب باش حامله نشوی، زیرا با داشتن فرزند لذت نخواهیم برد، من تو را دوست دارم نمی خواهم دارای فرزند شوی. همسر دیگری انتخاب می کنم که برای مان فرزند بیاورد! عروس گفت: اگر این نظر مزخرف را داری عروسی را به عزا تبدیل می کنم!!! .

۸/۱. فرزند و تداوم انسان

از نظر روانی اکثر انسان ها می خواهند در دنیا عمر طولانی داشته باشند و نیز پس از خود تداوم شان را در فرزندان شایسته ی شان می دانند که پس از مردن باز هم زنده اند، زیرا نسل و فرزندان شان جای گزینند.

! این حقیقت را در بیان امیر بیان، امام أميرالمؤمنین علی علیه السلام می خوانیم: «کسی که بدون فرزند از دنیا برود [و اندیشه فرزند داشتن نداشته باشد] گویا در بین مردم نبوده است. (وَمَنْ مَاتَ وَلَهُ خَلْفٌ فَكَأَنَّهُ لَمْ يَمُتْ (۱)) و هرکس بمیرد و فرزند [صالح و شایسته] از او مانده باشد گویا نمرده است.»

۹/۱. جایگاه فرزند در اندیشه ی اندیشمندان

اندیشمندان دنیا توجه عمیق به داشتن فرزند در خانواده ها داشته و به زبان های گوناگون آن را ابراز کرده اند.

ویل دورانت: «ازدواج به خاطر فرزند داشتن به وجود آمده است...»

نیچه: «زن معمایی است که حل آن بیچه داشتن است.» (۲)

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵/۹۶.

(۲) - لذات فلسفه: ۱۸۹.

ص: ۲۵

جان بی کایزل: «در خانواده ی بی فرزند، آن مایه ی محبت، خوشی و سرگرمی که باید، وجود ندارد.» و نیز صدها اندیشمند دیگر. در مکتب اسلام، فرزند به عنوان نعمت، رحمت و حسنه گفته شده است و نیز وارث زندگانی انسان که در قرآن عظیم الشان و سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه ی طاهرین علیهم السلام که جوشش گاه وحی اند، بسیار عالی و گاهی با حکمت و فلسفه ی آن مطرح شده است.

۱۰/۱. فرزند کمتر یا بیشتر؟

سال هاست که در کشورهای اسلامی و غیر اسلامی از طریق رسانه ها و حتی از زبان برخی علمای مسلمان و اندیشمندان، داشتن فرزند کمتر تبلیغ می شود و میلیاردها دلار، یورو و... خرج می شود که از داشتن فرزند بیشتر جلوگیری شود در حالی که اسلام عزیز، مسلمانان را به داشتن فرزند بیشتر سفارش کرده است، و می فرماید: دختران حسنه و پسران نعمت اند. پس چه بهتر که فراوان باشند، و خداوند رزق همه را عنایت می فرماید:

(نَحْنُ نَزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ)... (۱) (ما شما و آنان را روزی می دهیم...) پس نگرانی چرا؟. در این باره روایات فراوان است که به ذکر یک روایت بسنده می شود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ۲: «أَكْثَرُوا لَوْلَدٍ أَكْثَرُ بِكُمْ لَأُمَّمٌ غَدًا» (۲)

پیامبر ۷: «فرزند فراوان بیاورید، در فردای قیامت زیاد بودن شما را با امت های دیگر مطرح و بیان خواهم کرد.»

(۱) - الانعام/۱۵۱.

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵/۹۶/۸.

ص: ۲۶

فشرده ی سخن این که ازدواج شرعی و قانونی، تشکیل خانواده، تکثیر نسل و زاد و ولدهای مشروع فواید فراوانی دارد و نیز حکمت هایی در آن نهفته است، و ازدواج گریزی، گسترش فساد اخلاقی، جلوگیری از زاد و ولد قانونی، سقط جنین و... آسیب های جبران ناپذیری همانند انقراض نسل و... را به دنبال دارد.

یک آمار ناگوار

جام جم می نویسد:...آمار می گویند: ۴/۱۴ درصد خانواده های ایرانی فرزند ندارند و حدود ۱۹ درصد نیز تک فرزند هستند و...
(۱).

در ایران پس از یک دوره ی طولانی تبلیغ، تلاش و سخت گیری به نام کنترل جمعیت؛ یک بیائیه ی تحلیلی، اندیشمندانه، عالمانه و حکیمانه ی مقام معظم رهبری (مدّ ظلّه العالی) جو را عوض کرد و اوضاع را کاملاً تغییر داد و به راستی پنجره های امید را فراروی جامعه ی جوان گشود؛ البته در صحنه های عملی، فرهنگ سازی و فرهنگ پروری باید کرد.

یک نمونه ی مهم و خطرناک (انقراض نسل کره ی جنوبی)

دیلی تلگراف: طبق نتایج بررسی تحقیقات مجلس ملی در سئول چنانچه جلوی نرخ پایین زاد و ولد در کره ی جنوبی گرفته نشود، نسل مردم کره ی جنوبی تا سال ۲۷۵۰م منقرض می شود.

نرخ زاد و ولد در کره ی جنوبی ۱۹/۱ فرزند به ازای هر زن در سال ۲۰۱۳م رسید. جمعیت آن کره تا سال ۲۰۵۶م به ۴۰ میلیون تن و در

(۱- روزنامه ی خراسان: تاریخ ۳۱/۶/۹۳ ص ۱۶ شماره ی ۱۸۷۹۱ به نقل از جام جم.

ص: ۲۷

۲۱۳۶م به ۱۰ میلیون تن می رسد، آخرین شهروند کره ی جنوبی در سال ۲۷۵۰م می میرد و نخستین جایی است که نسل آن منقرض می شود. (۱)

۱۱/۱. فرزند ناشایسته، ویران گر ارزش ها

آن گونه که فرزندان صالح مایه ی افتخار و سربلندی خانواده هستند، فرزندان ناپاک، سرکش و لأبالی، بر باد دهنده ی افتخارات و نام و نشان خانوادگی و ارزش ها خواهند بود.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «وَلَدٌ لِّلسُّوءِ يَهْدِمُ الشَّرْفَ وَيَشِينُ السَّلْفَ، وَوَلَدٌ لِّلسُّوءِ يَغُرُّ السَّلْفَ وَيُفْسِدُ الخَلْفَ.» (۲)

امام امیرالمؤمنین علیه السلام: «فرزند بد، شرافتِ انسان را از بنیاد ویران می کند و پیشینه ی خانوادگی را زشت و لگه دار می سازد. فرزند ناشایسته گذشته های انسان را تباہ و آینده را به فساد و تباہی می کشاند.»

۱۲/۱. ادب زشت تا نژاد زشت

آن گونه که برخی از انسان ها از نژاد و اصل و نسب فرومایه هستند، باعث ننگ جامعه اند، ! چنان چه امام حسین علیه السلام درباره ی عیدالله بن زیاد فرمود: «إِنَّ لِدَّعِيَّ بَنٍ لِدَّعِيٍّ قَدْ رَكَزَ بَيْنَ ثُنْتَيْنِ بَيْنَ السَّلَّةِ وَ لِدَّةٍ وَ هَيْهَاتَ مَنَا لِدَّةً...» (۳) «انسان فرومایه ی پست، فرزند انسان پست، مرا در بین دو چیز مخیر ساخته است، بین شهید شدن و بیعت کردن با یزید، و پذیرفتن ذلت و زبونی از ما بسیار بسیار دور است ...»

۱- (روزنامه ی خراسان: یکشنبه ۹/۶/۱۳۹۳ش شماره ی ۱۸۷۷۲ ص ۳.

۲- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۳۵.

۳- (فرهنگ سخنان امام حسین علیه السلام

ص: ۲۸

حضرت پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نقش تخریبی ادب و روش پست را همسانِ نژادِ پست و آلوده دانسته است.

! عَنْ النَّبِيِّ ﷺ لَخَاتِمُ ۷ «أَدَبٌ ﻟِّسَوْءٍ كَعِرْقٍ ﻟِّسَوْءٍ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ادب و فرهنگ زشت همانند نژادِ زشت و پست می باشد.»

۱۳/۱. بدترین فرزندان (عاق شدگان)

هر عملکرد و برخورد ناسالم و نامشروع فرزند که موجب ناراحتی و نارضایتی والدین شود وسیله ی عاق است، و عاق والدین از بزرگ ترین گناهان و سبب محروم شدن از رحمت خدا و بهشت برین است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «شَرُّ ﻟِّأَوْلَادِ ﻟِّعَاقٍ» (۲)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «بدترین فرزندان، آن است که (نسبت به والدین خود) سرکشی و نافرمانی کند»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «وَلَدٌ عُقُوقٌ مِخْتَهُ وَ شُوْمٌ» (۳)

امیر مؤمنان علی علیه السلام: «فرزندی که سرکشی و نافرمانی کند (در برابر پدر و مادر) سراسر محنت، رنج و نامبارکی است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَشَدُّ ﻟِّمَصَائِبِ سُوءٍ ﻟِّخَلْفٍ» (۴)

امیر مؤمنان علی علیه السلام: «از بدترین مصیبت ها برای انسان (فرزندان) بدی است که بعد از انسان جایگزین گردند.»

۱- (۲) کنز العمال: ۳/۴۴۲.

۲- (غرر الحکم: ح ۵۶۸۸.

۳- (غرر الحکم: ح ۵۶۸۸.

۴- (غرر الحکم: ح ۵۶۸۸.

ص: ۲۹

لطیفه

مردی به فرزندش گفت: من تو را عاق می کنم. فرزند ناخلف گفت: من تو را قاق می کنم. دوستش خندید گفت: قاق چیست؟! گفت: همه جا مردم آزاری می کنم تا مردم پدرم را نفرین کنند و فحش بدهند!!!

۱۴/۱. فرزند و ناگواری ها

بزرگ کردن و تربیت فرزند، آن گونه که مایه ی امید و آرزوهاست، مایه ی نگرانی و ناگواری ها نیز خواهد بود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَوْلَا مَجْبَنُهُ، مَبْخَلُهُ، مَمْخَرَنُهُ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند مایه ی ترس و نگرانی (از عاقبت امر او) و بخل ورزی (به فکر حفظ جان و موفقیت او) و مایه ی اندوه و غصه (از مصائبی که بر او فرود می آید) می باشد».

فصل دوم: سرآغاز رسالت [تربیت پیش از ولادت]

اشاره

رسالت والدین به ویژه مادر، پیش از ولادت فرزند، بسیار مهم است و از نظر روان شناختی، تربیت اساسی کودک پیش از تولدش آغاز می شود.

در صورتی می توان کودک شایسته، نخبه، نابغه و دارای شخصیت بالا تحویل جامعه داد که به فرمان های مکتب وحی عمل شود. با توجه به این آرمان نخستین رسالت ها را به این شرح باید در نظر داشت:

۱. انتخاب همسر شایسته از خانواده ی سالم [اعم از دختر و پسر].

۲. رعایت مقررات دینی در امر ازدواج.

۳. فرزندخواهی به روش مشروع، معقول و سالم.

۴. رعایت دستورهای حیاتی اسلام در انعقاد نطفه.

۵. مواظبت و مراقبت مادر به عنوان مهم ترین امانت دار، در دوران بارداری از نظر وضعیت روحی، روانی، تقیّد به وظایف شرعی [انجام واجبات و ترک محرمات] توجه ویژه به خوردنی ها و آشامیدنی ها [از نظر حلال و حرام و نیز از نظر کمیت و کیفیت] بلکه در تمام رفت و آمدها و برخوردها که بدون تردید اثرشگفت انگیز مادی و معنوی خواهند گذاشت.

ص: ۳۱

در این فصل برخی از آن مطالب به طور فشرده مطرح و مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. [در این باره مطالب فراوانی در کتاب ارمغان ازدواج (ارمغان ۱) و ارمغان خانواده (ارمغان ۲) بیان شده است.]

۱/۲. مهم ترین حقوق فرزند

از نظر اسلام و جایگاه ویژه ی انسانی، از مهم ترین ویژگی های بشری رعایت حقوق متقابل است. بنابراین، آن گونه که والدین حقوق فراوانی بر فرزندان دارند، فرزندان نیز حقوق قابل توجهی بر پدر و مادر دارند و جالب است که نخستین حقوق فرزندان بر پدر پیش از انعقاد نطفه ی آنان، انتخاب مادر خوب برای آن هاست و در تداوم آن، نام شایسته، ادب ارزنده و حرفه ی مناسب و نیکو برگزیدن است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمَّا سُئِلَ عَنْ حَقِّ الْوَالِدِ: «تُحَسِّنُ إِسْمَهُ وَآدَبَهُ وَتَضَعُهُ مَوْضِعاً حَسَناً» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (در پاسخ پرسش از حق فرزند): «نام نیکو و خوب بر او بگذاری و خوب تربیتش کنی و شغل و حرفه ی خوب و مناسبی برای او انتخاب کنی.»

دین مقدس اسلام، توجه به معنویات و مادیات، به دین و دنیا، به فرد و جامعه دارد. شغل و حرفه ی شایسته یک ضرورت است و باید انسان به ویژه جوانان دارای کسب و کار باشند که! امیرمؤمنان علیه السلام می فرمایند: «برترین چیزی که انسان را صیقل می دهد (آماده می سازد) کار است.»

۲/۲. فرزند نخبه از مادر وارسته

! عَنْ إِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: تَجِبُ لِلْوَلَدِ عَلَيَّ وَالِدِهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ: إِخْتِيَارُهُ لِوَالِدَتِهِ وَتَحْسِينُ سَمِيهِ وَالمُبَالَغَةُ فِي تَأْدِيهِ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «از مهم ترین حقوق [برای فرزند سه حق بر پدر لازم است: مادری شایسته برای او برگزیند؛ نام نیکو برایش انتخاب کند، و در تربیت و ادب سالم او تلاش فراوان به خرج دهد.»

! عَنْ أَبِي الْأَثَمِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الْوَلَدُ مَطْبُوعٌ عَلَيَّ أُمِّهِ» (۲)

ابوالأثمه امام علی علیه السلام: «فرزند بر [رفتار و همانند] مادر خویش سرشته شده است.» آری نقش مادر مهم تر و برجسته تر از نقش پدر است.

۳/۲. فرزند خجسته از پدر شایسته

در ارمغان ازدواج (ارمغان ۱) بیان شد که انتخاب همسر طرفینی است و باید زنان نیز مردان صالح و سالم را انتخاب کنند، زیرا فرزندان ارزنده از پدران شایسته به بار خواهند آمد.

! عَنْ إِمَامِ البَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يُحْفَظُ المُّنْطَفَأُ بِصَلَحِ آبَائِهِمْ» (۳)

امام باقر علیه السلام: «کودکان و فرزندان با شایستگی پدران شان حفظ و نگهداری خواهند شد.»

! عَنْ إِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ اللَّهَ يُفْلِحُ لِفَلَاحِ المَّرْجُلِ المُّؤْمِنِ وُلْدُهُ وَوَلَدُ وُلْدِهِ» (۴)

۱- (بحار، ۷۸/۲۳۶).

۲- (غرر الحکم؛ ۲/۶۴).

۳- (بحار، ۱۷۸/۱۵).

۴- (بحار، ۱۷۸/۱۵).

ص: ۳۳

امام صادق علیه السلام: «همانا خداوند با رستگاری و خوشبختی مرد مؤمن فرزندان و نوادگانش را شایسته و رستگار می سازد.»

پس روشن شد که انتخاب همسر در واقع انتخاب فرزند است. با آن هم باید باور داشت که نقش مادر به مراتب بالاتر از نقش پدر خواهد بود.

چه زیباست گفته ی سعدی:

«زمین شوره سنبل بر نیارد در او تخم عمل ضایع مگردان.»

امّا اگر مادر شایسته بود [دین دار، باتقوا، خوش اخلاق، بانظم، آگاه، خردمند، دور اندیش و...] فرزند با افتخار تحویل جامعه خواهد داد.

چه خوشایند است این سروده ی سهیلی:

رخساره ی همسر بود گلشن من - باشد زن من راحت جان و تن من

خوب و بد گل ز باغبان باید دید - پس خُزْم و زنده باد، مادر زن من. (۱)

والدین همسر همانند والدین خود انسان دارای حقوق مهم شرعی می باشند و باید رعایت گردند؛ اما آدم های بی فرهنگ، بی دیانت و خدانشناس نه تنها حقوق آنان را رعایت نمی کنند که به آنان بی احترامی می کنند، دشنام می دهند و حتّی به آنان ستم می کنند. [نعوذ بالله منه]

۴/۲. رعایت مقررات آمیزش

اگر مقررات اسلام در مواقع آمیزش رعایت شود، فرزندان شایسته و سالم به بار خواهند آمد. مثلاً اگر آمیزش با وضو، با نام خدا، در مکان مناسب، در زمان مناسب و... صورت بگیرد و نیز اگر خشونت یا افسردگی وجود نداشته باشد فرزند سالم به وجود خواهد آمد. [در این باره در کتاب

(۱) کتاب خیام و سهیلی: ۷۶.

ص: ۳۴

ارمغان خانواده (ارمغان ۲) به تفصیل سخن گفته شده است.

(مثلاً: از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است هرگاه مردی با زنی در حال حیض آمیزش کند و فرزند جزامی و یا پیس به وجود آید، تنها باید خود را سرزنش کند و ...). (۱)

۵/۲. فرزند نداشتن

گفته شد که فرزند نخواستن عاقلانه نیست، اما فرزند نداشتن ممکن است مصالحی داشته باشد و از اختیار انسان بیرون است. گاهی خداوند کسانی را بر اساس حکمتش از داشتن فرزند محروم می کند که حتماً مصالحی در کار است و بشر از درک آن ها عاجز است.

فرزنددار شدن و نشدن انسان، تنها کار خداست که در قرآن بسیار عالی و روشن بیان شده است... <: يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنَّا وَ يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ لَلذُّكُورِ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَّا وَ يَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ > (۲)

... <به هر کس اراده کند دختری می بخشد و به هر کس بخواهد پسر؛ یا [اگر بخواهد] پسر و دختر هر دو را برای آنان عنایت می کند، و هر کس را بخواهد عقیم و نازا قرار می دهد؛ زیرا او دانا و توانا است. >

۶/۲. فرزند نخواستن (نازایی خودخواسته)

گاهی انسان در اثر بی توجهی، بی تجربگی، لجاجت و... زمینه ی نازایی خود را فراهم می سازد. چنان چه دکتر «ساموئل رینورمیکر» آمریکایی، متخصص زنان و زایمان می گوید: «قسمت عمده ی نازایی ها

۱- من لایحضره الفقیه: ۳/۲۵۶.

۲- الشوری: آیه ۴۹ و ۵۰.

ص: ۳۵

در نتیجه ی نامطلوب بودن سلامت عمومی بدن است؛ نامساعد بودن آب، هوا، تغذیه، رعایت نکردن بهداشت، میکروبی شدن دندان ها، چرک لوزه ها، نامنظم بودن قاعدگی، مسمومیت های مزمن از شراب، مرفین، الکل و ... در سطح وسیعی زمینه ی نازایی را فراهم می سازد.

* از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است: «عروس را تا هفت روز از خوردن سیب ترش، سرکه، گشنیز و شیر منع کنید.» امیرالمؤمنین علیه السلام عرض کرد: برای چه؟ حضرت فرمود: «برای این که خوردن این چهار چیز در این ایام رحم را سرد و عقیم می سازد.» (۱)

۷/۲. چهره ی نوین جاهلیت

برخی از انسان ها به داشتن فرزند عشق می ورزند اما متأسفانه از هزینه ی زندگی در هراس اند غافل از آن که خداوند رازق مطلق است.

این اندیشه سابقه ی ننگینی در تاریخ دارد که برخی از مردم دور از تمدن و بی فرهنگ دوران جاهلیت، فرزندان شان را به خاطر ترس از فقر زنده به گور می کردند. خداوند برای سرزنش آنان و بیان یک حقیقت مسلم می فرماید:

... (وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ) ... (۲)

... (و فرزندان خویش را از ترس فقر نکشید؛ ما آنان و شما را روزی می دهیم، کشتن آن ها گناه بزرگی است).

و نیز می فرماید: (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا) ... (۳)

۱- مکارم الاخلاق: ۲۵۰، وسائل الشیعه: ۱۴/۱۸۶، علل الشرایع: باب، ۲۸۹، بحار: ۱۰۳ / ۲۸۰.

۲- (الاسراء: آیه ۳۱).

۳- (هود: آیه ۶).

ص: ۳۶

(هیچ جنبد ه ای در زمین نیست مگر آن که روزی او بر خداست)...

! چه زیبا است بیان امام کاظم علیه السلام که برای بکر بن صالح نوشت: «... أُطْلِبُ لَوْلَدٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُمْ» (۱)

«... از خداوند فرزندان بخواه. همانا خدا آنان را روزی می دهد.» [جالب است که فرمود: فرزندان بخواه؛ آری فرزند بیشتر، نه کمتر.]

ترس از فقر و تنگدستی ناشی از ضعف ایمان و تلقین غلط شیطان است؛ خدای سبحان می فرماید (لَشَّيْطَانٌ يَّعِدُّكُمْ بِالْفَقْرِ وَ يَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ)... (۲) (شیطان شما را (در هنگام انفاق) [و نیز در مواقع مهم دیگر مثل ازدواج کردن، فرزند آوردن و...] وعده ی فقر و تهی دستی می دهد؛ و به فحشا و زشتی ها امر می کند، و خداوند وعده ی آموزش و فراوانی به شما می دهد، و قدرت خداوند وسیع و به همه چیز دانا [و توانا] است).

۸/۲. خیانت نازا ساختن دیگران

گاهی ممکن است انسان های جانی و خائن که دین شان را معامله می کنند، کسانی را با دارو، غذا و... نازا بسازند که سخت خطرناک است. از نظر اسلام آنان در دنیا و آخرت قابل مجازات می باشند.

مسئولان سازمان های جهانی و کشوری برای کنترل جمعیت، حق ندارند کسی را بدون اجازه او و همسرش عقیم و نازا بسازند، و در صورت تخلف باید محاکمه شوند.

زن دائمی نباید بدون رضایت شوهرش خود را عقیم و نازا بسازد.

(۱) - بحار: ۱۰۴/۸۴، وسائل الشیعه؛

(۲) - البقره: ۲۶۸.

ص: ۳۷

زن و شوهر حق ندارند که همدیگر را مجبور به قطع لوله و نازایی کنند، و در صورتی که مفسده و ضرر نداشته باشد می توانند از حامله شدن جلوگیری کنند. [البته در تمام مسائل شرعی مطابق فتوای مرجع تقلیدشان باید عمل کنند].

۹/۲. راه های فرزند خواهی

اشاره

انسان های مؤمن با امید و آرزو از خدای سبحان فرزند طلب می کنند، و باید توجه داشت که فرزند خواستن راه های مختلف مادی و معنوی دارد. در این مختصر به برخی به این شرح اشاره می شود:

۱ دعا و نیایش

دعا و نیایش برای طلب فرزند به روش های مختلفی در روایات مطرح شده است؛! در روایتی است که مردی شصت ساله محضر امام محمد باقر علیه السلام از کمی فرزند شکایت کرد، حضرت فرمود: «در سه روز پیاپی پس از نماز عشاء و نماز صبح، هفتاد بار «سُبْحَانَ اللَّهِ» و هفتاد بار «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» بگو، سپس این آیات را تلاوت کن: (إِسْتِغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا، يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا، وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ، وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا). و در سومین شب با همسرت آمیزش کن، به خواست خدای سبحان دارای پسری نیک و سالم خواهی شد.» آن مرد چنین کرد و سالی نگذشت که خدا برایش فرزندی عنایت فرمود. (۱)

(۱) بحار: ۱۰۴/۸۴؛ طب الاثمه: ۱۲۹.

ص: ۳۸

! و نیز امام رضا علیه السلام به علی بن محمد صیمری فرمود: «انگشتر فیروزه انتخاب کن و روی نگین آن بنویس:

(رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ) (۱) (پروردگارا مرا تنها نگذار و تو بهترین وارثان هستی). دارای فرزند خواهی شد. (۲)

۲ آوای اذان برای فرزند خواهی

یکی دیگر از راه های طلب فرزند گفتن ندای ملکوتی اذان با صدای بلند در منزل ذکر شده است. (! عَنْ هِشَامِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ: إِنَّهُ شَكَأَ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَقَمَهُ وَأَنَّهُ لَا يُؤَلِّدُ لَهُ فَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَ صَوْتَهُ بِالْأَذَانِ فِي مَنْزِلِهِ، قَالَ: «فَفَعَلْتُ، فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَنِّي سَقَمِي وَكَثُرَ وُلْدِي» (۳)

از هشام بن ابراهیم روایت شده است که نزد امام کاظم علیه السلام از این که به دلیل بیماری فرزند دار نمی شود شکوه کرد، امام به او سفارش کرد که در خانه اش با صدای بلند اذان بگوید. او می گوید: «چنین کردم خدای سبحان بیماریم را درمان بخشید و فرزندان بسیار یافتیم.»

۳ اثر کاسنی و... در فرزند دار شدن

خوردن گیاه کاسنی در موارد زیادی از جمله درباره ی فرزند خواستن سفارش شده است. ! از حضرت امام رضا علیه السلام روایت شده است: «... هر کس دوست دارد که دارایی فراوان و فرزندان بسیار داشته باشد، پیوسته از گیاه کاسنی بخورد.» (۴)

۱- (الأنبياء: ۸۹)

۲- بحار: ۱۰۴/۷۸، امالی طوسی: ۱/۴۷.

۳- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۰۹؛ فروع کافی: ۲/۸۴. الفقیه: ۲/۹۳.

۴- بحار: ۱۰۴/۸۱؛ المحاسن: ۵۰۸.

! از امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام روایت شده است: «یکی از پیامبران به خدای سبحان شکوه کرد که امتش فرزندان اندک به جا می گذارند، خدا دستور داد تا امتش را به خوردن تخم مرغ سفارش کند، آنان نیز چنین کردند و فرزندان بسیار یافتند.» (۱)

فشرده ی فهرست گونه ای از برخی وسایل طلب فرزند:

در گفتار پیشوایان دین، حکما، پزشک های متخصص قدیم و جدید برای باروری، مسائل و مطالب فراوانی مطرح شده است، در این جا به برخی فهرست وار اشاره می شود:

۱. دعا و نیایش، ۲. طلب استغفار، (که شاید کفران کرده و حق را نادیده گرفته باشد)، ۳. بلند اذان گفتن در داخل خانه، ۴. دو رکعت نماز بخواند و پس از نماز ۷۱ بار در سجده «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» بگوید، آن گاه با همسرش آمیزش کند و بگوید: «اللَّهُمَّ لِرِزْقِنِي وَلِدًا لِسَائِمِيَّةٍ بِسْمِ نَبِيِّكَ (مُحَمَّدٍ)» و بعد از آن که غسل کرد در سجده بیش از هفتاد بار طلب استغفار کند. (خدا برایش فرزند عنایت خواهد کرد.) (۲) ۵. خوردن کاسنی، ۶. خوردن تخم مرغ با گوشت. ۷. خوردن شیر با عسل ۸. استفاده کامل از مواد پروتئینی (گوشت، تخم مرغ، ماهی، پنیر و...) ۹. ویتامین ها، مواد معدنی مانند کلسیم، فسفر و ویتامین E و... به قول دکتر ساموئل (۱۰). از همه مهم تر این که با آزمایش فنی از نظر متخصصان ارزیابی شود که اگر آویل

(۱- بحار: ۱۰۴/۸۱؛ المحاسن: ۵۰۸.

(۲- مکارم الاخلاق: ۳۸۹.

ص: ۴۰

یا ژن ضعیف باشد، باید تقویت شود یا شاید قابل باروری نیست، اما در مورد کشت، لقاح و... مطابق شریعت باید عمل کرد. [درباره لقاح و باروری از نظر پزشکی و... به ارمغان خانواده (ارمغان ۲) مراجعه شود.]

۱۰/۲ سن و وزن دوران حاملگی زن

کارشناسان گفته اند که نخستین آمادگی برای بارداری زن از نظر سن ۱۷ سالگی و از نظر وزن بیشتر از ۴۵ کیلوگرم است. و در طول حاملگی افزایش وزن تدریجی زن اگر به این ترتیب باشد مناسب است:

۱ از لحظه ی انعقاد نطفه از یک تخمک و یک اسپرم، تا مدت سه ماه اگر ۵/۱ کیلوگرم باشد طبیعی خواهد بود.

۲ در مدت شش ماه آخر، در هر ماه اگر ۸/۱ کیلوگرم افزایش وزن داشته باشد، مناسب خواهد بود.

۳ افزایش وزن دفعی زن حامله خطرناک است.

۴ اندازه ی افزایش وزن زن بستگی مستقیم با تحرک زن و نیز با دارو و غذا [از نظر کمی و کیفی] خواهد داشت.

۱۱/۲ نام گذاری پیش از تولد

در سیره سعادت آفرین پیامبر اسلام ۲ و ائمه ی طاهرین علیهم السلام نامگذاری فرزند پیش از ولادت شان به عنوان یک سنت حسنه است. چنانچه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آخرین فرزند حضرت زهرا را محسن نام کرد.

ص: ۴۱

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «سَمُّوا أَوْلَادَكُمْ قَبْلَ أَنْ يُوَلَّدُوا...» (۱).

امیرمؤمنان علیه السلام: «فرزندان تان را پیش از ولادت شان نامگذاری کنید؛ و اگر نمی دانید که پسر است یا دختر نام مشترک را برگزینید.» [فعلاً سونوگرافی این مشکل را حل کرده است.] در ادامه امیرمؤمنان امام علی علیه السلام می فرمایند: «يَقُولُ السَّقَطُ لِأَبِيهِ: أَلَا سَيِّئَتِي؟» در روز رستاخیز فرزند سقط شده ی بدون نام برای پدرش می گوید: چرا برای من نامی را انتخاب نکردی و نگذاشتی؟»

۱۲/۲. رسالت والدین درباره ی جنین پیش از تولد

از منظر فرهنگ اسلام پایه گذاری سعادت یا شقاوت فرزند در شکم مادر و پیش از تولد او دو مرحله دارد: مرحله ی اول تا زمان انعقاد نطفه است، لذا والدین از آغاز برنامه ها تا هنگام آمیزش، حساب شده و مطابق عقل و شرع باید عمل کنند و گرنه مصائب ناگواری به بار خواهد آمد.

مرحله ی دوم، تربیت فرزند پیش از تولد در دوران بارداری است. بنابراین پس از آن که زن از راه مشروع و با رعایت آداب اسلامی باردار شد رسالتش برای حفظ و پرورش جنین (این امانت الهی و انسان آینده) فوق العاده سنگین و حساس خواهد شد، در دوران بارداری که جسم جنین رشد می کند، شخصیت او نیز شکل می گیرد. (۲). لذا تمام حرکات، سکانات، خورد و خواب، و حالات مادی و معنوی مادر بر جنین اثر جدی

(۱) - فروع کافی: ۲/۷۶، وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲۱.

(۲) - به ارمغان ازدواج و ارمغان خانواده به قلم مؤلف مراجعه شود.

ص: ۴۲

دارد. بنابراین والدین و حتی بستگان باید مراقب باشند، به ویژه مادر (نه آن که از خود سلب مسئولیت کند و حاملگی را بهانه قرار دهد!).

لطیفه

به تازه عروسی، هر کاری را محوّل می کردند، می گفت: از توان من خارج است، من حامله ام. یک روز که همه کنار سفره ی غذا جمع شده بودند، گربه خود را نزدیک کرد که چیزی بخورد. یکی از بچه ها گربه را عقب زد، مادر شوهر عروس با صدای خشن صدا زد. بچه ها به گربه نگاه تند نکنید که حامله است!!! (همه خندیدند اما عروس قهر کرد از کنار سفره برخاست و...).

۱۳/۲. مراقبت های دوران بارداری

مادری که می خواهد فرزند سالم، قوی و کاملاً طبیعی به دنیا بیاورد باید مراقبت های لازم را داشته باشد که برخی از مراقبت ها عبارتند از:

۱. افزون بر رعایت زمان، مکان و روش شرعی انعقاد نطفه نخستین چیزی که برای مادر باردار لازم است توجه به خدا و معنویت است. مثل انجام به موقع عبادت های واجب و حتی مستحب، خواندن قرآن، ذکر، دعا، رعایت حجاب اسلامی و... [زیرا عبادت و معنویت مادر اثر مستقیم بر جنین می گذارد].

۲. پیش از ۱۷ سالگی و پس از ۳۸ سالگی حامله نشود.

۳. پیش از حامله شدن آزمایش های لازم را انجام دهد که مبدا فرزند

ص: ۴۳

معیوب، معلول و مریض به دنیا بیاورد.

۴. پیش از حامله شدن باید با نظم مناسب از نظر غذا و تحرک خود را تقویت و آماده‌ی باروری کند.

۵. نعوذ بالله، به شراب، الکل، مواد مخدر، داروهای نامطلوب و به دخانیات و... آلوده نباشد. و از داروهای ناشناخته و از خود درمانی و... باید پرهیزد و نیز بدون نظر پزشک از دارو نباید استفاده نماید.

۶. از ترس، کم خوابی، نگرانی زایمان، دعوا، ناراحتی و افسردگی پرهیز کند زیرا حالات روانی و استرس زن بر جنین اثر می‌گذارد.

۷. از برداشتن چیزهای سنگین، کارهای دشوار و طاقت فرسا پرهیزد.

۸. اگر حالت تهوع، کاهش اشتها، بدبینی به غذا و احساس بوی نامطبوع در دوران بارداری دارد، نباید غذایش را کاهش دهد که مضر است.

۹. از خوردن غذاها و میوه‌های فاسد شده، دیرمانده، میکروبی، نجس و نیز از غذاهای آماده (کالباس، همبرگر و...) باید خودداری کند.

۱۰. از گناه و قانون شکنی مثل غیبت، تهمت، فحش، دروغ، موسیقی، اهانت به مسلمانان، بی‌حجابی و بهره‌برداری از حرام، شبهه ناک و... جداً پرهیزد. [اعم از خوراکی، پوشاکی، رفتاری و گفتاری].

۱۱. از انواع اشعه باید دوری کند که بسیار خطرناک است. [برخی آنتن‌ها نیز ضرر و خطر جدی دارند].

۱۲. از آب، غذا، میوه‌های شیرین، سبزی و... [مثل: به، سیب، انار، انگور رسیده، خرما، کشمش، موز، انجیر، عسل، اسفناج، تره، کاسنی و...]

ص: ۴۴

به طور منظم، فنی و بهداشتی باید استفاده کند.

بنابراین چه که بیان شد شوهر و سایر بستگان زن باردار باید با او خوش رفتاری کرده و احترامش کنند، از محبت و مهرورزی آنان، زن احساس خوشبختی و آرامش کند تا اثر مثبت به جنین بگذارد.

۱۴/۲. نقش حیاتی غذا برای کودک و مادر

بدون تردید هر انسان و زنده جان دیگر در تداوم حیات و زندگی خود نیاز به آب و غذا دارد تا با جذب آن حرارت و انرژی در وجودشان ایجاد شود و سبب رشد و ترمیم بافت ها گردد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «... ثُبَاتٌ لِلنَّفْسِ بِالْغِذَاءِ...» (۱)

امیرمؤمنان علیه السلام: «... ثبات و پایداری بدن و جسم به غذا است...»

اندیشمندان انواع غذاهای انسان را بیش از ۵۰ نوع گفته اند، که از نظر کیفی و ظاهری به چهار دسته تقسیم شده اند:

۱. گروه غلات: مانند گندم، جو، ذرت، حبوبات و
۲. انواع گوشت های قرمز و سفید مثل: گوشت گاو، شتر، بوقلمون، گوسفند، مرغ، ماهی و
۳. فرآورده های لبنی مثل: شیر، ماست، پنیر، کره و
۴. گروه میوه ها و سبزی ها مثل: سیب، آلو، موز، مرکبات، اسفناج، تره، کدو، شلغم، چغندر، کاسنی، کاهو، کلم، هویج و

(-۱) سخنان علی: باب ث

ص: ۴۵

تمام آن چه را که تحت عنوان غذا، خداوند حلال فرموده است، فواید فراوانی دارد از قبیل پروتئین ها، ویتامین ها، کربوهیدرات، چربی ها، املاح، کالری، اسیدها، مواد معدنی و

استفاده کردن زن حامله و شیرده از این مواد مایه زندگی و سلامت او و جنین و کودک او خواهد بود، و فقدان هر یک از آن ها ضررهای فراوان و جبران ناپذیری خواهد داشت [به هیچ چیز نباید بدبین بود، بلکه از هر قسم غذا، میوه، سبزی و... به طور متناسب و متنوع باید استفاده کرد. نفرت از غذاها نفرت از سلامت است.]

۱۵/۲. نقش لبتیات، به و انار در جنین

درباره ی اثر معجزه آسای غذاها و میوه ها بر جنین روایات فراوانی وجود دارد، به منظور رعایت اختصار به بیان برخی بسنده می شود:

! از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «به زنان باردارتان لبتیات بدهید؛ زیرا عقلِ کودک را افزون می کند.» (۱)

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَطْعَمُوا حِبَالَكُمْ لَلْسَفَرِ جُلِّ فَإِنَّهُ يُحَسِّنُ أَخْلَاقَ أَوْلَادِكُمْ.» (۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به زنان باردار خویش «به» بخورانید؛ زیرا «به» اخلاق فرزندان را نیکو می سازد.» در روایت دیگر آمده است: («به» فرزندان را خوش صورت می سازد.)

(۱) مکارم الاخلاق: ۱۷۲.

(۲) مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۹

ص: ۴۶

! قَالَ لِلْخُرَّاسَانِيِّ عَنِ الْمَعْصُومِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَكَلُ لِلرُّمَّانِ يَزِيدُ فِي مَاءِ الرَّجُلِ وَيُحَسِّنُ لِلْوَلَدِ». (۱)

خراسانی از امام معصوم علیه السلام روایت کرده است که: «خوردن انار به توان جنسی مرد می افزاید و فرزند را خوش صورت بار می آورد.»

۱۶/۲. معجزه کُنْدَر بر جنین

! از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «به زنان باردار خویش کُنْدَر بخورانید، کودکی که در شکم مادرش با کُنْدَر تغذیه شود، عقل و خردش افزون می گردد؛ اگر پسر باشد شجاع می شود و اگر دختر باشد، سرین او بزرگ خواهد شد و در دل همسر [آینده اش] جای می گیرد.» (۲)

۱۷/۲. اثر خرما در جنین

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ لِلصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَطْعَمُوا لِبُرْنِي نِسَائِكُمْ فِي نَفْسِهِنَّ تَحْلُمُ أَوْلَادُكُمْ». (۳)

امام صادق علیه السلام: «در دوران [پیرامون] زایمان به زنان [باردار] خویش خرما می سرخ بخورانید تا فرزندان تان حلیم و بردبار گردند.»

۱۸/۲. بهره وری زن باردار از خربزه

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَاسَلَّمَ: «مَا مِنْ مَرَأَةٍ حَامِلَةٍ أَكَلَتْ لِبِطِيخٍ لَا يَكُونُ مَوْلُودَهَا إِلَّا حَسَنًا لَوَجْهِهِ وَ لِلْخُلُقِ». (۴)

۱- بحار: ۱۰۴/۸۲، المحاسن: ۵۴۶.

۲- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۳۶، فروع کافی ۲/۸۷.

۳- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۳۶، فروع کافی ۲/۸۷.

۴- مستدرک الوسائل: ۲/۶۳۵.

ص: ۴۷

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر زن بارداری که خربزه بخورد بی تردید فرزندش زیبا روی و نیکو خلق خواهد شد.»

لطیفه:

زن حامله ای از شوهرش خواست که سیب و خربزه بیاورد، اما مرد از بازار فلفل قرمز و کلم سفید آورد!!! خانم او بسیار خندید. گفت: لابد فرزندی می خواهی چون آتش سوزنده و چون فیل گل چهره.

۱۹/۲. جنایت سقط کردن جنین

سقط کردن جنین غیر از سقط شدن آن است. از دیدگاه مکتب وحی پیش از آن که جنین به طور طبیعی به دنیا بیاید اگر او را سقط کنند و حقّ طبیعی و مسلمّ زندگی او را سلب نمایند، جنایتی است نابخشودنی، خلاف شرع، خرد و منطقی. با کمال تأسف و تأثر امروز فاجعه ی سقط جنین در برخی کشورها و مجامع جهانی قانونی شده است. سقط جنین از نظر اسلام ممنوع و حرام و بر ضدّ حقوق بشر است که از نظر فقه اسلام کسی که سقط جنین کند مرتکب جنایت بزرگی شده است.

در تحریرالوسیله آمده است: «اگر زن چیزی بنوشد که موجب سقط جنین او شود، عملش حرام و نامشروع است.»^(۱)

سقط کردن جنین خود یا جنین کسی دیگر برای راحت طلبی، پوشش گذاشتن بر فساد اخلاقی، عوامل اقتصادی، دشمنی، کینه توزی و... افزون بر عذاب اُخروی دارای دیه و خون بها می باشد.

(۱) - تحریرالوسیله: ۱/۱۶۹.

ص: ۴۸

! از حضرت امام صادق علیه السلام این چنین روایت شده است: «بچه ی سقط شده اگر نطفه باشد خون بها (دیه)ی او ۲۰ مثقال طلا، اگر علقه و خون بسته باشد، ۴۰ دینار طلا، اگر به مرحله مضغه و گوشت رسیده باشد ۶۰ دینار طلا، اگر استخوان بندی شده باشد ۸۰ دینار طلا، اگر به صورت انسان درآمده باشد ۱۰۰ دینار طلا و اگر دارای روح انسانی شده باشد دیه اش، دیه ی یک انسان کامل می باشد.»(۱)

م۴۵. «سقط حمل برای خود زن حامله، شوهرش، دکتر و سایر مکلفین حرام است. و بر فرض اقدام، مستحقّ اجرت نمی شود.»(۲)

گزارش های تکان دهنده

«سازمان بهداشت بین المللی در سال ۱۹۸۴ گزارش داده بود که سالانه بیشتر از ۲۵ میلیون سقط جنین حرام در جهان صورت می گیرد...» [جواز سقط جنین ترویج فحشا و بی عفتی است].(۳)

قرار گزارش های رسمی فعلاً سالانه در جهان بیش از پنجاه میلیون سقط حرام صورت می گیرد. [آمار غیر رسمی که قابل ثبت نیست]!!!(۴)

در سال ۱۳۹۱ در ایران ۲۲۰ هزار سقط جنین صورت گرفته است، به گفته ی زوجین ۱۰۰ هزار مورد آن به دلایل پزشکی بوده است، و ۱۲۰ هزار مورد آن غیر قانونی صورت گرفته است؛ آقای دکتر لاریجانی

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۹/۱۵

(۲) - توضیح مسائل طبی: ۳۰ م ۴۵.

(۳) - همان در پاورقی: ۳۰

(۴) - تلویزیون ایران.

ص: ۴۹

در همایش روز جهانی جمعیت در دانشگاه علوم پزشکی تهران از این فاجعه به شدت انتقاد کرد. (۱)

موارد جواز سقط جنین

در فقه اسلام برخی موارد جواز سقط جنین عبارتند از:

۱. جنین در شکم مادرش مرده باشد.

۲. بقای جنین برای حیات و زندگی مادر ضرر و خطر داشته باشد در صورتی که هنوز روح در آن تعلق نگرفته باشد.

۳. در موردی که مادر مرده باشد و جنین در رحم او زنده باشد و...

۴. مواردی دیگر نیز وجود دارد که بسیار مهم است. (۲)

۲۰/۲. عوامل سقط شدن جنین

گاهی اتفاق می افتد که به طور ناخواسته جنین سقط می شود که برای والدین و بستگان ناگوار است، [اگر جنین خودش سقط شود کسی مجرم نیست.] سقط شدن جنین عواملی دارد که برخی از این قرار است:

۱. ناتوانی غده تیروئید مادر.

۲. کمبود هورمون های نگهدارنده ی نطفه و جنین در رحم؛ به علت کم کاری غدد مترشحه ی داخلی بدن به ویژه تخمدان ها و جفت.

۳. سازش نکردن خون مادر با خون جنین.

۴. برخی بیماری ها به ویژه بیماری های عفونی.

(۱) روز نامه خراسان یکشنبه ۲۹/۴/۹۳ ص ۲.

(۲) توضیح مسائل طبی: ۳۲ و ۳۳

ص: ۵۰

۵. آمیزش در آخر ماه! از امام کاظم علیه السلام روایت شده است: «هر که با همسرش در آخر ماه نزدیکی کند، می بایست مسئولیت افتادن فرزند از شکم مادر (سقط) را پیش از تمام شدن ایام بارداری بپذیرد.»^(۱)

۶. ترسیدن مادر از صحنه های وحشت زا و... [مثل فیلم، سریال و...]

۷. برداشتن چیزهای سنگین و انجام کارهای دشوار.

۸. وارد شدن ضربه و فشار شدید به شکم مادر.

۹. اشعه ی «ایکس» گاهی موجب سقط و گاهی سبب معلولیت جنین می شود. بنابراین دست اندرکاران باید مراقبت کنند.

۱۰. استفاده از برخی داروها و نوشیدنی ها و... .

۱۱. استفاده بیشتر از زعفران، دارچین، کرفس و... .

قابل تذکر این که در برخی روایات آمده است که آمیزش در اوّل ماه، وسط ماه، و آخر ماه باعث سقط جنین خواهد شد و اگر سقط نشود ممکن است از نظر عقل و خرد ضعیف (مُنْکَل) بار بیاید.^(۲)

[این اثرها روی اغلب و برخی از موارد است نه فراگیر و تمام موارد].

۲۱/۲. زن باردار و پرهیز

زن باردار از یک طرف نیاز جدّی به غذاهای مناسب و مقوی دارد و از سوی دیگر از برخی خوردنی ها و نوشیدنی ها باید پرهیز کند که مضرّ و خطرناک است. در این جا به برخی اشاره می شود:

۱- (وسائل الشیعه کتاب نکاح ۷

۲- (حلیها لمتقین: ۸۹.

ص: ۵۱

۱. گوشت مانده و ماهی خام و مانده، که به مادر و جنین ضرر زیاد دارد. (۱)

۲. سوسیس، کالباس، ژامبون و کنسروها: در گوشت مانده و کنسروها ماده ای پیدا می شود که ویتامین «ث» را متلاشی می کند. (۲)

۳. ادویه های تند، مثل دارچین، نعناع و خردل زیاد، که باعث اگزما و لک می گردد.

۴. غوره و آب آن، سیاهدانه، زیره، جعفری، سرکه، ترشی ها، اسپند، ماست ترش، میوه های ترش، شیرینی خامه دار، انگور زیاد و... (۳)

۵. مصرف زیاد گوجه فرنگی، فلفل دلمه ای، بادمجان و سیب زمینی، که به مغز جنین آسیب می رساند و ممکن است که ناقص الخلقه سازد. (۴)

۶. نمک زیاد به ویژه در سه ماه آخر، که باعث ورم دست و پا می شود. و نیز مصرف زیاد شکر و مواد نشاسته ای به ویژه در سه ماه اول، که باعث خطر نواقص در لوله عصبی و نخاعی می گردد. و زیاده روی در مصرف پیاز، آجیل و باقلا، که باعث کندذهنی کودک می شوند. (۵)

۷. زن باردار از ماه هشتم به بعد باید از خوردن پسته، گوشت، تخم مرغ خودداری کند.

۸. مصرف زیاد برنج سفید که باعث فساد ویتامین «ب» می شود.

این هشت مورد و موارد دیگر چیزهایی است که اگر در مصرف آن ها افراط و زیاده روی شود ضرر و خطر فراوان برای جنین دارد.

۱- (اعجاز خوراکی ها: ۲۷ و ۲۲۲)

۲- (اعجاز خوراکی ها: ۲۷ و...)

۳- (اعجاز خوراکی ها: ۱۳۲ و چگونه پسر دار...: ۶۵)

۴- (بارداری آسان: ۱۴۵ و...)

۵- (بارداری آسان: ۱۴۵)

ص: ۵۲

۲۲/۲. الکل و دخانیات در دوران بارداری

نوشیدن زن باردار از الکل، شراب و فجاج و استعمال دخانیات [سیگار، قلیان و...] از نظر جسمی و روحی برای جنین و مادرش سخت خطرناک است و بدبختی های فراوانی در پی دارد.

دانشمندان برخی از ضررهای الکل را بیان کرده اند که اشاره می شود.

۱. رشد ذهنی و جسمی کودکانی که مادران الکلی دارند ضعیف و کند است و نیز وزن آن ها کمتر می باشد. (۱)

۲. گاهی مصرف الکل موجب سقط جنین می شود. (۲)

۳. مصرف الکل مادر سبب عقب ماندگی ذهنی و عقل و خرد جنین می شود و حتی حرکت فیزیکی جنین را در رحم کمتر می کند. (۳)

۴. از نظر تدین، معنویت و شایستگی چه باید گفت؟

استعمال دخانیات مادر نیز برای جنین ضررهایی دارد مانند:

۱. باعث افزایش ضربان قلب جنین می شود.

۲. وزن جنین را کم می کند.

۳. دود سیگار حجم اکسیژن جنین که از راه «جفت» به جنین می رسد را کاهش می دهد و مشکل آفرین خواهد شد.

۴. موجب عقب افتادگی ذهنی و ضعف اعصاب جنین می شود. و... (۴)

۱- (فرزند زیبای من: ۱۱۸)

۲- (دانستنیهای زناشویی)

۳- (بارداری آسان: ۲۱۷)

۴- (بارداری آسان: ۲۱۷)

۲۳/۲. رابطه ی جنین با مادرش

از نظر علمی، که با وسایل مدرن امروزی کشف شده این است که در طول دوران بارداری رابطه ی بین مادر و جنین طوری است که هر آن چه را که مادر مصرف می کند، به طور منظم از طریق «جفت» به جنین می رسد و اثر می گذارد و نیز مواد زایدی که جنین تولید می کند از همین راه به مادر برمی گردد (و یک تأثیر عجیب متقابل، جریان دارد).

بنابراین مادر از هر نظر باید دقت کند و از خود درمانی جداً پرهیزد زیرا آن چه که از غذا و دارو مصرف می کند، اثر مستقیم بر کودک می گذارد به ویژه در «۱۲ هفته»ی اول بارداری. (۱)

مثلاً دانشمندان گفته اند: اگر مادر از آسپرین استفاده کند سبب اختلال در رشد جنین می شود، و برخی داروها باعث می شود که سر جنین کوچک بیاید یا دچار عقب ماندگی ذهنی شود. (۲)

۲۴/۲. تحرکات زن باردار

اشاره

با توجه به وضعیت جسمی ویژه ای که برای زن باردار دست می دهد لازم است که روش های خاص بهداشتی را در خوابیدن، نشستن، برخاستن، راه رفتن و... اتخاذ کند تا مشکلی برای او و جنینش ایجاد نشود. فشرده ی برخی از آن روش ها از این قرار است:

الف: زنان باردار و خواب:

۱. زنان باردار باید هر شب ۸ ساعت از اول شب بخوابند و در هنگام سحر به اندازه ی مناسب به عبادت بپردازند.

(۱) مراقبت های دوران بارداری: ۱۹۶

(۲) بارداری آسان: ۱۱۴

ص: ۵۴

۲. فاصله ی بین صرف غذا و خواب را رعایت کنند و با معده ی پُر نخوابند.
۳. با پهلوی راست بخوابند تا بر قلب و معده فشار نیاید که به هضم غذا کمک می کند و نیز تنفس طبیعی می گردد.
۴. پاها را به داخل شکم جمع کنند و بالش نرم و باریکی را در بین هر دو ران خویش بگذارند.
۵. خوابیدن و برخاستن باید با آرامش و با تکیه ی دست ها صورت گیرد. و از غلتیدن روی رخت خواب جداً پرهیزند. (۱)

ب: زنان باردار و ورزش:

۱. زنان باردار باید پیاده روی های سبک داشته باشند.
 ۲. ورزش های سبک و جانبی مثل دست، پا، گردن و... مناسب است، اما از ورزش های سنگین شکم و کمر خودداری کنند.
 ۳. چیزی را روی شکم شان قرار ندهند به ویژه در راه رفتن.
 ۴. در راه رفتن باید حالت عمودی داشته باشند و به جلو یا عقب، خمیده راه نروند زیرا مهره های کمر آسیب می بینند.
 ۵. در نشستن و برخاستن باید با آرامش و به دست ها تکیه کنند.
 ۶. پس از زایمان نیز باید ورزش های مناسب داشته باشند. (۲)
- به فشرده ی مطالب بسنده شد؛ تفصیل مطالب ضروری را در کتاب ارمغان خانواده (ارمغان ۲) مطالعه خواهید فرمود. ان شاء الله.

۱-) مراقبت های بارداری: ۱۲۷

۲-) مراقبت های بارداری: ۱۲۹ و ۱۳۶

ص: ۵۵

فصل سوّم: آداب ویژه از آغاز ولادت

اشاره

در فصل دوّم برخی از مطالب درباره ی آداب، سنن و مقرّرات مهمّ پیش از تولّد جنین مطرح شد. در این فصل برخی از آداب و مقرّرات از آغاز ولادت تا زمان شیرخوارگی کودک به این ترتیب ارائه می شود:

۱/۳. مراقبت های ویژه در حین ولادت

گرچه امروز در اکثر کشورها و شهرها، امور پزشکی رونق گرفته است و زایمان زیر نظر افراد فنی صورت می گیرد، اما در برخی کشورها و روستاها از دکتر و دارو و درمان، یا خبری نیست، یا کمتر و ناکافی است، بنابراین بایسته است که در حدّ توان، مقرّرات و مراقبت های مناسب در نظر گرفته شود. در این نوشتار به برخی به این شرح اشاره می شود:

۱. تا کودک قدم به عالم گذاشت، گریه می کند و این گریه حیاتی است چون آغاز نفس کشیدن اوست و اگر گریه نکند خطرناک است، و باید او را به آرامی به گریه آورد.

۲. هرچه سریع تر پیش از این که به دهان نوزاد چیزی وارد شود به اندازه ی عدّس از تربت مقدّس حضرت سیدالشهداء علیه السلام مخلوط با

ص: ۵۶

آب فرات یا آب باران و یا آب زمزم و اگر ممکن نبود کمی از خرماي پاک و حلال به نوزاد بخورانند و کامش را این گونه بردارند.

۳. اگر وسایل استریل وجود نداشت با تیغ دست نخورده و یا تیغ و کاردی که تمیز و با آتش ضد عفونی شده باشد، باید بند ناف کودک را بلندتر و به آرامی ببرند و همواره از آن مراقبت کنند.

۴. بند ناف کودک را با دقت و احتیاط یا باید گره بزنند یا با نخ تمیز ببندند و با پنبه آن را پاکیزه کنند.

۵. هر چه زودتر کودک را غسل داده با پارچه ی حلال بپوشانند.

۶. اگر مشکلی جسمی یا روانی احساس کردند در حدّ توان و امکان باید به مراکز پزشکی و دکتر مراجعه کنند.

۷. هرچه سریع تر (پیش از نیم ساعت تقریباً) با نام خدا مادرش او را از شیر خود تغذیه کند (و خوب است که اول از پستان راست و سپس از پستان چپ او را شیر دهد یعنی در اولین فرصت بلکه همواره از هر دو پستان شیر دهد). اگر کودک را زود شیر ندهند ضررهای فراوانی برای کودک و مادرش دارد و ممکن است قند کودک بیفتد.

۸. نخستین شیر مادر در انسان و حیوان را خدای سبحان سرشار از مواد معدنی و پروتئین ضروری قرار داده است که با نوشیدن آن، سلامت نوزاد تأمین و بیمه می شود، محروم کردن نوزاد از شیر ولادت (آغوز) ضررهای فراوانی برای نوزاد دارد.

۹. دانشمندان می گویند: تماس پوستی نوزاد با پوست مادر در نخستین

ص: ۵۷

ساعت ولادت باعث سلامت جسمی نوزاد، تولید بهتر شیر مادر، تکامل عصبی کودک و ازدیاد محبت بین مادر و نوزاد می شود. (۱)

۱۰. در صورت امکان نوزاد را باید به بیمارستان و نزد پزشک ببرند، تا از مداوای لازم و واکسن های ضروری بهره مند شود. و از خود درمانی کودک جداً پرهیزند.

۱۱. مادرها باید دستگاه تناسلی کودک را تمیز نگه دارند و نباید از مواد ضد عفونی کننده شیمیایی و وسایل آلوده استفاده کنند و دختر را در حال تمیز کردن از عقب به جلو تمیز نکنند. (۲)

۲/۳. جشن تولد کودک

از دیدگاه عقل و دین، ارزنده ترین روز برای انسان، روز ولادت اوست، زیرا دنیای اسمی تنها جایی است که انسان در آن، عنوان جانشینی خدا را با ایمان و اعمال شایسته و عبادت به خود اختصاص می دهد و با بندگی ذات حق و خودسازی می تواند به بالاترین مقام انسانی برسد.

! عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَكْبَرُ مَا يَكُونُ لِلْإِنْسَانِ يَوْمَ وُلِدَ». (۳)

امام صادق علیه السلام: «شکوه مندترین روز برای انسان، روزی است که متولد می شود». اما تربیت سالم والدین، اساتید و محیط سالم می تواند به جشن ولادت سعادت گستر کودک، روح و معنا بدهد، و هرکس باید گذشته و آینده ی خود را در آینه ی شفاف دین و دانش به نظاره بنشیند.

۱- (کودک زیبای من: ۱۸۴.

۲- (کودک زیبای من: ۲۰۱.

۳- (من لایحضره الفقیه: ۱/۱۹۴.

۳/۳. تبریک و شاد باش فرزند

کودک سالمی که قدم به عالم می گذارد، پدر و مادر و نیز بستگان، قدم را ارج گذاشته شادمانی می کنند، دوستان تبریک می گویند و تحفه ها تقدیم می کنند. ! از امام رضا علیه السلام روایت شده است: «آن گاه که امام حسن بن علی علیه السلام زاده شد روز هفتم جبرئیل علیه السلام فرود آمد و برای حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تهنیت و شادباش گفت.» (۱)

۴/۳. نوزاد و برترین آداب**اشاره**

آن گاه که خداوند، خانواده ای را با نعمت و رحمت با صفای فرزند سرفراز می فرماید، شایسته است که آن خانواده با الهام از رهنمودهای اسلام به انجام آداب دینی نوزاد پردازد که برخی عبارت اند از:

۱ غسل ولادت

وقتی که نوزاد قدم به عالم گذاشت مستحب است که او را با نام خدا بردارند و غسل ولادت بدهند. از نظر اسلام و فتوای فقها و مراجع تقلید غسل دادن نوزاد مستحب است، اگر چه در روایات کلمه ی واجب آمده است که عبارت است از انجام غیر الزامی.

! عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «غُسْلُ الْمَوْلُودِ وَاجِبٌ.» (۲)

امام صادق علیه السلام: «غسل و شستشوی نوزاد واجب است (= مستحب است).» فقها از کلمه ی واجب، استحباب مؤکد را منظور کرده اند.

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۵۹.

۲- (وسائل الشیعه: ۲/۳۷.

۲ بیچیدن نوزاد با پارچه ی سفید

مستحب است که نوزاد را پس از غسل دادن با پارچه ی حلال، پاکیزه و سفید بپوشانند. ! چنان چه در روایت دارد که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پارچه ی زرد را از بدن امام حسن علیه السلام برداشت و پارچه ی سفید خواست و امام حسن علیه السلام را با پارچه ی سفید پوشاند. (۱)

۳ بازکردن کام نوزاد با ...

مستحب است که با نام خدای سبحان، کام نوزاد را با تربت امام حسین علیه السلام یا با خرما همراه آب فرات یا آب باران، باز یا شیرین کنند و این است سرآغاز خجسته.

! عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «حَنِّكُوا أَوْلَادَكُمْ بِمَاءِ الْفُرَاتِ وَ تَبْرَتِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامِ فَإِنَّ لَمْ يَكُنْ فِيمَاءِ السَّمَاءِ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «کام نوزادان خویش را با آب فرات و تربت امام حسین علیه السلام بردارید و باز کنید، و اگر ممکن نشد با آب باران.»

! در برخی روایات خرما سفارش شده است. «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم کام امام حسن و امام حسین علیه السلام را با خرما گشود.» (۳)

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۴۲.

۲- (مکارم الاخلاق: ۲۲۹.

۳- (فروع کافی: ۲/۸۸.

۴ نوزاد و نخستین کلاس (آوای اذان و اقامه)

مستحب است که در گوش راست نوزاد اذان و در گوش چپ او اقامه را بگویند. [و مستحب است کسی که اذان می گوید با وضو، رو به قبله، با نیت پاک و متوجه عنایات خدا باشد.] (اذان و اقامه برترین سرآغاز آموزش کودک از زمان تولد اوست).

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْيُؤَدِّنْ فِي أُذُنِهِ الْيَمْنَى وَيُقِمِّمْ فِي الْيُسْرَى فَإِنَّ ذَلِكَ عِصْمَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ»؛ وَإِنَّهُ ۷ أَمَرَ أَنْ يُفَعَلَ ذَلِكَ بِالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَام...» (۱)

امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام روایت کرده است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «هر که دارای فرزند شود سنت است که در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگویند، زیرا این عمل نوزاد را از نفوذ شیطان حفظ می کند، و [حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم] دستور داد که با حسنینعلیه السلام آن گونه عمل کنند، و نیز امر فرمود که در گوش های شان سوره ی حمد، آیةالکرسی، انتهای سوره ی حشر، سوره های توحید، فلق و ناس را نیز بخوانند. (۲)

لالایی چیست؟

«لالایی» همان کلمه ی مقدّس «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» است، که مسلمانان فرزندان شان را با این شعار نوازش می دهند، اما آن را مخفّف کرده «لالایی» می گویند.

۱- (دعائم الاسلام: ۱/۱۴۷؛ البحار: ۱۰۴/۱۲۶).

۲- (دعائم الاسلام: ۱/۱۴۷؛ البحار: ۱۰۴/۱۲۶).

ص: ۶۱

۵ استفاده از زعفران

نشانه گذاری سر نوزاد با زعفران برنامه ی حکمت آمیز دیگری است: **عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «... وَاللَّخَامِسُ يُلَطَّخُ رَأْسَهُ بِاللَّزَعْفَرَانِ...» (۱)**

امام صادق علیه السلام: «... پنجم (از برنامه های نوزاد) آن است که با زعفران بر سر او نشانه و علامت گذاشته شود ...»

آغاز کودکی امام رضا علیه السلام برترین الگو

نمونه ای از برترین نوزاد در خاندان وحی از زبان مادر امام رضاعلیه السلام این گونه بیان شده است:

! نَجْمَهُ أُمُّ الرِّضَاعِيَةِ السَّلَامِ تَقُولُ: «لَمَّا وَضَعْتُ إِبْنِي عَلِيًّا دَخَلَ إِلَيَّ أَبُوهُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَنَاوَلْتُهُ إِيَّاهُ...» (۲)

نجمه خاتون [مادر امام رضا علیه السلام می گوید: «آن گاه که فرزندم علی (امام رضا علیه السلام) را به دنیا آوردم، پدرش موسی بن جعفر علیه السلام نزد من آمد، نوزاد را در جامه ی سفید پوشاندم و به دستش دادم؛ در گوش راستش اذان و در گوش چپش، اقامه گفت، سپس آب فرات خواست و با انگشت مبارک خود به کام نوزاد (امام رضا علیه السلام) نهاد.»

[این است نمونه ای از سیره ی عملی آن حضرت درباره ی نوزاد]

۶ تراشیدن موی سر و سوراخ کردن گوش نوزاد

مستحب است در هفتمین روز ولادت نوزاد، سر او را بتراشند و به وزن

۱- (دعائم الاسلام: ۱۰۴/۱۲۲. مکارم الاخلاق: ۲۶۱).

۲- (عیون الاخبار: ۱۴، الوسائل: ۱۵/۱۳۸).

ص: ۶۲

موی سرش طلا- یا نقره به عنوان صدقه به فقیر بدهند، و نیز گوش نوزاد را سوراخ کنند. [بدون تردید در هر برنامه‌ی اسلامی حکمت‌هایی نهفته است.]

! از امام صادق علیه السلام سؤال شد. چرا موی سر نوزاد تراشیده شود؟ (قال علیه السلام: «تَطْهِيرًا مِنْ شَعْرِ الرَّحِمِ.») امام علیه السلام فرمود: «از آن رو که نوزاد از موی [دوران جنینی در] زهدان و رحم، پیراسته و پاکیزه شود.» (۱)

! از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «طفلی را جهت دعا محضر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آوردند چون کاکل داشت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دعا نکرد و دستور داد که موی سر نوزاد را بتراشند و فرمود که موی شکم طفل را نیز بتراشند.» (۲) فقها فرموده اند: اگر در روز هفتم موی سر کودک را نتراشند، استحباب آن از بین می رود.

۷ نوزاد و گوشواره

از نظر اسلام گوشواره به گوش نوزاد کردن مستحب است.

! از امام رضا علیه السلام روایت شده است: «... سوراخ گوش راست (امام حسن و امام حسین علیه السلام) در لاله گوش قرار داشت و سوراخ گوش چپ در بالای گوش، آن گاه گوشواره ای زیرین در گوش راست و گوشواره ای زَبَرین در گوش چپ قرار داشت.» (۳)

(۱) - مکارم الاخلاق: ۲۶۲، البحار: ۱۰۴/۱۲۳.

(۲) - الفروع: ۲/۹۲. الوسائل ۱۵/۷۴.

(۳) - همان: ۱۵/۱۵۹. الفروع: ۲/۹۰.

ص: ۶۳

۵/۳. نوزاد و عقیقه**اشاره**

مستحب است که در روز هفتم ولادتِ نوزاد برای او عقیقه کنند. [شتر، گاو یا گوسفند].

! ابن مارد می گوید از امام صادق علیه السلام درباره ی عقیقه سؤال کردم حضرت فرمود: «گوسفند، یا گاو و یا شتر» (۱).

عقیقه دارای آداب فراوان استجابی است که برخی عبارت اند از:

الف. عقیقه برای فقیر و غنی مستحب است، اما اگر کسی هیچ توان مالی نداشته باشد استجاب آن ساقط می شود. (۲).

ب. در روایات و نظریات مراجع آمده است: مستحب است که برای پسر حیوان نر و برای دختر حیوان ماده را عقیقه کنند. (۳).

ج. عقیقه در روز هفتم ولادت انجام شود و اگر انجام نشد استجاب آن باقی است هر وقت که بخواهند عقیقه کنند تا آخر عمر و...

(۴).

د. در هنگام عقیقه توجه به خدا و دعا کردن مستحب است و نیز مستحب است که سلامتی مادّی و معنوی کودک را از خدا

بخواهند و از شرّ شیطان به خدا پناهنده اش کنند... (۵).

(۱) - الوسائل: ۱۵/۱۴۶.

(۲) - برگرفته از روایات از وسائل الشیعه: ۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

(۳) - برگرفته از روایات از وسائل الشیعه: ۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

(۴) - همان. برگرفته از روایات از وسائل الشیعه: ۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

(۵) - برگرفته از روایات از وسائل الشیعه: ۱۵/۱۴۸. و نظر مراجع تقلید.

ه . دعای مخصوص عقیقه

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است که شایسته است در وقت عقیقه کردن این گونه دعا کنند:

«اللَّهُمَّ مِنْكَ وَ لَكَ مَا وَهَبْتَ وَ أَنْتَ أَعْطَيْتَ، اللَّهُمَّ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا عَلَي سُنَّةِ نَبِيِّكَ ﷺ سِپس بگویند: «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، آن گاه عقیقه را ذبح کنند و بگویند: «لَكَ سِفْكُ الدِّمَاءِ لِاشْرِيكَ لَكَ. وَ لِحَمْدِ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ احْسِبْ الشَّيْطَانَ الرَّجِيمَ.» (۱)

[دعای دیگری را در کتاب «گلوازه های معارف» آورده ام.]

و. مکروه است که والدین به ویژه مادر از عقیقه ی فرزند بخورند و حتی افراد تحت تکفل پدر.

! عَنْ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «... وَ لَا يَأْكُلُ مِنْهُ أَبَوَانِ ...»

امام صادق علیه السلام فرموده اند: «... و والدین از عقیقه استفاده نکنند...» (۲)

ز. اگر نوزاد قابله داشته باشد، مستحب است که ران عقیقه را به قابله [ماما] بدهند. [روایات شاهی بر مدعاست.]

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الْعَقِيْقَةُ يَوْمَ السَّابِعِ وَ تُعْطَى لِقَابِلِهِ لِرَجُلٍ مَعَ الْوَرِكِ.» (۳)

امام صادق علیه السلام: «عقیقه در روز هفتم ذبح شود و ران و بالای ران به قابله (ماما) داده شود.»

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۵۵. الفروع ۲/۹۰.

۲- (نظر مراجع تقلید.

۳- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۵۰، فروع کافی: ۲/۸۹.

ص: ۶۵

ح. مستحب است که گوشت عقیقه را بپزند و به مسلمانان وابسته و فامیل و همسایه ها بدهند و مقداری از آن را هم صدقه بدهند.

! عَنْ إِمَامٍ لِلصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «... وَ يُدْعَى نَفْرًا مِّنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَأْكُلُونَ وَيَدْعُونَ لِلْغُلَامِ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «... گروهی از مسلمانان [برای عقیقه] دعوت شوند و از آن بخورند و برای نوزاد دعا کنند.»

ط. بهتر است که استخوان های [اصلی چهار ران و دست] عقیقه را نشکنند. اما دفن استخوان عقیقه را مراجع مطرح نکرده اند.

ی. قربانی کردن در عید قربان از عقیقه کفایت می کند. جایز است که ثروتمندان و سادات هم از گوشت عقیقه بخورند. (۲)

ک. بهتر است که کله و پاچه، پوست و جگر عقیقه را به فقیر بدهند.

لطیفه

به پدری گفتند: شما از گوشت عقیقه فرزندتان نخورید. پدر با عصبانیت گفت: گوشت به این گرانی همه بخورند من چه گناهی کرده ام که نخورم، من یا می میرم یا از این گوشت می خورم!!!

۶/۳. ختنه کردن نوزاد

اشاره

یکی از برجسته ترین حقوقی که نوزاد پسر بر والدین خویش به ویژه پدر دارد، ختنه کردن اوست. اسلام ختنه کردن را تکلیف شرعی ولی فرزند دانسته و بر او واجب کرده است. و اگر ولی تا پیش از تکلیف

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵/۱۵۰، فروع کافی: ۲/۸۹.

(۲) - نظر مراجع عالی قدر تقلید.

ص: ۶۶

پسرش، او را ختنه نکرد، پس از تکلیف بر خود پسر واجب است که خود را ختنه کند، اما ختنه کردن در روز هفتم ولادت مستحب مؤکد گفته شده است و فواید فراوانی دارد.

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِخْتَنُوا أَوْلَادَكُمْ يَوْمَ السَّبْعِ، فَإِنَّهُ أَطْهَرُ وَأَسْرِعُ لِنِيَاتِ اللَّحْمِ، إِنَّ الْمَأْرُضَ تَنْجَسُ بِبَوْلِ الْأَعْلَفِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «در روز هفتم، نوزادان خود را ختنه کنید، زیرا به طهارت و پاکدامنی آنان افزوده می شود، و گوشت اندام شان بیشتر رشد می کند، ادرار کسی که ختنه نشده است، تا چهل روز زمین را نجس می کند.»

دعای ختنه

! عَنْ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «فِي الصَّبِيِّ إِذَا خْتَنَ قَالَ: «يَقُولُ: اللَّهُمَّ هَذِهِ سُنَّتُكَ وَسُنَّتُهُ نَبِيِّكَ صِلْ لِمَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَتَّبَاعٍ مِّنَّا لَكَ وَ لِنَبِيِّكَ بِمَشِيَّتِكَ وَبِإِرَادَتِكَ وَقَضَائِكَ لِأَمْرِ أَرْدْتَهُ وَقَضَاءِ حَتْمَتِهِ وَأَمْرِ أَنْفَذْتَهُ وَأَذَقْتَهُ حَرَّ الْحَدِيدِ فِي خِتَانِهِ وَحِجَامَتِهِ، بِأَمْرِ أَنْتَ أَعْرَفُ بِهِ مِنِّي. اللَّهُمَّ فَطِّهْرُهُ مِنَ الذُّنُوبِ. وَزِدْ فِي عُمُرِهِ وَادْفَعْ لَأَفَاتِ عَن بَدَنِهِ وَالأَوْجَاعِ عَن جِسْمِهِ. وَزِدْهُ مِنَ الْغِنَى. وَادْفَعْ عَنْهُ الْفَقْرَ فَإِنَّكَ تَعْلَمُ وَلَا نَعْلَمُ.» (مفاتيح الجنان: ۹۱۶).

ختنه ی پیرمردها

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا أَسْلَمَ الرَّجُلُ خْتَنَ وَلَوْ بَلَغَ ثَمَانِينَ سَنَةً.» (۲)

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۲.

۲- (فروع کافی: ۲/۹۱، وسائل الشیعه: ۱۵/۱۶۶.

ص: ۶۷

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هرگاه مردی مسلمان شود، باید ختنه گردد. هر چند به هشتاد سالگی رسیده باشد.»

۷/۳. نام گذاری نخستین نیکی

اشاره

از حقوقی که فرزندان بر والدین دارند یکی انتخاب نام خوب است.

! عَنْ إِمَامِ الْكَاظمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَوَّلُ مَا يَبْرُرُ الرَّجُلُ وَلَدَهُ أَنْ يُسَمِّيَهُ بِاسْمِ حَسَنٍ، فَلْيُحَسِّنْ أَحَدُكُمْ بِاسْمِ وَلَدِهِ.» (۱)

امام کاظم علیه السلام: «نخستین نیکی پدر به فرزندش آن است که نام نیکو برایش برگزیند، هر یک شما باید نام خوب برای فرزندش انتخاب کند.»

لطیفه

خداوند برای خانواده ای پسری عنایت فرمود، یکی از دوستان از او سؤال کرد اسم پسرت را چه گذاشتی؟ گفت: غریبانه فقیرانه «مرد مُرتضی علی شیر خدا»!!! مرد پرسید: نامی بلندتر از این پیدا نکردی؟!.

در این بخش به برخی مطالب ویژه درباره ی نام نهادن اشاره می شود:

الف برترین نام ها

بهترین نام ها، همان نام هایی است که از عبودیت و بندگی حکایت داشته باشد، یا نام پیامبران و امامان خصوصاً نام نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم باشد.

! عَنْ إِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَصْدَقُ الْأَسْمَاءِ مَا سُمِّيَ بِالْعُبُودِيَّةِ وَأَفْضَلُهَا، أَسْمَاءُ النَّبِيِّاءِ.» (۲)

(۱- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲۲، فروع کافی: ۲/۸۶.

(۲- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲۲، فروع کافی: ۲/۸۶.

ص: ۶۸

امام باقر علیه السلام: «راست ترین نام ها، نامی است که از بندگی حکایت کند. [مثل عبدالله، عبدالرحیم و...] و برترین نام ها نام های پیامبران است.»

ب نام مقدّس مَحْمَد

از برترین نام ها، نام حضرت محمد صلی الله علیه و آله است که مسلمانان با افتخار آن نام را انتخاب می کنند تا از برکات آن بهره مند شوند. [به ویژه آن که مرگب باشد؛ مثل احمد حسین، حسن علی، محمد جواد، محمد جمال، محمد علی، محمدرضا، محمدمهدی، محمدصادق، محمدهادی، فاطمه کوثر، زهرا سادات و... که دارای دو قداست می باشند.]

! عَنِ الْإِمَامِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَبَيْتُ الَّذِي فِيهِ مُحَمَّدٌ يُصْبِحُ أَهْلُهُ بِخَيْرٍ وَيُمْسُونَ بِخَيْرٍ.» (۱)

امام رضا علیه السلام: «خانه ای که در آن «محمّد» نام باشد، ساکنانش روز را با خیر و خوبی آغاز و با خوبی به فرجام می رسانند.»
! از امام محمّد باقر علیه السلام روایت شده است: «هرگاه شیطان می شنود که کسی را با نام محمّد یا با نام علی (و امثال آن نام های مقدّس) خطاب می کنند، همانند شرب گداخته ذوب می شود.» (۲)

ج نام مَحْمَد، سند بهشت

درباره ی نام گذاری با نام محمّد احادیث فراوانی وجود دارد که به ذکر برخی بسنده می شود:

(۱-) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲. عدّهالدّاعی: ۵۹.

(۲-) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲. عدّهالدّاعی: ۵۹.

ص: ۶۹

إِعْنِ الرَّسُولِ الْأَعْظَمَ ۷: «مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ ذَكَرَ فَسَمَاهُ مُحَمَّدًا حُبًّا وَ تَبَرُّكًا بِسْمِي كَانَ هُوَ وَ مَوْلُودُهُ فِي الْجَنَّةِ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس دارای فرزند پسر شود با انگیزه ی دوستی من و تبرک جستن به نام من، نام او را محمد گذارد، خود و فرزندش در بهشت [اهل بهشت] خواهند بود [البته شرایط مهمی دارد].»

د محمد نخستین نام تا هفت روز

چه ارزنده است که نخستین نام نوزاد محمد باشد. [سنت حسنه.]

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يُؤَلَّدُ لَنَا وَلَدٌ إِلَّا سَمَّيْنَاهُ مُحَمَّدًا فَإِذَا مَضَى سَبْعَةُ أَيَّامٍ فَإِنْ شِئْنَا غَيْرَنَا وَإِلَّا تَرَكَنَا» (۲)

امام صادق علیه السلام: «هر پسری که در خانواده ی ما زاده می شود، نخست نام محمد را بر او می گذاریم، آن گاه که هفت روز گذشت [روز نام گذاری] اگر خواستیم نام دیگری برایش انتخاب می کنیم، و گرنه همان نام را می گذاریم.»

یادآوری: با توجه به مصالح مهم، شایسته است که مؤمنان فرزندان شان را محمد، علی، باقر، هادی، مهدی، رضا، فاطمه، زهرا، راضیه، مهدیه، مریم، زینب، حسن، حسین و... نام کنند. در روایاتی ترک نام پیامبر نکوهش شده است. [امروز در جهان از مردها نام مبارک محمد بالاترین آمار را دارد و از زن ها نام مقدس فاطمه و زهرا]

(۱) - کنز العمال: ۱۶ / ۴۲۲.

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵ / ۱۲۵، فروع کافی: ۲ / ۸۶.

ص: ۷۰

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ وُلِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ أَوْلَادٍ، لَمْ يُسَمَّ أَحَدَهُمْ بِاسْمِي فَقَدْ جَفَانِي.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس دارا چهار فرزند شود و یکی را به نام من نام نکند بر من جفا کرده است.» [در برخی روایات نام محمد آمده است].

نکته ی مهم این است که هرگاه کسی را نام خوب گذاشتند در گفتار نباید نام را خراب تلفظ کنند. مثلاً محمد را ممد، مهدی را میتی، حسین را سین، کربلایی را کبلی و فاطمه را فاطی نباید تلفظ کنند که اهانت آمیز و زشت است. اگر شخص راضی نباشد حرام خواهد بود.

ه فقرزدایی با نام های نیک

نام های ارزنده باعث برکت و از عوامل فقرزدایی است.

! عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يَدْخُلُ الْفَقْرُ بَيْتًا فِيهِ اسْمُ مُحَمَّدٍ، أَوْ أَحْمَدَ أَوْ عَلِيٍّ... أَوْ عَبْدِ اللَّهِ أَوْ فَاطِمَةَ مِنْ نِسَاءٍ.» (۲)

امام کاظم علیه السلام: «خانه ای که ساکنانش یکی از این نام ها را داشته باشند محمد، احمد، علی، حسن، حسین، جعفر، طالب، عبدالله و فاطمه از زن ها، همواره از فقر و تنگدستی محفوظ می ماند.»

و تذکر مهم و قابل توجه

برخی نام ها مخصوص خداست، مثل «الله»، «وهاب»، «غفار»، «خالق»، «رزاق» و... اگر کسی به نام عبدالله، عبدالوهاب، عبدالغفار و...

۱- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲۵، فروع کافی: ۲/۸۶.

۲- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۲۵، فروع کافی: ۲/۸۶.

ص: ۷۱

نامیده شد، در وقت خطاب نباید کلمه ی «عبد» را حذف کنند. مثلاً اگر کسی را الله، وهَاب، غَفَّار، رَزَّاق بگویند درست نیست بلکه باید عبدالله، عبدالجَبَّار، عبدالغَفَّار و عبدالخالق بگویند و گرنه اشکال دارد.

توجه و دقت

اگر کسی را عبدالاحمد، عبدالرسول، عبدالعلی، عبدالحسین، عبدالزهراء بنامند اشکال ندارد، چون عبد در این جا به معنای غلام است. لذا فرقی بین غلام حسین و عبدالحسین نیست و جداً بدون اشکال است.

نکته دیگر

انتخاب نام خوب برای انسان ها ارج نهادن به آنان است. سایر مخلوقات نیز نباید با نام های نامناسب، زننده و زشت خوانده شوند، به ویژه شهرها، روستاها، محله ها، خیابان ها، و... و باید نام های زشت را تغییر داد. (نام های پرمحتوا و زیبا یا نام های زشت و زننده نمایان گر سطح فکر و فرهنگ هر ملت و مردم است.)

۸/۳. سنت تغییر نام زشت

اشاره

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم همواره نام های زشت را به نام های زیبا تغییر می داد.

عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُغَيِّرُ الْأَسْمَاءَ اللَّفِيحَةَ فِي الرِّجَالِ وَ الْبُلْدَانِ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این بود که نام های زشت و زننده ی افراد و مکان ها و شهرها را [به نام خوب] تغییر می داد.»

(۱) - بحار الانوار: ۱۰۴/۱۲۷، قرب الاسناد: ۴۵.

ص: ۷۲

عن بن عمر: «إِنَّ ابْنَ إِبْنَةَ لِعُمَرَ كَانَتْ يُقَالُ لَهَا عَاصِيَةٌ فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَمِيلَةً» (۱).

فرزند عمر می گوید: «عمر (خلیفه ی دوم) دختری به نام عاصیه داشت (=گناه کار و سرکش) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم [نام او را تغییر داد] و او را جمیله نامید. (= زیبا و خوش منظر).

از نظر روان شناسی انسان های خردمند از نام های خوب، عظمت آفرین و پرمحتوا لذت می برند و از نام های زشت و تحقیرآمیز رنج. متأسفانه برخی نام ها بسیار زننده و توهین آمیز است.

مثلاً- نباید دختران که مایه ی رحمت خدایند را فتانه (فتنه جو و...)، افسانه (داستان خیالی و...)، پریسا (جن گیر و...) و پسران که نعمت های خدای سبحانند را پژمان (افسرده، ناامید و...) نام گذاری کنند.

نام های اکبر، اصغر، کبری و صغری که کلمات عربی می باشند به معنای بزرگ و کوچک، به تنهایی زیبنده نیستند بلکه باید نام دیگر ضمیمه شود مثل علی اکبر، علی اصغر، زینب کبری، فاطمه ی صغری و....

لطیفه:

مردی پسرش را که گوش های بزرگ داشت فیل گوش نام کرده بود، روحانی محل ناراحت شد و آن پسر را گل محمد نامید.

شخصیت در نام مناسب

! از جانب امپراتور روم، مردی مسیحی، در خدمت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آمد. حضرت از نامش پرسید، مسیحی گفت: «نام من

(-۱) صحیح مسلم: ۶/۱۷۳

ص: ۷۳

عبدالشمس» [= بنده ی خورشید] است، حضرت فرمود: «بَدِّلْ شِمَكَ فَإِنِّي أُسَمِّيكَ عَبْدًا لَوْهَابٍ». پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «نامت را تغییر ده! من تو را عبدالوهاب، [= بنده ی خداوند بسیار بخشنده] می نامم.» (۱)

! سهیل بن سعد می گوید: «مردی از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اسود [=سیاه] نام داشت، حضرت او را ابیض [= سفید] نام کرد.» (۲)

۹/۳. خواندن با القاب زشت

اشاره

در اسلام از یاد کردن انسان با نام و القاب زشت جداً نهی شده است. خداوند در آیه ی ۱۱ و ۱۲ سوره ی مبارکه ی حجرات مسلمانان را از شش گناه خطرناک نهی فرموده است که عبارتند از:

۱ مسخره کردن مردم [و ارزش های دینی و...].

۲ عیب جویی و طعنه زدن به دیگران.

۳ با نام و لقب زشت خواندن مؤمنان و ...

... (وَلَا تَنَابَرُوا بِاللَّقَابِ) ... (۲) ... (و بالقب های بد، زشت و زننده یکدیگر را یاد نکنید) ...

۴ سوء ظن و بدگمانی کردن به خدا و مردم.

۵ تجسس نمودن از عیب ها و کارهای خصوصی مؤمنین.

۶ غیبت کردن مؤمنان [گناه بزرگ و خطرناک].

۱- (مستدرک الوسائل: ۱۵/۱۳۸).

۲- (کنز العمال: ۱۶/۵۹۶).

۳- (الحجرات: آیه ی ۱۱).

ص: ۷۴

قابل توجه است که خواندن مسلمان با لقب و نام زشت در ردیف پنج گناه خطرناک دیگر در قرآن عظیم الشأن آمده است. و نیز همه ی شش مورد به منظور حفظ حیثیت و آبروی مسلمانان و تأمین امنیت عمومی در پرتوی آموزه های دینی مطرح شده است. [هر که می خواهد آبرویش حفظ شود باید آبروی مسلمانان را حفظ کند.]

شیطان را نباید شاد کرد

! عَنِ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ... إِذَا سَمِعَ مُنَادِيًا يُنَادِي بِإِسْمِ عَدُوٍّ مِنْ أَعْدَائِنَا لِهَتْرَ وَ خُتَالٍ» (۱)

امام باقر علیه السلام: «هرگاه شیطان می شنود که کسی را با نام یکی از دشمنان ما خطاب می کنند، از نشاط، خوشحالی و غرور لبریز می شود. [و به خود می بالد.]

رستخیز در پرتوی نام شایسته

از فواید نام خوب و با معنویت این است که خدای سبحان به خاطر آن نام برای بنده ی خود نوری در قیامت عنایت می کند.

! عَنِ رَسُولِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ ۷: «إِسْتَحْسَبُوا أَسْمَاءَكُمْ فَإِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ: قُمْ يَا فُلَانُ بِنُ فُلَانٍ! إِلَهِي نُورِكَ وَقُمْ يَا فُلَانُ بِنُ فُلَانٍ! لَا نُورَ لَكَ» (۲)

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۳۰)

۲- (الکافی ۶/۱۹)

ص: ۷۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «نام های خویش را نیکو برگزینید، زیرا روز قیامت با همان نام ها خوانده می شوید. [اگر نام نیکو داشته باشید، خطاب می شوید] «ای فلان بن فلان برخیز به سوی نور خود بشتاب. [اما اگر نام نیکو ندارید خطاب می شوید «ای فلان بن فلان برخیز برای تو نوری وجود ندارد».

لطیفه

از جوان زرنگی پرسیدند نام شما چیست؟ گفت: نام من بَرّه است. گفتند: ای گوسفند کوچولو در قیامت با نام گوسفند خوانده خواهی شد، این چه نامی است؟ گفت: خدا کند چون گوسفند حلال و بی گناه باشم، مبادا کسی با نام نجسِ خوک، بوزینه و... خوانده شود. [بَرّه = نیکوکار].

۱۰/۳. نوزاد و شیر مادر

خدای حکیم برترین غذا برای نوزاد از شیر ی جان مادرش عنایت فرموده است، زیرا شیر مادر غذای کامل و برای جسم و روح کودک سودمند است. اسلام تنها رشد جسمی کودک را مورد توجه قرار نداده است بلکه تمام نیازهای مادی و معنوی او را در نظر گرفته است؛ لذا برترین چیز نوشیدنی برای او که پاسخگوی کامل اوست، شیر مادر است.

گرچه می شود نوزاد از شیر حیوانی، شیر مصنوعی و... استفاده کند اما از مزایای شگفت انگیز شیر مادر بی بهره خواهد ماند.

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ لِلصَّبِيِّ خَيْرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «برای کودک خوب تر و ارزنده تر از شیر مادرش نیست.»

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵/۱۸۸؛ عیون الاخبار: ۲۰۲.

ص: ۷۶

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَا مِنْ لَبَنٍ رُضِعَ بِهِ إِلَّا صَبِيٌّ أَغْظَمَ بَرَكَهَ عَلَيْهِ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «برای کودک هیچ شیری با برکت تر از شیر مادرش نیست.»

۱۱/۳. بهره‌وری کودک از هر دو سینه مادر

از دیدگاه اسلام کودک باید از هر دو سینه مادر شیر بنوشد، زیرا در آن فواید و حکمت‌های شگفت‌آوری نهفته است و نیز خدای سبحان در یکی آب و در دیگری غذا قرار داده است.

! عَنْ الرَّسُولِ الْكَرِيمِ: «جَعَلَ اللَّهُ تَعَالَى رِزْقَهُ فِي ثُدْيَتِي أُمِّهِ فِي أَحَدِهِمَا شَرَابُهُ وَفِي الْآخَرِ طَعَامُهُ» (۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «خدای بزرگ روزی کودک را در هر دو پستان مادرش قرار داده است؛ در یکی نوشیدنی و در دیگری، غذا.»

! أم اسحاق دختر سلیمان می‌گوید: «من یکی از دو پسر محمد یا اسحاق را شیر می‌دادم که امام صادق علیه السلام مرا دید و توصیه فرمود: «ای مادر اسحاق! نوزاد را تنها از یک پستان شیر نده، بلکه از هر دو پستان شیر بده؛ زیرا در یکی غذا نهفته است و در دیگری، نوشیدنی [آب لازم].» (۳)

شیر دادن فرزند از یک پستان مشکلات فراوانی را به بار می‌آورد:

۱- (همان و فروع کافی، ۲/۹۲).

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۷۶؛ الفقیه: ۲/۳۵۸).

۳- (همان و فروع: ۲/۶۲).

ص: ۷۷

۱. کودک یا تشنه می ماند و یا گرسنه و ممکن است که سلامتی کودک مواجه با خطر گردد.
 ۲. کودک با طرفی که بیشتر خوابانده شده و شیر خورده، همان طرف سر کودک پهن تر خواهد شد.
 ۳. یک طرف سینه ی مادر، بزرگ تر و طرف دیگرش کوچک تر می شود.
 ۴. به تعادل مزاج و سلامت مادر نیز اثر خواهد گذاشت.
- اما اگر یک سینه از کار بیافتد، ممکن است خداوند در سینه دیگر آب و غذا را با هم فراهم کند و مشکلی ایجاد نشود.

۱۲/۳. کودک و شیرده پاکیزه

از نظر دانش زندگی، علوم تربیتی و آثار شگفت انگیز تغذیه، شیر و غذا در ساختن شخصیت کودک نقش به سزایی دارد، لذا شخصیت ارزنده و معنوی زن شیرده [اعم از مادر یا دایه] در فرهنگ اسلام مورد توجه و عنایت ویژه قرار گرفته است.

! عَنِ الْإِمَامِ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «عَلَيْكُمْ بِاللُّوْضَاءِ مِنَ اللَّطْوَرَةِ، فَإِنَّ اللَّبْنَ يُعْدِي» (۱)

امام باقر علیه السلام: «بر شما باد که از بین زنان شیرده پاکان و پاکیزگان را برگزینید؛ زیرا شیر سرایت دهنده ی (ویژگی های شخصیتی) است.»

۱۳/۳. شیر زنان خوش سیما

آن گونه که حالات روحی، روانی و اخلاقی زن شیرده به نوزاد سرایت می کند، حالات ظاهری (زیبائی و زشتی) او نیز بر شیرخوار اثر

۱- (وسایل الشیعه: ۱۵/۱۸۹؛ فروع کافی: ۲/۹۳).

ص: ۷۸

می‌گذارد. این حقیقت در کلام خاندان رسالت مطرح شده است.

! عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «اسْتَرْضِعْ لَوْلَدِكَ بِلَبَنٍ عَلَى الْحَسَنِ وَإِيَّاكَ وَ عَلَى الْقَبِيحِ، فَإِنَّ عَلَى اللَّبَنِ قَدْ يُعْدِي.» (۱)

امام باقر علیه السلام: «شیر زنان زیباروی را به فرزند خود بده. مبادا که زنان زشت روی را به شیردهی فرزندت بگماری؛ زیرا شیر گاهی [زشتی و زیبایی را نیز] سرایت می‌دهد.» [چهره شناسان تازه آن را دانسته اند.]

۱۴/۳. نوزاد و شیر زنان بدکار

فرزند امانت خداست و تأمین سلامت جسمی و روحی او واجب است، لذا رعایت دستور اسلام و بهداشت شیر و غذایش لازم است.

! عَنْ رَسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «تَوَقُّوا عَلَيَّ عَلَى أَوْلَادِكُمْ لَبَنَ عَلَى الْبِغْيَةِ وَ عَلَى الْمَجْنُونَةِ، فَإِنَّ عَلَى اللَّبَنِ يُعْدِي.» (۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «شیر زنان زناکار و دیوانه را از فرزندان خود دور نگه دارید؛ زیرا شیر [این ویژگی‌ها را] سرایت می‌دهد.»

۱۵/۳. ضرر شیر زنان احمق

حماقت و بی‌خردی مرض خطرناک و بی‌درمان است و اسلام از ازدواج با آنان منع کرده است، و در همین راستا نوزاد را که امانت مهم الهی است نباید برای شیرخوارگی به زنان احمق سپرد.

! عَنْ رَسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَسْتَرْضِعُوا عَلَى الْحَمَقَاءِ وَلَا عَلَى الْعَمَشَاءِ، فَإِنَّ عَلَى اللَّبَنِ يُعْدِي.» (۳)

(۱) - وسایل الشیعه: ۱۵/۱۸۹؛ فروع کافی: ۲/۹۳.

(۲) - بحار الانوار: ۱۰۴/۹۶. مکارم الاخلاق: ۲۵۶.

(۳) - همان و عیون الاخبار: ۲/۲۴.

ص: ۷۹

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «زَنِ اِحْمَقٍ وَ نِيزِ زَنِي مَعِيُوبٍ چَشمِ رَا بَهِ شَيرِ دَهِیِ فَرزَنَدِ تَانِ مَگْمَارِیدُ؛ زَیرَا شَیرِ [وِیژگیِ هَایِ ظَاهِرِیِ وَ بَاطِنِیِ رَا] سَرَایتِ مِیِ دَهد.»

داستان

روحانی محل از کسی پرسید که شما خانواده ی زرننگ و متدین هستید چرا فلان فرزند شما خیلی نافهم است و نیز به نامحرمان نگاه می کند؟ پاسخ داد وقتی که شیرخوار بود مادرش مریض شد او را به دایه ای دادیم که به نافهمی مشهور بود و همواره از پنجره ی خانه اش به مردان نامحرم نگاه می کرد. (آری شیر اثر دارد).

۱۶/۳. شیر و رشد کودک

رشد کودک بستگی مستقیم با شیر مادر یا دایه دارد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنْظُرُوا مَنْ يُرْضِعُ أَوْلَادَكُمْ، فَإِنَّ لَوَلَدَ يَشُبُّ عَلَيْهِ.» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «دَقَّتْ وَ تَوَجَّهَ كُنَيْدٌ كَـهَ چَهِ كَـسِیِ فَرزَنَدَانِ تَانِ رَا شَیرِ مِیِ دَهدُ؛ زَیرَا رَشدِ كُودَكِ وَابِستَهِ یِ شَیرِ اوست.»

فتوای مراجع تقلید

مستحب است دایه ای که برای طفل می گیرند. (۱۲ امامی و...) دارای عقل، عفت و صورت نیکو باشد و مکروه است [دایه طفل] کم عقل (یا غیر ۱۲ امامی) یا بدصورت، یا بدخلق، یا زنازاده باشد و... (۲)

۱- (الفروع: ۲/۹۳، وسائل شیعہ: ۱۵/۱۸۷).

۲- (توضیح المسائل محشی: ۲/۵۱۱/۲۴۸۸).

۱۷/۳. دوران شیر خواری

سرآغاز زندگی کودک دوران شیرخواری اوست، و خداوند آن را با روش و نظم دقیق پی ریزی فرموده است، امّا دوران شیرخواری در آیات و روایات با اختلاف عبارات به شکل عام و خاص مطرح شده است. در آیه ی ۲۳۳ سوره ی بقره، دوران شیرخواری (۲۴) ماه بیان شده است و در آیه ی ۱۴ سوره ی لقمان نیز دوران شیر خواری دو سال گفته شده است، ولی در آیه ی ۱۴ سوره ی احقاف دوران حمل و شیرخواری سی ماه ذکر شده است؛ لذا فقها و مفسران در تحلیل قضیه، حداقل دوران حمل را شش ماه و حداکثر کامل شیردهی را بیست و چهار ماه گفته اند و اگر حمل ۹ ماه باشد شیر دهی ۲۱ ماه و اگر حمل ۶ ماه گردید مدت شیر دهی ۲۴ ماه خواهد بود تا جمعاً ۳۰ ماه کامل گردد. این مضمون از ابن عباس نیز نقل شده است. (۱)

بنابراین دوران مشروع، مفید و کامل شیرخواری ۲۴ ماه و حداقل آن ۲۱ ماه می باشد، و کمتر از آن تلف شدن حق مشروع کودک خواهد بود. مگر در مواردی که عذر شرعی یا مصالحی وجود داشته باشد.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «لِرِضَاعٍ وَاحِدٍ وَعِشْرُونَ شَهْرًا فَمَا نَقَصَ فَهُوَ جَوْرٌ عَلَى اللَّهِ صَبِيٍّ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «دوران شیردهی (دست کم) بیست و یک ماه است. هر چه از این مقدار کم تر شود، بر کودک ظلم و ستم است.»

۱- (تفسیر نمونه: ج ۲۱/۳۴۳. ذیل آیه ی ۱۵ احقاف.

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۷۷؛ فروع کافی: ۲/۹۲.

ص: ۸۱

! و نیز از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «... اگر او [شیرده] بخواهد دوران شیردهی را کامل کند، دو سال تمام باید شیر دهد.» (۱)

۱۸/۳. سرآغاز تغذیه ی کودک

در تداوم شیرخوارگی نیاز کودک به غذا ضروری و اجتناب ناپذیر است که برخی مقررات به این شرح ارائه می گردد.

۱. سرآغاز غذای کمکی کودک باید از شش ماهگی باشد جز موارد خاص، زیرا زودتر از آن خطر عفونت و سوء تغذیه و دیرتر از آن کاهش وزن را به دنبال دارد.

۲. با شروع تغذیه، کودک به قطره ی آهن نیاز خواهد داشت.

۳. غذای کمکی باید آبکی، کم حجم، بهداشتی، تازه، و دارای انرژی باشد و نیز هر هفته به کمیت و کیفیت آن افزایش داده شود. (از یک قاشق شروع شود تا در مرور زمان به ۱۲ قاشق برسد).

۴. هر هفته یک نوع غذای دیگر را باید اضافه کنند تا روشن شود که به طبع کودک تا چه حد سازگار است.

۵. در حال غذا دادن نباید کودک با پشت یا پهلو خوابیده باشد بلکه باید به حال طبیعی نشسته یا نیمه نشسته باشد.

۶. توصیه می شود که در صورت غذا دادن به کودک اول باید شیر و سپس غذای کمکی را بدهند.

۷. پس از ۶ ماهگی می توان از آب آشامیدنی سالم به کودک داد.

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۷۷؛ التهذیب: ۲/۲۷۹).

ص: ۸۲

۸. اگر غذای کمکی به طبع کودک سازش نکرد پس از مدتی دوباره باید آزمایش کنند.

۹. از ۶ ماهگی تا یک سالگی از انواع غذاهای مناسب به کودک باید بچشانند تا کودک از غذاها نفرت نداشته باشد. و اگر در برابر برخی غذاها حساسیت نشان داد پس از یک هفته دوباره از آن غذا به او بدهند.

۱۰. تا یک سالگی به کودک، سفیده ی تخم مرغ، مرکبات، عسل، اسفناج، تره، توت فرنگی، ادویه جات، شکر، نمک و... را نباید بدهند. زیرا برای کودک زیان آور است.

۱۱. پس از یک سالگی اگر کودک از سلامت جسمی برخوردار باشد می تواند از اکثر غذاهای خانواده استفاده کند.

۱۲. در حضور کودک نباید از خوردنی و آشامیدنی بد گفت، زیرا بدآموزی دارد و کودک از آن نفرت پیدا می کند و از فواید آن بی بهره خواهد ماند. هر غذایی دارای فواید و اثرات مثبت و مفید است.

۱۳. برای تغذیه ی کودک از شیشه، ظروف غیربهداشتی و ظروف پلاستیکی به ویژه در خوراکی های گرم نباید استفاده کنند.

۱۴. پستانک برای طفل بسیار مضرّ است لذا نباید از آن استفاده نمایند.

۱۹/۳. عوامل نفرت از برخی خوراکی ها

در این جا به برخی از عوامل نفرت انگیز از غذا اشاره می شود:

۱. حساسیت نشان دادن و استفاده نکردن مادر در دورانی که حامله است از برخی خوراکی ها.

ص: ۸۳

۲. استفاده نکردن کودک از برخی غذاها در دوران کودکی.

۳. نفرت و حساسیت نشان دادن اعضای خانواده یا دوستان از برخی غذاها. [اگر کسی چیزی را دوست نداشته باشد نباید در حضور کودک مطرح کند، زیرا اثرپذیری طبیعت کودک خیلی قوی است.]

۴. سازش نکردن برخی از غذاها به طبیعت انسان.

۵. تلقین و تقلید بی جا و بی اساس.

۲۰/۳. کودک و برخی آداب

آن گونه که درباره ی شیر و غذای کودک از نظر مادی و جسمی رعایت مقرراتی ضروری است، از نظر معنوی و روانی نیز رعایت نکاتی لازم است که به برخی اشاره می شود:

۱. بردن نام خدا (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) در هنگام شیردادن.

۲. هرگاه مادر ناراحت و خشمگین است نباید به کودک شیر بدهد.

۳. پیش از شیردادن یا غذا دادن با خنده و نشاط و صحبت کردن کودکانه روان کودک را باید نوازش دهد که فواید فراوانی دارد.

۴. پرهیز از عتاب، خشونت و سر و صدا.

۵. کودک را نباید از خواب بیدار کرد (چه خواب عمیق یا سطحی).

۶. کودک را نباید ترساند که بسیار خطرناک است.

۷. هرگاه کودک ترسید کمی آب به صورتش پاشند و با لطف خوش باید او را نوازش دهند.

۸. در حضور کودک نباید ناراحتی و دعوا صورت بگیرد.

ص: ۸۴

۹. جز والدین که سالم باشند کسانی دیگر نباید لب و صورت کودک را ببوسند، زیرا ممکن است ویروس و میکروب منتقل شود.
۱۰. از گذاشتن پنبه و... به گوش کودک باید خودداری کنند و در صورت نیاز باید به دستور پزشک عمل نمایند.
۱۱. از سرمه کشیدن به چشم کودک باید پرهیز کنند.
۱۲. دارو، اشیای آتش زای، وسایل برنده و هر چیز خطرناک را نباید در دسترس اطفال بگذارند.
۱۳. در حضور کودک از فحاشی، بی ادبی، غیبت، رقص و ساز، فیلم های خطرناک و... باید اجتناب کنند. [البته در غیر آن نیز حرام است].
۱۴. کودک را اگرچه به شوخی نباید سرکوب کرد.
۱۵. در حضور کودک نباید از کسی بدگویی کنند. و...

۲۱/۳. انواع بیماری های کودک

از نظر این که کودک از قدرت دفاعی ظاهری و باطنی بالایی برخوردار نیست در برابر میکروب ها، ویروس ها و... جداً آسیب پذیر است، لذا نیاز به مراقبت های حساب شده و جدی دارد و مسئولیت آن بر عهده ی والدین به ویژه مادر می باشد، در این بخش به طور فشرده به ذکر برخی از اقسام بیماری ها پرداخته می شود:

۱ تب: هرگاه حرارت بدن بیشتر از ۳۸ درجه ی سانتی گراد شد، انسان دچار تب می شود و باید به پزشک مراجعه و علاج کنند و در صورت غفلت خطر تشنج و... را خواهد داشت.

ص: ۸۵

۲ سرما خوردگی کودک: که در اثر تغییر ناگهانی دما، خوردن شیر یا هر چیز خنک و سرد دیگر، سرد شدن عرق کودک و یا حمام سرد ایجاد می شود و باید هرچه زودتر به پزشک مراجعه کنند، اما استفاده کردن از آنتی بیوتیک در برخی موارد ضررهای دیگری دارد.

۳ اسهال: اگر اسهال کودک خونی، یا با تب و بی حالی او همراه باشد و... نباید خود درمانی کنند و باید به دستور پزشک عمل کنند.

۴ اسهال و استفراغ که خطر آن بسیار جدی است و باید هرچه زودتر به مراکز درمانی مراجعه کنند.

۵ چشم درد یا ترشح چرک از چشم و یا ورم چشم.

۶ گوش درد یا خارش گوش.

۷ زردی بیش از یک هفته ی کودک به ویژه آن که اگر ادرار کودک زرد و پررنگ شود یا کودک ضعیف و بی حال گردد.

۸ فلج شدن برخی از اندام های کودک.

۹ بند آمدن ادرار یا مدفوع کودک.

۱۰ حالت تنفس غیر طبیعی و...

که در مجموع از خود درمانی باید بپرهیزند و در صورت امکان به پزشک و مراکز درمانی مراجعه کنند.

بی توجهی به درمان خود و خانواده در صورتی که خطر جدی باشد حرام و گناه است، لذا نباید غفلت کرد.

۲۲/۳. واکسیناسیون

با توجه به پیشرفت بهداشت و درمان به ویژه مراحل پیشگیری بیشترین خطرات احتمالی امراض، با رعایت مقررات بهداشتی و واکسیناسیون قابل دفع است. بنابراین والدین موظف هستند که با مراجعه به مراکز درمانی و پزشک، کودک را مطابق مقررات و لزوم دید، واکسیناسیون کنند تا از مرگ و میر و ابتلا به امراض نجات بدهند.

اگر پزشک در انجام واکسن و غیره بی توجهی کند و موجب مرگ، فلج، عوارض، اذیت و یا ناراحتی مریض گردد جداً مسئول و ضامن است و در برخی موارد باید دیه پردازد و در قیامت نیز مجازات خواهد شد. (۱)

(۱) برگرفته از نظر مبارک مراجع عظام تقلید.

فصل چهارم: برخی عادت های زیبای کودکان

اشاره

در این فصل برخی از عادت های روحی، اخلاقی و انسانی و نیز ویژگی های جنسیتی و جایگاه معنوی کودک از دیدگاه اسلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام مورد توجه و ارزیابی قرار گرفته است. در این فصل مطالب فراوانی قابل دقت است که برخی به این ترتیب بیان می شوند:

۱/۴. کودکی و گریه

اشاره

از نخستین لحظه ای که کودک قدم به دنیا می گذارد، فریاد می زند و گریه می کند که بدون تردید مفید و ارزنده است، و حکمت و فلسفه های فراوانی دارد. البته بشر نتوانسته است که به تمام آن حکمت ها پی ببرد، تنها برخی از آن حکمت ها را پیشوایان مکتب وحی بیان داشته اند.

حکمت گریه ی کودکان از زبان وحی

گریه ی کودک حکمت های فراوانی دارد، که! برخی را حضرت امام صادق علیه السلام به این شرح برای مفضل بیان فرموده است: «ای مفضل! سود گریه ی کودکان را بشناس. «در سر کودک رطوبتی است که تراکم آن، سبب پیدایش بیماری های خطرناکی همچون کوری می شود. گریه ی (طبیعی) این رطوبت را از سر او بیرون کرده، سلامت بدن و

چشم‌ها را تضمین می‌کند.» آری، گریه ی (طبیعی) برای کودک سودمند است. اما والدین که از این راز بی‌خبرند، می‌کوشند به هر وسیله ی او را ساکت و از گریه باز دارند. (۱)

۲/۴. توحید و نیایش در گریه ی کودک

از دیدگاه مکتب وحی هر حرکت فطری کائنات به ویژه انسان، دارای فلسفه‌هایی است که اسرار آن را جز پیامبر و ائمه علیهم السلام کسی دیگر نمی‌تواند درک کند مثل گریه ی کودکان. لذا نباید کودکان را درباره ی گریه ی شان سرزنش کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم برخی از اسرار شگفت‌انگیز گریه ی کودکان را بسیار عالی و آموزنده بیان فرموده است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَضْرِبُوا أَطْفَالَكُمْ عَلَيَّ بُكَائِهِمْ، فَإِنَّ بُكَائَهُمْ أَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ لِلصَّلَاةِ عَلَيَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ لِلدُّعَاءِ لِوَالِدَيْهِ.» (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «کودکان خویش را به دلیل گریستن شان نزدیک و تنبیه نکنید؛ زیرا گریه ی آنان تا چهار ماه چنین شهادت می‌دهد «لا-اله الا الله»؛ و چهار ماه بعد، این گونه نجوا می‌کنند: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ» و چهار ماه دیگر دعا و نیایش برای پدر و مادر خودش است.»

(۱) - توحید مفضل، مجلس اول در خلقت انسان

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵/۱۷۱؛ علل الشرائع: ۳۸.

۳/۴ . اقسام گریه ی کودک

با عنایت به ارزش معنوی گریه ی کودک باید توجه داشت که گریه ی کودک دارای اقسام گوناگونی است که برخی عبارتند از:

۱. گریه ی طبیعی براساس نیاز جسمی و روانی که دارای فواید فراوانی می باشد.

۲. گریه ی عاطفی، مثل دور شدن کودک از مادرش.

۳. گریه ی شوق، مثل رسیدن ناگهانی طفل به مادر یا پدرش.

۴. گریه ی ناراحتی که یک نوع اطلاع رسانی نیز هست، مثل آن که جایی از بدنش درد کند، یا از چیزی در اذیت باشد، یا از گرما و سرما و گرسنگی رنج ببرد، یا لباسش خیس شده باشد و...

والدین به ویژه مادر باید هرچه زودتر علت گریه را پیدا کرده و برای رفع مشکل او اقدام کنند. اگر احساس شد که کودک ناراحتی جسمی یا روانی دارد، هر چه سریع تر باید به پزشک مراجعه نمایند.

۴/۴ . فرزند مایه ی آزمایش

انسان در دنیا مورد آزمایش هایی قرار می گیرد که در قرآن به آن اشاره شده است (إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ... (۱))

(تنها اموال و فرزندان شما وسیله ی آزمایش می باشند)...

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ لَصَادِقٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الْوَلَدُ فِتْنَةٌ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «فرزند مایه ی آزمایش و امتحان است.»

۱- (التغابن: ۱۵).

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۱؛ فروع کافی: ۲/۹۵).

۵/۴. کودک و فطرت توحیدی

خدای تعالی هر کودکی را با فطرت توحیدی آفریده است، اما پس از ولادتش، محیط خانواده و عقاید پدر و مادر، سپس محیط آموزشگاه و مدرسه، آن گاه محیط اجتماع تأثیر جدی و قاطع بر عقاید و اخلاق او خواهد گذاشت. چنانچه در روایات مطرح شده است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «وَلِلَّهِ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا وَيُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ ثُمَّ أَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ وَيَنْصَرَانِهِ وَيَمَجْسَانِهِ» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به خدا سوگند! هر نوزادی بر فطرت (توحیدی و خداشناسی) زاده می شود. سپس پدر و مادرش (او را به بیراهه می کشانند و مثلاً) وی را یهودی، یا مسیحی، یا زردشتی می سازند.»

پدر و مادر، مدرسه و دانشگاه، نظام حاکم بر کشور و محیط اجتماع گاهی فطرت پرورند و گاهی فطرت شکن، نقش هر کدام در ساختن شخصیت کودک حتمی و اجتناب ناپذیر است.

لطیفه:

نوجوانی مرتب به مسجد برای نماز جماعت و آموزش قرآن می رفت. یک روز پدرش باخبر شد، با ناراحتی به در مسجد آمد، فریاد زد: وای از دست فرزند ناخلف، به پیش نماز پیام داد پسر من را زود از مسجد بیرون کنید که مبادا در این آخر عمر پام را به مسجد باز کند. و می گفت: من ۶۵ سال عمر کردم یک بار مسجد نرفتم!!!

۶/۴. بازی طبیعی کودک

یکی از برترین بازی های کودکان بازی طبیعی با طبیعت است. او با شوق و شغف در دل طبیعت مثل باغ، صحرا، کوه، آب و... خود را می رساند و بازی می کند که از هر نظر مفید است.

! مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلَى صَبِيَّانٍ وَهُمَا يَلْعَبُونَ بِالتُّرَابِ فَتَهَاَهُمْ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ۖ فَقَالَ: «دَعُوهُمْ فَإِنَّ التُّرَابَ رَبِيعٌ لِلصَّبِيَّانِ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به کودکانی برخورد که با خاک، بازی می کردند، بعضی اصحاب آنان را از بازی با خاک منع کردند، حضرت فرمود: «بگذارید بازی کنند زیرا خاک، سبزه زار کودکان است. [البته با رعایت بهداشت از نظر محل، خاک، هوا و...]

۷/۴. زیاده روی کودک در بازی

افراط و زیاده روی در بازی و غرق شدن به لهو و لعب [بازی محوری] در زندگی خطرناک است به خصوص بازی های نامشروع همانند، انواع و اقسام قمار و سرگرمی های شیطانی که انسانیت انسان را نابود و عمر و جوانی انسان را تباه می سازد، لذا والدین وظیفه دارند که فرزندان شان را درست تربیت کنند تا اسیر این گونه بازی ها و اسیر فیلم، سریال، تلویزیون، کامپیوتر، ماهواره، گوشی همراه و... نشوند بلکه از آن ها به طور مشروع، معقول و بدون افراط استفاده کنند.

ص: ۹۲

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «شَرُّ مَا ضَمِيَ فِيهِ الْعُمُرُ لِلْعِبِّ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «بدترین چیزی که عمر انسان در آن تلف و نابود می شود، بازی است.» [گاهی بازی انسان را از درس، کار و عبادت محروم می کند.]

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ كَثُرَ لَهْوُهُ إِسْتَحَمَقَ» (۲)

امام علیه السلام: «هر که زیاد به بازی بپردازد، به حماقت کشانده می شود.»

! و باز امیر مؤمنان علیه السلام می فرمایند: «کارهای باطل و بیهوده «انسان» را در گمراهی ها می افکنند [و انسان را بدبخت می سازند].» (۳)

۸/۴. بازی با کودکان

یکی از روش های آموزنده این است که بزرگان [پدر، مادر و...] با کودکان بازی کنند. چنان چه در سیره ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است.

! عَنْ جَابِرِ رَحِمَهُ اللَّهُ: «دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لِلْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ يُنْعِلِيهِمَا السَّلَامَ عَلَى ظَهْرِهِ وَهُوَ يَجُثُّ لَهُمَا وَيَقُولُ: نَعَمْ لِلْجَمَلِ جَمَلُكُمَا وَنَعَمْ لِلْعِدْلَانِ أَنْتُمَا» (۴)

جابر می گوید: «به محضر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرفیاب شدم، دیدم که حسن و حسینعلیه السلام به پشت آن حضرت قرار دارند، و آن حضرت برای آنان خم شده، بر زانو نشسته بود و می فرمود: «چه خوب شتری است شتر شما، و چه خوب هم رکابی هستید شما.»

۱- (غررالحکم: ۲۹ و ۵۱.

۲- (بحار: ۴۳/۲۸۵.

۳- (بحار: ۱۲۷۴.

۴- (بحار: ۴۳/۲۸۵.

ص: ۹۳

! «بسیار اتفاق افتاده است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از سفر برمی گشتند و کودکان به استقبالش می آمدند، آن حضرت برخی کودکان را به بغل خود می گرفتند، و برخی را بر پشت خود برمی داشتند و به اصحاب می فرمودند که برخی آن ها را به بغل بگیرند...» (۱)

۹/۴. بازی حضرت فاطمه ی زهرا با کودک خود

! حضرت صدیقه ی طاهره [کودک خود امام حسن بن امیرالمؤمنین علیه السلام را روی دست هایش حرکت می داد و می فرمود:

أَشْبَهُ أَبَاكَ يَا حَسَنُ وَ خَلَعَ عَنِ الْحَقِّ لَرَسَنَ
وَ عَبُدُ إِلَهًا ذَا مَنِّ وَ لَا تُوَالِ ذَا لَإِحْنٍ (۲)

«ای حسن! همانند پدرت [امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام] باش، [همانند او] بند [اوهام] را از پای حقیقت بگشا و خداوند احسان بخش را بندگی کن و از دشمن کینه توز پیروی مکن»

عنایت دارید که زیباترین نکات آموزنده و ظریف در سخنان حضرت زهرا [وجود دارد. این یک دستورالعمل است که زن های مسلمان و دلباخته گان مکتب زهرا [باید از آن درس بگیرند و در هنگام شیردادن، خواندن، بازی دادن، تفریح و... باید با کلمات خوب و شعارهای سالم و آموزنده فرزندان را نوازش دهند. اما متأسفانه برخی مادران فرزندان شان را با دعای بد، فحش، شعارهای زشت، موسیقی های

(۱) - المحججه البيضاء: ۳/۳۶۶.

(۲) - المناقب: ۲/۳۸.

ص: ۹۴

مزخرف و... آشنا می سازند که واقعاً خطرناک است، یا حداقل برخی مادران بی تفاوت و بی خبر هستند که باز هم مسئولیت دارند.

۱۰/۴. کودکی با کودکان

از نظر روانی با هرکسی با زبان و روش خودش و در سطح فکری او باید سخن گفت، به ویژه کودکان با آن روح لطیفی که دارند. روش های کودکان در روح و روان شان اثر قابل توجهی خواهند گذاشت، لذا اسلام روی آن عنایت ویژه داشته است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَصَابَّ لَهُ» ۲

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که نزدش کودکی دارد باید با او کودکی پیشه کند.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَام: «مَنْ كَانَ لَهُ وَكَلْدٌ صَبَاً» (۱)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «هر که دارای فرزند [کودک] است باید با او روش کودکی داشته باشد.»

شاعر چه زیبا گفته است:

«چون که با کودک سروکارت فتاد هم زبان کودکی باید گشاد»

لطیفه

مردی کودک خود را بغل گرفت و مهربانی کرد، کودک لباس پدرش را خیس کرد، پدر سخت ناراحت شد، کودک را کنار دیوار خواباند و مقابله بمثل کرد و گفت: این هم جزای تو...!!!

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۳، فروع کافی: ۲/۹۵).

۱۱/۴. بازی های علمی و هنری**اشاره**

گرچه درباره ی بازی کودکان مطالبی ارائه شد اما نباید نادیده گرفت که در عصر پیشرفت علم و صنعت، اندیشمندان دنیا، علم، هنر، ادب، سیاست و کمال انسانی را در قالب بازی درآورده اند و کودکان را از نردبان های بازی علمی و هنری به قله های بلند دانش سوق می دهند، مثل بازی با حروف، با کلمات، با اعداد [بازی های ریاضی، هندسی، صنعتی، معماری، برای رشد فکری، رشد ذهنی و... کودک و نوجوان] که جداً مفید و ابتکار آفرین است.

در بازی کودکان باید توجه داشت که جنسیت بسیار تأثیر دارد، دختران غالباً به دوخت و دوز و پخت و پز، عروسک، بچه داری، سروسامان دادن خانه و منزل، دایر کردن عروسی، دکورسازی و ... توجه دارند، اما پسران به فوتبال، ورزش های بدن سازی، ورزش های رزمی، ورزش های قهرمانی، تجارت، ماشین، تفنگ، دولت سازی، برنامه های پلیسی، هواپیما و ... علاقمندند. بدون تردید از این دست بازی ها و بازی های علمی وجود دارند که برای کودک سودمند است.

بازی درمانی

افزون بر این که بازی های مناسب علمی، هنری، سیاسی، نظامی، تفریحی و... فواید فراوانی دارند، از نظر روانشناسی و روانکاوی هم یکی از برترین فواید مدرن آن، بازی درمانی است، که هم می توان برخی از امراض را در ضمن بازی کشف کرد و هم با طرح بازی های روان شناسانه

آن را مداوا نمود. [بازی درمانی نیاز به بررسی تخصصی و گسترده دارد.]

اشاره ای به آسیب شناسی بازی

با توجه به این که بازی یکی از نیازهای زندگی و در عین حال مفید است اما نباید فراموش کرد که برخی بازی ها نه تنها سودمند نیستند که جداً زیان آورند. بازی های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و... که با نقشه های تخریبی توسط دشمنان بشریت طرح و ساخته شده اند، بازی هایی که با خشونت همراه است، جنگ ها، کشتارها، بی بندوباری ها و... (این گونه بازی ها و نیز برخی فیلم ها و سریال ها که جداً بدآموزی دارند و فرزندان معصوم را در معرض سقوط و بدبختی قرار می دهند).

توجه: برخی از بازی های کامپیوتری را طوری ساخته اند که در جاهای حساس آن برنامه های دین ستیزی، خداستیزی، قداست زدایی، یا صحنه هایی فجیع و خلاف عفت را آورده اند تا کودکان را ناخودآگاه به سوی بی دینی و مفسد اخلاقی و... سوق دهند؛ لذا والدین باید بیدار باشند و درست مدیریت کنند که فرزندان شان شکار نشوند.

۱۲/۴. با آمدن فرزند کوچک فرزند بزرگتر حساس نشود

از نظر روان شناختی برای کودک یکی از خاطرات تلخ، زمانی است که مادرش کودک دیگری بیاورد و اگر با برنامه و تدبیر خوب مدیریت نشود، رقابت های ناسالم و کدورت ها ایجاد شده و تا آخر عمر باقی خواهند ماند. برای پیشگیری از بروز مشکلات مقررّاتی لازم است که به برخی اشاره می شود:

ص: ۹۷

۱ رفتار والدین با فرزند بزرگ تر تغییر نکند، بلکه باید بیشتر اظهار محبت کنند و او را تحویل بگیرند تا حساس نشود.

۲ عملاً درباره ی لباس و غیره فرزند بزرگ تر از نظر انداخته نشود.

۳ به خاطر فرزند کوچک تر، فرزند بزرگ تر تهدید و توبیخ نشود.

۴ پدر و مادر و حتی دیگران آنان را با هم مقایسه نکنند.

۵ کارهایی که مربوط بچه کوچک است توسط بزرگ تر انجام نشود که او فکر نکند که خادم فرزند کوچک تر شده است.

۶ تحفه هایی را از جانب فرزند کوچک تر برای بزرگ تر بدهند.

فشرده ی سخن این که با توجه به عادت های روحی و روانی کودک روشی باید اتخاذ شود تا حساسیت های کودک به حداقل برسد.

فصل پنجم: گلوآزه ی دختران در آیینہ ی فرهنگ اسلام

اشاره

در این فصل به طور فشرده درباره ی جایگاه دختران از دیدگاه اسلام و فرهنگ اهل بیت E مطالبی به این ترتیب ارائه خواهد شد تا فرهنگ اسلامی و راستین جایگزین فرهنگ جاهلیت و خرافات گردد.

۱/۵. ویژگی های دختران

از منظر اسلام در خانواده، دختران از جایگاه برتر و ارزنده تری برخوردارند. در این باره روایات فراوانی وجود دارد که به ذکر و بیان برخی بسنده می شود:

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِأَعْظَمِ ۷: «خَيْرُ أَوْلَادِكُمْ لِلْبَنَاتِ» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «خجسته ترین فرزندان شما دخترانند.»

! عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ لِأَكْرَمِ ۷: «نِعْمَ الْوَلَدُ لِلْبَنَاتِ، مُلَطَّفَاتٌ، مُوْنِسَاتٌ، مُمَرِّضَاتٌ، مُبْدِيَاتٌ» (۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «چه خوب فرزندان هستند دختران: لطف پیشه، انس ورز، پرستار و مهرآفرینان آشکار.»

(۱) - بحار: ۱۰۴/۹۱؛ مکارم الاخلاق: ۲۵۱.

(۲) - مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۵.

ص: ۹۹

لطیفه

روحانی محل در مسجد درباره ی برکت دختران سخنرانی می کرد. خانمی از پشت پرده با صدای بلند آه کشید و گفت: به شرط آن که هر روز لباس و وسایل مدل دار نخواهد و به شرط آن که برکت خانه و دارایی را به نام جهاز (جهیزیه) به خانه ی شوهرش نبرد.

۲/۵. دختر اوج ارزش ها

کارکردن حلال و مشروع برای حفظ ارزش های دینی، تأمین خانواده، تربیت فرزندان، کمک به نیازمندان و... پاداش فراوانی دارد، اما تربیت سالم دختران اوج پاداش ها و ارزش ها خواهد بود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَمٍ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ ابْنَةٌ وَاحِدَةٌ كَانَتْ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَلْفِ حَجَّةٍ وَ أَلْفِ غَزْوَةٍ وَ أَلْفِ بَدَنِيٍّ وَ أَلْفِ ضِيَافَةٍ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس یک دختر داشته باشد، [و آن دختر را برای رضای خدا تربیت کند] آن دختر برای او خوب تر و ارزنده تر است از هزار حج، هزار جهاد، هزار شتر قربانی و هزار مهمانی (برای خدا).»

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ ابْنَةٌ بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا، فَأَمَرَ جَنَاحَهُ عَلِيًّا رَأْسَهَا وَ صَدْرَهَا.» (۲)

امام صادق علیه السلام: «آن گاه که مردی دارای دختر شود، خدای سبحان فرشته ای را به سوی او روانه می فرماید و آن فرشته بال خود را بر سر و سینه ی آن دختر می گستراند.»

(۱) مستدک الوسایل: ۲/۶۱۵.

(۲) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۰۴، الفقیه: ۲/۱۵۷.

ص: ۱۰۰

۳/۵. دختران، برکت آفرین و پسران، مژده آورند

خوشبخت ترین پدران، آنانی هستند که دختران مسلمان و با عفت تربیت کنند و با این کار ارزنده به پاداش بزرگ نائل شوند.

! عَنْ النَّبِيِّ ﷺ لِأَكْرَمِ: ۷: «رَجِمَ ﷻ أَبُو ﷻ لِبَنَاتٍ، أَلْبَنَاتُ مُبَارَكَاتٌ مُحَبَّبَاتٌ، وَ ﷻ لِبُنُونَ مُبَشَّرَاتٌ وَ هُنَّ ﷻ لِبَقِيَّاتٍ ﷻ لِّصَالِحَاتٍ» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «خدا رحمت کند پدر دختران را، دختران مایه های برکت اند و دوست داشتنی؛ و پسران مژده بخش اند و بشارت دهندگان. دختران یادگاران نیک و شایسته ی آدمی اند [و ذخیره های صالح.]»

۴/۵. دختر و پسر دسته گل های یک باغ

انسان عاقل و با فرهنگ نباید پسران را بهتر از دختران بداند. از نظر مکتب اسلام دختران ارزنده تر از پسران قلم داد شده اند.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ ﷻ ﷻ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِبَنَاتٍ حَسَنَاتٌ وَ ﷻ لِبُنُونَ نِعْمَةٌ وَ ﷻ لِحَسَنَاتٍ يُثَابُ عَلَيْهَا وَ ﷻ لِنِعْمَةٍ يُسْأَلُ عَنْهَا» (۲)

امام صادق علیه السلام: «دختران حسنه و نیکی هاینند و پسران نعمت (ها) برای حسنه و نیکی پاداش داده می شود و از نعمت (ها) سؤال می شود.»

۵/۵. تربیت دختر، سپر آتش

تربیت سالم فرزندان، مخصوصاً دخترها اجر و پاداش فراوانی دارد.

! عَنْ النَّبِيِّ ﷺ ﷻ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَمُ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ ابْنَةٌ فَادَّبَهَا وَ أَحْسَنَ أَدَبَهَا وَ عَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا فَأَوْسَعَ عَلَيْهَا... وَ سِتْرًا مِنْ ﷻ النَّارِ» (۳)

(۱) مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۵.

(۲) وسائل الشیعه: ۱۵/۱۰۳؛ ثواب الاعمال: ۱۰۹.

(۳) کترة العمال ج: ۴۵۳۹۱.

ص: ۱۰۱

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس دختری داشته باشد و او را ادب آموزد و مؤدب بار آورد؛ دانش بیاموزد و خوب آموزش دهد؛ و از نعمت هایی که خدا بر خود او تمام فرموده است؛ فراوان در اختیار دخترش گذارد، آن دختر پناه و سپری در برابر آتش جهنم برایش خواهد بود.»

۶/۵. گرامی داشتن دختر، گذرنامه ی بهشت

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ لَهُ أُنتَى فَلَمْ يُبْدِهَا وَ لَمْ يُهْنَهَا، وَ لَمْ يُؤْتِرْ وَلَدَهُ عَلَيْهَا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ.» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که دختری داشته باشد و به او ستم نکند، تحقیرش نسازد، و پسرش را بر او ترجیح ندهد، خدا او را وارد بهشت می کند.»

(ظلم به دختران، تحقیر و خشونت با آنان یا پسر را از دختر بهتر دانستن ناروا و خطرناک است. [البته ظلم کردن به پسران نیز حرام است].)

۷/۵. سرپرست دختران، همنشین پیامبر

بدون تردید رزق و روزی هرکسی به دست قدرت خداوند است، و از نظر نیازهای ظاهری و حرمت ویژه ای که طبقه ی اناث دارند، سرپرستی و سامان دهی زندگی آنان منوط به مردهاست، و با اقدام به انجام چنین وظیفه ی مقدّس، انسان به پاداش های فراوانی دست خواهد یافت.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ عَالَ بِبَنَاتٍ، أَوْ أُخْتَيْنِ، أَوْ عَمَّتَيْنِ، أَوْ خَالَتَيْنِ، حَجَبَتَاهُ مِنَ النَّارِ.» (۲)

(۱) - کنز العمال ج: ۴۵۴۰۰.

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵/۱۰۰، الفقیه: ۲/۱۵۷.

ص: ۱۰۲

امام صادق علیه السلام: «هر کس سرپرست دو دختر یا دو خواهر یا دو عمه، یا دو خاله باشد، آن دو از آتش (جهنم) نگاهش خواهند داشت.»

! عَنْ لَرَسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس دارای دو یا سه دختر باشد، (و آنان را تربیت شایسته کند) در بهشت همراه من است.»! و از آن حضرت در روایت دیگر آمده است: «کسی که دختری داشته باشد، خدای بزرگ یار و یاور اوست، برای او برکت بخشد و آمرزش گر او خواهد بود.» (۲)

! عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ ثَلَاثَ بَنَاتٍ يُعْطَى ثَلَاثَ رَوْضَاتٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، كُلُّ رَوْضَةٍ أَوْسَعُ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.» (۳)

پیامبر ۷: «هر کس سه دختر را سرپرستی کند، سه باغ بهشتی از آن اوست، که هر کدام از دنیا و آن چه در آن است، بزرگ تر می باشد.»

۸/۵. نخست نوازش دختران سپس پسران

اسلام که توجه عمیق به راز و رمزهای روانی انسان ها دارد، برای هدیه دادن از نظر جنسیت روش و مقرراتی را در نظر گرفته است.

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «کسی که از بازار یا سفر هدیه ای برای خانواده اش بیاورد، همانند کسی است که صدقه ای برای نیازمندان بیاورد، و سازماندهی است که پیش از مردان و پسران، تحفه را برای زنان و دختران بدهند؛ زیرا کسی که دختری را خوشحال کند، گویا یکی از

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۵.

۲- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۵.

۳- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۱۵.

ص: ۱۰۳

فرزندان اسماعیل را آزاد ساخته است. و کسی که چشم پسری را روشن سازد، گویا از خوف خدا گریسته است؛ و هر که از بیم خدای تعالی بگرید خداوند او را در باغ های بهشت جایگزین خواهد فرمود.» (۱)

۹/۵. پرتویی از حقوق پسران و دختران

با توجه به شخصیت، نیازها، ضرورت‌ها و خواسته‌های مشروع و معقول، دختران و پسران از برخی حقوق مشترک و برخی حقوق مختص برخوردارند. چنانچه در روایات اسلامی فراوان مطرح شده است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ إِذَا كَانَ ذَكَرًا أَنْ يَسْتَفِرَّهُ أُمَّهُ وَيَسْتَحْسِنَ إِسْمَهُ وَيُعَلِّمَهُ كِتَابَ اللَّهِ، وَيُطَهِّرَهُ وَيُعَلِّمَهُ السَّبَّاحَةَ...» (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «حق پسر بر پدر این است که مادرش را گرامی دارد، نام نیکو برای او انتخاب کند، کتاب خدا «قرآن مجید» را به او آموزش دهد، پاکدامن و باتقوی نگاهش دارد، و به او شنا بیاموزد و...»

! در روایتی از آن حضرت آمده است که: «خواندن و نوشتن، شناکردن و تیراندازی را برای پسر آموزش دهد و جز غذای حلال برای او فراهم نکند.» (۳) [از نظر معنوی، سالم و از نظر ظاهری، هنرمند باید بار آورد.]

! پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره‌ی حقوق دختران این گونه می‌فرماید: «وَإِنْ كَانَتْ أُتْبَتِي أَنْ يَسْتَفِرَّهَ أُمُّهَا وَيَسْتَحْسِنَ إِسْمَهَا وَيُعَلِّمَهَا سُورَةَ النَّوْرِ، وَلا يُعَلِّمَهَا سُورَةَ يُوسُفَ وَلا يُنَزِّلُهَا لُغْرَفَ وَيُعَجِّلَ سِرَّاحَهَا إِلَيَّ بَيْتِ زَوْجِهَا.» (۴)

۱- کار: ۱۰۴/۹۴؛ مکارم الاخلاق: ۲۵۴.

۲- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۹؛ فروع کافی: ۲/۹۴.

۳- کنز العمال ج: ۴۵۳۴۰.

۴- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۹؛ فروع کافی: ۲/۹۴.

ص: ۱۰۴

حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «حق دختر بر پدرش این است که مادرش را گرامی دارد، نام شایسته برایش برگزیند، سوره ی نور را بر او بیاموزد و [ریزه کاری های عاطفی و شهوانی] سوره ی یوسف را به او نیاموزد، در اتاق های طبقات بالا [در معرض دید بیگانگان] منزلش نهد و او را [در موقع مناسب و مشروع] سریع تر به خانه ی شوهرش روانه کند.»

! رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره ی پسران هم فرموده است: «... وَ يُزَوِّجُهُ إِذَا بَلَغَ» (۱) «... هر گاه بالغ شد، همسرش دهد.»

! در روایتی از امام صادق علیه السلام که حقوق فرزند را بیان فرموده است، آمده است: «... وَ لِمُبَالِغَةٍ فِي تَأْدِيبِهِ» (۲)

« ... و در ادب آموزی فرزند، فراوان بکوشد و تلاش کند.»

فشرده ی مطلب این که حقوق فرزندان بر والدین فراوان و بی نهایت ارزنده و سرنوشت ساز است. و بدون تردید سرآغاز شکل گیری جامعه سالم و ایجاد مدینه ی فاضله، رعایت حقوق همه جانبه در کانون خانواده و سپس مدرسه، دانشگاه، ادارات و سطح جامعه است.

۱۰/۵. شادمان کردن دختر یا پسر

از منظر اسلام، خوشحال کردن مؤمنان، به ویژه پدر، مادر، استاد و فرزندان از حقوق شایسته و از عبادات است و دارای اجر و ثواب می باشد.

۱- مستدرک الوسائل: ج ۲/۶۲۵.

۲- بحار: ۷۸/۲۳۶.

ص: ۱۰۵

! عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ فَرَّحَ ابْنَتَهُ فَكَأَنَّهَا أَعْتَقَتْ رَقَبَةً مِنْ وَوَلَدِ إِسْمَاعِيلَ وَمَنْ أَقْرَعَ عَيْنَ ابْنٍ فَكَأَنَّهَا بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ.» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس دختر خود را شادمان کند، گویی بنده ای از فرزندان حضرت اسماعیل علیه السلام را آزاد کرده است؛ و هر کس پسر خود را شادمان و دل شاد سازد، گویی از خوف و ترس خدا گریسته است.»

! روایت شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به عثمان بن مظعون که دهان پسرش را می بوسید، فرمود: «هر که کودک خردسالی از نسل خود را تا حدی که رضایتش را جلب کند، خشنود سازد، خداوند هم در روز قیامت، آن قدر که خشنود شود، او را راضی می کند.» (۲)

! عن رسول الله ﷺ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ دَارًا يُقَالُ لَهَا دَارُ الْفَرَحِ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ فَرَّحَ لِلصَّبِيَانِ.» (۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «در بهشت خانه ای است که آن را «خانه ی شادمانی» می گویند. تنها کسی به این خانه وارد می شود که کودکان را شاد کند.»

! در سیره ی پیامبر ۷ نوازش کودکان و دست کشیدن بر سر آنان از سجایای آن حضرت گفته شده است و باید از آن الگو گرفت.

«كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَصْبَحَ مَسَّحَ عَلَى رُؤُوسِ وُؤْدِهِ وَ وُؤْدِ وُؤْدِهِ.» (۴)

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم هر صبح گاه بر سر فرزندان خویش و فرزندان فرزندانش دست نوازش و مهربانی می کشید.»

۱- (مکارم الاخلاق: ۱۱۴.

۲- (کنز العمال: ۴۵۹۵۸.

۳- (کنز العمال: ۳/۱۷۰.

۴- (بحار: ۱۰۴/۹۹، عدهالداعی: ۶۱.

ص: ۱۰۶

۱۱/۵. پاداش بوسیدن فرزند

از نظر فرهنگ انسان ساز و مهرآفرین اسلام، بوسیدن فرزند از برترین مهرورزی‌ها و دارای پاداش والایی است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَبَلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ...» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که فرزندش را ببوسد، خدای سبحان برایش پاداش و ثواب ثبت می کند؛ و هر که فرزندش را خوشحال کند، خدا او را در روز رستاخیز شادمان و خوشحال خواهد فرمود.»

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَكْثَرُوا مِنْ قُبْلِهِ أَوْلَادِكُمْ، فَإِنَّ لَكُمْ بِكُلِّ قُبْلَةٍ دَرَجَةٌ فِي الْجَنَّةِ مَسِيرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ.» (۲)

امام صادق علیه السلام: «هر چه بیشتر فرزندان تان را ببوسید، زیرا برای هر بوسیدن، جایگاهی در بهشت از آن شماست به گستره ی پانصد ساله راه.»

! عَنْ مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «قُبْلُهُ لَوْلَادِ رَحْمَةٌ.» (۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «بوسیدن فرزند (مایه ی) رحمت است.»

اسلام برای تحکیم عدالت زیبا ترین دستورات را عنایت فرموده است و از برترین عدالت‌ها عدالت در بین فرزندان است حتی در بوسیدن آنان.

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/ ۱۹۴. فروع کافی: ۲/۹۵.

۲- (همان و روضه الواعظین: ۳۰۸.

۳- (بحار: ۲۳/۱۱۳.

ص: ۱۰۷

۱۲/۵. مجازات نبوسیدن فرزند

برخی از برنامه های شایسته اگر انجام نشود مجازات ندارد و تنها اجر و پاداش نصیب انسان نمی شود. اما برخی از دستورالعمل ها اگر ترک شود مجازات خواهد داشت، همانند ترک بوسیدن فرزند.

! از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و گفت: «تا کنون هرگز کودکم را نبوسیده ام.» وقتی آن مرد مجلس را ترک کرد؛ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا رَجُلٌ عِنْدِي أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ.» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «نزد من، این مرد از جهنمیان است.»

لطیفه:

زنی در حضور چند تن از بستگان گفت: اخلاق شوهرم خوب است امّا فرزندانش را نمی بوسد، مرد گفت: خانم! درباره ی بوسیدن تمام همّت معطوف به شما است، اصلاً به بچه ها نوبت نمی رسد!!!

۱۳/۵. کودک و بوسیدن نامحرم

اسلام برای حفظ ارزش ها و مقرّرات دینی برنامه های پیشگیری فراوانی دارد تا بنای معنویت بشر را محکم نماید، همانند در آغوش گرفتن و بوسیدن کودک، که برای آن حد و مرزی را اعلام کرده است.

! عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْكَاظمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا أَتَتْ عَلَى الْحَيَارِيَةِ سِتُّ سَتِينٍ لَمْ يَجْزُ أَنْ يُقْبَلَهَا رَجُلٌ لَيْسَتْ هِيَ بِمَحْرَمٍ بِهِ وَلَا يَضُّ مُمَّهَا إِلَيْهِ.» (۲)

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۲؛ فروع کافی: ۲/۹۵.

(۲) - وسائل الشیعه: ۵/۲۸.

ص: ۱۰۸

امام کاظم علیه السلام: «زمانی که دختری شش ساله شود، جایز نیست که مردی نامحرم او را ببوسد یا او را در آغوش بگیرد.»

۱۴/۵. پیامبران و داشتن دختر

با توجه به شخصیت عاطفی و با صفای دختران است که حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام از خدای سبحان فرزند دختر خواسته است.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَأَلَ رَبَّهُ أَنْ يَرْزُقَهُ ابْنَةً تَبْكِيهِ وَتَنْدُبُهُ بَعْدَ مَوْتِهِ.» (۱)

امام صادق علیه السلام: «ابراهیم علیه السلام از پروردگارش خواست که به او دختری عطا فرماید، تا پس از مرگش برای او بگرید و سوگواری کند.»

! عَنْ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَبًا بَنَاتٍ.» (۲)

امام صادق علیه السلام: «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پدر دختران بود.»

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سه پسر داشت که پیش از او وفات کردند و چهار دختر در زندگی خود داشت که سه دختر پیش از خودش و فاطمه ی زهرا بعد از آن حضرت از دنیا رفتند. پس داشتن دختر، خود یک امتیاز است.

۱۵/۵. کدام دختران؟

دخترانی که این همه درباره ی شان سخن گفته شد و سفارش های فوق العاده در فرهنگ اسلام برای آنان شده است و این همه درجه و مقام از جانب خدای سبحان برای پدر و مادر دختران به جهت تربیت و

(۱) وسائل الشیعه: ۱۵/۹۹. فروع کافی: ۲/۸۲.

(۲) وسائل الشیعه: ۱۵/۹۹. فروع کافی: ۲/۸۲.

ص: ۱۰۹

نوازش شان عنایت می شود در صورتی است که آنان آراسته به تربیت سالم اسلامی باشند و از گوهر گران بهای عفت، حیا و حجاب بهره مند باشند.

اما اگر نعوذ بالله خانواده ای دختران بی حجاب، بی عفت، خرافاتی و بی بندوبار تربیت کند نه تنها سپر آتش جهنم نخواهند بود که خود جهنم ساز و جهنم آفرین خواهند بود.

انسان هایی که از مزایای عالی دینی و اخلاق والای اسلامی و نیز از غیرت و شهامت انسانی بهره ی کافی ندارند، زن، دختر، مادر و خواهرشان نه تنها بی حجاب اند که حتی نیمه عریان همراه خودشان در محضر عام و در مجالس لهو و لعب ظاهر می شوند و شاید برخی سروکاری با مشروب و مفاسد ننگین اخلاقی داشته باشند که مایه ی ذلت و سرافکنندگی و دلیل روشن بی ایمانی و بی غیرتی مردهای خانواده خواهد بود و ...

۱۶/۵. ناراحتی برای داشتن دختر

برخی انسان های نادان و بی منطق از داشتن دختر رنج می برند و گاهی با همسرشان ناراحتی می کنند که چرا دختر آورده اند؟! اسلام عزیز نه تنها این روش جاهلانه را نمی پسندد بلکه با منطق رسا مسلمانان را سفارش می کند تا از داشتن دختر استقبال کنند و ویژگی های ارزنده ی آنان را در نظر بگیرند.

! عَنْ لِرَسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَا تُكْرَهُوا لِبَنَاتٍ فَإِنَّ هُنَّ لِمُؤْمِنَاتٍ لِعَالِيَاتٍ» (۱)

(۱) - کنز العمال ج: ۴۵۳۷۴.

ص: ۱۱۰

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «از دختران بیزاری نجوید و به آنان بدبین نباشید، زیرا آنان دارای ایمان و ارزش والا هستند.»

! امام صادق علیه السلام به سکونی فرمود: «چرا اندوهگین هستی؟» گفت: دارای دختری شده ام. امام فرمود: «ای سکونی! بار او را زمین برمی دارد و روزی او بر عهده ی خداست...» سکونی می گوید: با این سخن شادمان شدم. [\(۱\)](#) [آری با منطق دین می توان راهکار عاقلانه ارائه داد.]

! به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مزده رسید که دارای دختری شده است. آن حضرت دید که یارانش ناراحت شده اند. فرمود: «مَالِكُمْ؟ رِيحَانَةُ أَشْمُهُا وَ رِزْقُهَا عَلَيَّ ﷻ عَزَّوَجَلَّ.» [\(۲\)](#)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «شما را چه شده است؟ (این فرزند) گل خوشبو است که آن را می بویم و روزی اش نیز بر عهده ی خداوند بزرگ است.»

مؤمن باید تسلیم حکمت خداوند باشد و نباید از خدا فقط پسر یا دختر بخواهد بلکه باید خیر و سعادت خود را بخواهد و باید ارزش ها را درک کند و به عنایات خدا راضی باشد.

! عَنْ رَسُولِ ﷻ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «... وَ مِنْ يُمْنٍ ﷻ لِمَرْأَةٍ أَنْ يَكُونَ بِكُرْهَا جَارِيَةً يَعْنِي أَوَّلُ وُلْدِهَا.» [\(۳\)](#)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «از نشانه های مبارکی و خوشبختی زن این است که فرزند اول او دختر باشد.»

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۰؛ فروع کافی: ۲/۹۵.

۲- (همان؛ الفقیه: ۲/۱۵۷.

۳- (بحار: ۱۰۴/۹۸؛ النوادر: ۲۴.

ص: ۱۱۱

۱۷/۵. آرزوی مرگ دختران**اشاره**

برخی انسان‌های جاهل و خرافی نه تنها از داشتن دختر رنج می‌برند که برای آنان آرزوی مرگ می‌کنند، از نظر اسلام این کار معصیت است.

! عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ تَمَنَّى مَوْتَ بَنَاتِ حُرْمِ أَجْرُهُنَّ وَلَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى عَاصِيًا» (۱)

امام صادق علیه السلام: «هر کس مرگ دختران را آرزو کند، از اجر و پاداش به خاطر آنان، محروم می‌شود و خدای تعالی را ملاقات و دیدار می‌کند در حالی که عسیان‌گر است.» [آرزوی مرگ دختران ستیزه‌ای با خدا و مقدرات حکیمانه‌ی اوست.]

خطرناک‌تر از آرزوی مرگ

در نتیجه‌ی بحث این فصل باید توجه داشت که در طول تاریخ از ناحیه‌ی حکومت‌ها، نظام‌ها، مکتب‌ها، مذهب‌های ساختگی دست بشر و ملت‌های مختلف زشت‌ترین و ظالمانه‌ترین روش‌ها و برخوردها علیه زن‌ها و دخترها انجام شده و می‌شود که ننگ تاریخ است. بدون تردید دیروز و امروزش ذلت‌بار، ننگین و نفرت‌انگیز بوده است...

دیروز دختران را زنده به گور می‌کردند، زن را پست‌تر از حیوان می‌دانستند و همانند حیوان خرید و فروش و مبادله می‌کردند؛ تجاوز به عُنْف و صدها فجایع دیگر که قلم و زبان از بیان آن شرم دارد.

(۱- بحار: ۱۰۴/۹۹. عده الداعی: ۶۱.

ص: ۱۱۲

و امروز در جهان به اصطلاح پیشرفته به ویژه دنیای غرب، دخترها و زن‌ها نه تنها بازیچه‌ی کارگردانان سیاست، اقتصاد، سینما و... که بازیچه‌ی هوس‌راناان و شهوت‌پرستان شده‌اند و رسانه‌ها فجیع‌ترین آمار تجاوزات جنسی وحشیانه بر دختران و اعمال خشونت علیه دختران و زنان را روی آنتن جهانی قرار می‌دهند که باز مایه‌ی ننگ بشریت خواهد بود.

دختران و گزارش وحشت‌زا

یونیسف: ۱۲۰ میلیون دختر در جهان قربانی خشونت جنسی هستند.

بی‌بی‌سی بر اساس گزارش جدید صندوق کودکان ملل متحد، یونیسف، از ۱۹۰ کشور جهان ۱۲۰ میلیون دختر مورد تجاوز و آزار جنسی قرار گرفته‌اند، یونیسف گفته است: ... بیشتر قربانیان از ساکنان آمریکای لاتین و حوزه‌ی کارائیب بوده‌اند. (۱)

این یک نمونه از هزاران نمونه‌ی فاجعه‌ی جنایت وحشتناک و خشونت بار علیه دختران در جهانی به اصطلاح متمدن و قرن مشعشع و... است. در این میان باید اعتراف کرد که تنها و تنها مکاتب آسمانی و الهی به ویژه مکتب حیات بخش اسلام عزیز، برترین خدمت را به زن‌ها کرده است و این قشر مهم و بزرگ جامعه را نه تنها نجات بخشیده است که جایگاه والای زن را از نظر تکوینی و تشریحی در قانون اسلام، در اجتماع، در تشکیل خانواده، در حکومت، در سیاست و... به بهترین وجه به اثبات

(۱) - روزنامه‌ی خراسان: ۱۸۷۷۷ شنبه، ۱۳۹۳/۶/۱۵.

ص: ۱۱۳

رسانده است و نیز شخصیت زن، موقعیت زن و حقوق زن را از هر نوع تعرض و بی احترامی مصون و محفوظ داشته است و در یک کلام، اسلام زن و حقوق مسلم زن را به تمام معنا تا ابد زنده کرده است.

درباره ی زنان، دختران و پسران مطالب ارزنده فراوان است که این مختصر گنجایش آن را ندارد. و مطالب سودمندی در ارمغان ازدواج و ارمغان خانواده به مناسبت هایی بیان شده است که مطالعه خواهید فرمود.

ص: ۱۱۴

فصل ششم: آموزش های طلایی کودک و...

اشاره

در این فصل آموزش کلاسیک کودک از آغاز سخن گفتن و روند آموزش عملی مقدماتی آنان به این ترتیب مورد توجه قرار گرفته است:

۱/۶. سرآغاز آموزش فرزندان (نخستین درس)

از مهم ترین دوران های شیرین زندگی انسان، زمان تحول آفرینی است که کودک لب به سخن گشاید و پدر و مادر در سرآغاز آموزشش کلمه ی مقدس (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) را به او آموزش دهد.

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِفْتُحُوا عَلَيَّ صَبِيئَانِكُمْ أَوَّلَ كَلِمَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «(زبان) کودکان تان را نخستین بار با کلمه ی [مقدس و روح افزای] «لا- إِلَهَ إِلَّا- اللَّهُ» بگشایید.»

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَفْصَحُوا أَوْلَادَكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (۲)

پیامبر عظیم الشأن اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «آن گاه که فرزندان تان لب به سخن گشودند (کلمه ی) «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» را به آنان آموزش دهید.» [آن کلمه مقدس نخستین نسخه ی ذات حق در آفرینش است.]

۱- (کنز العمال: ۱۶/۴۴۱)

۲- (کنز العمال:/۴۴۰)

۲/۶. کودک و پاداش آموزش توحیدی

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِأَعْظَمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ رَبِّي صَغِيرًا حَتَّى يَقُولَ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» لَمْ يُحَاسِبْهُ اللَّهُ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس کودکی را تربیت کند تا «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید، خداوند از او حساب رسی نمی کند.»

۳/۶. فشرده ی آموزش هفت مرحله ای کودک

اسلام از نظر آموزش طلایی کودکان، نردبانی را که دارای هفت پلکان است، فراروی آنان گذاشته است تا با قداست خانوادگی و همت دینی بالا رفته، بر آخرین پلکان قرار گیرد، و از همان سکو پرواز کند و به جایی برسد که به فرموده ی شاعر: ... آنچه در وهم تو ناید آن شوم ...

این آموزش بی مانند کودک در بیان زیبایی از امام محمد باقر یا امام صادق علیه السلام این گونه عالی و زیبا مطرح شده است:

! عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا بَلَغَ الْغُلَامُ ثَلَاثَ سِنِينَ يُقَالُ لَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ قُلْ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ثُمَّ يُتْرَكُ ...» (۲)

امام محمد باقر یا امام صادق علیه السلام: «هرگاه پسر بچه ای به سه سالگی برسد برایش دستور داده شود تا هفت بار «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید، سپس به حال خودش واگذاشته شود، تا سه سال و هفت ماه و ده روزش فرا رسد آن گاه برایش فرمان داده شود، تا ۷ بار «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» را

(۱) - کنز العمال: ... ۴۵۶؛ مجمع الزوائد: ۸/۱۵۹.

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۳؛ امالی شیخ صدوق: ۲۳۵.

ص: ۱۱۶

بگوید...» یعنی هفت مرحله ای این آموزش به این ترتیب ارائه شود:

۱. در ۳ سالگی، ۷ بار «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» را به زبان جاری کند.

۲. در ۳ سال و ۷ ماه و ۱۰ روز، ۷ بار «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» بگوید.

۳. در ۴ سالگی، ۷ بار «صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ» بگوید.

۴. در ۵ سالگی، با شناخت دست راست و چپش، او را متوجه قبله کرده دستور سجده را به او بدهید.

۵. در ۶ سالگی تا هفت سالگی روش نماز خواندن، رکوع و سجده را به او بیاموزید. [تا آماده ی نماز خواندن تمرینی شود].

۶. آن گاهی که ۷ ساله شد، به او فرمان داده شود تا صورت و دست هایش را بشوید (و به روش وضو گرفتن آشنا شود) سپس دستور داده شود تا نماز بخواند.

۷. تا فرا رسیدن ۹ سال که وضو و نماز کامل را فرا گیرد، آن گاه نماز را به پا دارد. و اگر در انجام نماز کوتاهی کرد و به وظیفه ی عبادت تمرینی خویش عمل نکرد مستحق تنبیه خواهد شد.

با پیمودن این ۷ مرحله ی نورانی، آموزش معنوی برای کودک نهادینه و ثمربخش می گردد. در پایان این روایت زیبا و نورانی، نتیجه ی پربار این کلاس و حیانی این گونه بیان شده است: «...فَإِذَا تَعَلَّمَ لَلْوُضُوءِ وَ لَلصَّلَاةِ غَفَرَ اللَّهُ لَوَالِدَيْهِ» (۱) هرگاه کودک وضو و نماز را کاملاً فراگیرد، خداوند، والدین او را از آمرزش خویش بهره ور می فرماید.»

(۱- وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۳؛ امالی شیخ صدوق: ۲۳۵.

ص: ۱۱۷

۴/۶. فواید دانش پژوهی در کودکی

از دیدگاه فرهنگ اسلام دانش آموختن و دانش پژوهی در تمام مراحل عمر اجتناب ناپذیر و مفید است، اما آموزش در کودکی از ویژگی های منحصر به فردی برخوردار است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَعَلَّمُ فِي الصَّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «فراگرفتن دانش در کودکی، همانند نقش (حک شده) در سینه ی سنگ (ثابت، فراموش نشدنی و پایدار) است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «تَعَلَّمُوا صِغَارًا تَسُوذُ بِهِ كِبَارًا» (۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «در کودکی دانش فراگیرید تا در بزرگی، با آن، به سیادت و سروری برسید.» [بزرگی و سروری با دانش و بینش سالم، شایسته و میسر است نه با جهل و نادانی]. پدر و مادر وظیفه دارند که به فرزندانشان دستور دهند تا علم و دانش (دانش عمومی) را بیاموزند.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِطَلَبِ الْعِلْمِ» (۳)

امام علی علیه السلام: «به فرزندان خویش فرمان دهید که علم و دانش بجویند.»

لطیفه:

مردی قماری پسرش را سرزنش می کرد که چرا جرئت نداری، حتماً عادت مادرت بر تو اثر گذاشته و گرنه من در تربیت تو کوتاهی نکردم، در جلسات قمار همواره تو را بردم، میلیون میلیون برد و باخت مرا دیدی،

۱- (بحار: ۱/۲۲۴)

۲- (شرح ابن ابی الحدید: ۲۰/۲۶۷)

۳- (کنز العمال: ۴۵۹۵۳)

ص: ۱۱۸

در مجالس عروسی و رقص و ساز تو را با خود بردم، تو جرئت پیدا نکردی؟! تو را به کدام جهنم ببرم!!! پسر با آرامی گفت: به هر جهنمی ببری جهنمی نخواهم شد؛ شاید از لقمه‌ی حلال به دنیا آمده‌ام.

۵/۶. آموزش نجات بخش از مکاتب انحرافی

اشاره

کودکان و نوجوانان بسیار تأثیرپذیر هستند. اگر افکار و اندیشه‌های آنان با دانش و آگاهی سالم توجه نشود و خواسته‌های فطری آنان اشباع نشود، مکاتب انحرافی، التقاطی و... آن‌ها را شکار خواهند کرد.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بَادِرُوا أَحَدَانَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمْ عَلَيْهِمُ الْمَرْجِئَةُ.» (۱)

امام صادق علیه السلام: «پیش از آن که (صاحبان مکاتب و گرایش‌های باطل، از جمله مرجئه (یکی از مکاتب انحرافی که فقط حکم را به قیامت منحصر می‌داند) به کودکان شما حدیث (و افکار باطل شان) را بیاموزند، شما در آموزش دادن به کودکان خود پیشی بگیرید.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ مِنْ عِلْمِنَا مَا يَنْفَعُهُمْ عَلَيْهِمُ اللَّهُ...» (۲)

امیر مؤمنان علیه السلام: «از دانش ما آن بخش را که برای کودکان تان سودمند باشد، بیاموزید تا (در زندگی، اندیشه‌های ناسالم همانند) مرجئه نتوانند با اندیشه‌ی (انحرافی و باطل شان) بر آنان چیره شوند.»

از روایات اسلامی به دست می‌آید، که علوم پیامبر و اهل بیتش علیهم السلام

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۶؛ التهذیب: ۲/۲۸۰).

۲- (الخصال: ۲/۲۸۰).

فراوان و دارای جنبه‌های گوناگونی است که از آن میان آن چه که ضرورت دینی است را باید گزینش نمود و با علوم و دانش اهل بیت رسالت علیهم السلام جامعه را بیمه کرده، زمینه‌ی انحراف را از بین برد.

امروزه مکاتب کمونیستی، سوسیالیستی، وهاب‌ی، بابی، بهایی، شیطان پرستی، ادیان باطله و... در کمین گاه‌ها جهت شکار جوانان نشسته‌اند. از وظایف والدین، اساتید، اندیشمندان و حکومت‌های اسلامی است که با تمام توان و با منطق قوی فرهنگ اسلام در برابر آن‌ها مبارزه کنند و جامعه به ویژه نسل جوان را از شر آن‌ها نجات دهند.

زینب استاد هفت ساله (داستان اعجاب انگیز)

حضرت زینب^ج در زمانی که هفت ساله بود خطبه‌ی مادرش حضرت زهرا^ج را از حفظ داشت (از بر کرده بود) و خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن خطبه را از او (دختر هفت ساله‌ی زهرا^ج) روایت کرده‌اند. (۱)

رسالت بزرگ

حضرت زید شهید فرزند امام سجاد علیه السلام می‌گوید: «دیدم بزرگان خاندان ابوطالب علیه السلام خطبه‌ی حضرت زهرا^ج را روایت می‌کردند، و آن را به فرزندانشان آموزش می‌دادند.» (۲)

توجه به این نمونه‌ها خود درس و دستورالعمل سعادت آفرین است.

۶/۶. آموزش دینی و تنبیه

در صدر تمام آموزش‌ها، آموزش عقاید (اصول و فروع دین) است.

۱- (سفینه البحار: ۱/۵۸۸.

۲- (شرح ابن ابی الحدید: ۴/۹۴.

ص: ۱۲۰

زیرا پایه های سعادت بشر به وسیله ی آن ها تحکیم می شوند. (۱)

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَوْ أَتَيْتُ بِشَابٍّ مِنْ شَبَابِ الشَّيْعَةِ، لَا يَتَفَقَّهُ فِي الدِّينِ لَأَوْجَعْتُهُ.» (۲)

امام صادق علیه السلام: «هرگاه به یکی از جوانان شیعه برخوردم که در دین خود اندیشه نمی کند (و مسائل مهم دینی را نمی آموزد او را تنبیه می کنم و) او را مجازات دردآور خواهم کرد.»

۷/۶. کودک و عشق ورزی به پیامبر و اهل بیت G

از برترین وظایف والدین تربیت فرزندان به عشق ورزی و محبت به خاندان رسالت و بهره وری از قرآن است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَقِرَائِهِ الْقُرْآنِ.» (۳)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزندان خویش را با سه ویژگی بیارایید و تربیت کنید: دوستی پیامبرتان؛ دوستی خاندان پیامبرتان؛ و خواندن قرآن.»

۸/۶. قرآن آموزی فرزند

از برترین آموزش ها قرآن آموزی است که فواید فراوان مادی و معنوی دارد. رسالت پدر و مادر ایجاب می کند که فرزندان شان را با قرآن آشنا کنند. [و شایسته است که فرزندان با تشویق والدین و معلمان در جلسات قرآنی و مذهبی شرکت کنند.]

۱- (کتاب گلوآژه های معارف (در اصول، فروع و احکام دین) نوشته ی مؤلف را مطالعه فرمایید.

۲- (بحار: ۱/۲۱۴.

۳- (کنز العمال: ۹۰۴۵۴.

ص: ۱۲۱

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَلَّمَ وَلَدًا لَهُ لِقُرْآنَ قَلَدَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِقَلَادَةٍ يَعْجَبُ مِنْهُ لِأَوْلُونَ وَ لِآخِرُونَ.» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس به فرزندش قرآن آموزش دهد، در روز قیامت خدای سبحان، گردن بندی به گردن او آویزد که خلق اولین و آخرین [همه ی مردم جهان] از آن شگفت زده شوند.»

! عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «... وَمَنْ عَلَّمَهُ لِقُرْآنَ دُعِيَ بِالْأَبْوَيْنِ...» (۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که به فرزندش قرآن بیاموزد، آن فرزند [در روز قیامت] همراه پدر و مادرش دعوت می شود، آن گاه دو جامه از نور بر پدر و مادر آن فرزند که قرآن آموخته است، پوشانده می شود که از نورشان چهره های بهشتیان درخشنده می شوند.»

۹/۶. جشنواره ی قرآن آموزی

کسانی که برای رضای خداوند، به فرزندان شان، قرآن آموزش دهند افزون بر فواید دنیوی، برترین جوایز معنوی را از ذات احدیت دریافت می کنند که به عنوان جشنواره ی آموزش قرآنی باید از آن نام برد.

! عَنْ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَلَّمَ وَلَدَهُ لِقُرْآنَ فَكَانَتْما حَجَّ لَيْتَ...» (۳)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم «هر کس به فرزندش قرآن آموزش دهد، گویا ده هزار بار حج و عمره انجام داده است، ده هزار بنده از نسل اسماعیل علیه السلام را آزاد کرده است، در ده هزار جهاد همراه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مبارزه کرده

(۱) - کتاب العیال: ۱/۴۷۸.

(۲) - فروع کافی: ۲/۹۵؛ وسائل الشیعه: ۱۵/ ۱۹۴.

(۳) - مستدرک الوسائل: ۱/۲۹۰.

ص: ۱۲۲

است، ده هزار مسلمان نیازمند گرسنه را طعام داده است، و ده هزار مسلمان برهنه را پوشانده است، برای هر حرف [از قرآن که برای فرزندش آموزش داده است] ده اجر و پاداش برای او ثبت می شود و خدای سبحان ده گناه را از [پرونده ی] او محو می کند، و قرآن [انیس و مونس او] در مرقد و قبر او خواهد بود تا روز رستاخیز که برانگیخته شود.»

۱۰/۶. فرمان قرآن خواندن به فرزندان

دانستن قرآن مقدمه ی خواندن و عمل کردن به قرآن است و والدین باید فرزندان شان را به خواندن قرآن وادار کنند و دستور دهند.

! عَيْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ لَصِيدِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لِإِبْنِهِ إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يَا بَنِيَّ إِقْرَأْ ﻟِلمُصْحَفِ» فَقَالَ: «إِنِّي لَسْتُ عَلَيَّ وَضُوءٍ» فَقَالَ: «لَا تَمَسَّ ﻟِلكِتَابَةِ وَ مَسَّ ﻟِالْوَرَقِ» (۱)

امام صادق علیه السلام به فرزندش اسماعیل فرمان داد: «پسرم! قرآن بخوان.» اسماعیل عرض کرد: «وضو ندارم» [یکی از آداب استحبابی خواندن قرآن وضو داشتن است و پاداش بیشتر دارد.] امام فرمود: «خطوط قرآن را لمس نکن؛ تنها [کناره های] صفحه را لمس کن.»

[لمس کردن نوشته های قرآن، بی وضو حرام است و گناه دارد و لمس کردن جلد و حاشیه ی قرآن که نوشته ندارد مکروه است.]

۱۱/۶. خواندن قرآن و نعمت ها

از بهترین خانه ها خانه ای است که در آن مؤمنین قرآن تلاوت کنند.

ص: ۱۲۳

! عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - لَأَكْرَمُ: «إِجْعَلُوا لِجِبُوتِكُمْ نَصِيبًا مِّنَ الْقُرْآنِ فَإِنَّ ﷻ لَأَعْيَتَ إِذَا قُرِئَ فِيهِ تُسَبَّرَ عَلَىٰ أَهْلِهِ وَكَثُرَ خَيْرُهُ وَكَانَ سِكَانُهُ فِي زِيَادِهِ» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «برای خانه های خود از قرآن نصیب و بهره ای قرار دهید؛ (از بهترین بهره های خانه های شما خداپرستی و بهره وری از قرآن در خانه است.) زیرا اگر در خانه ای (قرآن) تلاوت شود، اهل خانه آرامش می یابند، خیر و نیکی در آن افزایش می یابد، و آن خانواده از نعمت های فراوانی بهره مند می شوند.»

۱۲/۶. فرمان نماز آموختن به فرزندان

در راستای آموزش دادن به فرزندان، یکی از مهم ترین آموزش ها، آموزش دادن نماز و فرمان دادن به خواندن نماز است.

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ ﷻ، وَخُذُوهُمْ بِهَا إِذَا بَلَغُوا ﷻ» (۲)

امام علی علیه السلام: «به کودکان خویش نماز خواندن را بیاموزید و هرگاه بالغ شدند درباره ی آن (نماز) بازخواست شان کنید. [برخورد جدی نمایید.]»

۱۳/۶. فرمان اقامه ی نماز و سیره ی پیامبر ﷺ

خانواده ی مسلمان و مذهبی با فرهنگ پروری، با تشویق و با زمینه سازی، فرزندان شان را به نماز، به جماعت و به مسجد رفتن وادار می کنند و این خود زنده کردن سیره ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است، و جالب است که خداوند به پیامبرش فرمان قاطع می دهد تا خاندان خود را به نماز

۱- (وسائل الشیعه: ۴/۸۵۱؛ عدّه الداعی: ۲۶۹.

۲- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶.

ص: ۱۲۴

فرمان دهد: (وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا) (۱) «خانواده ات را به نماز دستور بده و خود نیز برای انجام آن شکیبا و پُراستقامت باش.»

فرمان دادن به کودکان برای انجام نماز در روایات مطرح شده است.

! عَنْ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا صِبْيَانَكُمْ بِالصَّلَاةِ، إِذَا بَلَغُوا سِنِينَ، وَاصْرَبُوهُمْ عَلَيَّ تَرْكُهَا، إِذَا بَلَغُوا تِسْعًا.» (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرگاه کودکان شما به ۷ سالگی برسند به نماز فرمان شان دهید [برای عبادت تمرینی] و هرگاه به ۹ سالگی رسیدند، اگر نماز را ترک کردند، [با توجه به مراحل تربیتی و رعایت دستور اسلام] تنبیه شان کنید.» [البته تنبیه بدنی تا حدی است که موجب دیه نشود و...].

۱۴/۶. کودک با دعا و تعقیب نماز

از ارزنده ترین عبادات، دعا و نیایش است، شایسته است که والدین فرزندان شان را به خداپرستی، ذکر خدا، دعا و تعقیب نماز فرمان دهد، و باید عنایت داشت که علما، نظام حاکم اسلامی، رسانه ها، معلمان و... برای ترویج امور دینی رسالت سنگینی دارند به ویژه در برابر کودکان و نوجوانان و باید فرهنگ پروری کرد که به برخی از عبادات، دعاها و ذکرها که سرچشمه ی زلال یک فرهنگ است همواره بپردازند. چه زیبا است این روایت درباره ی تسیح حضرت فاطمه ی زهرا[.].

(۱) طه: ۱۳۲.

(۲) مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶.

ص: ۱۲۵

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ [الصَّيِّدِ] عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يَا أَبَا هَارُونَ إِنَّ نَأْمُرَ صَبِيَّانَا بِتَسْبِيحِ فَاطِمَةَ [كَمَا] نَأْمُرُهُمْ بِالصَّلَاةِ فَأَلْزِمُهُ فَإِنَّهُ لَمْ يُلْزِمُهُ عَبْدٌ فَشَقِيَ.» (۱)

امام صادق علیه السلام: «ای ابوهارون! همانا ما کودکان مان را دستور می دهیم به انجام تسبیح حضرت فاطمه ی زهرا همان سان که به انجام نماز فرمان می دهیم. پس همواره این تسبیح را انجام بده؛ زیرا هر بنده ای که [خالصانه] آن را انجام دهد، شقی و تیره بخت نخواهد شد.»

۱۵/۶. کلاس عملی ذکر و نیایش کودک

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَانَ أَبِي، كَثِيرَ [الذِّكْرِ]... كَانَ يَجْمَعُنَا فَيَأْمُرُنَا بِالذِّكْرِ... وَيَأْمُرُ بِالْقِرَآئَةِ...» (۲)

امام صادق علیه السلام: «پدرم ذکر [خدا را] فراوان می گفت، [بعد از نماز صبح] ما را جمع می کرد، دستور می داد که ذکر [خدا] بگوییم تا آفتاب طلوع کند، و نیز هر یک از ما که قرآن بلد بود فرمان می داد تا قرآن بخوانند و کسانی که قرآن خوان نبودند، دستور می داد تا ذکر بگویند.»

۱۶/۶. کودک و روزه داری

یکی از سنت های حسنه و نیکو تشویق کردن کودک به روزه داری تمرینی است، چنان چه در بیان امام صادق علیه السلام آمده است.

! عَنْ الْإِمَامِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ [الصَّادِقِ] عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّا نَأْمُرُ صَبِيَّانَا بِالصَّيَّامِ إِذَا كَانُوا بَيْنِي سَعِ سِنِينَ...» (۳)

۱- (وسائل الشیعه: ۴/۱۰۲۳؛ امالی صدوق: ۵۱۸.

۲- (بحار: ۴۶/۲۹۷؛ وسائل الشیعه: ۴/۸۵۰.

۳- (کافی: ۴/۱۲۴.

ص: ۱۲۶

امام صادق علیه السلام: «هنگامی که کودکان ما به ۷ سالگی برسند، آنان را فرا می‌خوانیم [و تشویق می‌کنیم] تا به قدر توان شان بخشی از روز را روزه بگیرند... آن گاه که تشنگی و گرسنگی بر آنان چیره شد روزه شان را می‌گشایند، تا آن که عادت کنند و توان آن را بیابند، هرگاه کودکان شما به ۷ سالگی رسیدند به روزه گرفتن وادار کنید تا به قدر توان روزه بگیرند، و هرگاه تشنگی بر آنان چیره شد روزه شان را بگشایند.»

۱۷/۶ . کودک و حج

از نظر اسلام بردن کودک به زیارت، حج و عمره نه تنها مجاز که مستحب است و دارای پاداش فراوان می‌باشد و افزون بر نورا نیت معنوی کودک، برای والدین و کسی که زحمت حج و عمره ی کودک را به عهده می‌گیرد، خدای سبحان اجر و پاداش فراوان عنایت می‌فرماید.

! جابر بن عبدالله می‌گوید: «زنی در حج فرزند خردسال خود را خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بلند کرد و گفت: «يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَلِهْدِي حَجَّي؟ قَالَ: نَعَمْ وَ لَكِ أَجْرٌ» (۱) ای پیامبر خدا! «آیا این هم حج دارد؟ فرمود: آری و برای تو پاداش و ثواب است.»

مسائل و مناسک حج کودک همانند بزرگان با برخی تفاوت‌ها در کتاب‌های فقهی به تفصیل بیان شده است. (۲)

۱- (حلیه الاولیاء: ۸/۲۹۵، حج و عمره در قرآن و حدیث: ۴۴۹).

۲- به کتاب زمزم نور نوشته مؤلف مراجعه شود.

ص: ۱۲۷

۱۸/۶. سرآغاز تکلیف شرعی

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عَلَى الْوَصِيِّ إِذَا خَتَلَمَ صِيَامًا وَعَلَى الْمَرْأَةِ إِذَا حَاضَتْ لِصِيَامٍ» (۱).

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «پسر بچه هر گاه [بالغ شود] محتلم شود [منی ببیند] روزه ی [واجب] بگیرد، و بر دختر بچه روزه واجب می شود، از هنگامی که خون حیض ببیند.» [در این روایت یکی از علائم مهم بلوغ مطرح شده است، البته تمام شدن نه سال قمری برای دختران و تمام شدن پانزده سال قمری برای پسران، یا رویدن موی زبر در شرمگاه آنان، از دیگر علائم بلوغ است که در فقه مطرح شده است.]

لطیفه:

فرزند هفت ساله ای که برخی روزها روزه ی چند ساعته (کله گنجشکی) می گرفت. روزی مادرش در ایام عادت، در حضور کودک آب و غذا خورد و گفت من هم روزه ی کله گنجشکی گرفتم. یک روز در حضور مهمانان، کودک گفت: مامانم هم روزه ی کله گنجشکی می گیرد، او زیاد می خورد که کله گربه ای شده است!!! همه خندیدند. [خانم خجالت کشید؛ برخی چیزها را باید از کودک پنهان داشت.]

۱۹/۶. کودک و آموختن آداب و سنن

پیشوایان مکتب اسلام [پیامبر و ائمه علیهم السلام] همواره فرندان شان را به انجام آداب و سنن اسلامی وادار می کردند و برای پیروان شان نیز دستور العمل ارائه می فرمودند. ! چنان چه در روایت آمده است که

(۱) - وسائل الشیعه: ۱/۶.

ص: ۱۲۸

یکی از فرزندان امام صادق علیه السلام محضر پدرش رسید و برای خوابیدن رخصت خواست، حضرت این دعا را برای او آموخت تا پیش از خواب بخواند: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَعُوذُ بِعَظَمَةِ اللَّهِ وَ أَعُوذُ بِعِزِّهِ بِاللَّهِ...» (۱)

۲۰/۶. آداب سفره ی خانوادگی

! از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «هر مردی که خانواده ی خود را جمع کند و سفره ی غذا مقابل آنان بگسترد، آن گاه نام خدا را به زبان جاری کند، و خانواده اش نیز غذا را با نام خدا آغاز کنند و با حمد و سپاس خدای سبحان به پایان برسانند، چون سفره جمع شود، همگی از آموزش خدا بهره مند می شوند.» (۲)

۲۱/۶. سفره داران ملعون

اگر نعوذ بالله روی سفره یا میز غذا شراب باشد از بدترین سفره هاست و قرار گرفتن شخص در کنار آن سفره و میز حرام و گناه است اگرچه شراب نخورد، یا جمع شدن نامحرمان دور سفره و میز مخصوصاً که بی حجاب باشند یا نامحرم ها با هم شوخی کنند [اگرچه خواهرزن یا زن برادر و... باشند] که حرام و خطرناک است و سفره داران مورد نفرین و لعنت می باشند.

۲۲/۶. کودک و صدقه دهی

یکی از برنامه های ارزشی صدقه دادن کودک است که از نظر معنوی

۱- (مستدرک الوسائل: ۵/۴۲.

۲- (کافی: ۶/۲۹۶؛ وسائل الشیعه: ۱۶/۵۱۵.

ص: ۱۲۹

و روانی سودمند است و کودک متوجه رسالت همدردی با قشر محروم می شود و کمک به آنان را به عنوان یک عبادت می پذیرد.

! عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مُرِّ بِالصَّبِيِّ فَلْيَتَصَدَّقْ بِبَدَنِهِ...» (۱)

امام رضا علیه السلام: «کودک را وادار کن تا با دست خود صدقه دهد... هر چند چیز کم بهایی باشد؛ زیرا هر چیز، هر چند کم بها، که با آن قصد [رضای] خدا شود با نیت خالص، بزرگ [و با ارزش] شمرده می شود.»

۲۳/۶. کودک و ارزش های دینی

رسالت والدین ایجاب می کند که فرزندان شان را به اهمّیت ارزش های دینی و معنوی وادار کنند! چنانچه مَشِیمعی می گوید: «امام صادق علیه السلام به هنگام فرا رسیدن ماه رمضان به فرزندان سفارش می فرمود: [در این ماه] برای [تربیت] نفس خود بسیار بکوشید... در این ماه شبی است که عمل شایسته در آن بهتر از عمل شایسته در هزار ماه [دیگر] است.» (۲) [چه زیبا اهمّیت ماه رمضان و شب قدر را بیان فرموده است.]

! زید شهید فرزند امام سجاده علیه السلام می گوید: «پدرم همه ی ما را در شب نیمه ی شعبان جمع می کرد... نخست نماز جماعت می خواندیم، آن گاه دعا می فرمود و ما آمین می گفتیم و تا طلوع فجر [مشغول دعا بودیم] و از خدا طلب آمرزش کرده بهشت را آرزو می کردیم (۳) [نقل به معنا] [امام سجاده علیه السلام عملاً فرزندان را به اهمّیت نیمه ی شعبان و عبادت

۱- بحار: ۹۶/۳۷۵.

۲- بحار: ۹۶/۳۷۵.

۳- وسائل الشیعه: ۱۵/۲۴۱.

ص: ۱۳۰

در آن وادار می فرمود...] آری محکم ترین بنای سعادت انسان آن است که شالوده ی آن در کودکی و نوجوانی ریخته شود.

! از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «هر تازه سال [کودک و نوجوان] که عبادت را آغاز کند و مرگ او را درک کند، خدای سبحان پاداش نود و نه صدیق [راست کردار] را به او عطا می فرماید.»(۱)

۲۴/۶. کودک و سرچشمه ی امر و نهی الهی

پیش از آن که فرزندان به تکلیف برسند شایسته است که والدین آنان را متوجه اوامر و نواهی خدا کنند، تا زمینه ی نجات شان فراهم شود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِمِثَالِ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ، فَذَلِكُمْ وَقَايَةُ لَهُمْ مِنَ النَّارِ.»(۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به فرزندان خود فرمان دهید که دستورات (خدا) را پیروی کنند، و از آن چه که (خدا) نهی کرده است بپرهیزند؛ که این مایه ی باز داشته شدن آنان از آتش [جهنم] است.»

۲۵/۶. کودک و شعائر دینی و مذهبی

والدین آگاه و خردمند از زمینه ها برترین بهره را جهت تربیت و آموزش فرزندان شان می برند، روزهای عید، جشن و شادمانی را با شعار هاو تحفه ها و نیز روزهای مصیبت و حزن را با عملکردهای مناسب در افکار و اندیشه های کودک باید طوری جلوه دهند تا در عمق جان شان اثرگذار

(۱) نهج التریبه: ۱۲۳.

(۲) تربیه الاولاد: ۱/۱۳۱.

ص: ۱۳۱

باشد، [توجه به ایام شهادت پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم، امیرالمؤمنین علیه السلام، حضرت زهرا، امام حسن، امام حسین و ائمه ی طاهرین علیهم السلام و...] و برگزاری سوگواری، و نیز در اعیاد اسلامی «عید غدیر، فطر، قربان، عرفه، جمعه و روزهای ولادت پیامبر و ائمه علیهم السلام و...» جشن و سرور از نمادهای دینی و مذهبی است که می شود با تربیت فرزندان آن ها را نهادینه کرد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَطْرَفُوا أَهَالِيَكُمْ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ جُمُعَةٍ بِشَيْءٍ مِّنْ لِّفَاكِهِ كَيْ يَفْرَحُوا بِالْجُمُعَةِ.» (۱)

امام علی علیه السلام: «در هر شب جمعه مقداری میوه برای خانواده ی خود هدیه آورید تا به [برکت فرار رسیدن] جمعه شادمانی کنند.»

عقده گشایی، ناراحتی های بیرونی و ناراحتی های داخلی را با بهره گیری از شادمانی در پرتوی آداب و سنن اعیاد می توان حل کرد.

لطیفه:

مردی هر شب جمعه میوه می آورد و بچه ها خوشحال بودند. یک شب جمعه که بچه ها منتظر بودند، تا پدر وارد شد بچه ها آمدند دیدند شلغم آورده است. فریاد زدند، این چیست چرا میوه نیاوردید؟ پدر گفت: این میوه را برای مادرتان آوردم!!!

۲۶/۶. مدارا در آموزش و...

آموزگار خردمند و ورزیده با تدبیر عالی و بر اساس روان شناسی کودک باید او را آموزش دهد نه با خشونت و سخت گیری.

(۱) -) عدّه‌الداعی: ۷۵، حدیث رویش: ۱۷۸.

ص: ۱۳۲

! عَنْ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عَلِّمُوا وَلَا تُعْنِفُوا فَإِنَّ الْمُعَلِّمَ لِلْعَالَمِ خَيْرٌ مِنَ الْمُعْنِفِ» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «دانش را بدون سخت گیری یاد دهید، زیرا آموزگار دانشمند [و با طرح و برنامه] برتر از معلم سخت گیر است.»

متأسفانه برخی والدین و معلمانِ خشن از حربه ی کشنده ی خشم و غضب، استفاده می کنند، و یا آن قدر بی ادب و بی فرهنگ هستند که به دیگران و حتی به شاگردان فحش و ناسزا می گویند که بسیار خطرناک بوده و از نظر اسلام حرام و گناه است و جداً بدآموزی دارد و اثر منفی آن خطر ساز و ناگوار است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا أَدَبَ مَعَ غَضَبٍ» (۲)

امیرمؤمنان علیه السلام: «هیچ ادب و فرهنگی با خشم و غضب مفید نیست.»

۲۷/۶. کودک و پرسش دانش پژوهی

برخی کودکان با روحیه ی دانش پژوهی، همواره از علما و دانشمندان سؤال می کنند [سؤال های علمی، دینی، سیاسی، اخلاقی، هنری و...]

برخی شاگردان با سؤال های جالب، استادان شان را همانند پدر و مادرِ مهربان به اندیشه ی شان جذب می کنند تا به سؤالات شان پاسخ دهند و آنان را راهنمایی کنند که بتوانند قلّه های بلند دانش را فتح و گنج های مخفی را کشف نمایند. [آنان دارای نبوغ و قابل تقدیرند].

(۱) بحار: ۷۷/۱۷۷.

(۲) غررالحکم: ۶/۳۶۱.

ص: ۱۳۳

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لِلْعَلْمِ خَزَائِنٌ وَمَفَاتِيحُهُ لِلسُّؤَالِ...» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «دانش چون گنج های قفل شده هستند و کلیدهای آن سؤال کردن و پرسیدن است.»

! عَنْ الرَّسُولِ الْأَعْظَمِ ۷: «حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ.» (۲)

رسول اعظم صلی الله علیه و آله و سلم: «خوب و زیبا پرسیدن نصف علم و دانش است.»

! عَنْ النَّبِيِّ الْأَكْرَمِ ۷: «خُذُوا الْعِلْمَ مِنْ أَفْوَاهِ الرِّجَالِ.» (۳)

پیامبر ۷: «دانش را از دهان مردان بگیرید.» [حفظ کنید و یادداشت کنید.] [نوشتن و یادداشت کردن، کمالی بزرگ و بسیار سودمند است.]

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ سَأَلَ فِي صِغَرِهِ أَجَابَ فِي كِبَرِهِ.» (۴)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کسی که در کودکی پرسش گر باشد، در بزرگی سالی به پرسش ها پاسخ خواهد داد.» [یعنی آن چه از دانش به دست می آورد باید به این فکر باشد که دانش را به مردم برساند، چه در جواب پرسش ها، یا با تدریس یا با تبلیغ، یا با نوشتن کتاب و...]

! عَنْ النَّبِيِّ الْأَمْجَدِ ۷: «زَكَاةُ الْعِلْمِ تَعْلِيمُهُ مَنْ لَا يَعْلَمُهُ» (۵)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «زکات علم، آموزش دادن آن به کسی است که نمی داند.»

۱- (تحف العقول: ۴۱)

۲- (کنز العمال: ۲۹۲۶۰)

۳- (عوالی الالکی: ۴/۷۸/۶۸)

۴- (غرر الحکم: ۸۲۷۳)

۵- (عده الداعی: ۶۳)

ص: ۱۳۴

۲۸/۶. کودک و بزرگ پروری

کودک تا آخر کوچک نمی ماند بلکه آن گونه که از نظر فیزیکی بزرگ می شود، باید از نظر روانی، موقعیتی، عملی و مدیریتی هم بزرگ شود؛ یعنی بزرگ پروریده شود تا بر جامعه بزرگی کند و این بستگی دارد به ساختن شخصیت کودک؛ بنابراین باید در کودکی دانش و کمال بیاموزد، سخت کوش، صبور، خردمند، بردبار و از سجایای خوب اخلاقی برخوردار باشد، تا بزرگی کند. در این باره روایات فراوانی وجود دارد.

! عَنْ سَيِّدِنَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ [الإمام عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ]: «مَنْ لَمْ يَتَعَلَّمْ فِي الصَّغَرِ، لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الْكِبَرِ.» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هر که در کودکی نیاموخت [دانش بدست نیاورد] در بزرگسالی پیشرو و پیش آهنگ نخواهد شد [چون از دانش و بینش سالم بی بهره است و قدرت بزرگی کردن را نخواهد داشت، زیرا از جاهل و نادان کار مناسب و درخور شأن ساخته نیست.]

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ لَمْ يُجْهِدْ نَفْسَهُ فِي صِغَرِهِ لَمْ يَنْبُلْ فِي كِبَرِهِ.» (۲)

امام علی علیه السلام: «هر که در کودکی رنج نکشد و برای تربیت خود تلاش نکند، در بزرگسالی به سروری و بزرگی [و جایگاه بلند] نمی رسد.»

از نظر عقل و منطق بزرگ، کسی است که از دانش بهره مند باشد.

(۱) - غررالحکم: ۸۹۳۷.

(۲) - غررالحکم: ۸۲۷۲.

ص: ۱۳۵

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «الْجَاهِلُ صَغِيرٌ وَإِنْ كَانَ شَيْخًا وَالْعَالِمُ كَبِيرٌ وَإِنْ كَانَ حَدَثًا.» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «نادان کوچک است، هر چند پیر و سالمند باشد. و دانا بزرگ است اگر چه نوجوان و کم سن و سال باشد.»

۲۹/۶. مطالعه در متن تقسیم اوقات کودک

تقسیم اوقات، نردبان ترقی و تکامل انسان است و در تربیت خانوادگی اگر نظم و تقسیم اوقات باشد همه ی افراد خانواده به ویژه کودکان آینده ی درخشان و طلایی خواهند داشت و در سیر تکاملی کودکان، کتاب خوانی و مطالعه و یادداشت های علمی، فرهنگی و... نقش بسزایی دارد.

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است که از جمله ی مواعظ و اندرزهای لقمان رحمه الله به پسرش این بود که به او فرمود: «پسرم! در روزها، شب ها و ساعت های [زندگی] خود بخشی را به دانش آموختن [درس و مطالعه] اختصاص ده؛ چرا که هرگز چیزی را نخواهی یافت که به اندازه ی عدم استمرار این عادت [دانش پژوهی] به آن آسیب رساند.» (۲)

درباره ی نوشتن نیز روایاتی است که به برخی اشاره می شود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «قَيِّدُوا بِالْعِلْمِ بِالْكِتَابِ.» (۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «علم و دانش را با نوشتن در بند بکشید.» [تا از دست شما فرار نکند و همواره از آن استفاده کنید]

(۱) بحار: ۱/۱۸۳.

(۲) بحار: ۱/۱۶۹.

(۳) کنز العمال: ۲۹۳۳۲.

ص: ۱۳۶

! از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «دل با نوشتن [مطالب علمی و مورد نیاز و نیز برنامه های زندگی] آرامش می یابد.» (۱)

البته از حافظه و تمرین و تلاش در استعدادپروری بسیار باید استفاده کرد، و کاملاً اسیر نوشتن هم نباید بود و هر چیز را هم نباید نوشت.

لطیفه:

صحبت می کنند که یک نفر می گفت: چون حافظه ی من ضعیف است، همه چیز را از نوشته هایم استفاده می کنم. یک نفر از راه رسید به او سلام کرد، او فوراً کاغذ پاره ها را از کیسه اش درآورد از بین آن ها به یک کاغذ خیره شد و گفت: علیک السلام!!!

-۱) کافی: ۱/۵۲/۸.

ص: ۱۳۷

فصل هفتم: والدین و برخی حقوق فرزندان

اشاره

در این فصل فراهایی از حقوق فرزندان در پرتوی آموزش و پرورش کلاسیک آنان از دیدگاه مکتب وحی با استناد روایات اسلامی به ترتیب مورد توجه قرار خواهد گرفت:

۱/۷. سید و سرور تا هفت سالگی

اسلام با برنامه‌ی دقیق جهت شخصیت دادن به فرزندان هفت سال اول زندگی شان را سال‌های آقایی آنان معرفی می‌کند که باید از هر نظر مورد توجه باشند و شخصیت شان زیر پا نشود، بلکه با احترام گذاشتن و شخصیت دادن سالم آنان را باید به جایگاه مناسب رساند [البته این غیر از نازپروری است].

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لَوْلَا أَنِّي سَبَّحْتُ سَبْعَ سِنِينَ» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند تا هفت سال سید و سرور است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يُرْخَى لَصَبِي سَبْعًا وَيُؤَدَّبُ سَبْعًا» (۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کودک هفت سال آسوده نهاده می‌شود و هفت سال (دیگر) ادب و فرهنگ آموخته می‌شود.»

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵ / ۱۹۵، مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

۲- (بحار: ۱۰۴/۹۶، مکارم الاخلاق: ۲۵۵.

ص: ۱۳۸

از بیان امیرالمؤمنین علیه السلام می توان نتیجه گرفت که در هفت سال نخست هیچ گونه اجبار و فشار و تحمیل بر فرزندان نباید اعمال شود، بلکه با تشویق و بازی های مناسب می توان فرزندان را رشد داد و در هفت سال دوم که پنجره های علم و دانش فراروی کودک گشوده می شوند و قلّه های بلند و اقیانوس های بی ساحل در چشم انداز کودک قرار می گیرند. مربّی مدبّر می خواهد که به فرموده ی حضرت علی علیه السلام ادب و فرهنگ سالم را به او بیاموزد. [آری اگر نوجوان مجهّز با دانش و بینش شایسته قدم متین و استوار به هفت سال سوّم بگذارد به اوج عظمت خواهد رسید، همان گونه که اسلام فرهنگ پروری فرموده است.]

۲/۷. فرزند و رمز هفت سالگی

پس از هفت سال نخست، هفت سال دوّم، سکوی پرواز کودک از محیط خانه به مدرسه و سرآغاز تحول شگفت انگیز این نونهال باغستان آفرینش است، لذا افزون بر آموزش علمی، او نیاز به گشودن صفحات جدید پرورش ویژه خواهد داشت. به همین منظور مقرّرات ویژه ای در مکتب اسلام پی ریزی شده است، تا مسلمانان خردمند روش برخورد و برنامه های تربیتی فرزندان را با دقّت روان شناسانه و با الهام از مکتب انسان ساز اسلام درک کرده پیاده کنند، اگر آن گونه که مکتب وحی هدایت داده است، فرزندان تربیت شوند، سعادت فرد، خانواده و جامعه ی بشری تأمین و تضمین خواهد شد. رمز آن را در روایات می توان یافت.

ص: ۱۳۹

۳/۷. سه هفت سال تا اوج کمال

تربیت در دوره های سه هفت سال که فرزند روند رشد و تکامل جسمی، روحی، عقلی، علمی، دینی و معنوی را می پیماید، در بیان پیشوایان دین مطرح و دستورات منظم و کلاسیک ارائه شده است.

! عَنْ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَمٍ: «لَوْلَدُ سَيِّدٍ سَبْعِ سِنِينَ، وَ عَبْدٌ سَبْعِ سِنِينَ وَ وَزِيرٌ سَبْعِ سِنِينَ فَإِنْ رَضِيَتْ خَلَاتِقُهُ... فَقَدْ أَعْدَرَتْ إِلَيَّ اللَّهُ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «فرزند تا ۷ سالگی سید و سرور است؛ ۷ سال بعد بنده (و فرمان بردار) و ۷ سال دیگر یاور و پشتیبان (والدین و خانواده). پس اگر اخلاق او را در بیست و یک سالگی پسندیدی (زهی خوشبختی) و گرنه، می توانی او را رها کنی و عذرت در پیشگاه خدا پذیرفته است.»

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يُرْفُ لِلصَّبِيِّ سَبْعًا، وَ يُؤَدَّبُ سَبْعًا، وَ يُسْتَحْدَمُ سَبْعًا.» (۲)

امام علی علیه السلام: «کودک ۷ سال در آسایش و گذاشته می شود، ۷ سال به پرورش و ادب آموزی باید گماشته شود و ۷ سال دیگر (برای کارورزی و کوشش در امور زندگی باید) به کار گرفته شود.»

! عَنْ الْإِمَامِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِلْغُلَامِ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ، وَ يَتَعَلَّمُ لِلْكِتَابِ سَبْعَ سِنِينَ وَ يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ.» (۳)

امام صادق علیه السلام: «کودک ۷ سال بازی می کند [حق بازی کردن دارد و در همان راستا رشد می کند] و ۷ سال علم می آموزد و ۷ سال

۱- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۵؛ مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

۲- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۵ و الفقیه: ۲/۱۶.

۳- (وسائل الشیعه: ۱۵/۱۹۵، و فروع کافی: ۲/۹۴.

ص: ۱۴۰

دیگر حلال و حرام [و دانش دین] را فرا می گیرد.»

از مجموع روایات به دست می آید که فرزندان در هر دوره ای بر اساس نیازها و خواسته های معقول، مناسب و مشروع باید تربیت شوند.

۴/۷ . چکیده ی برنامه های سه هفت سال

از منظر دین اسلام و علوم تجربی در دوره های مختلف سه هفت سال برنامه های متنوعی برای فرزندان مطرح شده است که چکیده ی آن به این شرح ارائه می شود:

الف: برخی برنامه ها در ۷ سال نخست، از این قرار می باشند:

۱. بازی های سالم، سودمند و آموزنده.
۲. شوخی، جست و خیز و تلاش (ورزش طبیعی، مناسب و ارزنده).
۳. ناز و نعمت؛ عشق و محبت، احترام و رشد شخصیت کودک.
۴. آسایش در آغوش خانواده، پدر، مادر و... .
۵. آزادی در خانواده و تقویت روحیه ی آزاد منشی، استقلال و... .

ب: برخی برنامه ها در ۷ سال دوم عبارتند از:

۱. آموختن علم و دانش در برنامه های دانش آموزی کلاسیک.
۲. همراه و همدم پدر و مادر بودن و... .
۳. اطاعت و فرمان برداری از والدین و... .
۴. ادب آموزی و خودسازی کودک در کانون خانواده و مدرسه.
۵. رشد علمی ویژه و مطالعات جنبی و ایجاد نظم در زندگی و... .
۶. به دست آوردن کمال، هنر، ورزش های سالم و سودمند و... .

ص: ۱۴۱

ج: برخی برنامه ها در ۷ سال سوم به این شرح می باشند:

۱. آموختن دستورات دینی حلال و حرام.
۲. به دست آوردن کار و کسب مناسب.
۳. انتخاب آگاهانه و مستدل دین اسلام و عقاید مذهبی و
۴. سر و سامان دادن زندگانی سالم و آبرومندانه.
۵. برنامه ریزی ازدواج و تشکیل خانواده و... .

۵/۷. نتیجه ی تربیت سالم یا ناسالم.

امیرمؤمنان علی علیه السلام در یک بیان بسیار عالی نتیجه ی تربیت سالم و سعادت گستر فرزند یا تربیت ناسالم او را این گونه به تصویر کشیده است.

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «وَلَدُكَ رَيْحَانُكَ سَبْعًا، وَخَادِمُكَ سَبْعًا ثُمَّ هُوَ عَدُوُّكَ أَوْ صَدِيقُكَ.» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «فرزندت در ۷ سال [نخست] گل خوشبوی [باغ زندگی] توست؛ در ۷ سال [دوم] خدمت گزار توست؛ و از آن پس [اگر خوب تربیت نکرده باشی، یا از لقمه ی حرام به وجود آمده باشی، یا رفیق ناسالم داشته باشی] دشمن تو [و مایه ی ننگت] خواهد بود، [و اگر سالم بار آورده باشی باعث افتخار و سربلندی] و دوست تو خواهد بود.»

۶/۷. نا هجده سالگی نبرد عقل و جهل

دوران نوجوانی و جوانی شگفت انگیز است که جنبه های مثبت و منفی و کشش های عقل و خرد با حماقت و نادانی در نبرد و ستیز ندتا انسان را شکار کنند. این حقیقت را امیرالمؤمنین علیه السلام چه زیبا بیان فرموده است.

(-۱) شرح ابن ابی الحدید: ۲۰/۳۴۳.

ص: ۱۴۲

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يَزَالُ الْعَقْلُ وَالْحَمَقُ يَتَغَالَبَانِ عَلَيَّ الرَّجُلُ...» (۱)

امام علی علیه السلام: «تا ۱۸ سالگی، گاه خرد و عقل و گاه حماقت و نادانی بر انسان غلبه می کند، آنگاهی که انسان به ۱۸ سالگی رسید از آن دو تا هر کدام که بیشتر سلطه داشته است، به طور کامل غالب خواهد شد.»

هرگاه در نهاد انسان جلوه فروزان عقل و خرد باشد فروغ درخشان آن، در یک زمانی نمایان می شود و اگر چکیده ای از ظلمتِ جهل و بی خردی را در دل داشته باشد، روزی شراره ی نادانیش سر خواهد زد و چهره ی بد منظرش پیدا خواهد شد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا شَابَ الْعَاقِلُ شَبَّ عَقْلُهُ، إِذَا شَابَ الْجَاهِلُ شَبَّ جَهْلُهُ.» (۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «آن گاهی که خردمند پیر می شود، عقل و دانایی اش زبانه می کشد و آن گاهی که جاهل و بی خرد پیر می شود، شراره های نادانی او شعله ور می شود.»

۷/۷. جلوه ای از حقوق فرزند در کنار خورشید والدین

یکی از جنبه های حقوقی، حقوق متقابل است، که در سطح جهان برقرار و سرنوشت ساز است، حتی حقوق متقابل بین خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، بین خدا و ائمه علیهم السلام و بین خدا و بندگان او و نیز حقوق متقابل بین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امت، بین والدین و فرزندان، بین زن و شوهر؛ بین شاگرد و استاد، بین

(۱) - کنز الفوائد: ۱/۲۰۰.

(۲) - غرر الحکم: ح ۴۱۶۹.

ص: ۱۴۳

دولت و ملت و ... برقرار است که از هر نظر قابل توجه و دقت است.

از دیدگاه اسلام حقوق متقابل والدین و فرزندان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. [حقوق متقابل اکثراً متفاوت است؛ مثلاً حقوق والدین واجب، مهم و به مراتب بیشتر از حقوق فرزندان است. و بالمقابل حقوق فرزندان نیز دارای اهمیت ویژه‌ای است اما به مراتب کم تر از حقوق والدین است. در این جا به طور گذرا به بیان برخی بسنده می شود.

از نظر روان کاوی، عشق و محبت فرزند در عمق جان والدین نهفته است و فرزندان شان را تداوم بخش زندگی شان می پندارند.

امام زین العابدین علیه السلام در یک بیان زیبایی حقوقی این حقیقت اجتناب ناپذیر را این گونه شرح داده است:

! عَنْ إِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «وَأَمَّا حَقُّ وَلَدِكَ، فَتَعَلَّمَ أَنَّهُ مِنْكَ وَ مُضَافٌ إِلَيْكَ فِي عَاجِلٍ لِدُنْيَا بَخِيرِهِ وَ شَرِّهِ...» (۱)

امام سجاد علیه السلام: «اما حق فرزندت این است که او را از خود بدانی [او از تو و از وجود توست] و بدانی او با خوب و بدش در این دنیا هم پیوند توست، تو بر او ولایت داری و برخی از مسئولیت های تو از این قرار است: ۱ به خوبی ادب و تربیتش کنی. ۲ به سوی پروردگارش هدایت کنی. ۳ در طاعت خدای سبحان یاری اش کنی، آن گاه بدان که در برابر این مسئولیت پاداش و یا مجازات خواهی داشت ...»

(۱) مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۵.

ص: ۱۴۴

۸/۷. انکار پدری، بدترین ستم بر فرزند

اگر نعوذ بالله فرزندان حقوق والدین را رعایت نکنند، در دنیا و آخرت مردود و ملعون بوده حتی از رایحه و بوی بهشت هم محروم خواهند بود، و اگر والدین حقوق فرزندان را رعایت نکنند به امانت بزرگ الهی خیانت کرده و قابل مجازات خواهند بود.

از برجسته ترین حقوق فرزند این است که پدر هر اندازه خشمگین شود، نباید نسبت پدری و فرزندى را انکار کند که زیان ها و آسیب های فراوانی دارد و مورد خشم و غضب خدا قرار خواهد گرفت.

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حُقِقَ [لَوْلَدٍ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ لَا يُنْكِرَ نَسَبَهُ]» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «از جمله حقوق فرزند بر پدرش این است که (پدر) نسبت فرزندى او [فرزند] را (با خود) منکر نشود.»

از حساس ترین جاهایی که شیطان وسوسه می کند این است که پدر نسبت پدریش را انکار کند. وای بر آن پدری که نسبت پدری خویش را انکار کند.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا رَجُلٍ نَفَى نَسَبَ وَلَدِهِ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ إِحْتَجَبَ اللَّهُ عَنْهُ وَفَضَحَهُ عَلَى رُئُوسِ [لِحَلَائِقِ مَنْ [لِأَوْلِيَيْنِ وَ [لِأَخْرِيْنَ]]» (۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر مردی که رو در رو با فرزند خویش (او را انکار کند) و نسبت پدر و فرزندى را نفی کند، خداوند از او روی می گرداند و پیش چشم همه ی آفریدگان اولین و آخرین، او را رسوا می سازد.»

۱- (کنز العمال: ۱۶/۴۷۳).

۲- (مستدرک الوسائل: ۳/۳۷).

ص: ۱۴۵

و نیز بدترین فرزند کسی است که پدری پدر یا مادری مادرش را انکار کند که حکایت از بدترین رابطه خطرناک دارد. و متأسفانه برخی از فرزندان از این که والدین متدین شان زندگی مدرن یا لباس قشنگ ندارند خجالت می کشند و فرزندى خویش برای آنان را انکار می کنند، یا خواهر و برادرش را مُنکر میشوند این مفکوره نیز شیطانی است.

۹/۷. سرپرست ملعون

رسیدگی به امور خانواده و فرزندان از حقوق مسلم و لازم است. افراد بی کاره و نالایق که خانواده شان را ضایع بگذارند و از آبرو، حیثیت، شخصیت و زندگی شان حمایت نکنند، مورد لعن و نفرین می باشند.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَلْعُونٌ، مَلْعُونٌ، مَنْ ضَيَّعَ مَنْ يَعْوَلُ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ملعون است، ملعون است (و از رحمت خدا دور است) کسی که عائله و خانواده اش را ضایع و تباہ کند (و حقوق آنان را نادیده بگیرد یا سبب گمراهی آنان گردد).»

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَعْوَلُهُ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «در گناهکاری مرد همین بس که خانواده ی خویش را ضایع سازد. [و حقوق شان را رعایت نکند یا گمراه شان نماید.]»

برخی انسان ها با آن که پول و دارایی دارند هرگاه زن و فرزند یا پدر و مادرشان یا خودشان مریض شوند، اگر آن ها را مداوا نکنند، مرتکب حرام و گناه می شوند. آنان هر چه رنج ببرند یا بمیرند سرپرست خانواده

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵ / ۲۵۱.

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۵ / ۲۵۱.

ص: ۱۴۶

مقصر است و در قیامت مجازات خواهد شد.

لعن و نفرین خداوند بر کسانی که خانواده و بستگان شان را گمراه سازند یا آنان را به بی حجابی، فسق، خرافات و گناه وادار کنند.

۱۰/۷. نباید بار دوش بیت المال بود

دل باختگان دنیا و عاشقان ثروت گاهی به افراد تحت تکفل شان کمک و رسیدگی نمی کنند و آنان مجبور می شوند تا از خمس، زکات، صدقات و ... استفاده کنند، که بسیار مایه ی ننگ و عار است.

خمس و زکات انسان به والدینش، آبا، اجداد، فرزندان، نوه هایش و... نمی رسد (البته معیار واجب التّفقه بودن است).

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «خَمْسُهُ لَا يُعْطَوْنَ مِنْ لَزْكَوهِ شَيْئًا، لِأَبٍ وَ لِأُمِّ، وَ لِوَلَدٍ، وَ لِـمَمْلُوكٍ وَ لِـمَرْأَةٍ، وَ ذَلِكَ أَنََّّهُمْ عِيَالُهُ لَازِمُونَ لَهُ.» (۱)

امام صادق علیه السلام: «پنج دسته اند که [هزینه ی زندگی شان بر عهده ی مرد است و] از زکات [و صدقه و...] داده نمی شوند: پدر، مادر، فرزند، بنده (غلام) و همسر، این از آن جهت است که ایشان تحت سرپرستی مرد هستند و همواره پیوسته ی اویند.»

از نظر فقهای اسلام و مکتب اهل البیت علیهم السلام کسی که فقیر نباشد جایز نیست که از زکات، زکات فطره و خمس استفاده کند، مصرف سهم امام علیه السلام منوط به اجازه ی مجتهد است، شرط آن فقر نیست بلکه خدمت کردن به دین و تعلیمات دینی است.

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۵/۲۳۷.

ص: ۱۴۷

۱۱/۷ . میراث گذاشتن برای ورثه

رسالت انسان مسلمان ایجاب می کند که پس از خود نیز به فکر خانواده و فرزنداناش باشد، و اگر از مال حلال دنیا چیزی داشته باشد تا مقدار یک سوم را می تواند برای خود خرج [و وصیت] کند و مَبَاقی دارایی مال ورثه می باشد. اسلام محروم کردن ورثه را از میراث، تجویز نکرده است. ! در روایت دارد که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به کسی که تمام دارایی خود را به فقرا تقسیم کرده بود و برای ورثه چیزی نگذاشته بود، فرمود: «... اگر من می دانستم، به شما اجازه نمی دادم که او را در کنار مسلمانان و در قبرستان آن ها دفن کنید!!!» (۱)

از سعادت انسان این است که مال حلال تهیّه کند و حقوق واجبه ی آن را بپردازد، بخشی را در راه خدا خرج کند و بخشی را هم وصیت کند تا مطابق شریعت برایش خرج کنند و مَبَاقی را برای ورثه بگذارد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ إِذَا تَرَكْتَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَتْرُكَهُمْ عَالَةً» (۲)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «اگر ورثه و بازماندگان خود را ثروتمند بگذاری بهتر از این است که فقیر و تنگدست رهایشان کنی.»

۱۲/۷ . محبت و عشق ورزی به کودکان

از برجسته ترین سجایای اخلاقی که زندگی را معنا و صفا می بخشد، عشق ورزی و ابراز محبت است، به ویژه به فرزند که از نظر روان شناسی نتایج پرباری دارد، و جایزه ی معنوی آن رحمت خداوند است.

۱- (قرب الاسناد: ۳۱)

۲- (کتاب العیال: ۱/۱۴۹)

ص: ۱۴۸

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لِيَشُدَّ حُبَّهُ لَوْلَدِهِ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «همانا خداوند مهر می ورزد و رحم می کند به بنده ای که فرزندش را بسیار دوست داشته باشد.»

حضرت موسی بن عمران (علی نبینا و آله و علیهما السّلام) عرض کرد: «پروردگارا! کدام کار را بسیار دوست می داری؟» خدای سبحان فرمود: «دوست داشتن کودکان را؛ زیرا فطرت آنان بر توحید من استوار است، هرگاه کودکان را می میرانم، به مهر و مهربانی خویش آنان را وارد بهشت می کنم.» (۲)

۱۳/۷. زیاده روی در نیکی به فرزند؛ نه

افراط و تفریط در هر چیز خطر آفرین است و باید میانه روی کرد، زیاده روی در نیکی به فرزندان و عزیزپروری شان زیان هایی دارد.

! عَنْ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «شَرُّ لَأَبَاءٍ مَنْ دَعَاهُ لِبُرِّ إِلَى الْإِفْرَاطِ.» (۳)

امام باقر علیه السلام: «بدترین پدران کسی است که نیکی و دوستی [به فرزند]، او را به حد افراط و زیاده روی سوق دهد [و نازپروری کند].»

۱۴/۷. عبادت در نگاه مهر آفرین به فرزند

از نظر اسلام برخی از نگاه های محبت آمیز عبادت شناخته شده است، مثل نگاه کردن با محبت به صورت پدر، مادر، استاد، عالم، نسل و ذریه ی خاندان رسالت و نیز نگاه کردن مهر آفرین پدر به فرزندش.

۱- وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۱؛ فروع کافی: ۲/۶۵.

۲- بحار: ۱۰۴/۱۰۵؛ المحاسن: ۲۹۳.

۳- تاریخ یعقوبی: ۱/۳۲۰.

ص: ۱۴۹

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «نَظَرُ الْوَالِدِ إِلَى وَلَدِهِ حُبًّا لَهُ عِبَادَةٌ» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «نگریستن پدر به فرزندش با مهربانی، عبادت است.»

! در روایتی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آمده است: «هر گاه پدری به فرزندش نگاه کند و او را خوشحال کند، پاداش کسی را دارد که بنده ای را [در راه خدا] آزاد کرده باشد.» سؤال شد: «اگر ۳۶۰ بار بنگرد چه؟» حضرت ۷ فرمود: «الله اکبر! [آن گاه پاداش آن از شماره بیرون است.]» (۲)

۱۵/۷. مهرورزی متقابل والدین و فرزند

مهرورزی متقابل در زندگی خانوادگی نیاز مقدس و آموزنده است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ الْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تُشْفِقَ عَلَيَّ وَوَلَدِكَ أَكْثَرَ مِنْ إِشْفَاقِهِ عَلَيْكَ.» (۳)

امیرمؤمنان علی علیه السلام: «بر تو لازم است که بیش از آن چه فرزندت به تو مهر می ورزد، تو به او محبت ورزیده، مهربان باشی.»

۱۶/۷. پاداش خدمت به فرزند

خدمت کردن مؤمن به کودک برای رضای خدا از کارهای خداپسندانه و دارای اجر و ثواب فراوان است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَقَى وَلَدَهُ شَرْبَةَ مِيَاءٍ فِي صَغَرِهِ سَقَاهُ اللَّهُ سَبْعِينَ شَرْبَةً مِنْ مِيَاءٍ لَكَ وَثَرٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.» (۴)

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶.

۲- (بحار: ۷۴/۸۰.

۳- (شرح ابن ابی الحدید: ۲۰/۲۷۲.

۴- (کنز العمال: ۱۶/۴۴۳.

ص: ۱۵۰

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس به فرزندش در کودکی جرعه‌ی آبی دهد، خدای سبحان در قیامت، هفتاد جرعه از آب کوثر به او می‌نوشاند.»

۱۷/۷. دعا برای فرزندان

از برجسته‌ترین نیکی و احسان این است که والدین برای فرزندان شان دعا کنند؛ و دعای والدین درباره‌ی فرزند به اجابت خواهد رسید.

! اسامه بن زید می‌گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مرا روی زانوی خود می‌نشانید و حسن [بن امیرالمؤمنین علیه السلام] را روی زانوی دیگرش (... ثُمَّ يَضُمُّنَا ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لِرِزْقِهِمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا» (۱)) سپس ما را به آغوش خود می‌کشید، آن‌گاه می‌فرمود: «خداوندا! این هر دو را از رحمت خود بهر مند فرما؛ که من به این دو مهر و محبت می‌ورزم.»

۱۸/۷. نیکی به فرزند جایگزین نیکی به والدین

کسانی که والدین شان از دنیا رفته‌اند [نباید آنان را فراموش کنند] اگر به فرزندان خویش برای رضای خدا نیکی کنند، همانند نیکی به والدین دارای اجر و پاداش می‌باشد.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بُرِّ لِرَجُلٍ بَوْلِدِهِ بُرَّةٌ بِوَالِدَيْهِ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «نیکی ورزیدن انسان به فرزندش (همانند) نیکی کردن به پدر و مادرش می‌باشد.»

۱- کتاب العیال: ۱/۳۹۸.

۲- همان و من لایحضره الفقیه: ۲/۱۵۷.

ص: ۱۵۱

! امام رضا علیه السلام به مردی فرمود: «آیا پدر و مادرت زنده اند؟» گفت: نه. فرمود: «آیا فرزند داری؟» گفت: «آری» (امام) فرمود: «به فرزندان نیک کن، که به منزله ی نیک کنی به پدر و مادرت شمرده می شود.»

۱۹/۷. مهرورزی نامشروع

محبت و دوستی تا جایی ارزنده است که انسان را به گناه و معصیت گرفتار نسازد، و اگر موجب معصیت گردد، حرام و ممنوع است.

! عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «يَا بَنَ مَسْعُودٍ! لَمَّا تَحْمِلَنَّ لَشَفَقَتَهُ عَلَىٰ أَهْلِكَ وَوَلَدِكَ عَلَىٰ لَدُخُولِ فِي الْمَعَاصِي وَ الْحَرَامِ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ای فرزند مسعود! مبادا مهرورزی به خانواده و فرزندان، سبب شود که در [قلمرو] گناه و حرام گام بگذاری.»

۲۰/۷. غرق شدن در امور خانواده

رسیدگی به امور خانواده و فرزندان، تأمین نفقه (خوراک، پوشاک و مسکن و...) آموزش و پرورش و برنامه ریزی زندگی و تربیت سالم آنان از وظایف ضروری و مقدسی است که والدین با در نظر داشت مسئولیت دینی، صادقانه باید به آن بپردازند؛ اما نباید در آن امور کاملاً غرق شوند و و نباید از عبادت و بندگی خدا، از علم و دانش، از خدمت به مردم و از امور لازم دیگر، خودشان را بی بهره و محروم کنند.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا تَجْعَلَنَّ أَكْثَرَ شُغْلِكَ بِأَهْلِكَ وَوَلَدِكَ...» (۲)

۱- بحار: ۱۷/۳۲.

۲- نهج البلاغه، حکمت: ۳۵۲.

ص: ۱۵۲

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «بیشترین کار و اهتمام خویش را صرف خانواده و فرزندان نسا زبیرا اگر آنان دوست خدا باشند، خدای سبحان دوستان خود را (بدون حمایت وانمی گذارد)، و اگر دشمن خدا باشند چرا خود را به دشمنان خدا سرگرم و گرفتار می سازی.» [اساساً میانه روی را با توجه به مسئولیت شرعی و رسالت دینی باید رعایت کنند.]

۲۱/۷ . یتیم نوازی

در اسلام هیچ گونه دستوری برای ایجاد یتیم خانه و خانه ی سالمندان نرسیده است [البته منعی هم وجود ندارد] با آن که در یتیم خانه ها و خانه های سالمندان به غذا، لباس، آموزش، تفریح و... ممکن است خوب تر رسیدگی شود، اما جای محبت و عاطفه ی خانوادگی و روش طبیعی رشد کودکان و پرستاری سالمندان در آغوش گرم خانواده خالی است؛ لذا اسلام برای مؤمنان و خانواده های اسلامی با تأکید فراوان سفارش کرده است که یتیمان را به خانه های خود ببرید و همانند کودکان خود تربیت کنید و به امور آن ها برسید و آنان را مورد نوازش قرار دهید.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا وَكَافِلٌ لِتَيْمَمٍ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ...» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «من و سرپرست یتیم مانند این دو (انگشت «سبابه» و «وسط») در بهشت خواهیم بود به شرط آن که تقوای الهی را پیشه کند.»

! امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید: «و خدا را خدا را درباره ی یتیمان، آن ها را گاهی سیر و گاهی گرسنه نگذارید و نکند که با حضور شما

(۱- تفسیر نورالثقلین: ۵/۷۹۵/۲۳.

ص: ۱۵۳

ضایع شوند.»(۱) [مبادا از نظر مادی و معنوی دچار مشکل شوند.]

۲۲/۷. یتیم آزاری جنایت بزرگ

با آن همه سفارش اسلام برای یتیم نوازی برخی نه تنها یتیم نوازی نمی کنند که یتیم آزاری هم می کنند و افزون بر آن انواع ظلم و ستم را به یتیمان روا می دارند چه از نظر جسمی و چه از نظر روانی که سخت خطرناک و موجب خشم و غضب خدای بزرگ است. خدای مهربان در قرآن می فرماید: (فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَاتَقْهَرُوهُ) (۲) (پس یتیم را هرگز میازار).

! عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْيَتِيمَ إِذَا بَكَى فَهَتَرَ لِبُكَائِهِ عَرْشُ الرَّحْمَنِ.» (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هنگامی که یتیم [کودکی که تکیه گاه ندارد] گریه کند عرش خدای رحمان از گریه ی او به لرزه می آید.»

! در روایت دیگری از آن حضرت ۷ آمده است: «هرگاه یتیمی گریه کند، قطرات اشک او در دست خدای رحمان می ریزد.» (۴)

متأسفانه عده ای هم میراث و مال یتیمان را می خورند. قرآن می فرماید: (کسانی که اموال یتیمان را به ناحق می خورند جز این نیست که آتشی در شکم شان فرو می برند و به زودی در آتش فروزان و جهنم سوزان گرفتار خواهند شد.) (۵)

(۱) - نهج البلاغه: نامه ی ۴۷ ص ۳۹۸ ترجمه ی محمد دشتی

(۲) - الضحی: ۹.

(۳) - تفسیر مجمع البیان: ۱۰/۵۰۶.

(۴) - تفسیر فخر رازی: ۳۱/۲۱۹.

(۵) - النساء: ۱۰.

ص: ۱۵۴

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «بدترین خوراک ها، به ناحق خوردن مال یتیم است.»

خوردن حق میراث دیگران مثل حق مادر، پدر، برادر، خواهر و... و خوردن وجوهات بدون استحقاق، گناه و حرام است. (۱)

! در روایت آمده است: «کسانی که فقیر و مستحق نیستند اگر از خمس آل محمد می خورند مثل آن است که آتش را بخورند.»

۱- (داستان های کتاب وصیت نامه... به قلم مؤلف را مطالعه فرمایید.

ص: ۱۵۵

فصل هشتم: «برخوردهای اخلاقی با کودک»**اشاره**

در این فصل درباره‌ی برخوردهای اخلاقی با کودکان و نیازهای شان به طور فشرده به این ترتیب ارائه می شود امید آن که سودمند باشد:

۱/۸. ادب آموزی، برترین هدیه

از نظر فرهنگ اسلام برترین هدیه و تحفه‌ی ارزنده، ادب آموختن و تربیت سالم فرزندان است.

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ حَلَّ وَالِدٌ وَوَلَدًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «هیچ پدری هدیه‌ای گران به‌تر از ادب و فرهنگ نیکو به فرزندش نبخشیده است.»

۲/۸. نقش الفت در ادب آموختگی اخلاقی

آموزش و پرورش دینی و آموزش دادن ادب و انسانیت باید با الفت و مهرورزی پدر همراه باشد تا برجسته‌ترین نقش تربیتی را داشته باشد و دعای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ارمغان راهش گردد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَعَانَ وَوَلَدَهُ عَلِيٌّ بِرِّهِ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِ وَ لَتَأْلُفَ لَهُ وَ تَعْلِمَهُ وَ تَأْدِيبَهُ» (۲)

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۵.

۲- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۵.

ص: ۱۵۶

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «رحمت خداوند نصیب بنده ای باد که فرزندش را یاری رساند تا او نیکو کردار و سعادت‌مند شود، آن گونه که به او نیکی و احسان کند و همواره با الفت و مهربانی به او دانش بیاموزد و از ادب بهرمندهش گرداند.» [والدین و استادی که از الفت و مهرورزی بی بهره اند در ادب و دانش پروری موفق نیستند].

۳/۸ . عفو و گذشت والدین از لغزش فرزند

هر انسانی در زندگی دچار اشتباه و لغزش می شود به ویژه کودکان و نوجوانان؛ والدین و استادان خردمند باید با گذشت معقول و مشروع نخل امید را در زندگانی آنان بارور و مهر و محبت را پایدار کنند.

! عَيْنِ رَسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «رَحِمَ اللهُ مَنْ أَعْيَانَ وَلَمَدَهُ عَلِيٌّ بِرَّهٍ، وَهُوَ أَنْ يَعْفُوَ عَنْ سَيِّئَتِهِ وَيَدْعُوَ لَهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ.» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «رحمت خدا بر کسی باد که فرزندش را در نیکوکاری یاری دهد، بدین گونه که از خطایش درگذرد و (برای توفیق یافتن او) در رابطه اش با خداوند، دعایش کند.»

۴/۸ . فرزندان با گلوازه عدالت

انسان تشنه ی عدالت است و چه بهتر که خانواده کانون عدل و داد باشد تا اعضای خانواده به ویژه کودکان از میوه ی لذت بخش درخت عدل بهره مند شوند تا شاید روزگاری در کشورشان و فراتر از آن در جهان عدل پروری کنند و به عدالت عملی پردازند.

(۱) - (عده الداعی: ۶۱، بحار: ۱۰۴/۹۸).

ص: ۱۵۷

! عَنِ النَّبِيِّ الْأَكْرَمِ ۷: «إِتَّقُوا اللَّهَ وَ عَدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ» (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «تقوای خداوند را پیشه سازید و با فرزندان تان به عدالت رفتار کنید.» [البته عدالت در صورتی ارزنده است که واقعی باشد و بر پایه ی تقوای الهی استوار گردد.]

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ ۷: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ حَتَّىٰ فِي لِقَائِهِ» (۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «خداوند بلند مرتبه دوست می دارد که حتی در بوسیدن فرزندان تان [نیز] میان آنان عدالت را رعایت کنید»

لطیفه

از مردی پرسیدند: شما در بوسیدن فرزندان تان عدالت را رعایت می کنید؟ پاسخ داد: من آنان را نمی بینم تا ببوسم. گفتند: چرا؟ گفت: تا به خانه وارد می شوم همه فرار می کنند که کتک شان نزوم!!! به به چه مهربان پدری!!!

۵/۸ . بر خوردهای متفاوت با فرزندان

در مسائل و برنامه های عمومی باید در بین فرزندان عدالت را رعایت کرد [عدل آری اما مساوات نه].

برخی از فرزندان دارای ویژگی هایی هستند از نظر علم، عمل، تدین، معنویت، نظم، کمال، اطاعت، محبت و رزی و... که حتماً والدین آنان را بیشتر دوست داشته، به آنان توجه بیشتر خواهند داشت؛ و اگر خوب و بد، باسواد و بی سواد، مطیع و سرکش، بانظم و بی نظم و... را یکسان بدانند،

(۱) - کنز العمال: ۴۵۳۴۹.

(۲) - کنز العمال: ۴۵۳۵۰.

ص: ۱۵۸

ستم آشکار است، هیچ وقت هابیل و قایل یکسان نخواهند بود، اما این امتیازدهی ویژه باید طوری صورت بگیرد که خطرناک و حساسیت آفرین نباشد و ظواهر را باید حفظ کرد....

در این باره در سیره پیامبران و ائمه علیهم السلام نمونه هایی وجود دارد.

! چنانچه در این باره از امام رضا علیه السلام سؤال شد. حضرت فرمود: «...آری این کار روا و جایز است؛ امام صادق علیه السلام چنین بود و به فرزندش «محمد» عطا و بخشش [ویژه] داشت، همان گونه که امام کاظم علیه السلام درباره ی احمد چنین می کرد و من نیز به خاطر وی مراقب احمد بودم و او را به سینه می فشردم.»(۱)

! امام کاظم علیه السلام در پاسخ رفاعه می فرماید: «...نَعَمْ لَا بَأْسَ بِهِ، قَدْ كَانَ أَبِي يُفَضِّلُنِي عَلَيَّ عَبْدَ اللَّهِ.»(۲) («... پدرم همواره مرا بر برادرم عبدالله فضیلت و برتری می داد.»)

! از امام صادق علیه السلام سؤال شد: آیا جایز است مردی در هدیه دادن و بخشش، برخی از فرزندان را بر برخی دیگر برتری دهد؟ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا بَأْسَ بِذَلِكَ إِذَا كَانَ صَحِيحًا.»(۳) حضرت علیه السلام فرمود: «اگر [با دلیل و شیوه ی] صحیح باشد جایز است.»

شایستگی ها را نباید نادیده گرفت تا زمینه ی پیشرفت فراهم شود.

۱- (التهدیب: ۲/۲۸۱، وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۳.

۲- (التهدیب: ۲/۲۸۱، وسائل الشیعه: ۱۵/۲۰۳.

۳- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶.

ص: ۱۵۹

۶/۸ . درجه بندی فرزندان

در اسلام مساوات مطلق مردود است، در برخی موارد مساوات مشروع است، بنابراین در بین فرزندان، بستگان، همسایگان و افراد جامعه مراتب و درجه های حقیقی و حقوقی را باید رعایت کرد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلَّهِ يُوَصِّيكُمْ بِأَبْنَائِكُمْ وَذَوِي أَرْحَامِكُمْ، الْأَقْرَبُ فَالْأَقْرَبُ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «... خداوند شما را به [رعایت حقوق] فرزندان و بستگان تان به فراخور رتبه، موقعیت و جایگاه شان سفارش کرده است.»

۷/۸ . احترام به کودک**اشاره**

هر مسلمانی دارای احترام است و از نظر روانی احترام گذاشتن اثر سازنده دارد و نیز تحقیر مسلمان، حرام و دارای اثر منفی است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ ۷: «لَا تُحَقِّرَنَّ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّ صَغِيرَهُمْ عِنْدَ اللَّهِ كَبِيرٌ» (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هرگز مسلمانی را کوچک ندانسته تحقیرشان نکنید، زیرا خردسال شان در نزد خدا بزرگ است.»

کودک در صف جماعت

! از حضرت امام محمد باقر علیه السلام روایت شده است: «اگر کودکان در صف جماعت شرکت کنند آنان را به عقب نرانید [تا احساس حقارت نکنند و به جماعت کم مهر نشوند] بلکه [با قرار گرفتن خودتان]

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶....

۲- (مجموعه ی ورام: ۱/۳۱.

ص: ۱۶۰

در میان صفِ آنان فاصله ها را درست کنید.»(۱)

لطیفه

از مردی سؤال کردند که فرزندان کوچک تان را در کدام صف جماعت قرار می دهید؟ گفت: من در تمام زندگی شصت ساله ام یک بار مسجد رفتم که می خواستند غذا بدهند، نماز جماعت خیلی طولانی بود من شش بار در نماز خواب رفتم. بردن کودک در مسجد یعنی چه؟!!!

۸/۸ . دعا برای کودک

اشاره

! «از سیره نورانی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم این بود که وقتی کودک را در محضرش می آورند، آن حضرت دعا فرموده برایش برکت می طلبد.»(۲)

از رسالت والدین این است که افزون بر علم و ادب آموزی فرزندان برای شان دعا کنند؛ زیرا دعای والدین مستجاب و سنت حسنه است.

داستان مؤمن هندوستانی

یکی از دوستانم می گفت: من به هندوستان رفته بودم. با یک مغازه دار شیعه آشنا شدم، دیدم فرزندان را به مغازه آورده به آنان قرآن، کتاب، خطاطی، عقاید اسلامی و مسائل شرعی آموزش می دهد و آنان را با خود به مسجد و حسینیه می برد، من به او گفتم: چه اندازه به بچه ها سخت می گیرید و زحمت می کشید؟ گفت: آقا این جا هندوستان است، و اگر مواظبت نکنم بچه ها را شکار می کنند و گمراه شان خواهند کرد، اگر این

۱- (وسائل الشیعه: ۴/۱۲۷۴.

۲- (کتاب العیال: ۱/۴۰۲.

ص: ۱۶۱

امانت‌ها ضایع شوند من جواب خدا را چه بگویم؟ [در هندوستان چندین گروه کافر، منحرف، ساحر، التقاطی، بت پرست، گاوپرست، موش پرست، آتش پرست، شیطان پرست و... وجود دارد، اما مسلمانان هندوستان با ایمان قوی، اخلاص و استقامت از دین و ارزش‌های دینی دفاع می‌کنند.]

۹/۸ . رعایت حقوق کودک در حال عبادت

از نظر فقهای اسلام در حال عبادت و نماز، برداشتن و شیردادن به کودک جایز و بدون اشکال است.

! قتاده می‌گوید: «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نماز می‌خواند در حالی که امامه (نوه اش) دختر زینب را به آغوش داشت هرگاه رکوع می‌کرد او را به زمین می‌گذاشت و هرگاه بلند می‌شد او را با خود برمی‌داشت.» (۱)

! عَنِ الْإِمَامِ لِلصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا بَأْسَ أَنْ تَحْمِلَ الْمَرْأَةُ صَبِيَّهَا وَهِيَ تُصَلِّي وَتُرْضِعُهُ وَهِيَ تَشْهَدُ» (۲)

امام صادق علیه السلام: «زن می‌تواند در حال نماز، فرزندش را در آغوش داشته باشد، و نیز می‌تواند در حال تشهد نماز، فرزندش را شیر دهد.»

این برنامه‌ی اسلام ارج نهادن به انسان به ویژه به کودک و حفظ حقوق کودک است.

۱۰/۸ . کودک و رازداری

از مهم‌ترین مسائلی که باعث امتیّت و حفظ دین، ناموس، جان، و حیثیت انسان می‌شود، مسئله رازداری است، بنابراین باید فرزندان را

۱- (کتاب العیال: ۱/۳۹۱.

۲- (وسائل الشیعه: ۴/۱۲۷۴.

ص: ۱۶۲

زرنگ، دقیق، احتیاط کار و رازدار تربیت کرد. آدم ساده دلی که اسرار خود و خانواده اش را فاش کند جان و مالش را به خطر می اندازد، از این جا رمز و راز فرهنگ تقیه ی سالم را می توان درک کرد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَصَّمْتُ حُكْمَ وَ لَلْسُّكُوتِ سَلَامَهُ وَ لَلِكِتْمَانِ طَرْفُ مِنْ لَلْسَعَادَةِ» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «خاموشی حکمت، و سکوت (مایه ی) سلامت و رازداری گوشه ای از خوشبختی است.»

! امام صادق علیه السلام درباره ی اسرار دینی و مذهبی می فرماید: «پوشیده نگه داشتن اسرار ما جهاد در راه خدا است.»

۱۱/۸ . سلام کردن بر کودکان

سلام کردن بر زن، مرد و کودک سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، سنت اسلامی و دارای اجر و پاداش فراوان است.

! عَنْ لُقُطَبِ رَحْمَةِ اللَّهِ فِي لُبِّ اللَّبَابِ: «عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ لَصَّغِيرٍ وَ لَكَبِيرٍ» (۲)

قطب رحمه الله: «از سیره ی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این بود که بر کودکان و بزرگان سلام می کرد». این نمونه ی دیگری است از رعایت حقوق کودک.

! «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ مَرَّ عَلَيَّ صَبِيَّانِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمَا وَ هُوَ مُغْدٍ» (۳)

۱- (تحفُ العُقُول: ۲۲۳.

۲- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۹ و سنن النَّبِيِّ: ص ۴۳ ح ۵۵

۳- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۹ و سنن النَّبِيِّ: ص ۴۳ ح ۵۵

ص: ۱۶۳

«رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم [در رهگذاری] به چند کودک برخورد، با آن که شتابان در حال عبور بود، به آنان سلام کرد.»

لطیفه:

مردی به کودکی سلام کرد، کودک سرگرم بازی بود جواب نداد، مرد با عصبانیت گوش او را کشید و گفت: چرا جواب سلام را ندادی؟ کودک گفت: سلام دادی که گوشم را کُنده و نوش جان کنی؟!!!

نه سلام بده و نه آدم خوار باش.!!!

۱۲/۸ . فرزندان در نماز نجات بخش

شایسته است که والدین فرزندان شان را وادار کنند تا در گرفتاری ها به نماز رو آورده و به خدا توجه کنند؛ زیرا نماز پناهگاه ویژه است.

! «إِنَّ لِلنَّبِيِّ ۷ كَانِ إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّةً أَمَرَهُمْ بِالصَّلَاةِ» (۱)

«هرگاه برای خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دشواری پیش می آمد آن حضرت آنان را به نماز خواندن فرمان می داد.»
[منظور نمازهای مستحبی و دعا است؛ نمازهای واجب که همواره باید در وقت آن اقامه شود.]

۱۳/۸ . کودک و بستر خواب

جدا کردن بستر خواب کودکان از همدیگر یکی از مهم ترین برنامه های پیشگیری از بی حیایی و بی عفتی است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لِصَّبِيِّ وَ لِصَّبِيٍّ، وَ لِصَبِيٍّ وَ لِصَبِيٍّ، وَ لِصَبِيٍّ وَ لِصَبِيٍّ، يُفَرِّقُ بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ لِعَشْرِ سِنِينَ» (۲)

(۱) مستدرک الوسائل: ۶/۳۹۵، مجموعه ورام: ۱۶۲.

(۲) مستدرک الوسائل: ۱۵/۱۸۲؛ مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه: ۲/۱۴۰.

ص: ۱۶۴

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «[فرزندان] خواه دو پسر، خواه پسر و دختر، خواه دو دختر از ده سالگی باید در رختخواب، جداگانه بخوابند.» [یعنی بعد از ده سالگی باید با هم ن خوابند، چه هم جنس باشند یا جنس مخالف، اعم از خواهر و برادر، یا دو خواهر یا دو برادر، یا بیگانه.]

این روش جالب، باعث می شود که عفت از کودکی پی ریزی شود و زمینه های فساد فراهم نگردد.

۱۴/۸ . اخطار حساس به مادران

بنازم اسلام را که با دقت تمام به ریزترین مسائل توجه کرده است تا بشریت را از سقوط حفظ کند، یکی از آن مسائل دست بازی مادر با شرمگاه کودک است، که مورد نهی و نکوهش قرار گرفته است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مُبَاشَرَةُ الْمَرْأَةِ لِابْنَتِهَا إِذَا بَلَغَتْ سِتِّ سِنِينَ شُعْبَةٌ مِنَ الزَّانَا» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «هرگاه دختر به شش سالگی برسد دست مالی زن [مادر] به اندام و شرمگاه او نوعی از زنا به شمار می آید.»

۱۵/۸ . نظافت و عفت کودک

از وظایف اجتناب ناپذیر والدین و خانواده حفظ نظافت کودک است (نظافت دهان و دندان، دست و صورت، لباس و پوشش و...) زیرا با رعایت نکردن نظافت، امراضی به سراغ کودک خواهند آمد و در نتیجه سلامت جسمی و روانی او و جامعه مواجه با خطر خواهد شد.

(۱) - مکارم الاخلاق: ۱۱۵.

ص: ۱۶۵

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «بِئْسَ الْعَبْدُ لِقَاذُورَةٌ» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «چه بد و زشت است بنده‌ی لاقید، کثیف و چرکین.»

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «هَلَكَ الْمُتَقَدِّرُونَ» (۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «مردمان کثیف به هلاکت و نابودی کشانده می شوند.»

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «اغسلوا صبيبتكم من لغمير...» (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «چربی را از [دست و روی] کودکان خود بشوید زیرا شیطان بوی چربی را استشمام می کند، و کودک را در هنگام خواب می ترساند، و نیز دو (فرشته) نویسنده‌ی اعمال از شیطان اذیت می شوند.»

۱۶/۸ . کودک و عفت پروری

عفت و پاکدامنی از برترین صفات انسان است و اسلام این صفت سعادت آفرین را ستوده و حتی آن را از برترین عبادات دانسته است.

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الْعِفَاةُ» (۴)

امیر مؤمنان علیه السلام: «عفت و پاکدامنی در ردیف برترین عبادات است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِعِفَّةِ رَأْسِ كُلِّ خَيْرٍ» (۵)

امیر مؤمنان علیه السلام: «عفت و پاکدامنی سرمنشأ همه‌ی خوبی‌ها است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «دَلِيلُ غَيْرِهِ الرَّجُلُ عِفَّتُهُ» (۶)

امام علی علیه السلام: «راهنمای غیرت و مردانگی مرد، عفت و پاکی اوست.»

۱- (کافی: ۶/۴۳۹/۶)

۲- (کنز العمال: ۷۴۲۲)

۳- (بحار: ۱۰۴/۹۵؛ مکارم الاخلاق: ۲۵۵)

۴- (کافی: ۲/۷۹/۳)

۵- (غرر الحکم: ۱۱۶۸)

۶- (غرر الحکم: ۵۱۰۴)

ص: ۱۶۶

بدون تردید عفت و پاکدامنی از پایه های سعادت انسان است و باید از کودکی و نوجوانی پی ریزی شود و این مسئولیت به عهده ی والدین و خانواده است و ابعاد گوناگونی دارد که به برخی اشاره می شود.

۱۷/۸ . کودک و عملکرد والدین

مؤمنان وارسته علاقه مندند که فرزندان شان از آغاز آفرینش با عفت و دارای ارزش های دینی بار بیایند، این آرمان والا نیازمند آن است که والدین از کارها و غذاهایی پرهیزند و عفت و تقوا پیشه کنند.

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا رَغِبْتَ فِي الْمَكَارِمِ فَاجْتَنِبْ عَنِ الْمَحَارِمِ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «اگر خواهان مکارم، خوبی ها و بزرگواری هستی از حرام ها [اعمال حرام و غذاهای حرام] دوری کن.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بِئْسَ لَطْعَامٌ لِحَرَامٍ» (۲)

امام علی علیه السلام: «بدترین طعام و خوراکی، خوراک و طعام حرام است.»

۱۸/۸ . کودک و عفت مادر

رسالت مادرها در دوران حاملگی، شیردهی و تربیت کودک بسیار مهم، سنگین و سرنوشت ساز است، لذا مادر باید جداً مواظب عملکردهای خود باشد، واجبات را انجام دهد، مرتکب حرام نشود، از غذاهای حرام و شبهه ناک خودداری کرده، از مجالس لهو و لعب، رقص و ساز، فحشا و

(۱) - غررالحکم: ۴۰۶۹

(۲) - غررالحکم: ۴۳۸۹.

ص: ۱۶۷

منکرات جداً اجتناب کند. از غیبت، تهمت، سخن چینی، نفاق انگیزی، بی بندوباری، دروغ، خیانت، بی حجابی، خنده و مزاح با نامحرم پرهیزد که از نظر اسلام جداً نکوهش شده و برای عفت کودک زیان آور و خطرناک است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَللَّهْوِ يُشْخِطُ [الرَّحْمَنُ] وَيُضِي الشَّيْطَانَ وَيُنْسِي الْقُرْآنَ» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «لهو و لعب و سرگرمی های بی جا خدا را به خشم می آورد، شیطان را خوشنود می سازد و قرآن را از یاد می برد.»

۱۹/۸ . عفت در برخوردهای اخلاقی

طبیعت کودک همانند یک مغناطیس قوی است که عادت های اخلاقی را جذب می کند؛ لذا شخصیت او در محیط خانواده، مدرسه، اجتماع شکل می گیرد، بنابراین محیط خانه باید کانون ایمان، معنویت، صداقت، امانت، اخلاص، ایثار، بردباری، عزت نفس، اخلاق شایسته، فرهنگ، تمدن و... باشد تا کودک با کرامت انسانی و سجایای اخلاقی پرورش شود و پایه های عفت و معنویت او تحکیم گردد، و اگر «نعوذ بالله» فسادهای اخلاقی جایگزین مکارم اخلاقی گردید، بر روحیه ی کودک جداً اثر نامطلوب خواهد گذاشت اگرچه یک برخورد جزئی باشد.

! عَنْ رَسُولِ رَبِّ [لِعَالَمِينَ] صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَمَ: «مَنْ قَالَ لِصَبِيٍّ تَعَالَ هَاكَ ثُمَّ لَمْ يُعْطِهِ فَهِيَ كِذْبَةٌ.» (۲)

(۱) - بحار: ۷۸/۹/۶۶.

(۲) - منهج التربية: ۳۱۲.

ص: ۱۶۸

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرکس به کودکی بگوید: «بیا و این را بگیر» آن گاه چیزی به او ندهد، دروغ گفته است.» [یعنی این برخورد اندک هم بدآموزی دارد.]

۲۰/۸ . جلوگیری کودک از حرام و ناپاک

از آن جایی که خوردن ناپاک و حرام اثر خطرناک وضعی دارد و قلب و روح انسان را سیاه و آلوده می کند؛ خوردن آن حرام و معصیت است و نیز خوراندن آن به دیگران حتی اطفال جایز نیست، لذا مراجع فرموده اند: «خوراندن مسکرات و نجس به اطفال جایز نیست...»^(۱)

در این باره روایات فراوانی وجود دارد.

! عَنْ عَجَلَالٍ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ لَلصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ﻟَلمَوْلُودُ يُولَدُ فَنَسِيبُهُ ﻟَلمَحْمَرِ؟ فَقالَ لَهُم: لا. مَنْ سَقَى مَوْلُوداً مُسْكَراً سَقاهُ ﷻ ﻟَلمَحْمِمْ وَ إِنِ غَفِرَ لَهُ. ﷻ^(۲)

عجلال می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: [نظرشما درباره ی] نوزادی که به او شراب می دهیم چیست؟ امام فرمود: «روا نیست؛ هرکس به نوزادی مست کننده ای را [شراب یا غیر شراب] بخوراند، خداوند او را از آب جوشان جهنم می نوشاند، هر چند که او آمرزیده شده باشد.» و نیز از مال حرام، رشوه، دزدی، قمار، پول بی خمس و زکات، مال مردم و... باید اجتناب کرد، و نباید کودک و خانواده را به آن ها آلوده نمود.

۱- توضیح المسائل محشی: ۹۴ ذیل مسئله ی ۱۴۱

۲- وسائل الشیعه: ۱۷/۲۴۷.

۲۱/۸ . دو سالگی کودک و اجازه ورود

یکی از مهم ترین برنامه های خانواده باید این باشد که کودک را آرام آرام به جدا خوابیدن از والدین وادار کنند تا روحیه ی استقلال طلبی در روان او رشد کند و ترس و نگرانی نداشته باشد، و از دو سالگی رختخوابش و از پنج سالگی اتاق خوابش در حد امکان جدا شود (یعنی در کنار والدین ن خوابند) و در هر موقع سرزده و بدون اجازه وارد اتاق والدین و زن و شوهرها نشوند، خصوصاً از زمانی که ممیز می شوند به ویژه در سه موقع حساس و مهم:

چنان چه در قرآن کریم آمده است: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسِيَءَ تَأْذِنُكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِّنَ الظَّهْرِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) (۱)

کای کسانی که ایمان آورده اید! آن هایی که سرپرستی شان به عهده ی شما است و آن هایی که به سن بلوغ نرسیده اند، در سه وقت، هنگام وارد شدن به اتاق شما باید اجازه بگیرند: ۱. پیش از نماز صبح ۲. و (هنگام استراحت) نیمروز هنگامی که لباس های (معمولی) خود را بیرون می آورید ۳. و بعد از نماز عشاء.)

چه زیباست که والدین فرزندان را به آداب اسلامی و انسانی آشنا کرده، آنان را از پرتگاه های سقوط حفظ کنند و با این گونه الگو پروری

ص: ۱۷۰

سرنوشت سالم جامعه را رقم بزنند تا عفت عمومی پایدار گردد.

لطیفه:

جوانی می گفت: در منزل یکی از دوستانی بودم که دو همسر داشت، وقت استراحت بچه‌ی چهار ساله اش فریاد زد: داداش! داداش! بابا دعوا کرده، مامان بزرگه را از خانه بیرون کرده و از صورت مامان کوچیکه گاز می گیرد، برادرش گفت: آرام، حرف نزن، گفت: چرا حرف نزنم بابا لپ مامانم را خورد.

۲۲/۸ . آمیزش در حضور کودک

اشاره

یکی از چیزهای که برای کودک خطرناک است و بنای عفت او را در هم می شکند، آمیزش کردن در حضور کودک است که بیدار باشد.

□ عَنِ الْإِمَامِ □ الصَّادِقِ □: «لَا يُجَامِعُ □ الرَّجُلُ □ مَرَأَتَهُ □ وَ فِي □ لَيْتٍ □ صَبِيٍّ □ فَإِنَّ □ ذَلِكَ □ مِمَّا □ يُورِثُ □ الزُّنَا.» □ (۱)

امام صادق علیه السلام: «در خانه ای که کودک [بیدار] باشد، مرد با همسر خود نباید آمیزش کند، زیرا این کار زمینه ساز آلودگی آن کودک به زنا است. [آن کودک در بزرگی به فساد اخلاقی و زنا آلوده خواهد شد، اعم از دختر و پسر؛ البته اگر کودک خواب باشد اشکال ندارد، چون در روایات دیگر بیدار بودن کودک ذکر شده است.]

لطیفه:

مردی می گفت: در پنج سالگی پسرمان، شبی فکر کردیم خواب

ص: ۱۷۱

است و... در وقت حساس، وحشت زده فریاد کشید: وای! وای! دیوانه شده اید؟! دیوانه و چه دیوانه ای!!! [کاش برق روشن نبود و...]

چرا کودکان خطرناک؟

در همین راستا سؤال می شود که چرا برخی کودکان ناهم و کودن بار می آیند. برخی حسود، برخی از ناحیه ی چشم دچار مشکل می باشند، چرا برخی با پیامبر و خاندانش دشمنی می کنند؟ چرا برخی ظالم و خون ریز بار می آیند، چرا و چرا؟

یکی از عوامل آن توجه نکردن به زمان و مکان آمیزش است. در کتاب ارمغان خانواده (۲) مطالعه خواهید فرمود. ان شاء الله. (۱)

۲۳/۸. کودک و مظاهر فساد

مجالس و عروسی هایی که در آن شراب، قمار، رقص و ساز، بی بندوباری، یک جا بودن زن و مرد و... باشد، خود پرتگاه سقوط و زمینه ساز بی عفتی برای همه به ویژه کودک و نسل جوان خواهد بود.

فقها فرموده اند، نشستن بر سفره (و میزی) که روی آن شراب است، حرام و غذا خوردن از آن نیز حرام است. (۲)

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لِخَمْرٍ أُمَّ لِحَبَائِثٍ». (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «شراب، مادر و مایه و منبع تمام پلیدی ها است.»

(۱) - ارمغان ۲ هنوز چاپ نشده است.

(۲) - توضیح المسائل محشی: ۱/۹۴.

(۳) - کنز العمال: ۱۳۱۸۳

ص: ۱۷۲

! عَنْ نَبِيِّ ﷺ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ جَلَسَ طَائِعًا عَلَيَّ مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا ﻻلْخَمْرُ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «ملعون است، ملعون است کسی که با میل خود بر سفره ای که در آن شراب استفاده می شود، بنشیند.»

۲۴/۸ . کودک و فیلم و سریال های مبتذل

متأسفانه فیلم های مبتذل، سریال های ضد اخلاقی، بازی های مخالف عفت، برنامه های تلویزیون های بیگانه، ماهواره ها، اینترنت و سایت های ناسالم و... کانون خانواده ها را متلاشی، اخلاق و انسانیت، عفت و معنویت و امتیت عمومی را تباه کرده اند؛ ما نمی گوئیم که از علم و صنعت پیشرفته، و امکانات مدرن استفاده نشود، استفاده های علمی، هنری، سیاسی، و... گزینه ای است سالم و ارزشی اما استفاده های نامعقول و نامشروع خطرناک است که عفت فرد و جامعه را بر باد می دهد.

رسالت خانواده ها، مدرسه ها... درباره ی کودکان، نوجوانان و جوانان به ویژه دختران و زنان، بسیار مهم و سنگین است، و باید فیلم های سالم، کتاب های دینی، سی دی های آموزشی سالم و... را جایگزین کنند. این یک رسالت و مسئولیت است.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ) ... (۲)

«ای کسانی که ایمان دارید خود و خانواده هایتان را از آتش جهنم نگه دارید...»

(۱) - بحار: ۷۹/۱۴۱/۵۳.

(۲) - التحريم؛ ۶۶

ص: ۱۷۳

۲۵/۸ . کودک و خطر سواس

برخی کودکان و جوانان دچار مرض خطرناک سواس می شوند که باید با تدبیر درست از شر آن نجات پیدا کنند.

هر نوع سواس (مثل سواس در عقیده، سواس در عبادت، سواس در شست و شو، سواس در اخلاق و برخوردهای اجتماعی و...) از نظر اسلام مردود است و باید به مداوای روان شناسانه و علاج مناسب آن پرداخت و نیز باید به خدا پناه برد و با عمل کردن به دستور اسلام و فتوای مراجع تقلید از آن مهلکه نجات یافت.

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ. مَلِكِ النَّاسِ. إِلَهِ النَّاسِ. مِنْ شَرِّ لُؤْسِ النَّاسِ الْخَنَّاسِ. الَّذِي يُوْشِوْهُ فِي صُدُورِ النَّاسِ. مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ. (۱)

(بگو [ای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم]: پناه می برم به پروردگار بشر، پادشاه آدمیان، معبود انسان ها از شر وسوسه ی شیطان، آن خناسی که در سینه های مردم وسوسه و خراب کاری می کند از اجنه و انسان ها).

۲۶/۸ . کودک و میهمانی حرام

برخی مردم وقتی دعوت می شوند فرزندان و خانواده شان را بدون دعوت برای صرف غذا می برند که از نظر اسلام این عمل حرام است.

! عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ فَلَا يُتْبَعَنَّ وَلَدَهُ فَإِنَّهُ إِنْ فَعَلَ حَرَامًا وَ دَخَلَ عَاصِيًا» (۲)

(۱) - سورة الناس ۱-۶

(۲) - وسائل الشیعه: ۱۶/۴۹۳؛ مکارم الاخلاق: ۱۴۷.

ص: ۱۷۴

امام صادق علیه السلام: «هرگاه یکی از شما برای غذایی دعوت می شود نباید فرزندش [که دعوت نشده است] را با خود ببرد که اگر چنین کند [و میزبان راضی نباشد] هم ورود کودک به آن مجلس گناه است و هم آن چه می خورد حرام است.»

داستان عجیب

شخصی با فرزند شش ساله اش به مهمانی رفت، یک نفر گفت: شما کودک را بدون دعوت آورده اید غذا برای او حرام است، آن مرد با فرزندش بدون صرف غذا از کنار سفره برخاست و رفت، هر چه حاضرین و صاحب خانه تقاضا کردند برنگشت!!! خود تنبیهی سریع...

۲۷/۸ . کودک و وفای به عهد و پیمان

اسلام وفای به عهد را جداً مورد توجه قرار داده است، به ویژه درباره ی کودکان؛ زیرا خلف وعده با آنان بسیار بدآموزی دارد و کودک را عهدشکن بار می آورد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَحْبُّوا لِلصَّبِيَّانِ وَارْحَمُوهُمْ وَإِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ فَفُوا لَهُمْ...» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «کودکان را دوست بدارید و بر آنان رحم کنید، هرگاه به آنان وعده کردید، به وعده ی خود وفا کنید زیرا از نظر آنان شما روزی دهنده شان هستید.»

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۶/۴۹۳؛ مکارم الاخلاق: ۱۴۷.

ص: ۱۷۵

! عَنِ النَّبِيِّ ۷: «إِذَا وَاعَدَ أَحَدُكُمْ صَبِيَّهُ فَلْيُنْجِزْ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «هرگاه یکی از شما به کودک خود وعده ای داد باید به آن وفا کند.» [و اگر وفا نشود دروغ پردازی، عهدشکنی و فریب کاری در کودک رشد می کند، آن گاه عظمت والدین و ارزش های دینی را تحقیر خواهند کرد.]

۲۸/۸ . گشت و گذار خطرناک کودک

اسلام با توجه به نیازهای بشر و برای پیشگیری از ضررهای جسمی و روانی حتی به ساعت های گشت و گذار کودکان توجه داشته است.

! عَنِ النَّبِيِّ الْأَكْرَمِ ۷: «إِحْبِسُوا صَبِيَانَكُمْ حَتَّى تَذَهَبَ فَوْعُهُ لِعِشَاءٍ فَإِنَّهَا سَاعَةٌ تَحْتَرِقُ فِيهَا لَشَّيَاطِينٌ» (۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «کودکان خود را در خانه نگه دارید تا پاسی از شب بگذرد؛ زیرا در این هنگام [اول شب خصوصاً در جاهای خلوت و جاهای آلوده و میکروبی] شیطان های [بدکار و آلوده] به گشت و گذار می پردازند.»

! در روایت دیگری دارد که وقتی ساعتی از اول شب سپری شد گشت و گذار اشکال ندارد. (۳)

۲۹/۸ . نفرین به فرزند

انسان های بی فرهنگ گاهی فرزندان شان را نفرین می کنند که کار زشتی است. نفرین و دعای والدین درباره ی فرزندان زود به اجابت

۱- (مستدرک الوسائل: ۲/۶۲۶)

۲- (سلسله الاحادیث الصَّحِيحَة: ۹۰۵)

۳- (سلسله الاحادیث الصَّحِيحَة: ۴۰)

ص: ۱۷۶

می رسد، بنابراین زبان نفرین را نباید بگشایند، بلکه همواره باید در حق شان دعا کنند و خیر و سعادت آنان را از خدا بخواهند.

عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَيُّمَا رَجُلٍ دَعَا عَلِيًّا وَلَدِيهِ أَوْ زَوْجَتَهُ لِفَقْرٍ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «هرکسی که برای فرزندش نفرین و دعای بد کند به مصیبت فقر و تنگدستی گرفتار خواهد شد.»

۳۰/۸ . دشنام دادن به فرزند

مسلمان وارسته در تمام حالات می کوشد تا خوب سخن بگوید و حتی در موقع خشم و غضب از فحش و دشنام اجتناب می کند، در کانون گرم و نور افزای خانواده باید مؤدب سخن گفت تا در جامعه این روش خداپسندانه بیشتر رواج پیدا کند. خدای سبحان می فرماید... (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا)... (۲)... (و با مردم خوب و نیکو سخن بگویید)...

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَا أَفْحَشَ كَرِيمٌ قَطُّ» (۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «انسان بزرگوار هرگز [در هیچ شرایطی لب به سخن زشت نگشاید و] دشنام ندهد.»

عَنِ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ» (۴)

امام باقر علیه السلام: «همانا خدا انسان فحش دهنده، ناسزاگو و بد دهن (یا دشنام شنو) را دشمن می دارد.»

۱- بحار: ۱۰۴/۹۹/۷۷.

۲- البقره: ۸۳.

۳- غررالحکم: ۹۴۷۸.

۴- کافی: ۲/۳۲۴.

ص: ۱۷۷

افسوس بر آن پدر و مادر و استاد و معلمی که به فرزندان یا شاگردانش فحش دهد که گناهی است نابخشودنی و حربه ای است برای بدآموزی. و نیز اگر والدین به یکدیگر و معلمان به همدیگر دشنام دهند؛ دیگران از آنان چه گونه ادب و انسانیت را خواهند آموخت.!!!

لطیفه:

به پیش نماز مسجد خیر دادند که فلانی همسر و فرزندان را بسیار دشنام می دهد. روحانی بزرگوار ضمن صحبت های زیاد با او یاد آور شد که نباید به همسر و فرزندان دشنام دهد، آن مرد با خون سردی گفت: این فلان شده ها دروغ می گویند، من آن فلان فلان شده ها را کی فحش و دشنام دادم؟!...!!! .

۳۱/۸ . کودک و شرمِ سالم

از برجسته ترین صفت های ارزنده، حیا و شرم است که ریشه در شخصیت فرد و کرامت خانواده دارد.

والدین و آموزگار باید فرزندان را به حیا و شرم وادارند و از مزایای سعادت گستر حیا در رشد شخصیت آنان سخن بگویند، زیرا حیا از دیدگاه عقل و دین، ارزنده است. در وصف حیا آیات و روایات فراوانی وجود دارد که به یادآوری برخی بسنده می شود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ ۷: «لِحَيَاءٍ هُوَ الدِّينُ كُلُّهُ» (۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «حیا و شرم، همه ی دین است.»

(۱) کنز العمال: ۵۷۶۱.

ص: ۱۷۸

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِحَيَاءٍ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «شرم و حیا کلید همه ی خوبی هاست.»

! عَنْ الْإِمَامِ الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا حَيَاءَ لِمَنْ لَّا دِينَ لَهُ» (۲)

امام حسن علیه السلام: «حیا و شرم ندارد کسی که دین ندارد.»

باید توجه داشت که شرم و حیا سه قسم است: ۱. شرم و حیا از خداوند. ۲. شرم کردن از مردم. ۳. شرم و حیا از خود و ایمان و وجدان خود. این گونه خجالت کشیدن درباره ی کارهای خلاف شرع و خلاف عقل و وظیفه ی مقدسی است و از ایمان و معنویت انسان سرچشمه می گیرد.

البته حیای سالم و عفت دو صفت ارزنده و سعادت آفرینی است که با هم ارتباط مستقیم دارند چنانچه در کلام امیر مؤمنان علیه السلام آمده است:

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «سَبَبُ الْعِفَّةِ الْحَيَاءُ» (۳)

امیر مؤمنان علیه السلام: «علت و سبب پاکدامنی حیا و شرم است.»

اما نباید غافل بود که شرم و حیا در همه جا معقول نیست، اگر فرزند شما از شرم و حیای سالم برخوردار نباشد یا آن که در همه ی موارد خجالت بکشد آینده ی درخشانی نخواهد داشت و برای خودش رنج آور و برای شما ناگوار و تلخ خواهد بود.

۳۲/۸. کودک و شرم و حیای ناسالم

از دیدگاه اسلام اگر انسان بسیار خجالتی باشد و در هر جا و هر مورد

۱- (غررالحکم: ۳۴۰)

۲- (بحار: ۷۸/۱۱۱/۶)

۳- (بحار: ۷۸/۱۱۱/۶)

ص: ۱۷۹

شرم و حیای افراطی داشته باشد جداً نامشروع و ناپسند است. در این جا به برخی موارد اشاره می شود:

۱. در شهادت حق، جهاد، مبارزه و بیان حقیقت نباید خجالت کشید.

۲. از درس خواندن و علم و کمال آموختن نباید از کسی شرم کرد.

۳. در یادگرفتن و یاددادن مسائل شرعی نباید شرم داشت.

۴. با رعایت آداب و احکام اسلامی در مهمان نوازی و خدمت به مهمان نباید خجالت کشید به شرطی که نامحرم حضور نداشته باشد.

۵. در قدردانی و خدمت به والدین، علما، اساتید و... نباید شرم کرد.

۶. در انجام واجبات و ترک محرمات نباید از کسی حیا کرد.

۷. در کار کردن [اگرچه کارهای محقرانه باشد] نباید شرم داشت.

۸. در ازدواج کردن و فرزند بیشتر داشتن نباید شرم کرد.

۹. در خوردن و آشامیدن و استفاده ی مشروع نباید خجالت کشید.

۱۰. در اعتراف به ندانستن چیزی را که نمی داند نباید شرم کرد و ...

اسلام این گونه خجالت ها و شرم ها را با صراحت نکوهش کرده است و آن را مایه ی ذلت، جهالت، ناتوانی و بی خردی دانسته است.

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِحَيَاءٍ مَحْرَمَةٌ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «حیا و کم رویی محرومیت زاست.»

ص: ۱۸۰

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِحَيَاءٍ يَمْنَعُ الرَّزْقَ» (۱)

امیر مؤمنان علیه السلام: «حیا و شرم کردن و خجالت کشیدن بی جا و بی مورد مانع رزق و روزی می شود.»

۳۳/۸ . نشانه های بلوغ پسران و دختران

علائم و نشانه های بلوغ و تثبیت تکالیف شرعی پسران در فقه و مذهب جعفری، این گونه بیان شده است.

! عَنْ الْأَمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِلْغُلَامِ لَا يَجُوزُ أَمْرُهُ فِي الشِّرَاءِ وَالْبَيْعِ، وَلَا يَخْرُجُ مِنْ لَيْثِمٍ حَتَّىٰ يَبْلُغَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً أَوْ يَحْتَلِمَ أَوْ يُشَعِّرَ أَوْ يُنْبِتَ قَبْلَ ذَلِكَ» (۲)

امام محمّد باقر علیه السلام: «اقدام پسر بچه در [قلمرو] خرید و فروش جایز [و معتبر] نیست [زیرا هنوز بالغ نشده است] و از نابالغی بیرون نمی آید مگر آن گاه که ۱۵ ساله شود [از سال قمری] یا منی از او بیرون بیاید یا موی [زبر] در اندام مردانه اش بروید...»

اما دخترها هر گاه ۹ ساله شدند یا حیض شوند، یا موی [زبر] در شرمگاه شان بروید بالغ می شوند و تکالیف شرعی بر آنان واجب میشود. (۳) [توجه به این امر از وظایف والدین است.]

۱- (غرر الحکم: ۱۳۹

۲- (وسائل الشیعه؛ ۱/۴۳؛ الکافی: ۷/۲۱۹۷.

۳- (برگرفته از فتاوی مراجع تقلید.

۳۴/۸. کودک و تشویق به کار و حرفه

گفته شد که کودک را به کار اجباری و کارهای خلاف شرع و نامناسب [و آنچه که ضرر جسمی، روحی و شخصیتی داشته باشد] نباید گماشت و نباید کار، مانع تحصیل گردد. اما تشویق نوجوانان و جوانان به کارهای مناسب و کمال‌های ارزنده یک وظیفه و یک ضرورت است.

فرزندان را نباید بی کار، بی مسئولیت، تنبل و عزیز پرورده بار آورد که آینده‌ی تلخی خواهند داشت. [البته درس خواندن خود بهترین و ارزنده‌ترین کار است] در این باره بعداً اشاره‌هایی خواهیم داشت.

۳۵/۸. کودک و منع معامله

در برخی موارد اسلام به کودکان اجازه خرید و فروش را نمی‌دهد و با توجه به پیامدهای منفی آن، از معامله‌ی کودکان [پیش از بلوغ اعم از دختر و پسر] جلوگیری فرموده است.

! عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ [لصَادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «نَهَى [رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ] عَنْ كَسْبِ [لِغُلَامٍ] [لِصَّغِيرٍ...»] (۱)

امام صادق علیه السلام: «[پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم] از پیشه‌وری [برخی معاملات] پسر بچه‌ی کوچکی که خود دارای حرفه‌ای دستی نیست نهی فرموده است، زیرا هرگاه مالی برای فروش و کسب نداشته باشد تن به دزدی خواهد داد.»

۳۶/۸. کودک و کار اجباری

گاهی والدین بی فرهنگ، خلاف کار و بی مسئولیت به جای تربیت

(۱) - وسائل الشیعه: ۱۷/۱۶۳؛ التهذیب: ۶/۳۶۷.

ص: ۱۸۲

سالم، دانش پروری فرزندان و سایر نیازهای آنان، آن‌ها را به کارهای اجباری، طاقت فرسا و احیاناً خلاف شرع و خطرناک می‌گمارند، که ستمی است بس بزرگ و خیانتی است بس وحشت‌زا.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «وَيُؤْتِي لِأَوْلَادِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ. قِيلَ مِنْ آبَائِهِمْ لِلْمُشْرِكِينَ؟ قَالَ: لَا، مِنْ آبَائِهِمْ لِلْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَهُمْ شَيْئًا مِنْ الْفَرَائِضِ وَإِذَا تَعَلَّمُوا مَنَعُوهُمْ وَرَضُوا عَنْهُمْ بَعْرَضٍ يَسِيرٍ مِنَ الدُّنْيَا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ وَهُمْ مِنِّي بُرَاءٌ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «وای بر فرزندان آخرالزمان از دست پدرانشان، عرض شد از دست پدران مشرک‌شان؟ فرمود: نه از دست پدران مؤمن‌شان، که هیچ چیزی از واجبات را به آنان نمی‌آموزند و اگر آن‌ها خود چیزی بیاموزند، پدرانشان آن‌ها را جلوگیری می‌کنند و به استفاده‌ی ناچیزی از متاع دنیا از آنان راضی هستند، پس من از آن‌ها بیزارم و آنان از من بیزارند.»

سازمان حقوق بشر، یا سازمان یونیسف در این باره مسائلی را مطرح کرده‌اند، در حالی که قرآن، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلمو ائمه‌ی معصومین علیهم السلام از چهارده قرن پیش تر این حقیقت را بسیار عالی بیان داشته‌اند.

تا این‌جا جهان پر نشاط و دل‌انگیز کودک را به تماشا نشستیم، حال گامی فراتر گذاشته، جلوه‌ای از جهان شکوفای نوجوان و جوان را به نظاره خواهیم نشست.

فصل نهم: «پرتوی از رسالت نوجوانان و جوانان»

اشاره

در این فصل، فرازهایی از افق تابناک زندگی و زندگانی نوجوانان و جوانان را در چشم انداز قرار خواهیم داد تا در بهارستان زندگی، جوانه های امید شکوفا شوند و شکوفه ها بارور گردند.

۱/۹. جوان و مربی لایق

هرگاه نوجوانان درس می خوانند، مربی لایق و روان شناس بلکه روان کاو باید استعداد، سلیقه، فکر، اندیشه، عشق و شوق آنان را ارزیابی کند و پس از دوره ی عمومی، آنان را به سمت و سوی مناسب سوق دهند تا در همان مسیر به حد تخصص برسند؛ و باید به روش کارشناسانه درک کرد که آیا این نوجوان و جوان می خواهد سیاست مدار شود، یا مهندس، پزشک، روان شناس، جامعه شناس، حقوق دان، روحانی، مجتهد، محقق، پژوهش گر، هنرمند، تاجر و... آن گاه او را وادارد که به طور مناسب انتخاب رشته کند و منظم و هدفمندانه حرکت کند تا با دو بال نیرومند استعداد و اشتیاق پرواز کرده به قله های بلند دانش، کمال و هنر دست یابد.

۲/۹. جوان و همت بلند و هدف عالی

از مهم‌ترین وسایل پیشرفت و ترقی فرد و جامعه، داشتن اهداف والا و مشروع و معقول است. هر انسانی در زندگی و زندگانی دارای هدف یا اهدافی است، اگر کسی هدف نداشته باشد، جاهل، نادان و احمق خواهد بود، اما برخی اهداف پست و ذلت‌بار و دور از عقل و منطق و احیاناً خلاف شرع دارند، که جداً خطرناک است.

در زندگی و زندگانی شرافت‌مندانه، تنها کسی موفق است که با همت بلند، اهداف عالی را انتخاب کند و در رسیدن به آن از هیچ تلاشی فروگذار نکند. آری هدف والا، همت بلند می‌خواهد، به قول شاعر:

«همت بلند دار که مردان روزگار از همت بلند به جایی رسیده اند»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَمَرُّهُ بِهَمَّتِهِ لَا يَبْقِيَتَهُ» (۱)

امام علی علیه السلام: «ارزش انسان به همت والا می‌اوست نه به ثروتش.»

! عَنْ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا شَرَفَ كَبَعْدِ الْهَمِّ» (۲)

امام باقر علیه السلام: «هیچ شرافت و افتخاری چون بلند همتی نیست.»

۳/۹. جوان و امید

در تحولات زندگی برخی انسان‌ها به خاطر گناه، فساد و قانون‌شکنی از رحمت خدا مأیوس می‌شوند، و برخی در اثر شکست و نیز عدم موفقیت، رشته‌های امید را از دست می‌دهند، آنان باید بدانند که یأس

(۱) - غررالحکم: ۲۱۶۷.

(۲) - بحار؛ ۱/۱۶۵/۷۸.

ص: ۱۸۵

بسیار خطرناک است، انسان مسلمان در هیچ شرایطی نباید از عنایات خداوند و زمینه های خدادادی مأیوس شود.

تنها با امید است که چرخ های زندگی می چرخد. ناامیدی از خداوند مایه ی شکست و بدترین گناه است؛ و ناامیدی از خود نیز ذلت بار و مانع پیشرفت انسان است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كُلُّ قَانِطٍ آيِسٌ» (۱)

امام امیر مؤمنان علیه السلام: «هر ناامیدی مایه ی ناکامی و شکست است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «قَتَلَ الْقُنُوطُ صَاحِبَهُ» (۲)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «ناامیدی صاحب خود را می کشد.»

اما باید دانست که امید بستن به مردم عادی مایه ذلت و خواری است.

! عَنْ الْإِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «خَيْرُ الْمَالِ لِنَفْسِهِ بِاللَّهِ، وَ لِيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ» (۳)

امام محمد باقر علیه السلام: «بهترین سرمایه، اعتماد و امید بستن به خداوند و ناامیدی از آن چه که مردم دارند، می باشد.»

۴/۹. جوان و هنرهای ورزشی

ورزش های رزمی و هنری که مورد نیاز و سودمند است، از دان هایی است که اسلام به آموختن آن ها فرمان داده است.

۱- (غررالحکم: ۶۸۴۲)

۲- (غررالحکم: ۶۷۳۱)

۳- (وسائل الشیعه: ۶/۳۱۵/۳۳)

ص: ۱۸۶

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ لِسَبَاحَةَ وَتِلْكَ مَائَةٍ» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «به فرزندان خود شناکردن و تیراندازی بیاموزید.»

در این روایت آموزش شنا و تیراندازی برای فرزندان، به عنوان یک نمونه مطرح شده است یعنی یک سرفصلی است از هنرهای ورزشی و رزمی، با توجه به مسائل مستحدثه و شرایط زمان، جوانان می توانند از آموزش فوتبال، والیبال، بسکتبال و... به عنوان هنرهای مهم ورزشی و تفریحی در سطح عالی بهره مند شوند، و نیز بهره گیری رزمی به عنوان نیروی دریایی که در برخی کشورها یک ضرورت اجتناب ناپذیر و مقدس است جهت دفاع از اسلام و مرزهای اسلامی سازماندهی است. (مثل قایق ها، کشتی ها، زیردریایی ها و سایر وسایل رزمی دریایی و...) خلاصه آن که در شرایط کنونی مسلمانان به ویژه نسل جوان و ارتش های کشورهای اسلامی پا به پای دشمنان اسلام بلکه جلوتر باید پیشرفت کنند، البته اسلام دستور تجاوز را نداده است اما دفاع امری است مشروع و معقول که به این منظور باید نیرومند شد و برای حفظ اسلام و مسلمین آماده بود.

لطیفه:

جوانی از دوستش پرسید: به کدام یک از هنرهای ورزشی علاقه مند هستید؟! گفت: شب گردی با دوستان، خواب های صبح و عصر!!!

ص: ۱۸۷

۵/۹. جوان و آموزش و پرورش

قبلاً بیان شد که آموزش عملی کودک از نخستین روزهای ولادت آنان و از گفتن اذان و اقامه و... در گوش کودک آغاز می شود اما در دوران نوجوانی آموزش های متنوع و پرورش های فوق العاده ای را باید برای آنان در نظر گرفت (آموزش های دینی، مذهبی، اخلاقی، سیاسی، ادبی، هنری، رزمی، ورزشی و...) زیرا نوجوانی دوران رشد شخصیت انسان است، آن گونه که در دبیرستان برنامه های درسی دختران و پسران سیر صعودی و تکاملی ویژه دارند، سایر آموزش ها و پرورش ها نیز باید همگام رو به ترقی و تکامل باشند. شایسته است که نوجوانان و جوانان مطالعات جنبی در رشته های ضروری داشته باشند و باید توجه داشت که از فیلم های شهوانی، انحرافی و... و کتاب های گمراه کننده و شبیه ناک نباید استفاده کنند که خطر آفرین و عامل سقوط شان خواهند بود.

۶/۹. دانش نجات از ذلت

علم و دانش یکی از برجسته ترین وسایل عزت و عظمت است، همان سان که جهل و خرافات مایه ی ذلت و زبونی می باشد. رسالت والدین ایجاب می کند که فرزندان شان را با فروغ علم از ظلمت کده های جهل، خرافات و ذلت نجات دهند و نیز جوانان باید با ایمان قوی و اراده ی آهنین، قله های بلند دانش را تسخیر کنند. انسان ها اجازه ندارند که در زندگی ذلت بکشند مگر برای علم آموزی و اندوختن دانش. و چه فصل زیبا و پرباری است فصل جوانی برای آموختن دانش که در

ص: ۱۸۸

صفحات زرین قلب شان حک خواهد شد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَعَلَّمَ فِي شَبَابِهِ كَانَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ تَعَلَّمَ فِي الْحَجْرِ، وَمَنْ تَعَلَّمَ وَهُوَ كَبِيرٌ كَانَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ تَعَلَّمَ فِي الْكِبَرِ» (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر کس در جوانی خویش دانش بیاموزد همانند حک کردن تصویر در دل سنگ (پایدار) است، و هر کس در بزرگی سالی دانش فراگیرد، همانند نوشتن بر سطح آب است.»

۷/۹. آموزش واجب

آموزش دارای اقسامی است: واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح. و هر کدام دارای جایگاه ویژه ای است که در اسلام بیان شده است. دانستن اصول دین، فروع دین، احکام دین، اخلاق اسلامی و... برای هر مسلمانی واجب است، بنابراین هر خانواده ی مسلمان باید واجبات را به فرزندان شان آموزش دهند، و از آموزش های حرام جلوگیری کنند. همانند بهره گیری از کتاب های گمراه کننده، فیلم های غیراسلامی، کارهای خلاف و ...

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَيَّ ذُلِّ لَتَتَّعَلَّمَ سَاعَةً بَقِيَتْ فِي ذُلِّ الْجَهْلِ أَبَدًا.» (۲)

پیامبر عظیم الشأن ۷: «هر کسی که به ذلت و خواری دانش آموختن ساعتی [مدت و زمانی] صبر و پایداری نکند، برای همیشه در ذلت و خواری جهل و نادانی باقی خواهد ماند»

(۱) بحار: ۱/۲۲۲.

(۲) عوالی اللالی: ۱/۲۸۵/۱۳۵.

ص: ۱۸۹

۸/۹. اسلام و مرز دانش پژوهی

در مکاتب و مذاهب ساخته‌ی بشر مسئله‌ی دانش پژوهی دارای حد و مرزهای خاصی است. اما در اسلام دانش و علم آموختن همانند اقیانوس بی ساحل است که محدودیت ندارد، از دیدگاه اسلام کلمه‌ی فارغ التحصیل جایگاه واقعی ندارد. آغاز و پایان زندگی مرز علم و دانش اندوزی است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «أَطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنْ لَمَّهْدٍ إِلَى لَلْحَدِ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «از گهواره (از آغاز زندگی) تا گور در پی آموختن علم و دانش باشید.» [بنابراین فارغ التحصیل بنایی است بی پایه.]

۹/۹. دانش از سرزمین های دور

از دیدگاه فرهنگ اسلام و عقل و خرد، به دست آوردن علم و دانش محدوده‌ی مکانی ندارد، در هر جای دنیا که نور دانش جلوه کند، شایسته است که انسان برای کسب آن بکوشد.

! عَنْ النَّبِيِّ الْأَكْرَمِ ۷: «أَطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ لَوْ بِالصَّيْنِ» (۲)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «علم و دانش را اگر چه در چین (دورترین نقطه جغرافیایی از مدینه منوره) باشد به دست آورید.»

[برخی گفته اند که منظور تکنیک و صنعت و علوم روز است که در چین آن روز رونق داشت، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمان فراگیری آن را داده است.]

۱- (نهج الفصاحه: ۶۴/ح ۳۲۷.

۲- (کنز العمال: ۲۸۶۹۷.

ص: ۱۹۰

لطیفه:

سه نفر جوان، بدون اجازه ی والدین عازم خارج شدند. وقتی که در مرز گرفتار شدند، گفته شد که بدون اجازه ی والدین سفر کردن حرام و گناه است. یکی از آن جوان ها گفت: امر خدا و پیامبر مهم است یا امر پدر و مادر؟ مگر خدا نگفته است علم را به دست آورید از ایتالیای ژاپن!!! من می خواهم آن جا درس بخوانم.!!! رفیقش در گوش او گفت: کله خراب! بگو استرالیای ژاپن!!! [آنان نمی دانستند که در حدیث سرزمین چین گفته شده است و دارای شرایطی است]

۱۰/۹. علم از هر آموزگار

با توجه به اهمیت علم و دانش است که اسلام فراگیری آن را آزاد گذاشته است تا از هر کسی بتوان آن را فرا گرفت.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا تَنْظُرُ إِلَيَّ مَنْ قَالَ، وَ لَا تَنْظُرُ إِلَيَّ مَا قَالَ.» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «به شخص گوینده [و شخص معلم که اگر چه واجد شرایط نباشد] نگاه نکن، بلکه به اصل مطلب و مطالب علمی و حکیمانه توجه و نگاه کن.»

۱۱/۹. جوان و آگاهی از زمان خود

هدف داری و کمال آموزی ارتباط مستقیم با نیازها و شرایط زمان دارد، در سابق مردم با وسایل عادی و ابتدایی زندگی می کردند اما امروزه مدرن ترین وسایل و تکنولوژی پیشرفته، زندگی مردم را در اختیار گرفته

(۱) - کتزالعمال: ۴۴۳۱۸، ۴۴۳۹۷.

ص: ۱۹۱

است و باید هر کسی افزون بر دانستن روش بهره برداری از آن‌ها، باید به فکر ساختن وسایلی پیشرفته تر از آن‌ها باشند، گرچه در عصر ماشینیزم در برخی کشورها یا حداقل روستاها دامداری سنتی، کشاورزی سنتی، کسب و کارهای سنتی و زندگی سنتی کاملاً حاکم است اما پیشرفت برق آسای تکنیک و صنعت به زودی فراگیر و مسلط خواهد شد. لذا جوانان با شرایط مترقی عصر و زمان خود باید رشد کنند و صفحات جدیدتری را بگشایند. اسلام این حقیقت را به صراحت بیان داشته است.

! عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِلْعَالَمِ بَرْمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ إِلَّا الْوَابِسُ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «هر کسی که شرایط و مقتضیاتِ زمانش را بشناسد، آماج اشتباهات قرار نگیرد.»

۱۲/۹. جوان و عصر شتاب

روزگاری مردم با کمترین امکانات زندگی شان را سر و سامان می دادند اما امروزه با بیشترین و مدرن ترین امکانات به سامانی نمی رسند، پس باید با شرایط روز، سرعت و شتاب زمان در حرکت بود.

! امیرمؤمنان (صَلَوَاهُ اللَّهُ عَلَيْهِ) می فرمایند: «فرزندان خویش را مقید به آداب خود نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.» (۲)

پس با توجه به شرایط زمان که زمان سرعت و شتاب است، نوجوانان و جوانان باید با برنامه ریزی مدرن و دقیق راه های دور را نزدیک کنند و

(۱) - تحف العقول: ۳۵۶.

(۲) -

ص: ۱۹۲

همگام با پیشرفت های زمانی، مکانی، سیاسی و... گام بردارند مثلاً به این برنامه ها و نظم آفرینی ها توجه کنند:

۱. برنامه ریزی منظم و دقیق و تقسیم اوقات داشته باشند.

۲. کلیه کارها را درجه بندی کنند. [اهم و مهم را در نظر بگیرند]

۳. از کارهای مصرفی و بی نتیجه بپرهیزند. [و از لهو و لعب جداً خودداری کنند].

۴. فن و روش تندخوانی را که بسیار سودمند است، بیاموزند.

۵. از فن و روش تندنویسی که کمال والایی است، استفاده کنند.

۶. در هر کاری نخست تفکر و تدبیر، سپس انتخاب و اجرایی نمایند.

۷. در انتخاب نباید عجله کرد، اما پس از انتخاب در انجام عمل باید جدیت و سرعت به خرج داد تا هر چه زودتر به نتیجه برسد.

۸. با انتخاب مشروع؛ هر برنامه و کاری را باید با استقامت و پایداری به کمال رساند. و به چند کار نباید پرداخت (که همه کاره بیکاره است).

۹. از شاگردی باید آغاز کرد و با همت بلند باید استاد شد و نباید اسیر کار ضعیف گردید. زیرا تا فن و حرفه ی انسان، ضعیف باشد انسان اسیر اوست و هرگاه قوی شد، خادم و تحت فرمان انسان خواهد شد.

در موارد یاد شده و صدها مورد دیگر با سستی و تنبلی نمی شود دست یافت، اما با نظم، جدیت و تلاش آری.

۱۳/۹. جوان و مطالعه ی جنبی (روش جدید مطالعه)

هر کسی افزون بر درس، کار و مصروفیت ها، باید برنامه ی ویژه ی مطالعه ی جنبی داشته باشد و اوقات مطالعه را نیز باید مدیریت کند، مثلاً کسی که هیچ برنامه ی مطالعه ندارد، یکبارہ توان زیر بار رفتن آن را نخواهد داشت ولی می تواند هر کتاب تازه ای را که به دست می آورد، یک بار فهرست آن را بخواند، سپس چند موضوع انتخابی آن را مطالعه کند، نخست در هر روز ۱۰ دقیقه پیش از ظهر، ۱۰ دقیقه بعدازظهر و ۱۰ دقیقه شب مطالعه کند، آن گاه به تدریج بر آن بیافزاید تا آن که لذت مطالعه را درک کند و با نشاط و شوق پنجره های دانش را فراروی خویش باز کند. [کسی که با قرآن و کتاب سروکار ندارد به خودش ستم می کند.]

۱۴/۹. جوان و روزنامه ها و مجلات و...

جوانان خردمند باید روزنامه ها، هفته نامه ها، ماه نامه ها و مجله های علمی، سیاسی، اقتصادی، فکری، فرهنگی و... را مطالعه کنند. برخی از مردم از روزنامه ها فقط صفحه ی حوادث، یا ورزش و یا صفحه ی اعلانات را مطالعه می کنند، نباید به آن ها بسنده کرد، بلکه سایر صفحات را نیز باید خوانند. و عده ای هیچ گونه سروکار با کتاب و نشریات ندارند این گونه بی توجهی یا بی تفاوتی از هر نظر زیان آور است.

البته استفاده ی درست از فضاها ی مجازی و وسایل مدرن بهترین جایگزین نشریات خواهند بود که نیز نیاز به مدیریت آگاهانه دارد.

ص: ۱۹۴

۱۵/۹. جوان و رادیو و تلویزیون

در هر زمانی به ویژه در زمان حساس کنونی هر کسی به خصوص نسل جوان از رادیو، تلویزیون و سایر رسانه ها و تکنولوژی روز استفاده عاقلانه، مدبرانه و سودمند باید داشته باشند.

اما بهره گیری از برنامه های خلاف شرع و رقص و ساز نه تنها گناه که ضررهای فراوان جسمی، فکری، روحی و روانی و... دارد، بنابراین استفاده از برنامه های آموزنده، فیلم و سریال های مشروع و مفید و... خوب است ولی نباید زیاده روی کرد، زیرا افراط و تفریط مایه ی ذلت و بدبختی است. در هر برنامه ی مناسب، اعتدال و میانه روی را باید رعایت کرد.

متأسفانه برخی اسیر و دل‌باخته ی تلویزیون و... می شوند و از کارهای اساسی و حیاتی فردی، خانوادگی و اجتماعی خود باز می مانند.

اشاره به یکی از ضررهای تلویزیون و...

محققان گفته اند کسانی که در شبانه روز بیش از ۳ ساعت تلویزیون نگاه کنند دو برابر از کسانی که تلویزیون نگاه نمی کنند به مرگ زودرس گرفتار می شوند؛ همچنین پژوهشگران بیان داشته اند که از جمله سه کار بیش تر عامل مرگ زودرس می شوند: ۱. زیاده روی در تماشای تلویزیون. ۲. زیاده روی در رانندگی. ۳. زیاده روی در کار با رایانه و کامپیوتر. (۱)

(۱-) تلویزیون ایران، شبکه ی اول سیما، ۵/۴/۱۳۹۳ ساعت ۱۴:۳۰ دقیقه.

ص: ۱۹۵

۱۶/۹. جوان و ماهواره

پیشرفت‌های رو به گسترش علمی و صنعتی بشر، فضا‌های شگفت‌انگیزی را ایجاد کرده است. در صدر همه، ماهواره که چشم حیرت زده‌ی دنیا را به خود خیره ساخته است؛ منطق گریز از ماهواره یا هر وسیله‌ی پیشرفته‌ی دیگر درست نیست بلکه با منطق ستیز سالم باید پیروز شد آن هم نه ستیز منفی و نفی آن‌ها بلکه ستیز با برنامه‌های ضد بشری و ضد ارزشی آن‌ها و بهره‌برداری سودمند از آن‌ها زیرا آن‌سان که فواید فراوانی در وجود آن نهفته است زیان‌های خطرناکی نیز در پشت پرده و نقاب آن پنهان است. بدون تردید خردمندان متعهد و خودساخته برترین استفاده‌ها را از ماهواره می‌کنند، اما انسان‌های نامطلوب اسیر بی‌اراده‌ی برنامه‌های مبتذل و خطرناک آن شده‌اند که فاجعه‌ای است بس وحشت‌زا.

و به صراحت باید گفت: که ایستگاه‌های گرداننده و هدایت‌کننده‌ی ماهواره بسیار وحشتناک عمل کرده‌اند و پنجره‌های ضد بشری و ضد ارزشی را گشوده‌اند که هر کدام یک پرتگاه سقوط خواهند بود، اما خوشبختانه برخی شبکه‌های علمی، فرهنگی، دینی، هنری و... به همت تشکّل‌های سالم و انسان‌های وارسته به کار افتاده‌اند که در جهت ارزش‌ها برترین راه و روش را فراراه بشریت قرار داده‌اند. بنابراین جوانان باید سروکار با ماهواره داشته باشند، اما باید خوب مدیریت کنند.

در یک جمله باید گفت: ماهواره، اینترنت و هزاران وسایل علمی و صنعتی و تکنولوژی‌های پیشرفته‌ی دیگر باید تحت فرمان انسان‌های سالم

ص: ۱۹۶

باشند نه آن که انسان و ارزش های بشری اسیر آن ها و

۱۷/۹. جوان و اینترنت (رایانه)

اشاره

از اینترنت باید بهره برداری سالم و معقول کرد. وقت گران بها و فرصت های طلایی را نباید قربانی برنامه های ناسالم و نامطلوب آن نمود.

اینترنت نباید کانون عشق بازی جوانان و پرتگاه ازدواج های آن چنانی و ویرانگر باشد، از اینترنت پنجره های دانش و بینش را باید گشود. پیشرفت های علمی، صنعتی، اخلاقی، اجتماعی و... را در صفحات اینترنت باید به جستجو نشست. نه فسق و فساد و بدبختی، نه معاملات حرام، نه قمار بازی های مدرن و... را. [برخی از معامله ها، اینترنتی و تلفنی صورت می گیرد که اگر مسائل شرعی رعایت نشود کاملاً حرام خواهد بود. گاهی با یک غفلت، حلال خدا حرام می شود. با تأسف امروز اکثر بازارهای دنیا را ربا و معاملات حرام فراگرفته است!!!]

آسیب شناسی اینترنت

بدون تردید اگر از اینترنت در جهت علمی، معقول، سالم و درست استفاده شود، دارای فواید فراوانی است و می توان قدرتمندانه راه صد ساله را یک ساعته پیمود و مسلماً زمینه های ترقی و پیشرفت شگفت انگیز در این وسیله ی مدرن و حیرت زا در ابعاد گوناگون به طور وسیع و گسترده وجود دارد اما در پشت پرده و چهره ی دلربای آن خطرها و ضررهایی نیز کمین کرده اند و زهر کشنده ی آن قربانی های فراوانی گرفته و خواهد گرفت که به برخی اشاره می شود:

ص: ۱۹۷

۱. اعتیاد و سرسپردگی به آن.

۲. عشق بازی ها، دوست یابی های جاهلانه و خطرناک، مزاحمت ها و... برخلاف عقل و شرع که بر ضد کرامت انسانی است.

۳. تماشای فیلم، عکس، مظاهر فساد و ضد اخلاقی و... .

۴. افراط و زیاده روی که ضررهای جسمی و روانی خواهد داشت.

اینک به مطلبی توجه شما را جلب می کنم.

آسیب شناسی مستند اینترنت (رایانه)

روزنامه ی خراسان به برخی آسیب های رایانه به این شرح پرداخته است که یادآوری آن خالی از فایده نیست:

۱. برخی از رایانه ها گرد و غبار سمی ایجاد می کند که برای بدن مضر است... و این گرد و غبار بر عملکرد دستگاه تناسلی تأثیر می گذارد.

۲. سندروم تونل کارپل: «استفاده ی طولانی از صفحه کلید و موس رایانه، مچ دست و عصب انگشت میانی ملتهب می شود.»
سندروم کارپل (CTS)

۳. سردرد و میگرن و...

۴. خطر بروز ترومبوز سیاه رگی (dvt) که در اثر لخته شدن خون و رسیدن به ریه ها فرد دچار آمبولی ریه می شود.

۵. خطر زمین خوردن...

در مجموع ۷۸ هزار مورد آسیب کار با رایانه در آمریکا ثبت شده است، که بین سال های ۱۹۹۴ و ۲۰۰۶ م بوده است. (۱)

(-۱) روزنامه ی خراسان شماره ی: ۱۸۷۵۵ دوشنبه ۱۳۹۳/۵/۲۰.

ص: ۱۹۸

۱۸/۹. جوان و تلفن همراه**اشاره**

از بهترین و مفیدترین تکنولوژی پیشرفته که بالاترین شانس بهره برداری و کاربردی را دارد و مردم عاشقان دلباخته او هستند، تلفن همراه است که رو به گسترشِ اعجاب انگیز است. استفاده سالم از آن جداً سودمند است و درصد بالای مشکلات ارتباطی بشر را حل کرده است.

تلفن همراه همانند بسیاری از وسایل دیگر همانند تلویزیون، کامپیوتر، اینترنت، ماهواره و... دارای دو جنبه ی سالم و ناسالم است و نیاز به مدیریت عاقلانه دارد. از تلفن همراه می توان برترین و ارزنده ترین استفاده و بهره را داشت، از قبیل:

۱. ارتباط تلفنی مناسب برای انجام برنامه های انسانی و لازم.

۲. ارسال پیام های علمی، فرهنگی، تبلیغی، اقتصادی، سیاسی و... .

۳. بهره برداری از قرآن، کتاب، فرهنگ، دانش، صنعت، نیايش و... .

۴. اطلاع رسانی های مناسب در گستره ی بین المللی و جهانی.

۵. استفاده از نرم افزارهای کاربردی، شایسته و مفید. و موارد دیگر.

کسانی که می خواهند از تلفن همراه درست استفاده کنند، شایسته است که همواره این مسائل را به این شرح رعایت کنند:

۱. نباید زیاده روی کنند زیرا افراط و زیاده روی در هر چیز خطر ساز، زیان بار و اعتیاد آور است.

۲. کسانی که ناراحتی اعصاب یا وسواس دارند جز در موارد ضروری از آن استفاده نکنند.

ص: ۱۹۹

۳. گوشی همراه را نزدیک قلب، آلت تناسلی، سر، صورت و برخی مواضع حساس بدن همیشه و زیاد نباید قرار داد.
۴. در هنگام خواب و مطالعه گوشی را حدوداً یک متر دورتر از خود باید قرار دهند.
۵. اگر از گوشی تنها برای تلفن استفاده شود زیان آن ناچیز است.

تلفن همراه و بهره‌وری نادرست

متأسفانه برخی انسان‌ها از تلفن همراه بهره‌برداری‌های نامشروع، نامعقول و ناسالم می‌کنند، از قبیل:

۱. مزاحمت‌های تلفنی که ستمی است نابخشودنی.
۲. پیامک‌های رنج‌آور و... .
۳. پیامک‌های عاشقانه بین نامحرمان و... .
۴. دوست‌یابی‌های نامشروع تا... .
۵. بازی‌های خشونت‌آفرین و بازی‌های خطرناک.
۶. بهره‌وری از تصاویر مستهجن و کلیپ‌های صوتی شیطنانی.
۷. عکس و فیلم گرفتن از صحنه‌های حرام و خلاف شرع و مظاهر فساد و نگاه کردن و نمایش دادن آن‌ها.
۸. از همه بدتر بهره‌وری خطرناک از شبکه‌های فساد انگیز اجتماعی.
۹. ازدواج‌های بی‌اساس، نامعقول و عاری از مقررات لازم و مشروع.
۱۰. باندهای خرابکار و فسادآفرین و... .
۱۱. جاسوسی علیه انسان‌های متدین و... .
۱۲. استفاده کردن از ساز و آواز و موسیقی.

ص: ۲۰۰

کودک و استفاده از تلفن همراه

دسته ای از پژوهشگران در سال ۲۰۰۰ م هشدار دادند که کودکان زیر ۱۶ سال می بایست از تلفن همراه استفاده نکنند؛ زیرا اثر منفی در رشد کودک دارد و حتی موجب کم شدن رشد سر او می شود. (۱)

پروفسور «کیل میلد» از دانشگاه اوربرو «کشور سوئد» که مشاور دولت سوئد و رئیس گروه پژوهشی است، می گوید: «در ناحیه ی جمجمه ی کودک استخوان های ضعیفی وجود دارند و نیز سیستم عصبی کودک که رو به رشد است و هنوز کامل نشده است بسیار آسیب پذیر هستند، لذا استفاده کردن کودک از تلفن همراه خطر ابتلا به سرطان مغز را به دنبال دارد؛ و نیز می گوید: استفاده ی دراز مدت و افراطی از تلفن همراه با بیماری های «آلزایمر» و «پارکینسون» بی ارتباط نیست که نیاز به تحقیق بیشتر دارد.» (۲)

دکتر مجید ابهری روان شناس و استاد دانشگاه، در یک بررسی می گوید: «۸۹ درصد تلفن های همراه دست کسانی است که استفاده از آن ضروری، مهم و عمدۀ نیست، تنها ۱۱٪ استفاده ها ضروری و مهم است.» (۳)

برخی از آسیب های تلفن همراه

اعتیاد به تلفن همراه، نوع دیگری از خاندان خرابکار مواد مخدر و دخانیات است، با این تفاوت که مواد مخدر اثرات بارز و علنی فیزیکی و

۱- برگرفته از جوان و تلفن همراه، ص ۶۹.

۲- حجاب عزت است...، ج ۳، ص ۷۷ و ۷۸.

۳- روزنامه ی خراسان، ۱۸۰۵۲، تاریخ ۲۳/۱۱/۱۳۹۰.

ص: ۲۰۱

جسمی و روانی خطرناکی دارد که زود نمایان می‌شوند، و اعتیاد به تلفن همراه و زیاده روی در آن اثرات مخرب روانی بیشتری دارد اما اثرات جسمی و فیزیکی آن خزنده و مخفی است.

دکتر وینی کوران کارشناس معروف می‌گوید: «گوشی‌های همراه بیشتر از دخانیات قربانی می‌گیرند.»^(۱)

فهرست گونه برخی از ضررهای تلفن همراه عبارتند از:

۱. افزایش نوع خاصی از تومورهای مغزی ...
۲. تغییر الگوی خواب ...
۳. در هم ریختن سیستم اعصاب و آرامش انسان.
۴. کاهش حافظه، بروز آلزایمر و ...
۵. احساس ناراحتی، درد، خارش، صدا و... در گوش.
۶. ایجاد سرطان در مغز.
۷. اعتیاد و دل‌باختگی به آن، پرخاش‌گری، کج خلقی، اضطراب، آشفتگی و فروپاشی اخلاقی را به دنبال دارد.^(۲)
۸. برخی آن قدر دل‌باخته می‌شوند که در جلسات در حضور والدین، داخل مسجدها و حرم‌ها و... غرق بازی با صفحه‌ی کوچک تلفن می‌شوند و ادب و احترام را کاملاً فراموش می‌کنند.
۹. تلفن همراه برای جوانان افسردگی‌ساز است. نخست در زمان اشتغالِ جدی به آن و نرسیدن به برخی از آن مظاهر به اصطلاح

(۱) روزنامه‌ی خراسان، ۱۷۰۹۲، تاریخ ۷/۷/۱۳۸۷.

(۲) برگرفته از کتاب جوان و تلفن همراه، ص ۶۸ تا ۷۸ و صفحات حوادث روزنامه خراسان.

ص: ۲۰۲

دلریا؛ دوم پس از قطع رابطه با آن، که اگر یک روز تلفن همراه او را بگیرید چنان افسرده می شود که گویا همه چیز را از دست داده است؛ برخی را می بینید که تا شارژ کردن گوشی نمی توانند صبر کنند و نگرانی دارند و... .

با مزاحم های تلفنی، پیام، چت و... چه باید کرد؟

هرگاه افراد مغرض، مزدور، بی بندوبار و... با تلفن، پیامک، چت و... مزاحم شوند با دو اقدام اساسی تمام رشته های شان را می توان پنبه کرد و نقشه های شان را نقش بر آب:

۱. به هیچ عنوان نباید پاسخ داد و با سکوت و بی توجهی ریشه های فساد را باید قطع کرد و به فرموده ی قرآن (وَ إِذَا حَاطَبْتَهُمْ لِجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا) (۱) آری جواب جاهلان بی خرد و نادانان خرافی سکوت است.

۲. در جریان قرار دادن مقام های مسئول (در مخابرات یا نیروی انتظامی و اطلاعات) که در صورت تداوم مزاحمت دست خیانت شان را با زنجیر قانون ببندند و به حساب شان برسند.

و بدون تردید پاسخ مثبت یا منفی دادن به این گونه تماس ها خطر ساز و دردسز آفرین خواهد بود.

تلفن همراه و شبکه های اجتماعی* یا طوفانی در کمین

یکی از برنامه های سهمگین و خطرناک تلفن همراه، شبکه های اجتماعی مانند واتس آپ و فیس بوک و... است که به شکل گروهی و

* (مستندهای خطرناک شبکه ی اجتماعی در ارمغان ۲ بیان شده است.)

ص: ۲۰۳

زنجیره ای عده ای شناس یا ناشناس با افکار و اندیشه های مختلف در چرخش وحشتناک آن قرار می گیرند و با روش سحرانگیز آن، به دام گرفتار و یک باره سقوط می کنند. روابط نامشروع و فساد اخلاقی جایگزین ازدواج های مشروع، رفیق های حيله گر جایگزین شوهرهای قانونی می شوند؛ آن گاه بنیادهای اصل و نسب و ارزشی لرزان و کانون های خانوادگی متلاشی می شوند. دختران و پسران نادان با روابط نامشروع و سقوط در لجن زار فساد به بدبختی و روسیاهی دنیا و آخرت گرفتار می شوند. همچنین است شبهه افکنی و تفرقه انداختن مذهبی که سرانجام آن اسلام ستیزی و تکفیر و ترور شخصیتی و در نهایت کشتار و ترور انسان های بی گناه. این فاجعه ی شیطانی و سوغات غرب توسط تلفن همراه و گوشی های هوشمند یکی از مهم ترین تهاجم های فرهنگی و دینی است که میلیون ها انسان را به زنجیر کشیده است و در نتیجه انسانیت، شرف، حیثیت، معنویت و گاهی حتی جان شان را با خطر مواجه می سازند و باید توجه داشت که افتادن در این جهنم سوزان آسان و ساده اما نجات از آن محال است، جز با تدبیر عاقلانه و اراده ی فولادین.

طوفان مدرن و بی خبری خانواده ها

بیچاره والدین از فاجعه بی خبرند یا کاری از ایشان ساخته نیست تا زمانی که از دست فرزندان ناخلف در کام طوفان گرفتار شوند و شاهد سقوط و نابودی خود، خانواده، دختران و پسران شان باشند و از شادمانی دشمنان و اندوه دوستان بسوزند و دود آه شان فضا را تاریک کند.

ص: ۲۰۴

بنابراین لازم و ضروری است که به طور عاقلانه از نخستین فرصت‌ها برای اداره و کنترل فرزندان‌شان استفاده و عظمت و حیثیت‌شان را حفظ کنند؛! به فرموده امام صادق علیه السلام: «کودکان یا نوجوانان تان را هر چه زودتر حدیث پیاموزید پیش از آن که مرجئه [دشمنان منحرف] به سراغ‌شان بروند [و آنان را به بیراهه بکشانند]. (۱)

آهنگ های تلفن همراه

گوشی همراه دارای آهنگ‌های اصلی و سیستمی و آهنگ‌های تزریقی مجاز و غیرمجاز هستند؛ که در روند کارشناسی موسیقی به انواع مختلف (عادی، کلاسیک، پاپ، راک، جاز، هیپ هاپ و...) شناخته می‌شوند؛ برخی از جالب‌ترین آهنگ‌های دینی-مذهبی استفاده می‌کنند (همانند قرآن، دعا، لیک، مدایح، اشعار و...) اما برخی دیگر از موسیقی‌ها، ترانه‌های عاشقانه، آهنگ‌های شیطانی و... استفاده می‌کنند (مثل: «خوشگله هاش برقصند!!!...» یا «سبزه بنام می آید کوتاه دراز می آید!!!...» یا «یک شب در آغوشم بیا!...» [مفت و مجانی؟!!!] یا «موی پریشان تو دام شیاطین شده!!!» و... [موهای نمایان- رسوایی بانوان، بازیچه‌ی شیادان]. انتخاب آهنگ‌ها نمایان‌گر شخصیت انسان است.

لطیفه

عزیزی صحبت می‌کرد: در نماز جماعت مسجد در حال سجده رفتن بودم که گوشی همراه جوانی زنگ زد و آهنگی از آن دست. سریعاً

ص: ۲۰۵

گوشی را از کیفش درآورد و روشن کرد و گفت: در مسجد نماز می خوانم، و باعجله گفت: «سبحان ربی الاعلی...»!!! به به چه نماز مدرنیته ای!!!؟

۱۹/۹. جوان و هنر

اشاره

«فرزندِ هنر باش نه فرزندِ پدر فرزندِ هنر زنده کند نام پدر»

چه زیباست هنر و چه سرافراز و بلند آوازه است هنرمند.

پیشرفت اعجاب انگیز علم و دانش، ترقی حیرت زای تکنیک و صنعت، گسترش تکنولوژی مدرن، اکتشاف برخی از راز و رمزهای جهان آفرینش، اختراع وسایل حیاتی و رفاهی پیشرفته و... گل غنچه هایی هستند که از پنجه های هنرمندان تاریخ روئیده و شکوفا شده اند. ایستگاه های هنری، امروز از نظر فرهنگ، دانش، سیاست، و... دنیا را اداره می کنند.

بنابراین جوانی موفق است که مجهز به هنر و دارای کمال و هنرِ پویا و سالم باشد و چه قدر ارزنده است که برخی از فنون و حرفه ها در قالب هنر عرضه گردد تا ماندگار و دارای نتیجه ی درخشانی گردد.

انسان می تواند با به دست آوردن دانش و همت بلند، هنرمند بین المللی و جهانی باشد اما اگر نتوانست آن اندازه قوی بدرخشد، نباید مایوس و ناامید گردد و با امیدواری می تواند از هنرهای کوچک و ساده شروع کند تا به قله های بلند و هنرهای بزرگ نایل آید.

امروزه زنان هنرمند با هنرهای دستی شان و هنرهای فراتر از آن تحول ایجاد کرده اند و همچنان مردان هنرمند جهان، دنیا را با معجزه ی هنرشان

ص: ۲۰۶

به چرخش شگفت‌انگیزی واداشته اند.

جوان هنرجو و هنرآفرین

و تو ای جوان! دل شکسته نباش. با اعتماد به نفس و با اراده ی قوی و فولادین به هنرهای بزرگ رو بیاور. از هنرجویی آغاز و به هنرپروری پایداری کن تا هنرساز و هنرآفرین بلندآوازه و پرچمدار هنر باشی.

اما این که چه هنرهایی را می پسندی و می پذیری بستگی به عشق، شوق، سلیقه، توان و همت تو دارد ولی هنری را انتخاب کن که مشروع، معقول، آبرومندانه، افتخارآفرین و سعادت گستر باشد و افزون بر آن برای خود، خانواده و جامعه ات سودمند، کاربردی و موردنیاز باشد تا خردمندان از تو و از هنر تو استقبال کنند و برای آیندگان الگو باشی.

۲۰/۹. جوان و بازی

درباره ی بازی کودکان قبلاً مطالبی ارائه شد، مناسب است که نوجوانان و جوانان نیز برنامه های بازی عاقلانه و سودمند به عنوان تفریح سالم و ورزش داشته باشند. جوانان نباید تنها تماشاگر باشند، بلکه گاهی باید بازی آفرین و بازیگر نیز باشند آن گاه تماشاگر بازی های آموزنده. بدبختانه برخی غرق تماشای بازی های دیگرانند. در نتیجه این که بازی های مشروع و آموزنده خوب است نه بازی های حرام و سرگرمی های بی نتیجه. بازی هایی که در آن بُرد و باخت باشد و نیز بازی با وسائل مخصوص قمار حرام، گناه، قانون شکنی و خطرناک است.

در شأن جوان مسلمان نیست که به بازی های خلاف شرع، استکباری،

ص: ۲۰۷

بازی های دور از عقل و منطق و... پردازد و زنجیر اسارت آن ها را به دست و پای معنویت و ارزش های فطری و انسانی خود بیاندازد.

عمق سخن این که انتخاب بازی های مشروع و مفید و پرهیز از زیاده روی در بازی دو اساس قابل توجه برای هر جوان خواهد بود. چای خانه های سنتی، بازی خانه های عمومی، بهره وری از قلیان های آن چنانی و... دام های ساده ای است برای شکارِ نوجوانان و جوانان.

با توجه به پژوهش های به عمل آمده و کارشناسی های تخصصی روشن شده است که ضرر هر نوبت قلیان بیش از ۵۰ تا ۸۱ نخ سیگار می باشد (۱) و ضرر قلیان میوه ای به مراتب بیشتر از قلیان توتونی است.

۲۱/۹. جوان و خواب

اشاره

آن گونه که خدای سبحان تمام نیازمندی های انسان را به طور دقیق و ظریف در آفرینش انسان منظور کرده است، خواب و بیداری را نیز برای انسان ها و به نحوی برای سایر حیوانات و حتی گیاهان قرار داده است، اما تا کنون آن طور که باید بشر رمز و رازهای اسرارآمیز خواب را کشف نتوانسته است. خداوند در قرآن عظیم الشأن می فرماید: (وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا) (۲) و خواب شما را مایه ی آسایش و راحتی قرار دادیم).

از نظر علمی ثابت شده است که خواب طبیعی برای انسان سالم در مراحل سنّی بسیار جالب و منظم پی ریزی شده است. مثلاً کودک در ماه اول زندگی به طور طبیعی ۱۶ ساعت می خوابد و ۸ ساعت دیگر را یا

۱- (زیر نویس صفحه ی تلویزیون و...)

۲- (النباء: آیه ۹)

ص: ۲۰۸

خواب آلود است یا بیدار، در کودکی، نوجوانی، جوانی و پیری به ترتیب از آن کاسته می شود تا در شب و روز به شش ساعت می رسد که مناسب و مفید است. با توجه به ضرورت خواب و فواید آن باید به طور شایسته و بایسته، خواب و بیداری را مدیریت کرد.

! عَنِ الْإِمَامِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ النَّوْمَ سُلْطَانٌ لِلدَّمَاغِ وَهُوَ قِوَامٌ لِلجَسَدِ وَقُوَّتُهُ» (۱)

امام رضا علیه السلام: «همانا خواب، شهریار و فرمانده مغز و مایه ی پایداری و قوت و قدرت بدن است.» [البته خواب سالم، به موقع و به اندازه].

خواب های سودمند یا زیان بار

از نظر اسلام و کشف علمی دانشمندان، خواب مفید همان خواب اول شب با شرایط خاص آن است که اعصاب را آرام، سلول ها را نیرومند، مغز را فعال، بدن را مقاوم و استخوان ها را محکم می کند. اما خواب های روز که پنج قسم می باشد، به این شرح بیان شده است:

! عَنِ النَّبِيِّ الْاَلَا-كِرْمِ ۷: «النَّوْمُ فِي النَّهَارِ عَلَى خَمْسَةِ اَفْسَامٍ: نَوْمٌ لِّلْعَيْلُولَةِ، وَ نَوْمٌ لِّلْفَيْلُولَةِ، وَ نَوْمٌ لِّلْقَيْلُولَةِ، وَ نَوْمٌ لِّلْحَيْلُولَةِ، وَ نَوْمٌ لِّلْغَيْلُولَةِ» (۲)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «خواب روز پنج قسم است:

۱. خواب عیلوله (= بین طلوعین که باعث افسردگی، مرض و ازکارماندگی می شود.) [! امام صادق علیه السلام: «خواب بامداد شوم و مانع روزی است.»]

۲. خواب فیلوله (= بعد از طلوع آفتاب که کسالت آور است.)

(۱) بحار: ۶۲/۳۱۶.

(۲) جامع النورین، انسان: ۲۰۸

ص: ۲۰۹

[! امام باقر علیه السلام: «خواب اول روز بی عقلی است.»]

۳. خواب قیلوله (= خواب مختصر پیش از ظهر که موجب تقویت قوای بدن و حافظه می شود و جداً مفید است).

۴. خواب حیلوله (= خواب کوتاه بعد از ظهر که نیز فوایدی دارد؛)

۵. خواب غیلوله (= خواب آخر روز و موقع غروب که سخت خطرناک است و اعصاب را خراب می کند و گاهی موجب جنون یا هلاکت خواهد شد. لذا در روایات از آن نکوهش فراوان شده است.)

[! امام باقر: علیه السلام «خواب بعد از عصر حماقت است.»]

متأسفانه برخی اسیر خواب هستند، از دیدگاه اسلام، بی خوابی و پرخوابی هر دو زیان آور است، از نظر علمی ثابت شده است که خواب زیاد و خواب بی موقع، مغز را افسرده، بدن را کسل، نشاط را متلاشی و سلامتی را سلب می کند، لذا نباید اوقات عبادت، درس، مطالعه، کار، تفریح، ورزش و... را خوابید. [هرچیزی به موقع خود مفید است]

! عَنِ الْإِمَامِ جَعْفَرِ بْنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَزَّ يُغِضُ كَثْرَةَ النَّوْمِ وَكَثْرَةَ الْفَرَاغِ» (۱)

امام صادق علیه السلام: «خداوند از خواب زیاد [بی وقت و بی برنامه] و بی کاری زیاد، نفرت دارد.»

! عَنِ الْإِمَامِ بْنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَثْرَةُ النَّوْمِ مَذْهَبَةٌ لِلدِّينِ وَالدُّنْيَا» (۲)

امام صادق علیه السلام: «پر خوابی سبب از دست دادن دین و دنیا است.»

-۱) کافی: ۵/۸۴/۳

-۲) کافی: ۵/۸۴/۱

ص: ۲۱۰

لطیفه:

از طلبه ی جوانی پرسیده شد: برای چه طلبه شدید؟! گفت: به خاطر خواب بعد از ظهر.!!! [خواب زیاد و خواب تنبلی مشکل آفرین است].

۲۲/۹. جوان و اعتیاد

اشاره

از منظر دین و خرد، خودکشی و ضرر زدن به خود حرام، ممنوع و نامشروع است. اعتیاد به مواد مخدر، مشروب و... یک نوع خودکشی تدریجی است، نوجوانان و جوانان در برخی جوامع بشری در معرض آلودگی به اعتیادهای گوناگون هستند که با روش معقول از این فاجعه و پرتگاه جهنمی آنان را باید نجات داد.

فقها و مراجع اسلام کشت، تجارت و قاچاق مواد مخدر و نیز اعتیاد به آن را حرام و خلاف شرع دانسته اند.

اعتیاد به قلیان، سیگار و... مقدمه ی اعتیاد به مواد مخدر است، باید والدین محیط خانه را، مدیران و معلمان محیط مدارس و دانشگاه ها را، کارگزاران محیط ادارات و محیط کار را با تدبیر عاقلانه سالم و فرهنگ پروری کنند تا کودکان و جوانان به اعتیاد و فساد کشانده نشوند.

کسی که باعث اعتیاد دیگری شود ضامن است و در پیشگاه خدای سبحان باید جواب بدهد و جزای سنگین و نابخشودنی دارد.

اقسام اعتیادهای ذلت بار

اساساً اعتیاد همانند اغلب مفاهیم دو نوع است:

الف: اعتیاد سالم، سعادت گستر، تکامل بخش و عاقلانه همانند اعتیاد به علم آموزی، هنر پروری، ابتکارهای جالب، اختراع های مفید،

ص: ۲۱۱

اعتیاد به کمال، سخاوت، عبادت، ذکر، دعا، مهمان نوازی، خدمت به مردم و... آری با اعتیاد سالم و ارزنده می توان قهرمان پیروز و سعادت مند هر دو جهان شد.

ب: اعتیاد ناسالم، نامشروع، ذلت آفرین، خطرناک و... همچون اعتیاد به تریاک، شیر، کریستال، شیشه، هروین، بنگ، کراس، دخانیات و...؛ اعتیاد به شراب، الکل، عرق و...؛ اعتیاد به ربا خواری، رشوه، قمار، دزدی، کلاه برداری، معاملات حرام و خلاف شرع و...؛ اعتیاد به پرورش سگ، میمون، خوک، گربه و...؛ اعتیاد به جنگ دادن سگ ها، شترها، خروس ها، پرنده ها و...؛ اعتیاد به مردم آزاری، فحاشی، تهمت، تحقیر، سخن چینی، جاسوسی، سعایت، نفاق انگیزی و...؛ و ده ها موارد خطرناک دیگر. اما اعتیاد جنسی و شهوانی بویژه نامشروع آن از تمام اعتیادها خطرناک تر است. (به خدای بزرگ پناه می بریم)

۲۳/۹. جوان در آینه ی همنشین

از نظر روان شناسی ثابت شده است که کودکان، نوجوانان و جوانان علاقه مندند دوستانی داشته باشند و تلاش دارند که با یک عده بجوشند و در کنار هم قرار بگیرند، دوست یابی و انتخاب همنشین دارای راز و رمزهایی است که نیاز به بحث بیشتر دارد، در این جا فقط به چند نکته اشاره می شود:

۱ برخی از کودکان و جوانان، منزوی و گوشه گیر هستند از برقراری ارتباط و رفت و آمدها استقبال نمی کنند، این روش ناپسند است.

۲ عده ای فکر و اندیشه اجتماعی دارند، اما چون ضعیف اند عوض

ص: ۲۱۲

آن که کسی را به خود جذب کنند، خودشان جذب می شوند و بدون قید و شرط دنبال دیگران می روند این روش نیز پسندیده نیست.

۳ تعدادی دیگر با جاذبه قوی دیگران را می کشانند اما متأسفانه افراد بی دین، بی فرهنگ، خلاف کار، جاهل، مفسد، بداخلاق و... را جذب می کنند، چون جاذبه ناسالم دارند. این دسته جداً خطرناک اند.

۴ برخی انسان های وارسته و با ایمان که از جاذبه و دافعه سالم و نیرومندی برخوردارند، همواره سروکار با علما، دین مداران، اندیشمندان، متفکران، فرهنگیان، سیاست مداران دارند؛ این دسته، جذب افراد فرهیخته می شوند تا از آنان بیاموزند، و افراد صالح و مستعد را جذب می کنند، تا افزون بر خودسازی، جامعه سازی کنند، این گروه تأثیرگذار و تأثیرپذیر سالم هستند و آینده ی درخشانی دارند.

غرض این که شخصیت و چهره ی زشت و زیبای هر کسی را می توان در آینه ی همنشینان و دوستانش دید، و فراتر از آن کاربرد عقل و خرد هر کس را می توان در انتخاب دوستانش ارزیابی کرد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «خَلِيلٌ لِمَرْءٍ دَلِيلٌ عَقْلِهِ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «دوست انسان نشانه عقل و خرد اوست».

بنابراین نباید با انسان های بی کاره، بی فرهنگ، بی دانش، بدنام، بیگانه پرست، ولگرد، مفسد و... همنشین شد. بلکه با شخصیت های خردمند، دانشمند، متدین، باتقوی و خوش اخلاق باید دوست و همنشین شد.

(-۱) سخنان علی علیه السلام باب:خ

ص: ۲۱۳

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «صُحْبُهُ لِلْوَلِيِّ لِلْيَبِّ حَيَاهُ لِلرُّوحِ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «همنشینی با دوست خردمند مایه‌ی زندگی روان است.»

نکته مهم دوستی سالم این است که نباید با جنس مخالف و نیز در برخی موارد نباید کودک و نوجوان با بزرگ‌تر از خود طرح رفاقت و دوستی بریزند زیرا باعث اتهام، بدنامی و زمینه‌ساز سوءاستفاده خواهد شد.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «إِتَّقُوا مِنْ مَوَاضِعِ لُتْهَمِهِ» (۲)

امیر مؤمنان علیه السلام: «از جایگاه‌های متهم شدن پرهیزید و دوری کنید.»

۲۴/۹ جوان و لباس

انتخاب نوع لباس یکی از مسائل مهم است، مسلمان عاقل و دارای هویت دینی در هر شرائطی باید هویت و ارزش‌ها را حفظ کند و به مسائل شرعی توجه داشته باشد همانند این موارد:

۱. پوشیدن لباس مخصوص کافر برای مسلمان حرام است.

۲. انداختن صلیب به گردن و یا روی لباس و استفاده کردن از هر علائمی که مخصوص ادیان و مذاهب انحرافی باشد نوعی از گمراهی و ترویج عقاید باطل بوده و برای مسلمانان حرام است.

۳. نوشتن برخی کلمات ضد اخلاقی و مزخرف با جملات فارسی یا انگلیسی روی لباس مسلمان لکه‌نگ است. متأسفانه در برخی کشورهای اسلامی لباس‌هایی با نشان‌های آنچنانی یا با جملات

(۱) - غررالحکم: ۵۸۴۲

(۲) -

ص: ۲۱۴

زننده ی انگلیسی تولید می کنند.

۴. چاپ عکس فلان قهرمان و هنرمند و... روی لباس مایه ذلت است.

۵. پوشیدن لباس مخصوص زن برای مرد و لباس مخصوص مرد برای زن، حرام و گناه است و شخصیت و هویت انسان را نابود می کند.

۶. کراوات (نکته‌ای) اگر به عنوان صلیب یا مظاهر و علائم مخصوص کفار به حساب بیاید را نباید استفاده کرد.

۷. لباس ابریشمی و طلا باف برای مردها حرام و نماز خواندن با آن باطل می باشد. (۱)

۸. استفاده کردن طلا برای مردها حرام است و ضررهای فراوانی دارد و نیز نماز خواندن با آن باطل می باشد. (۲)

۹. خوردن و آشامیدن از ظرف های طلا و نقره حرام و گناه است. (۳)

۱۰. نماز خواندن با لباسی که از حیوان حرام گوشت باشد باطل است و حتی یک موی آن باطل کننده نماز می باشد. (۴)

۱۱. لباسی که باعث توهین و تحقیر باشد و لباس شهرت و فخر فروشی که مناسب شأن مسلمان نیست را نباید استفاده کرد.

۱۲. چند چیز در لباس نماز گزار مکروه است و از آن جمله است: پوشیدن لباس سیاه و چرکین و تنگ و لباس شرابخوار و... (۵)

۱- (توضیح المسائل محشی: ۱/۴۶۳/۸۳۴.

۲- (توضیح المسائل محشی: ۱/۴۶۲/۸۳۲.

۳- (توضیح المسائل: ۴۰.

۴- (توضیح المسائل محشی: ۱/۴۶۰/۸۲۴.

۵- (توضیح المسائل محشی: ۱/۴۷۸/۸۶۵.

ص: ۲۱۵

با توجه به آنچه گفته شد جوانان عزیز اعم از دختر و پسر باید متوجه حلال و حرام باشند، و بایسته است که نظیف، آراسته، منظم، شیک، با‌بُهت، شاداب و... باشند و از لباس های زیبا و پوشش های مشروع و آبرومندانه استفاده کنند.

خدای سبحان در قرآن می فرماید: (قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ)... (۱)

(بگو ای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم! چه کسی حرام کرده است زینت های خدا را که برای بندگانش آفریده است و نیز رزق و روزی پاکیزه را)

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «حُرِّمَ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالدَّهَبِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي وَأَجَلٌ لِنَاثِمِهِمْ» (۲)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «پوشیدن لباس ابریشم و طلا برای مردهای امت من حرام و برای زن های شان حلال می باشد.»

و از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «کسی که از لباس های فاخر [برای شهرت] بپوشد، خداوند در روز قیامت از او روی بگرداند.» (۳)

لباس به انسان شخصیت نمی دهد اما می تواند شخصیت انسان را لکه دار کند، کوچک بسازد و یا زیر سؤال ببرد.

از نظر اسلام لباس سفید مستحب است و بر لباس پنبه و کتان سفارش شده است زیرا فوایدی دارد و لباس پلاستیکی و نفتی ضررهایی دارد.

۱- (الأعراف: ۳۲).

۲- (کنز العمال: ۴۱۲۱۰).

۳- (کنز العمال: ۴۱۲۰۲).

ص: ۲۱۶

نماز با لباس سیاه از نظر مراجع تقلید مکروه است جز عمامه، عبا و... این که در عزاداری سیاه می پوشند اساس و دلیل اسلامی ندارد و از نظر تاریخی لباس سیاه از ابتکارهای خلفای ناحق عباسی [بنی عباس] بوده است. پس لباس سیاه لباس عزا نیست جز این که شاد و زینتی نیست و تنها با فتوای مرجع تقلید، مشروع خواهد شد و گرنه یک رسم و عادت است.

! پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم روی منبر و در فتح مکه که بزرگ ترین پیروزی و جشن و سرور بود، عمامه سیاه به سر مبارک داشت. (۱)

۲۵/۹. جوان و تجمل گرایی

متأسفانه برخی نوجوانان و جوانان در اثر احساس حقارت و عقده حقارت غرقِ مدل، زرق و برق، تجمل و تجددهای ذلت بار می شوند؛ بی تعقل مدل لباس را عوض می کنند، با موهای سر و صورت شان بازی می کنند، حتی برخی پسرها خجالت نمی کشند ابرو برمی دارند، ریش می تراشند (به فتوای مراجع عظام تراشیدن ریش حرام است) این گونه انسان ها بازیچه و بازی گر هستند. اما خوشبختانه برخی نوجوانان و جوانان، خدامحور و بسیار متین و باشخصیت هستند و عاقلانه در جامعه می درخشند آنان می توانند برای نسل جوان برترین الگو باشند.

چه کسانی برای شما تصمیم می گیرند؟!!!

در یک کلام باید گفت: عده ی کثیری خودشان تصمیم گیرنده نیستند بلکه کارگزاران دولتی، رسانه های خارجی و داخلی، تاجرهای

(۱) سنن ابی داوود: ۴۰۷۷ و ۴۰۷۸.

ص: ۲۱۷

بین‌المللی، کارگاه‌های تولیدی و... الگوسازی و الگوپروری غرض آلود و خطرناک کرده و برای آنان تصمیم می‌گیرند و در سایه شوم آن، صدها نقشه و طرح را سروسامان خواهند داد لذا باید بیدار بود و با تفکر و اندیشه سالم و نیز با تدبیر و مدیریت حکیمانه، برای خود، خانواده خود، جامعه و کشور خود تصمیم عاقلانه باید گرفت.

۲۶/۹. جوان و توبه

بدون تردید بشر در زندگی دچار اشتباه و لغزش می‌شود اما نباید خود را ببازد و مأیوس گردد، بلکه با امید به رحمت خدای رحمان رو به او آورده با آبشار توبه خود را شستشو داده پاک گرداند تا شاید با گام‌های بلند بندگی به مقام قرب الهی برسد و محبوب ذات احدیت شود.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ لَشَابَّ لَلتَّائِبِ» (۱)

پیامبر عظیم‌الشان اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «همانا خداوند تعالی جوان توبه‌کننده را دوست می‌دارد.»

۲۷/۹. جوان و تفریح

انسان به ویژه کودکان، نوجوانان و جوانان نیاز به تفریح دارند. تفریح سالم یک ضرورت و از نظر روانی سودمند است، اسلام آن را مباح و در برخی موارد شایسته و مستحب دانسته است.

اما متأسفانه برخی مردم در تفریح‌ها برنامه‌های غیر شرعی را پیاده می‌کنند؛ بی‌حجابی، ساز و آواز، اذیت مردم، خرافاتی مثل ۱۳ بدر، زیارت کردن هر چوب و درخت، پارچه بستن و... حرام و بدعت است.

(۱) - نهج الفصاحه: ۱۵۱/۷۴۹.

ص: ۲۱۸

برخی خانواده ها یا برخی افراد با تدبیر سالم برنامه های منظم زیارتی [مثل زیارت خاندان رسالت علیهم السلام، شهدا، اهل قبور، اقوام، مؤمنان و...] را دارند و در ضمن زیارت مشروع، تفریح و سیاحت خداپسندانه دارند این روش ارزنده و شایسته است.

۲۸/۹. جوان و کار

یکی از برترین برنامه های حیاتی برای بشر کار است که افزون بر تفریح، خود از ضروریات زندگی است اعم از کارهای معنوی و مادی. اگر کسی دنیا می خواهد یا آخرت باید منظم و هدفمندانه کار و کوشش کند، خداوند در قرآن می فرماید:

(وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ) (۱)

(نصیب انسان نخواهد شد مگر آن چه را که برای آن تلاش کند و همانا به زودی نتیجه ی تلاشش دیده خواهد شد).

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَعَمَلُ شِعَارُ الْمُؤْمِنِ» (۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کار کردن، شعار انسان مؤمن است.»

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لِلْعِلْمِ يُرْشِدُكَ وَ لِلْعَمَلِ يَبْلُغُ بِكَ الْغَايَةَ.» (۳)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «علم و دانش تو را راهنمایی می کند و کار و کوشش تو را به هدف می رساند.»

۱- (النجم: ۳۹)

۲- (غررالحکم: ۴۰۸)

۳- (غررالحکم: ۱۹۲۴)

ص: ۲۱۹

برای هر انسانی، بی‌کاری، بی‌برنامگی و نداشتن حرفه و فن مناسب، عیب بزرگ و سخت مایه‌ی ننگ و ذلت است.

چه زیبا فرموده است شاعر:

«نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود

مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.»

! عَنْ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ الْكَسْبِ كَسْبُ يَدِي الْعَامِلِ إِذَا نَصَحَ.» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «بهترین درآمد در آمد کارگری است که در کارش صداقت و راستی داشته باشد.» [کارگر صادق، همچون مجاهد خواهد بود.]

! عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ دَاوُدَ لَنَبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ كَسْبِ يَدِهِ.» (۲)

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم: «داود پیامبر علیه السلام جز از دسترنج خود نمی‌خورد.»

۲۹/۹. جوان و پیشه‌وری (تجارت و...)

کسب و کار مناسب و حرفه و پیشه‌ی مشروع، حلال، و آبرومندانه مثل تجارت، صنعت، کشاورزی، دامداری، تولیدی و... ارزنده است اما اسلام به برخی کارها مثل تجارت و کشاورزی سفارش ویژه کرده است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَةِ...» (۳)

أمیر مؤمنان علیه السلام: «به تجارت پردازید، که آن شما را از آن چه در دست مردم است بی‌نیاز می‌کند و خدای عزوجل بنده‌ی پیشه‌ور و امین و درستکار را دوست دارد.»

(۱) - جامع الاحادیث: ۷۶.

(۲) - کنز العمال: ۹۲۲۲.

(۳) - الخصال: ۶۲۱/۱۰.

ص: ۲۲۰

۳۰/۹. جوان با نشاط نه تنبل

اشاره

هر انسانی به ویژه نسل جوان در زندگی و زندگانی مادی و معنوی، دنیایی و آخرتی باید دارای نشاط، جرأت، شهامت و جدیت باشد، از سستی، کسالت و تنبلی باید پرهیزد، زیرا سستی و تنبلی مایه محرومیت است، اسلام این حقیقت را به روشنی بیان کرده است:

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ أَطَاعَ لَتَوَانِي ضَيَّعَ لِحُقُوقِ» (۱)

امیر مؤمنان امام علی علیه السلام: «هر کسی که از سستی، بی حالی و تنبلی فرمان برد تمام حقوق را تباه می سازد و از دست می دهد.»

! عَنْ الْإِمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «آفَةُ لِنُجْحِ لِكَسَلُ» (۲)

امیرالمؤمنین علیه السلام: «آفت موفقیت و پیروزی، کسالت و تنبلی است.»

! عَنْ الْإِمَامِ لِصَادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «عَدُوُّ لِعَمَلِ لِكَسَلُ» (۳)

امام صادق علیه السلام: «کسالت، تنبلی و سستی، دشمن کسب و کار است.»

تنبلی، پرتگاه خطرناک

والدین باید توجه داشته باشند که نباید فرزندان تنبل و بی کار تربیت کنند و باید برای شان نشاط و پشت کار هدف مندانه ایجاد نمایند.

کسالت، بی حالی، تنبلی و سستی در کارهای دنیایی و آخرتی خطرناک و مایه حسرت و بدبختی است.

۱- نهج البلاغه ابن ابی الحدید: ۱۹/۷۰.

۲- غررالحکم: ۳۹۶۸...

۳- الکافی: ۵/۸۵/۱.

ص: ۲۲۱

! عَنْ الْأَمَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَكَسَلٌ يُفْسِدُ الْآخِرَةَ.» (۱)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «کسالت و تنبلی آخرت را تباه می کند.»

آدم تنبل همواره عقب می ماند و بر اعصابش فشار وارد می شود.

چرا دقیقه ی ۹۰!؟

در مسابقات عده ای با عزم راسخ و اراده ی فولادین قدم به میدان می گذارند و با استفاده از نخستین فرصت ها شاهد پیروزی را به آغوش می کشند، اما عده ای دیگر لحظه به لحظه طعم تلخ شکست را تجربه می کنند و فرصت های طلایی را در اثر تنبلی از دست می دهند و می گویند در آخر به اصطلاح در دقیقه ی ۹۰ پیروز خواهیم شد، این اندیشه خطرناک است. باید توجه داشت که در عبادت، کار، علم آموزی، مسابقات و... تکیه کردن به آخر وقت اشتباه بزرگ، مایه ی شکست و نشانه ی تنبلی است.

! عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «تَأْخِيرٌ لِعَمَلٍ عُنْوَانٌ لِّلْكَسَلِ.» (۲)

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام: «به تأخیر افکندن کار، [فردا و پس فردا کردن و این که وقت دارم] علامت و نشانه ی تنبلی است.»

با عزم راسخ، پشتکار، سرزندگی، تلاش و کوشش می توان تصمیم گرفت و جدیت و سرعت را جایگزین تنبلی کرد آن گاه زود به مقصد خواهد رسید.

(۱) - مستدرک الوسائل: ۱۴۶۹۵/۴۵/۱۳.

(۲) - غررالحکم: ۱۴۷۱

ص: ۲۲۲

۳۱/۹. جوان و تشویق

از نظر روان شناسی ثابت شده است که انسان ها با تشویق رشد بیشتر می کنند و موفقیت هایی نصیب شان می گردد به ویژه کودکان و جوانان، بنابراین، کودکان، نوجوانان و جوانان را باید تشویق کرد و می توان با نیروی تشویق های سالم استعدادهای نهفته را شکوفا نمود. آری تشویق باید مشروع، منطقی و سالم باشد، تشویق به تدین، تقوی، علم، کمال، هنر، صداقت، امانت، کار... متأسفانه برخی پدر و مادرها، معلم، کارفرما و هم نشین های بی خرد؛ اطفال و جوانان را به کارهای خلاف شرع و دور از انسانیت تشویق و ترغیب می کنند مثل، بی بند و باری، قانون شکنی، چاقو کشی، ولگردی، اعتیاد، جهل، خرافات، دزدی، خیانت و حداقل بیکاری و... و مسلماً تشویق ناسالم بسیار خطرناک است.

۳۲/۹. جوان و سیاست

در هر شرایطی، لازم است که جوانان بیدار و زرننگ باشند، و خردمندان از سیاست های روز آگاهی داشته تجزیه و تحلیل داشته باشند و تلاش کنند که سیاست مدار ورزیده باشند، تا بتوانند در برابر سیاست مداران و سیاست بازان حرفه ای مقاومت کنند و با سیاست های سالم، برای خود و جامعه و به خصوص برای دین، مکتب و اهداف والای الهی خدمت کنند، سیاست شناسی مقدمه ی سیاست مداری و مدیریت معقول سیاسی است.

ص: ۲۲۳

۳۳/۹. جوان و امور نظامی

اسلام به مسلمانان دستور و فرمان می دهد که پسران شان را تیراندازی بیاموزند. تیراندازی نشان گر آگاهی از امور نظامی است که در برخی موارد ضرور و اجتناب ناپذیر است. چنانچه قبلاً اشاره شد.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عَلِّمُوا بَنِيكُمْ الرَّمْيَ فَإِنَّهُ نِكَايَةٌ لِلْعَدُوِّ» (۱)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: «به پسران خویش تیراندازی [نمونه ای از هنر رزمی] یاد دهید، که مایه ی پیروزی بر دشمن است.»

در صدر اسلام تیراندازی از مهم ترین برنامه های نظامی بود، اما امروز که امور نظامی پیشرفت کرده است و وسائل و تاکتیک های مدرن میدان دار شده اند. جهت دفاع از اسلام و مسلمین، برای کسانی که زمینه ی فعالیت نظامی آماده است، باید انواع و اقسام تیراندازی با سلاح های پیشرفته و بهره وری از توپ، تانک و... را بیاموزند.

۳۴/۹. جوان و زبان های خارجی**اشاره**

در شرایط کنونی که جهان به صورت یک دهکده در آمده است، نوجوانان و جوانان که آینده سازان جامعه ی بشری و بزرگان فردا هستند افزون بر زبان کامل مادری شان بایسته است که زبان های خارجی را در حد نیاز بیاموزند [آگاهی از زبان های محلی، خارجی از یک نظر و زبان ادبی که اصل و اساس است برای هر کسی مفید است] دانشمندان گفته اند: کسی که یک زبان را بداند یک نفر است و اگر مثلاً پنج زبان را

ص: ۲۲۴

بداند پنج نفر خواهد بود. دانستن چند زبان بسیار مهم و قابل قدر است.

شایسته است که مسلمانان جهان، زبان عربی که زبان بین‌المللی اسلام است و نیز زبان فارسی را بیاموزند تا بتوانند از تمدن و فرهنگ مکتب و حیانی اسلام بیشتر آگاه شوند.

زبان و برخی از مسائل مهم

با توجه به نیازهای خردمندانه توجه به چند نکته ضروری است:

۱. بدون تردید هجرت از نظر اسلام یک امر مقدس و یکی از چهار رکن تکامل سعادت گستر است. (ایمان، هجرت، جهاد و شهادت) بنابراین، امروز که مسلمانان در اکثر نقاط جهان هجرت کرده‌اند، رسالت شان این است که فرهنگ اسلام، تمدن اسلام، مزایای اسلامی و نیز زبان مادری شان را فراموش نکنند، بلکه تلاش کنند تا دیگران را در حد امکان به این ویژگی‌ها و زبان عربی که زبان قرآن و سنت است، آشنا بسازند.

۲. مسلمانان جهان که حدوداً بیش از یک میلیارد و پانصد میلیون نفر می‌باشند، به زبان‌های مختلف آشنا هستند، افزون بر آن که زبان خودشان را باید حفظ کنند شایسته و در مواردی واجب است که زبان و ادبیات عرب را بیاموزند، زیرا زبان دین مقدس اسلام است.

همه‌ی مسلمانان عالم، قرآن عربی را کتاب مُنَزَّل از جانب خدا می‌دانند که با عنایت ویژه‌ی خدای سبحان از هرگونه تحریف مصون و محفوظ مانده است و آن را با زبان عربی تلاوت می‌کنند و بحمدالله با

ص: ۲۲۵

زبان های زنده ی دنیا ترجمه شده است و رو به گسترش است و روزگاری کتاب بشریت و حاکم بر تمام گیتی خواهد شد. (إن شاء الله تعالی) و نیز مسلمانان نماز را به عربی می خوانند زیرا خواندن نماز به غیر عربی باطل است. همچنان مسلمانان شعار حج (لَبَيْكُ يَا رَبُّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ لَبَيْكُ ...) را به عربی می گویند و موارد فراوان دیگر. در نتیجه روشن شد که در اسلام و بین مسلمانان زبان عربی از اهمیت ویژه ای برخوردار است و آموختن آن وظیفه ای است بس مقدّس.

۳۵/۹. جوان مسلمان و هجرت

هجرت یکی از ارکان ترقی و تکامل است، هجرت در مکتب اسلام جایگاه بلند و ارزنده ای دارد و هجرت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم مبدأ تاریخ سرنوشت ساز اسلام قرار گرفته است.

اما هجرت دارای شرایط و ویژگی هایی است، هجرت در صورتی ارزنده است که مشروع، معقول و خدایسندانه باشد هجرت های فیزیکی و عملی برای حفظ دین، ناموس و... و نیز هجرت های علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... برترین فرهنگ است اما در هجرت باید انسان انگیزه مشروع و سالم داشته باشد و با هجرت معقول بتواند ارزش های دینی، هویت مکتبی، راهکارهای معنوی، غیرت ناموسی و... را شرافت مندانه حفظ کند.

هجرت باید پیام حیات آفرین داشته باشد. امروزه هجرت خانواده های متدین به کشورهای اسلامی برای حفظ ارزش های دینی و رسیدن به

ص: ۲۲۶

کمال لایق انسانی و اسلامی قابل تقدیر و انجام یک رسالت است.

اما هجرت کردن به کشورهای غیر اسلامی در صورتی درست است که عقائد و ارزش های دینی به تمام معنا حفظ شوند بنیاد خانواده های مسلمان از هم نپاشد و کودکان و جوانان تحت تأثیر عقاید و اخلاق غیر مسلمانان قرار نگیرند و فرهنگ و زبان شان را از دست ندهند.

برخی خانواده ها و نیز افراد لایق بحمد الله دین و هویت مکتبی و مذهبی خودشان را در کشورهای غیر اسلامی آبرومندانه حفظ کرده اند و حتی برخی از شخصیت ها اسلام و ارزش های دینی و حجاب و عفاف را ترویج کرده اند و از نفس پاک و گرم آنان برخی به اسلام گرویده اند و آگاهانه اسلام و مذهب امام جعفر صادق علیه السلام را پذیرفته اند؛ این گونه هجرت ها قابل قدر است.

ولی متأسفانه برخی دیگر از دین بیگانه شده اند، کودکان، نوجوانان و جوانان به مسیحیت روی آورده اند یا در لجن زار فساد اخلاقی و... غرق گردیده اند و با آن که غذای حلال در اکثر کشورها موجود است آنان از غذای حرام و شراب و... استفاده می کنند که خیانتی است بس بزرگ.

و الدین و هر کسی که زمینه گمراهی فرزندان معصوم را فراهم کرده اند به جهنم سوزان الهی گرفتار و رو سیاه دارین خواهند شد.

لذا خانواده ها باید مواظب خود و فرزندان شان باشند، دلباخته و شیفته زرق و برق کشورهای غیر اسلامی و اسیر مستکبران دنیا نشوند.

ص: ۲۲۷

۳۶/۹. جوان و دوستی و دشمنی**اشاره**

جوانان وقتی که قدم در اجتماع می گذارند در برخورد با مسلمانان و غیر مسلمانان و نیز معامله کردن با آنان و روابط سیاسی و اجتماعی و... مسائل و احکام مهمی دارند بویژه در مواردی که انسان به غیر مسلمان محتاج شود که بدون تردید مسئولیت ها سنگین تر خواهد شد.

باتوجه به این گونه روابط است که دوستی ها و دشمنی ها با معیارهای اسلامی باید پی ریزی شود. مسلمان افزون بر دوستی خدای سبحان جلّ جلاله، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و خاندانش علیهم السلام که جزء ایمان و واجب است، باید مسلمانان را دوست داشته باشد بویژه اقوام و بستگان نسبی و سببی که مصداق مهم صله رحم می باشند.

قداست و فواید صله ی رحم

صله ی رحم از جایگاه و قداست ویژه ای برخوردار است و دارای آثار و فواید فراوان دنیایی و آخرتی است.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «صِلْهُ لِرَّحِمٍ تَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَنْفِي لِقَفَرٍ» (۱)

پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «صله رحم عُمر را افزایش می دهد و فقر را از بین می برد.»

! عَنْ لُثَيْبٍ لَأَكْرَمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «لِزِّيَارَةِ تُنْبِتُ لِمَوَدَّةٍ» (۲)

پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «زیارت [دیدار، دید و بازدید از بستگان] درخت دوستی را رویش داده بارور می سازد.»

۱- بحار: ۷۴/۸۸/۲.

۲- بحار: ۷۴/۳۵۵/۳۶.

ص: ۲۲۸

شایسته است که والدین همواره فرزندان شان را وادار کنند تا با اقوام و بستگان رفت و آمد داشته باشند و با برخوردهای خداپسندانه محبت‌ها را افزایش دهند و به سود و زیان‌های یکدیگر صادقانه شریک باشند. اما در رفت و آمدها نباید افراط کرد، زیرا آسیب‌های دیگری خواهد داشت.

! عَنْ مَوْلَى الْمُؤَحِّدِينَ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «كَثْرَةُ لَزْيَارِهِ تُورِثُ لِمَلَالَةٍ» (۱)

مولای یکتاپرستان امام علی علیه السلام: «زیاده روی در دیدار و رفت و آمد ملال آور و خستگی زاست.»

! از امیرمؤمنان امام علی علیه السلام روایت شده است: «کسی که زیاد رفت و آمد کند خوش برخوردی هایش کم خواهد شد [و محبت‌ها ضعیف می‌شوند]» (۲)

و باید توجه داشت که هیچ مسلمانی تحت هیچ عنوانی با غیر مسلمان، حق دوستی و محبت ندارد، زیرا دوست داشتن کفار، دشمنان اسلام، گمراهان، پیشتازان فسق و فجور و... حرام و گناه است، اگر مسلمانان بویژه کارگزاران کشورهای اسلامی به فرموده ی قرآن کریم... (أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ) (۳) باشند، آقای جهان خواهند بود و به پای هیچ نامه و قرارداد ننگینی امضا نخواهند کرد. و استقلال همه جانبه ی شان را در پرتو اسلام عزیز پایدار خواهند ساخت.

(۱) - بحار: ۱/۱۳۷/۷۷.

(۲) - غرر الحکم: ۸۰۰۴.

(۳) - الفتح: ۲۹.

۳۷/۹. جوان و مردم آزاری

برخی جوانان که از گوهر گران بهای تربیت اسلامی و تربیت خانوادگی بی بهره اند همواره مردم را اذیت می کنند و حتی از اذیت و آزار آنان لذت می برند و به خود می بالند؛ بدترین آنان کسانی هستند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، ائمه علیهم السلام، پدر و مادر، استاد، علما و همسایه ها را اذیت کنند.

برخی انسان های لابلای و چاقوکش با جنایت و خونریزی، دزدی و جیب بری و برخی با فحاشی و تهمت و برخی با شوخی های نامعقول و سخنان زننده و نیشدار، بندگان خدا را اذیت می کنند؛ برخی در خانه بد اخلاق و سرکش اند که با فحش، بی نظمی، لجاجت و لدوکوبِ کودکان یا بی حرمتی به بزرگان حتی والدین، یا با سروصدا کردن، یا حاضر نشدن به برنامه ها موجب ناراحتی والدین و خانواده می شوند و کانون پرمهر خانه را شبیه باغ وحش می سازند، آنان از نظر اسلام محکوم و قابل مجازات سنگین و در اجتماع منفور می باشند.

آن هایی که متأسفانه در داخل خانه زبان فحاش و دست زدن دارند سخت خطرناک اند، و باید در دنیا دیه بپردازند و در آخرت هم مجازات دارند. این گونه افراد شامل فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می باشند.

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ آذَى □ مُؤْمِنًا فَقَدْ آذَانِي.» (۱)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «هر که مؤمنی را بیازارد بی گمان مرا اذیت کرده است.»

ص: ۲۳۰

! از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که خداوند سبحان فرموده است: «هرکسی که به یکی از دوستان من تحقیر و توهین روا دارد، برای جنگ با من آماده شده است.» (۱) [نعوذ بالله منه]

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «أَذُلُّ لِلنَّاسِ مَنْ أَهَانَ لِلنَّاسِ.» (۲)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: «خوارترین و پست ترین مردم کسی است که مردمان را خوار و ذلیل شمارد.»

اذیت و آزار مؤمن در حکم اعلام جنگ با خداست. [اذیت فیزیکی، زبانی، مزاحمت تلفنی، اینترنتی، جاسوسی، نفاق انگیزی بین خانواده و...].

۳۸/۹. جوان و ازدواج

با توجه به اشاره های فشرده ای که شد، روشن شد که نوجوانان و جوانان نیازمند خودسازی دینی، مذهبی، مادی، معنوی، علمی، اخلاقی، هنری، رزمی، سیاسی و... هستند، زیرا جوانان امروز بزرگان آینده هستند و باید با خودسازی شان الگوی سالم و سازنده برای دیگران باشند.

از دیدگاه عقل و دین و فطرت والای انسانی جوانان اعم از دختر و پسر نیازمند ازدواج هستند و باید با انتخاب همسر شایسته و تشکیل خانواده برترین بنای دوست داشتنی را پایه گذاری کنند.

(۱) کافی: ۲/۳۵۱/۳

(۲) امالی الصدوق: ۲۸/۴.

ص: ۲۳۱

! عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِأَعْظَمِ ۷: «مَائِنِي بِنَاءً فِي الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ اللَّهِ مِنْ لَتَزْوِجِ» (۱)

پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم: «هیچ بنایی در اسلام پایه گذاری نشده است که محبوب تر و دوست داشتنی تر از ازدواج نزد خداوند باشد.»

! از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده است که فرمود: «ازدواج کنید، زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که دوست دارد از سنت و روش من پیروی کند باید ازدواج کند، زیرا از سنت من ازدواج کردن است.»

توجه: درباره ازدواج به کتاب ارمغان ازدواج (ارمغان ۱) نوشته ی مؤلف مراجعه شود. لطفاً فهرست آن را یک بار بخوانید.

توجه: وقتی کتاب حاضر (ارمغان تربیت) را نوشتم به نظرم آمد که اگر خدای سبحان توفیق عنایت فرماید کتابی را تحت عنوان ارمغان جوانان «ارمغان ۴» نیز بنویسم. ان شاء الله. زیرا جوانان قابل قدر و آینده سازان جامعه می باشند.

ارمغان ازدواج «ارمغان ۱» چاپ سوم؛ ارمغان خانواده «ارمغان ۲»؛ ارمغان تربیت «ارمغان ۳» (کتاب حاضر) مجموعه ای است سودمند. از خداوند توفیق خدمت و سعادت دارین را خواهانم.

«التماس دعا» - سید محمد طاهر مدرسی حجازی

ص: ۲۳۲

منابع عمده ی تحقیق:

• ذکر منابع، دلیل تأیید تمام مطالب آن نخواهد بود.

۱. قرآن عظیم الشان.

۲. نهج البلاغه... .

۳. الإختصاص، شیخ مفید رحمه الله: ابو عبد الله محمد بن محمد بن نعمان (ت/۴۱۳ه ق) تحقیق: علی اکبر غفاری، نشر اسلامی چاپ چهارم قم ۱۴۱۴ه ق.

۴. الإستبصار فیما اختلف من الآثار، شیخ طوسی رحمه الله: ابوجعفر محمد بن حسن (ت/۴۶۰ه ق) تحقیق: سیدحسن موسوی، دارالکتب الاسلامیه چاپ سوم ۱۳۹۰ه .

۵. اصول کافی، مرحوم ثقه الاسلام کلینی رحمه الله، ترجمه ی آیت ا... محمد باقر کمره ای، چاپ اسوه، چاپ سوم ۱۳۷۵ش.

۶. امالی صدوق، مرحوم شیخ صدوق رحمه الله، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (متولد ۳۸۱ ه . ق) مؤسسه الاعلمی بیروت چاپ پنجم، ۱۴۰۰ ه . ق.

۷. امالی طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن طوسی رحمه الله، تحقیق: مؤسسه البعثه، دارالثقافه. قم چاپ اول، ۱۴۱۴ه . ق.

۸. بحار الانوار لدرر اخبار الائمة الأطهار علیهم السلام للعلامة المجلسی رحمه الله محمد باقر بن محمد تقی، مؤسسه الوفاء، بیروت الطبع الثاني، ۱۴۰۳ه ق.

۹. تاریخ یعقوبی: احمد بن ابی یعقوب بن جعفر، دار صادر، بیروت... .

۱۰. تحریر الوسیله، حضرت امام خمینی رحمه الله، دارالعلم قم چ نهم، ۱۳۸۰ ش.

۱۱. تحف العقول، ابن شعبه حرانی ابو محمد حسن علی، تحقیق علی اکبر غفاری مؤسسه نشر اسلامی قم چاپ دوم ۱۴۰۴ه ق.

۱۲. تربیه الاولاد فی الاسلام، عبد الله ناصح علوان...

ص: ۲۳۳

۱۳. تفسیر نمونه، آیت... العظمی مکارم شیرازی مد ظله العالی، دارالکتب الاسلامیه تهران چاپ پنجاهم ۱۳۸۵ ش.
۱۴. تفسیر العیاشی، العیاشی: ابونضر محمد بن مسعود سمرقندی، تحقیق: سیدهاشم رسولی محلاتی مکتبه العلمیه تهران چاپ اول ۱۳۸۰ ش.
۱۵. تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (مجموعه ورام)، ابوالحسین ورام بن ابی فراس (متوفی، ۵۶۰۵ هـ. ق) ترجمه ی محمدرضا عطائی، چاپ چهارم ۱۳۸۷ ش انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۶. توحید مفضل، روایت مفضل بن عمر جعفری.
۱۷. تهذیب الاحکام فی شرح المقنعه، ابوجعفر محمد بن حسن طوسی رحمه الله، دارالکتب الاسلامیه تهران.
۱۸. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال: شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، ترجمه ی محمدرضا انصاری محلاتی نشر اندیشه، ۱۳۸۶ هـ. ش.
۱۹. جامع الاخبار أو معارج الیقین فی اصول الدین محمد بن محمد شُعیری سبزواری (قرن هفتم هـ. ق) تحقیق و نشر مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم چاپ اول ۱۴۱۴ هـ. ق.
۲۰. الخصال، شیخ صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، تحقیق: علی اکبر غفاری مؤسسه الاعلمی، بیروت طبع اول، ۱۴۱۰ هـ. ق.
۲۱. دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام و القضا یا و الاحکام، ابو حنیفه نعمان بن محمد بن منصور مغربی (تولد ۳۶۳ هـ. ق) تحقیق آصف بن علی اصغر فیضی، دارالمعارف مصر چاپ سوم ۱۳۸۳ هـ. ق.
۲۲. روضه الواعظین، محمد بن حسن قُتال نیشابوری (۵۰۸ هـ. ق) مکتبه الحیدریه نجف اشرف ۱۳۸۶ هـ.
۲۳. سفینه البحار، مرحوم حاج شیخ عباس بن محمد رضا القمی، کتابخانه ی سنایی تهران، ۱۳۵۵ هـ. ش.

ص: ۲۳۴

۲۴. صحیح مسلم، ابوالحسین مسلم بن حجاج القشیری نیشابوری، تحقیق: محمد فؤاد عبدالباقی، دارالحدیث القاہرہ، طبع اول، ۱۴۱۲ هـ.ق.

۲۵. صحیفه ی سجادیه، امام علی بن الحسین علیه السلام، با ترجمه ی الهی قمشه ای انتشارات اقلیدوس، چاپ اول، سال ۱۳۸۷ هـ.ش.

۲۶. عدہ الدّاعی و نجات السّاعی، ابن فہد حلّی ابوالعباس احمد بن محمد بن فہد حلّی اسدی (تولد ۸۴۱ هـ.ق) تحقیق: احمد موحد قمی مکتبه وجدانی قم.

۲۷. علل الشرایع، شیخ صدوق رحمہ اللہ ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویہ قمی، تصحیح: سید فضل اللہ طباطبایی یزدی مؤسسہ ی علمیه قم، طبع دوم، ۱۳۶۷ هـ.ش.

۲۸. عیون الاخبار الرضا، شیخ صدوق رحمہ اللہ ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویہ قمی ترجمہ ی محمّد تقی اصفہانی، انتشارات علمیه ی اسلامیہ، بی تا.

۲۹. غررالحکم و دررالکلم، عبدالواحد آمدی التمیمی، ترجمہ ی مصطفی درایتی نشر ضریح آفتاب سال ۱۳۸۱ ش چاپ دقت.

۳۰. قرب الاسناد، ابوالعباس عبداللہ بن جعفر حمیری قمی، تحقیق و نشر: مؤسسہ ی آل البيت علیہم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ هـ.ق.

۳۱. کتاب العیال، ابن ابی الدنیا، عبد اللہ بن محمد...

۳۲. کشف الغمّہ فی معرفہ الائمّہ علیہم السلام، علی بن عیسی الاربلی رحمہ اللہ (ت/۶۹۳ هـ.ق) چاپ دوم ۱۴۰۵ هـ.ق دارالاضواء، بیروت.

۳۳. کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، علاءالدین علی المتقی الہندی رحمہ اللہ، مکتبه التراث الاسلامی، بیروت، چاپ اول، ۱۳۹۷ هـ.ق.

۳۴. کنزالفوائد، ابوالفتح، محمد بن علی کراچکی طرابلسی (ت/۴۴۹ هـ.ق) تحقیق: عبداللہ نعمت دارالاضواء، بیروت ۱۴۰۵ هـ.ق.

۳۵. لئالی الاخبار، محمد نبی تویسرکانی

ص: ۲۳۵

۳۶. المحاسن، ابوجعفر احمد بن محمد بن خالد برقی (ت/۲۸۰ه ق) تحقیق: سیدمهدی رجائی چاپ اول قم ۱۴۱۳ ه ق.
۳۷. المحججه البيضاء فی تهذیب الاحیاء، فیض کاشانی رحمه الله مولى محسن محمد بن مرتضى (ت/۱۰۹۱ه . ق) تحقیق: علی اکبر غفاری، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ دوم.
۳۸. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، میرزا حسین نوری رحمه الله، نشر مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ ه ق.
۳۹. معانی الاخبار، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی
۴۰. مکارم الاخلاق، ابوعلی فضل بن حسن طبرسی رحمه الله (قرن ششم هجری) تحقیق: علاء آل جعفر، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، قم، ۱۴۱۴ ه ق.
۴۱. من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق رحمه الله ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، تحقیق: علی اکبر غفاری، دارالکتب الاسلامیه، قم، ۱۳۷۸ هجری.
۴۲. مناقب آل ابيطالب عليهم السلام، ابن شهر آشوب: ابو جعفر رشید الدین محمد بن علی رحمه الله (متولد ۵۸۸ ه ق) تحقیق: یوسف بقاعی، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۱۲ ه ق.
۴۳. منهج التریبه النبویه للطفل، محمد نور بن عبدالحفیظ سوید.
۴۴. میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، ترجمه حمید رضا شیخی، نشر دارالحدیث، قم، چاپ چهارم، ۱۳۸۳ ه ش.
۴۵. النوادر راوندی، فضل الله بن علی حسینی راوندی (تولد ۵۷۱ ه ق) مطبعه الحیدریه، نجف اشرف، چاپ اول، ۱۳۷۰ ه ق.
۴۶. نهج الفصاحه، از کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، ابوالقاسم پاینده، انتشارات جاویدان، چاپ بیست و یکم، سال ۱۳۶۷ ه ش.
۴۷. وسائل الشیعه، علامه محمد بن حسن حرعاملی رحمه الله، بیروت، لبنان، دار احیاء التراث العربی، بی تا.
- ... ۴۸

ص: ۲۳۶

آثار چاپ شده ی مؤلف:

۱. زمزم نور (دائرة المعارف حرمین) [مکه و مدینه] چاپ دوّم.
 ۲. دستور و وصیت نامه ی شرعی و قانونی؛ چاپ سوّم.
 ۳. خوشه های خورشید در سوریه [اماکن زیارتی و...].
 ۴. ارمغان ازدواج (ارمغان ۱) برای نوجوانان و جوانان؛ چاپ سوّم.
 ۵. گلوآزه های معارف (۱) در عقاید، احکام و... چاپ چهارم.
 ۶. ارمغان تربیت (ارمغان ۳) برای خانواده ها، (کتاب حاضر).
- آثار چاپ نشده:
۷. عراق و خورشیدهای ولایت (اماکن زیارتی و... عراق).
 ۸. صلوات ارمغان محبوب.
 ۹. آبشار رحمت.
 ۱۰. ارمغان خانواده (ارمغان ۲).
 ۱۱. امیرمؤمنان امام علی علیه السلام از دیدگاه برادران اهل سنت.

ص: ۲۳۷

۱۲. درس هایی از عقاید.

۱۳. درس هایی درباره ی وهابیت.

۱۴. برگی از انقلاب اسلامی.

۱۵. پرسش و پاسخ های دینی.

۱۶. نگاهی به حدیث شریف منزلت.

۱۷. از کوی دوست (فشرده ی سفرنامه حج سال ۱۳۸۷ش)

۱۸. شاخه های پر بار درخت زندگی (۷۵ ماده از زندگینامه و خدمات)

۱۹. تحقیقی درباره ی امامت.

۲۰. مقالات مدرّسی.

۲۱. مصاحبه های سیاسی و ...

۲۲. گلوآزه های معارف (۲)

۲۳. ۲۹. بیانیه های کارشناسی در رادیو و تلویزیون (۷ مجلد).

ص: ۲۳۸

توجه

در کتاب ارمغان خانواده (ارمغان ۲) مطالعه خواهید کرد. ان شاء ... :

ازدواج بدون طلاق

طلاق حلال منفور

برنامه های آرامش بخش

زمان آمیزش سودمند و...

آمیزش های خطرناک

مکان آمیزش

روش های آمیزش لذت بخش

حقوق متقابل زن و شوهر

محبت جایگزین خشونت

ناتوانی جنسی و برترین درمان آن

عوامل سنگ کلیه، مثانه، سوزاک، سفلیس و...

راه های درمان ...

و مطالب ارزنده و جالب دیگر.

ص: ۲۳۹

{ مؤسسه قرآنی پژوهشی پیامبر رحمت }

در موارد زیر اعلام آمادگی می شود:

پاسخ به سؤالات شرعی، مشاوره حضوری در زمینه های مختلف

امور حج، عمره، عتبات عالیات و ...؛

سخنرانی و برنامه های فکری، فرهنگی، تبلیغی و آموزشی

مراسم عقد و دفترچه ازدواج؛ (صدور عقدنامه شرعی و قانونی)

کتاب ها و سی دی های فرهنگی؛

کلاس های تجوید قرآن، احکام، عقاید، اخلاق و ...

ارائه کتاب های مؤلف با تخفیف ویژه.

توزیع کتاب های رایگان برای کتاب خانه ها، مدارس، مساجد و....

تلفن تماس: ۰۹۱۵۳۲۶۳۲۴ (مدرسی حجازی)

۰۹۱۵۶۵۰۸۱۴۰ - ۳۲۷۱۱۶۴۸

آدرس های اینترنتی:

www.Mohager-online.org

www.facebook.com/Modarresi.hejazi

www.shefaafg@gmail.com

ص: ۲۴۰

عکس مؤلف

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری
۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

